

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ABDULLAH DOĞAN'IN ADIYAMAN YÖRESİ
MASALLARI ADLI ÇALIŞMASININ DEĞERLER EĞİTİMİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Pınar DOĞAN**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA**

Ocak 2023, ERZİNCAN

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ABDULLAH DOĞAN'IN ADIYAMAN YÖRESİ
MASALLARI ADLI ÇALIŞMASININ DEĞERLER EĞİTİMİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Pınar DOĞAN**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA**

Ocak 2023, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Pınar DOĞAN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Program Adı : Tezli Yüksek Lisans
Tez Başlığı : Abdullah Doğan'ın Adıyaman Yöresi Masalları Adlı Çalışmasının
Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 150 sayfalık kısmına ilişkin 27/01/2023 tarihinde *IThenticate/Turnitin* intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: %5' dir.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 14/03/2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA

İmza

Öğrenci: Pınar DOĞAN

İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

“ABDULLAH DOĞAN’IN ADIYAMAN YÖRESİ MASALLARI ADLI ÇALIŞMASININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Pınar DOĞAN

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA

İmza

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA danışmanlığında **Pınar DOĞAN** tarafından hazırlanan “**Abdullah Doğan’ın Adıyaman Yöresi Masalları Adlı Çalışmasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nın Türkçe Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

10/02/2023

JÜRİ:

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA	İmza
Üye	: Prof. Dr. Ömer YILAR	İmza
Üye	: Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ	İmza

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Günler, aylar sonsuzluğun yolcularıdır; birbirine karışan yıllar deseniz hakeza. Bir kayığın üzerinde ömrünü tüketen kayıkçının da atın üzerinde yaşlanan seyisin de her günü bir yolculuktur.

Bu yolculukta -anne karnından başlayarak bütün yaşamımız boyunca- bizlere eşlik eden ruhumuzu besleyen manevi gıdadır masallar. İnsanoğlunun bir kalp kapısı ve akıl kapısı vardır. Masallar zihnimizi susturup kalp kapımızı aralayan anahtarlardır. Hem çocuklarda hem de yetişkinlerde masalların ruhu büyüleyici özellikleri vardır. Biz insanlar çocukluk evrelerimizde ya da yetişkinlikte içsel doyuma ulaşmak isteriz. Doğamız gereği anlamak ve anlaşılmak isteriz. Çocuklarda bu anlama ve anlaşılma isteğinin ifadesi oynadığı oyunlar, çizdiği resimler ve dinlemeyi tercih ettikleri masallardır. Dolayısıyla masallar çocukların dilidir diyebiliriz. Bu dilden anlayabilmek için aracı olan masalların bir takım değerlere de uygun ve eğitsel olması gerekmektedir. Bir toplumu ayakta tutan; adalet, merhamet, doğruluk-dürüstlük, sevgi gibi değerlerin çocuklara anlatılan masallarda bulunması gerekir. Bu değerlerin masallar aracılığı ile çocuklara aktarılması da gerekir. Bu çalışmada Abdullah DOĞAN' ın “Adıyaman Yöresi Masalları” adlı çalışmasında yer alan masallar, değerleri bulundurmadaki katkıları ve bu değerler aracılığı ile verilmek istenen iletiler bakımından incelenmiştir. Adıyaman masallarının eğitsel değer alanı ile ilgili bir çalışmanın olmayışı ve bu masalların eğitsel değerler taşımalarından ötürü bu alanda çalışacaklara yol göstermesi bakımından bir fener olacaktır.

Her başarılı adımın bir emekleme evresi vardır. Akademik olarak attığım bu ilk adımda desteğini benden esirgemeyen, hayat yolumun daha en başındayken yolumun kendisiyle kesiştiği günden beri beni yüreklendiren, destekleyen saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA' ya, bu yolda ve tüm hayat yolculuğumda ilerlerken bana destek olan anneme, en içten en samimi duygularıyla teşekkür ederim.

Pınar DOĞAN, Erzincan,2023

ABDULLAH DOĞAN'IN ADIYAMAN YÖRESİ MASALLARI ADLI ÇALIŞMASININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Pınar DOĞAN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA

ÖZET

Değerler eğitimi, bireylerde ahlaki ve etik karar vermenin yanı sıra sosyal ve duygusal iyilik halini geliştirmeyi amaçlayan eğitimin önemli bir yönüdür. Değerler eğitimi için etkili bir araç, peri masallarının ve diğer edebi eserlerin kullanılmasıdır. Peri masalları, nesilden nesile aktarılan ve genellikle önemli mesajlar ve değerler içeren geleneksel bir hikâye anlatma biçimidir. Edebiyatı değerler eğitimi için kullanmanın çeşitli faydaları vardır. Bu tezin amacı Abdullah DOĞAN'ın Adıyaman Bölgesi'ndeki çalışmalarında ortaya koyduğu masalları değerler eğitimi açısından analiz etmektir. Çalışmada var olan değerlerin tespiti için Adıyaman Yöresi Masallarının yer aldığı kaynağı, içerik analizi nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Bu kapsamda bu çalışma, masalları sundukları değerlere göre okumayı, özetlemeyi, dosyalamayı ve sınıflandırmayı içeren bir araştırma metodunu içermektedir. Masallar farklı kavramlarla beraber dürüstlük, nezaket, saygı, cesaret, sorumluluk, sevgi, hoşgörü, vefa, sebat, adalet, merhamet, fedakârlık, alçakgönüllülük, güvenilirlik, dua, sadakat gibi toplam 39 değer belirlenerek farklı kategoriler altında toplanmıştır. Tez çerçevesinde ortaya çıkan bulgular Abdullah DOĞAN'ın Adıyaman Bölgesi'ndeki derlediği masalların değerler eğitimi için önemli olan bir dizi değerler içerdiğini göstermektedir. Bu değerler, bireylerin ahlaki ve etik karar vermelerinin yanı sıra sosyal ve duygusal iyilik hallerinin gelişimine katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. Bu çalışmanın sonuçları, masalların ve diğer edebi eserlerin değerler eğitimi için bir araç olarak kullanılmasının önemine dair fikir vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Masal, Değer, Değerler Eğitimi, Abdullah Doğan.

EXAMINATION OF ADIYAMAN'S TALES IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Pınar DOĞAN

Erzincan Binali Yıldırım University,

Graduate School of Social Sciences

Master's Thesis, January 2023

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Ruhi KARA

ABSTRACT

Values education is a crucial component of education that strives to enhance people's social and emotional wellbeing as well as their ability to make moral and ethical decisions. Finally, literature may provide readers behavioral role models they can apply to their own life. The purpose of this thesis is to evaluate the morality stories Abdullah DOAN presented during his studies in the Adyaman Area. The source of the Adyaman Region Stories was created utilizing qualitative research techniques in order to ascertain the values that are present in the study. This study uses a research methodology that involves reading, summarizing, organizing, and categorizing stories in accordance with the values they convey. A total of 39 qualities, including honesty, civility, respect, bravery, responsibility, love, tolerance, faithfulness, perseverance, justice, mercy, self-sacrifice, humility, dependability, prayer, loyalty, and other themes, were used to categorize the stories into several groups. According to the research that was done for the thesis, Abdullah DOGAN's stories from the Adiyaman Area feature a number of values that are crucial for values teaching. The growth of people's moral and ethical judgments as well as their social and emotional wellbeing may be influenced by these ideals. The findings of this research provide insight into the significance of utilizing literature, including fairy tales and other works, to teach students about values.

Keywords: Fairy Tale, Value, Values Education, Abdullah Doğan.

İÇİNDEKİLER

ADİYAMAN MASALLARININ DEĞER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇEVRE

1.1. Masalın Tanımı.....	3
1.2. Masalların Kaynakları	5
1.2.1. Mitolojik Görüş / Mitoloji Okulu / Tarih Öncesi Görüş	5
1.2.2. Hindoloji Görüşü / Hindoloji Okulu / Tarihi Görüş.....	5
1.2.3. Antropolojik / Etnografik Görüş / Antropoloji Okulu	6
1.2.4. Tarihi Coğrafi Metot / Fin Metodu	6
1.2.5. Freud Metodu / Rüyalar	6
1.3. Masalların Sınıflandırılması	7
1.3.1. Hayvan Masalları	9
1.3.2. Peri Masalları	10
1.4. Türk Masalları	11
1.5. Masalların Bölümleri.....	13
1.6. Masalların Genel Özellikler.....	14
1.7. Masalların İşlevleri	14

1.8. Masallarda Olması Gereken Özellikler	15
1.9. Masal Anlatmanın İncelikleri	18
1.10. Masal ve Edebiyat	21
1.11. Masal ve Teknoloji	22
1.12. Değer Nedir?.....	23
1.13. Değerler Eğitimi	24
1.13.1. Değerler Eğitiminin Önemi.....	25
1.13.2. Değerler Eğitimi Açısından Masallar.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli (Deseni).....	34
2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Adıyaman Masallarının Tasnifi	36
3.2. Adıyaman Masallarının Şekil ve Muhteva Özellikleri Şekil Özellikleri (Formel Unsurlar).....	38
3.3. Adıyaman Masallarının Özetleri	40
3.3.1. Altın Masalının Özeti	40
3.3.2. Anne Sütü Emmeyen Kadın Masalı'nın Özeti.....	41
3.3.3. Azap Masalı'nın Özeti	42
3.3.4. Burası Mısırdır Sorulmaz Masalı'nın Özeti	45
3.3.5. Cadı Masalı'nın Özeti	46
3.3.6. Cennetlik Adam Masalı'nın Özeti	47
3.3.7. Ceren (Ceylan) Masalı'nın Özeti	48
3.3.8. Dev Yavrusu Masalı'nın Özeti.....	49
3.3.9. Elma Masalının Özeti.....	53
3.3.10. Gâvur Gül Masalı'nın Özeti.....	55
3.3.11. Gorkah Ahmet Masalı'nın Özeti	57

3.3.12. Gurt Masalı'nın Özeti	58
3.3.13. Gurdınan Geçİ Masalı'nın Özeti	58
3.3.14. Hain Kardeş Masalı'nın Özeti.....	59
3.3.15. Havuç Çocuk Masalı'nın Özeti	61
3.3.16. Helal Hamza ile Haram Hamza Masalı'nın Özeti.....	62
3.3.17. Hendek Masalı'nın Özeti	64
3.3.18. Hırsız Masalı'nın Özeti	65
3.3.19. Hırsız Keloğlan Masalı'nın Özeti	65
3.3.20. Hoca Masalı'nın Özeti	68
3.3.21.İbrahim Ethem Masalı'nın Özeti.....	69
3.3.22. İğci Baba Masalı'nın Özeti	70
3.3.23. İhtiyar Adam ile Yılan Masalı'nın Özeti	71
3.3.24. İki Bacı Masalı'nın Özeti	72
3.3.25. İki Kardeş Masalı'nın Özeti	73
3.3.26. Kader Masalı'nın Özeti	74
3.3.27. Kel Masalı'nın Özeti	75
3.3.28. Keloğlan Masalı'nın Özeti	76
3.3.29. Keloğlan ile Hazal Masalı'nın Özeti.....	78
3.3.30. Kırbaç Masalı'nın Özeti	81
3.3.31. Kırk Kardeş Masalı'nın Özeti	82
3.3.32. Köse ile Yaşlı Annesi Masalı'nın Özeti.....	85
3.3.33. Kurt Masalı'nın Özeti	86
3.3.34. Kurt ile Tilki Masalı'nın Özeti.....	87
3.3.35. Lanetli Adam Masalı'nın Özeti.....	87
3.3.36. Mercimek Masalı'nın Özeti	88
3.3.37. Nar Tanesi Masalı'nın Özeti	89
3.3.38. Rüya Masalı'nın Özeti	91
3.3.39. Sandıktaki Kız Masalı'nın Özeti	91
3.3.40. Sefa ile Cefa Masalı'nın Özeti	93
3.3.41. Senem Masalı'nın Özeti	94
3.3.42. Şah Mehmet Masalı'nın Özeti	95
3.3.43. Tahdir, Tebdil Olmaz Masalı'nın Özeti.....	96

3.3.44. Tilki Masalı'nın Özeti	97
3.3.45. Uyanık Köse İle Üç Kardeş Masalı'nın Özeti.....	98
3.3.46. Üç Günlük Bebek Masalı'nın Özeti	99
3.3.47. Üvey Anne Masalı'nın Özeti	100
3.3.48. Yalan Masalı'nın Özeti	101
3.3.49. Yedi Kardeş Bir Bacı Masalı'nın Özeti	102
3.3.50. Yoksul Kocanın Şeytan Karısı Masalı'nın Özeti.....	104
3.3.51. Yumurta Gızı Masalı'nın Özeti.....	105
3.4. Adıyaman Masallarında Değerler Eğitimine MEB Kök Değerler Çerçevesinde	
Bulgu ve Yorumlar	106
3.4.1. Evrensel Değerler	107
3.4.1.1. Sevgi Değeri ile ilgili Bulgu ve Yorumlar	107
3.4.1.1.1. Kardeş Sevgisi	108
3.4.1.1.2. Evlat Sevgisi.....	109
3.4.1.2. Arkadaşlık ve Dostluk	110
3.4.1.3. Paylaşma.....	112
3.4.1.4. Yardımseverlik	112
3.4.1.5. İyilik	113
3.4.1.6. Doğruluk-Dürüstlük	114
3.4.1.7. Adalet	115
3.4.1.8. Cesaret	117
3.4.1.9. Çalışkanlık	119
3.4.1.10. Fedakârlık	119
3.4.1.11. Merhamet.....	120
3.4.1.12. Güven	121
3.4.1.13. Vefa	121
3.4.1.14. Eşitlik.....	122
3.4.1.15. Sadakat	123
3.4.1.16. Yol Gösterme –Nasihatte Bulunma.....	124
3.4.2. Manevi Değerler.....	125
3.4.2.1. Dua	125
3.4.2.2. Namaz.....	126

3.4.2.3. Kader İnancı	126
3.4.2.4. Allaha İman	127
3.4.2.5. Emaneti Koruma.....	129
3.4.3. Kişisel Değerler.....	130
3.4.3.1. Özür Dileme – Affetme Değeri	130
3.4.3.2. Kahramanlık	131
3.4.3.3. Kanaatkâr Olma	132
3.4.3.4. Sözünde Durma	133
3.4.3.5. Düşünerek Davranma	135
3.4.3.6. Davranışlarının Sorumluluğunu Alma	137
3.4.3.7. Tedbirli Olma	138
3.4.3.8. İffetli Olma	139
3.4.3.9. Ziyaret Etme	140
3.4.3.10. Emek Verme	140
3.4.3.11. Fırsatları Değerlendirme.....	141
3.4.3.12. Sabırlı Olma.....	142
SONUÇ VE ÖNERİLER	144
KAYNAKÇA.....	147
ÖZGEÇMİŞ	149

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

F	: Frekans
M.	: Masal
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Adıyaman Masallarında Değerler Eğitime Yönelik Bulgular.....	106
Tablo 3.2: Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular	107
Tablo 3.3: Kardeş Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular	109
Tablo 3.4: Evlat Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular	110
Tablo 3.5: Arkadaşlık ve Dostluk Değeri ile İlgili Bulgular	111
Tablo 3.6: Paylaşma Değeri ile İlgili Bulgular	112
Tablo 3.7: Yardımseverlik değeri ile ilgili bulgular	112
Tablo 3.8: İyilik Değeri ile İlgili Bulgular.....	113
Tablo 3.9: Doğruluk-Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular.....	114
Tablo 3.10: Adalet Değeri ile İlgili Bulgular.....	116
Tablo 3.11: Cesaret Değeri ile İlgili Bulgular	118
Tablo 3.12: Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular	119
Tablo 3.13: Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgular	119
Tablo 3.14: Merhamet Değeri ile İlgili Bulgular	120
Tablo 3.15: Güven Değeri ile İlgili Bulgular.....	121
Tablo 3.16: Vefa Değeri ile İlgili Bulgular.....	122
Tablo 3.17: Eşitlik Değeri ile İlgili Bulgular.....	123
Tablo 3.18: Sadakat Değeri ile İlgili Bulgular.....	123
Tablo 3.19: Yol Gösterme-Nasihatte Bulunma Değeri ile İlgili Bulgular.....	124
Tablo 3.20: Dua Değeriyle İlgili Bulgular.....	125
Tablo 3.21: Namaz Değeri ile İlgili Bulgular	126
Tablo 3.22: Kader İnancı Değeri ile İlgili Bulgular	126
Tablo 3.23: Allah’a İman Değeri ile İlgili Bulgular	128
Tablo 3.24: Emaneti Koruma Değeri ile İlgili Bulgular.....	129

Tablo 3.25: Özür Dileme-Affetme Değeri ile İlgili Bulgular.....	130
Tablo 3.26: Kahramanlık Değeri ile İlgili Bulgular	131
Tablo 3.27: Kanaatkâr Olma Değeri ile İlgili Bulgular.....	132
Tablo 3.28: Sözünde Durma Değeri ile İlgili Bulgular	133
Tablo 3.29: Düşünerek Davranma Değeri ile İlgili Bulgular	136
Tablo 3.30: Davranışlarının Sorumluluğunu Alma Değeri ile İlgili Bulgular.....	137
Tablo 3.31: Tedbirli olma Değeri ile İlgili Bulgular	138
Tablo 3.32: İffetli Olma Değeri ile İlgili Bulgular	139
Tablo 3.33: Ziyaret Etme Değeri ile İlgili Bulgular	140
Tablo 3.34: Emek Verme Değeri ile İlgili Bulgular	141
Tablo 3.35: Fırsatları Değerlendirme Değeri ile İlgili Bulgular.....	141
Tablo 3.36: Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgular.....	143

GİRİŞ

Problem Durumu

Toplumların gelişmişlik düzeyi sahip oldukları manevi zenginlikler niceliği ile gözlenebilmektedir. Bu manevi zenginlikler; evrensel, manevi ve kişisel değerler olarak düşünülebilmektedir. Bu değerleri bir toplumun sürdürülebilirliğini sağlayacak olan çocuklara aktarırken yazılı ve sözlü ürünlerden yararlanılmaktadır. Bu ürünlerden biri de masallardır. Masallar hemen hemen her toplumunda ortak bir yapıya sahiptir. Tüm toplumların sözlü gelenek içerisindeki en önemli ürünleridir. Fakat bu ortak özellikler dil ve kültürler etkisiyle milli özelliklere göre şekillenmiştir. Dünya toplumları bu milli özelliklerin ana dilin öğretilmesinde masallar aracılığı ile daha kolay ve eğlenceli hale getirmek için masallardan yararlanabilmektedirler.

Masallarda çocuklar için önemli görülen değerler vardır. Yetişkinler çocukları uyutmak yahut hoş vakit geçirmek için masal okuduklarını düşünse de aslında onlara gelenek, göreneklerini ve değerlerini aktarmaktadırlar. Bu nedenle eğitsel ve sosyal yönden iletiler barındıran masallar değerler eğitimi öğretiminde bulundurulması gereken bir edebi üründür. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı *Adıyaman Yöresi Masalları* 'nda ki eğitsel değerleri belirlemek ve bu değerler ışığında bu yörenin masallarının değerler eğitimi bakımından alana katkısının olduğunu ifade etmektir. Bu çalışma konusunun belirlenmesinde *Adıyaman Yöresi Masalları* 'nda ki eğitsel değerlerle ilgili daha önceden yapılan bir çalışmanın olmamasıdır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı çocuk eseri niteliğindeki masal kitabı olan *Adıyaman Yöresi Masalları* 'nda yer alan masallarda var olan değerleri ve vermek istediği iletileri tespit etmektir.

Araştırmanın hedefi doğrultusunda iki temel probleme cevap aranmıştır:

1. *Adıyaman Yöresi Masalları* adlı eserde hangi değerler kullanılmıştır?
2. Eserde var olan değerler aracılığıyla hangi iletiler verilmiştir?

Çalışmada *Adıyaman Yöresi Masalları* adlı eserin araştırma konusu olmasının temel sebebi Adıyaman masallarının eğitsel olarak değerlendirilip incelendiği herhangi bir çalışma ürününün ilgili literatürde bulunmaması bu yönüyle özgün olma özelliği

taşımaktadır. Bu çalışma aynı zamanda yöresel bir masal kitabı olan eserin içerisindeki masallarıyla çocukta anlama gücünü geliştirebilecek ve eğitsel olarak da katkıda bulunabilecek masalları barındırdığını sergilemektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma Abdullah DOĞAN'ın Adıyaman Yöresi Masalları (2007) adlı çalışmasındaki masallarla sınırlıdır.

Tanımlar

Masal: İlk olarak sözlü edebiyatın bir ürünü olarak ortaya çıkan en eski edebi türlerden biridir. Genellikle mutlu bir sonla biten, büyülü bir doğaya sahip destansı, çoğunlukla düzyazı eseri olarak masallar çocuklar için tasarlanmıştır (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 75-102).

Değer: İnsanı değerli kılan üstün nitelik ve araçlardır (Yaman, 2012, s. 189).

Değerler eğitimi: Çeşitli temel öğrenme alanlarının öğrenilmesi ve öğretilmesi ve ilgili öğrenme deneyimlerinin sağlanması yoluyla öğrencilerin olumlu değer ve tutumlarını geliştirmeyi amaçlayan, tam bir kişi eğitiminin temel bir unsurudur.

Sevgi: Sevgi, birinin birine veya bir şeye karşı güçlü bir ilgi ve sadakat beslemesine neden olan içsel bir duygudur. (TDK, 2011, s. 2081).

Adalet: Herkesin haklarına eşit erişimini sağlama ilkesidir. Aynı zamanda adaleti, yasalara bağlılığı ve herkese adil olanı veya hakkı olanı sağlamayı da kapsar. (TDK, 2011, s. 24).

Arkadaş: Birbirine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri (TDK, 2011, s. 153).

Cesaret: Arkadaş, birbirine karşılıklı sevgi ve anlayış gösteren kişidir. Cesaret, zorlu veya tehlikeli bir görevi üstlenirken duyulan özgüven duygusudur (TDK, 2011, s. 455).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇEVRE

1.1. Masalın Tanımı

Masal, ilk olarak sözlü edebiyatın bir ürünü olarak ortaya çıkan en eski edebi türlerden biridir. Genellikle mutlu bir sonla biten, büyülü bir doğaya sahip destansı, çoğunlukla düzyazı eseri olarak masallar çocuklar için tasarlanmıştır (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 75-102).

Halk masalı -yazılı ve sözlü halk sanatının destansı bir türüdür: farklı halkların folklorundaki hayali olaylar hakkında yavan sözlü bir hikâyedir. Metinleri kurmacaya dayanan farklı türlerdeki eserleri içeren bir tür anlatıdır (Başgöz, 1996, s. 43).

Edebi peri masalı - destansı bir tür: bir halk masalıyla yakından ilgili, ancak ondan farklı olarak, sözlü olarak yayınlanmadan önce var olmayan ve seçenekleri olmayan belirli bir yazara ait olan kurguya yönelik bir eserdir (Boratav, 1998, s. 14). Edebi bir peri masalı ya bir folklor masalını (halk şiiri tarzında yazılmış bir edebi peri masalı) taklit eder ya da folklor dışı olaylara dayanan didaktik bir eser yaratır.

"Masal" kelimesi, 17. yüzyıldan daha erken olmayan yazılı kaynaklarda doğrulanmıştır. "Masal" kelimesi, onun hakkında "ne olduğunu" öğrendiklerini ve "ne" olduğunu anlatır (Boratav, 1998, s. 15).

Çocuğun bilinçaltı veya bilinçli eğitimi için amacı olan bir peri masalına ihtiyaç vardır. Halk hikâyeleri ağızdan ağza, nesilden nesile aktarılır. Halk masalları haklı olarak güçlü bir tarihsel gerçek kaynağı, belirli bir insanın hayatı ve sosyal sistemi hakkında bilgi olarak kabul edilir (Günay, 1975, s. 17). Tarihlerindeki halkların her biri, deneyimlerini ve bilgeliklerini gelecek nesillere aktaran yetişkinler ve çocuklar için çok sayıda öğretici hikâye üretmiştir. Halk hikâyeleri, insan ilişkilerini ve değişen ahlaki ilkeleri yansıtır, temel değerlerin değişmediğini gösterir, iyi ve kötü, sevinç ve keder,

sevgi ve nefret, gerçek ve yalan arasında çizgi çizmeyi öğretir (Yıldırım,1998, s. 82). Halk masallarının bir özelliği, en derin toplumsal anlamın basit ve okunması kolay bir metinde saklı olmasıdır.

Masal, bir kurgu eseri olmasına rağmen, kahramanlarından bazıları hayvanlar ve fantastik yaratıklar olsa ve olaylar peri masalları dünyasında geçse de dinleyiciyi edebilen bir tür sözlü anlatım olarak nitelendirilebilir.

Peri masallarına benzeyen ve ölümsüz bir tür olarak onlarla aynı özellikleri paylaşan diğer edebi türler arasında efsaneler, hikâyeler, fabllar ve destanlar bulunmaktadır. Masallar yazıya dökülmeden önce hikâyeci veya meddah olarak bilinen kişiler tarafından nesilden nesile aktarıldığı için masal temalarında eski uygarlıkların, örf ve adetlerin, inançların kalıntılarını bulmak mümkündür (Gökdemir, 2008, s. 177). Masal olarak kabul ettiğimiz ilk masallar M.Ö. On üçüncü yüzyıldaki antik Yunan hikâyelerine, Hameros destanlarına ve Mısır'a kadar uzanmaktadır (Ziya, 2009, s. 41). Masal geleneğinin gelişmesi ve Avrupa'ya gelişi, doğu ve uzak doğu milletlerinden önemli ölçüde etkilenmiştir. "Binbir Gece Masalları'nın (1704–17) Arapçadan Almancaya çevrilmesiyle Almanya ve Fransa'da peri masallarına olan ilgi artmıştır. Bununla beraber Grimm kardeşlerin, "Kinder-und Hausmarchen" (1812–15) başlığı altında özenli ve metodik bir şekilde Alman halk hikâyeleri toplaması kapsamında bu süreden sonra birkaç peri masalı koleksiyonu yayılmıştır (Thompson, 1946, s. 232).

Masallar, destan ve efsanelerden farklı olarak, genellikle dine, gerçek kişilere, yerlere ve olaylara yüzeysel göndermelerden daha fazlasını içermemektedir.

Evrensel olarak kabul edilen bir faktör, bir masalın doğasının, içinde perilerin görünüp görünmemesine bağlı olmadığıdır. Angela Carter'ın Virago Masallar Kitabı'na yazdığı önsözde dahil olmak üzere pek çok kişi, sözde peri masallarının çoğunda perilerin bulunmadığını belirtmişlerdir. Bu kısmen, Fransızca contes de fée deyiminden türetilen ve ilk olarak 1697'de Madame D'Aulnoy koleksiyonunda kullanılan İngilizce "peri masalı" teriminin tarihinden kaynaklanmaktadır (Seyidoğlu, 1975, s. 260-261).

Masalların kökleri dünya çapında yüzlerce, hatta binlerce yıllık sözlü kültüre dayanmaktadır. Halkbilimciler çoğunlukla, dünya genelinde sözlü geleneklerden kaynaklanan ve hala var olan halk masalları ile sözlü geleneklerden el yazması ve matbaa

ile çıkarılan ve günümüzde çeşitli aracılık biçimleriyle yaratılmaya devam eden edebi masallar arasında bir ayırım yapmışlardır (Ziya, 2009, s. 23). Sözlü ve edebi geleneklerde kültürel kalıplardan etkilenen masal türleri o çok çeşitlidir. Bir halk masalı veya peri masalı olarak tanımlamak veya iki iletişim tarzı arasındaki ilişkiyi açıklamak zordur (Seyidoğlu, 1975, s. 113).

1.2. Masalların Kaynakları

Masalların kaynakları yani ilk defa nerede ortaya çıktığı ve nasıl yayıldığı konusunda değişik görüşler ileriye sürülmüştür. Bu konuyu ilk gündeme getiren isimler ise “Grimm Kardeşler” olarak bilinen; Jacob L. K. Grimm ile Wilhelm Grimm’dir. Grimm Kardeşler, 1. Cildi 1812, 2. Cildi ise 1815 yılında yayımlanan; *Kinder Und Hausmarchen* adlı eserlerinin önsözünde masalların kaynağının ne olabileceği konusuna dikkatleri çekerek “Mitolojik Görüş” üzerinde durmuşlardır (Gökdemir, 2008, s. 178).

1.2.1. Mitolojik Görüş / Mitoloji Okulu / Tarih Öncesi Görüş

Bu görüşe göre masalların kaynağı mitolojidir. Masallar, *mitten* türemiştir. Masallar ve mitler, Hint-Avrupa mitolojisinin devamıdır. Masallardaki olaylar; güneşin doğuşu, batışı, fırtına gibi tabii olaylara bağlı olarak açıklanmış ve bu görüşü savunanlar bundan dolayı “Güneş Mitolojistleri” lakabıyla anılmaya başlamışlardır

Nitekim meşhur zümrüdüanka masalında, kuyunun dibine inen delikanlının bir zaman sonra ak koç yerine kara koça binip üzerine bir de yedi kat yerin altına gitmesi, orada subaşını durduran ejderhayı öldürmesi, anka kuşunun sırtında yeryüzüne çıkması mitoloji ile izah edilebilir (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 6-8). Gövdesi insan yarısı hayvan olan yaratıkların (şahmaran, denizkızı, vb.) da; terzi ve imamın çabalarıyla canlanan kızın da, taneleri hiç eksilmeyen üzüm salkımının da mitolojiyle ilgisi bulunmaktadır ancak tüm bunlarla beraber bütün masalların kaynağını mitolojiye bağlamak yanlış olacaktır

1.2.2. Hindoloji Görüşü / Hindoloji Okulu / Tarihi Görüş

Bu görüş masalların çıkış yerinin Hindistan olduğunu savunmaktadır. Başka bir ifadeyle ünlü Hint masal kitapları (*Pançatantra*, *Vetalapancavincati*, *Masal Nehirleri Okyanusu*, *Çakasaptati*, vb.) masalların kaynağını oluşturmaktadır.

Bu görüşe göre masallar üç şekilde Avrupa’ya geçmiştir:

10. yüzyıldan önce sözlü gelenek vasıtasıyla Avrupa’ya geçmiştir.

10. yüzyıldan sonra İslâmî etkiyle Bizans, İtalya ve İspanya yoluyla Avrupa'ya geçmiştir.

1.2.3. Antropolojik / Etnografik Görüş / Antropoloji Okulu

Masallar ilkel/gerçek hayatın kalıntılarıdır/yansımalarıdır. Bu türdeki masallar büyük oranda geçmişe ve döneminin kültürüne ait izlerini bulundurmaktadır. Bu durumda büyük oranda halk bilimi ve etnografik unsurlarla kendisini hissettirmektedir. Sonuç olarak her masal okunduğunda motif ve tip açısından benzerlik gösterse de içerisindeki kültürel unsurlarla büyük farklılıklar göstermektedir.

Buna görüş çerçevesinde masalların tek bir kaynağı yoktur. Aynı kültür özelliği taşıyan toplumlarda ortak inanç ve değerlere sahip olmalarından hareketle, masallar farklı coğrafyalarda birbirlerine benzer olarak ayrı ayrı meydana gelmişlerdir. Daha anlaşılır bir ifadeyle kültür seviyelerinin eşit gelişmesi sonucuyla benzer masallar ortaya çıkmaktadır. Masalların tek bir kaynaktan çıkıp yayılmaları söz konusu değildir.

1.2.4. Tarihi Coğrafi Metot / Fin Metodu

Her masalın kendine mahsus bir hayat hikâyesi vardır. Bu sebeple her masalın kaynağı tek tek / ayrı ayrı araştırılmalıdır.

1.2.5. Freud Metodu / Rüyalar

Bazı araştırmacılara göre masalların kaynağı eski rüyalarlardır. Tüm masallar, baskı altına alınıp derinlere itilen isteklerin rüya şeklinde ortaya çıkmasıyla oluşmuştur. Devlerden kaçma, imkânsız gibi görünen mücadelelere girme vb. (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 179).

Masalların kaynağı hususunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Çoğunlukla halk arasında meydana gelen olaylardan ya da mitolojik öğelerden oluştuğu görüşleri bulunmaktadır.

Birbirinden farklı coğrafyalarda derlenen masallar arasındaki benzerlikleri ortaya koyabilmek için ileri sürülen çeşitli görüşler vardır. Mitolojik görüşe göre masallar mitolojiden üretilmiştir ve eski Hint mitolojisinde, kutsal metin sayılan Rigvedalar'a dayandırılmaktadır. Tarihi görüş ise “parçalanmış mitler, tarihi devirler içinde şekillenerek masalları oluşturmuştur” tezini öne sürer (Demir & Özdemir, 2013, s. 30). Böylece İran, Arap ve Orta çağ Avrupa masallarının kaynak noktasını da Hindistan'a bağlamışlardır.

Antropolojik görüş ise masalların insanların bir arada toplu yaşamaya başlamasıyla oluşan ürünlerdir.

1.3. Masalların Sınıflandırılması

"Masal" kelimesi ilk olarak 17. yüzyılda, öncelikle şiirsel kurgu ile karakterize edilen sözlü nesir türleri için bir terim olarak ortaya çıkmıştır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar, masallar toplumun alt sınıflarına veya çocuklara uygun "eğlence" olarak görülmüştür. Bu nedenle bu dönemde genel halk için yayınlanan masallar genellikle halkın zevklerine uyacak şekilde değiştirilmiştir.

Eski Türk edebiyatının eserleri, -çoğunlukla folklor- Türk edebiyat araştırmalarında mitoloji okulunu oluşturan bilim adamlarının ana araştırma nesnesi haline gelmiştir. Bir peri masalı, belki de halk yaratıcılığındaki en büyük eserlerden biri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Masallar genel olarak okunduğu zaman zaman farkına varmadan okuyucu kendisini, kurgunun gücü içinde bulmaktadır. Bu kapsamda peri masalları her zaman inanılmaz, imkânsız bir şeyden bahsetmektedir ancak aynı zamanda kurgu, genellikle hiperbolik görüntülerde gerçekleşen belirli bir fikir taşımaktadır. Bu kapsamda iyi ve kötü sürekli savaşmaktadır. Masal, düşman kötülüğünü karşı savaşmaya, iyiliği ve adaleti savunmaya çağırmaktadır. Ahlaki yaşam yasasının teyididir, ahlaki ilkeler, normlar, estetik idealler son derece net bir şekilde ifade edilmektedir. Masal, tek başına değil, zorlukların üstesinden gelen ve kötülükle savaşan iyiliğin gücüne inanmaya yardımcı olmaktadır (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 45).

Bir peri masalı, melodi, çeşitli ifadelerin tekrarı (bir zamanlar, belirli bir krallıkta, uzak bir durumda vb.) ile karakterize edilen benzersiz bir dil stiline sahiptir. Masalların dili çok güzel: melodik ve şiirsel, birçok metafor, karşılaştırma, ayrıca amaçlı ve öğretici atasözleri ve atasözleri içermektedir. Tüm bu özellikler, masalları farklı yaşlardaki çocukların yetiştirilmesinde ve eğitiminde paha biçilmez bir araç haline getirmektedir.

Farklı halkların masallarında en önemli fikirler, ana problemler, olay örgüsünün özü ve en önemlisi iyiyi ve kötüyü gerçekleştiren güçlerin hizalanması aslında aynıdır. Bu anlamda herhangi bir masal sınır tanımaz, bu masallar tüm insanlık içindir.

Masalların heterojenliği, çok çeşitli temalar, içlerindeki motiflerin ve karakterlerin çeşitliliği ve çatışmaları çözmenin sayısız yolu, masalın türünü ve görevini gerçekten zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte peri masalı görüşlerindeki fark, içinde ana

şey olarak kabul edilen şeyle ilgilidir: kurguya yönelim veya gerçeği kurgu yoluyla yansıtma arzusu.

Bazıları peri masallarının maceracı bir doğaya sahip epik, çoğunlukla büyülü, kurgusal nesir eserleri olduğuna inanmaktadır (Seyidoğlu, 1975, s. 30-35).

Masalın sanatsal yönteminin bu temel ilkesi, onu ideolojik içeriği, temaları, dili, olay örgülerinin karakterini, anlatının ayrıntılarını belirleyen gerçeklikle bağlantıdan mahrum bırakmaz (Demir & Özdemir, 2013, s. 50).

Diğerlerine göre masalın temel özelliği kurguya odaklanmak değil, gerçekliği yükselten veya küçülten geleneksel şiirsel kurgu yardımıyla hayatın gerçeğini ortaya çıkarmaktır.

Bilimde sıklıkla olduğu gibi klasik bir tanımın yokluğunun, fenomenin kendisi üzerinde kesinlikle hiçbir etkisi yoktur ve halkın zihninde yaşam üzerinde çok az etkisi vardır. Alman halkbilimci K.Yu. Örneğin, Obenauer dolaylı olarak bir peri masalı tanımı sorununun temelde çözülmediğini, bunda bir trajedi görmediğini vurgulamıştır. (Demir & Özdemir, 2013, s. 51).

Peri masalının özü ve canlılığı, büyülü varlığının sırrı, iki anlam unsurunun sürekli birleşiminde yatmaktadır. Bunlar fantezi ve gerçektir.

Bu durum temelde oldukça tekdüze olmasa da masal türlerinin bir sınıflandırması olarak oluşturulmaktadır. Böylece problem genel bir yaklaşımla hayvanlara adanmış masallar, olağandışı ve doğaüstü olaylarla ilgili masallar, maceralı masallar, sosyal ve ev hayatı, peri şakaları, değişen masallar vb. gibi şekilde değerlendirilmektedir.

Masal gruplarının keskin sınırları yoktur ancak farkın kırılma noktasına rağmen böyle bir sınıflandırma, koşullu bir "sistem" çerçevesinde çocukla masallar hakkında makul bir konuşma başlatmayı mümkün kılmaktadır.

Araştırmacılar masalları çeşitli şekillerde kategorize etmişlerdir. Bu konuda uzman olan Alman J. G. Von Hahn, peri masallarının türlerine göre ilk sınıflandırma çalışmasını yarattığı kabul edilmektedir. Eksik olmasına rağmen bu kategorizasyonun yararlı olduğu kanıtlanmıştır. Peri masallarının sınıflandırılmasına ilişkin ilk kapsamlı araştırma, bu araştırmadan sonra Antti Aarne'nin 1910 tarihli çalışmasıyla gelmiştir.

Aarne'nin öğrencisi Stith Thompson, bu kategorizasyonu birincil başlıklar olan zincir hikâyeleri ve sınıflandırılmamış hikayeleri ekleyerek ve her kategoriye alt bölümlere ayırarak genişletmiştir.

Türk masallarının sınıflandırılması konusunda da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Pertev Naili Boratav'ın üslup, yapı ve konu bakımından yaptığı masal sınıflandırmasına göre Türk masallarını beş gruba ayırmıştır (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 55).

- Hayvan masalları
- Peri masalları (Olağanüstü masallar);
- Güldürücü masallar;
- Yalanlamalar ve zincirleme masallar;
- Fıkra ve latifeler.

Aşağıda en sık olarak karşımıza çıkan ilk iki masal türü açıklanacak olursa şu şekilde belirtilebilir:

1.3.1. Hayvan Masalları

Hayvan masalları, tipik olarak hayvanları ana karakterler olarak gösteren bir tür geleneksel hikâyedir. Bu masallar dünyanın her yerindeki kültürlerde bulunmaktadır ve genellikle ahlaki dersler vermek veya çocukları eğlendirmek ve eğitmek için kullanılmaktadır.

Hayvan masalları iki ana kategoriye ayrılabilir: masallar ve halk hikâyeleri. Masallar, tipik olarak insan benzeri niteliklere ve davranışlara sahip hayvanları konu alan ve genellikle ahlaki bir dersle biten kısa öykülerdir. Bir masalın en bilinen örneklerinden biri, "Kaplumbağa ve Tavşan" gibi hikâyeleri içeren Ezop Masallarıdır.

Öte yandan halk hikâyeleri, ahlaki bir dersi olan veya olmayan daha uzun hikâyelerdir. Hayvan karakterleri genellikle masallarda insan niteliklerini ve davranışlarını fabllardan daha karmaşık bir şekilde temsil etmek için kullanılır. Dünyanın dört bir yanından hayvan masallarına örnek olarak Hindistan'dan "Maymun ve Timsah", İngiltere'den "Üç Küçük Domuz" ve Nijerya'dan "Kaplumbağa ve Kuşlar" verilebilir.

Hayvan masalları yüzyıllardır çocuklara önemli değerleri ve ahlaki öğretmenin bir yolu olarak kullanılmıştır. Bu açıdan etkilidirler çünkü hayvan karakterlerinin

kullanılması karmaşık fikirleri daha erişilebilir ve ilişkilendirilebilir hale getirebilmektedir. Hayvan masalları, okuyucuları dünyayı farklı yaratıkların bakış açısından görmeye teşvik ettikleri için empati ve anlayışı öğretmek için de kullanabilmektedir.

Genel olarak hayvan masalları insan kültürünün değerli bir parçasıdır ve hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından zevk almaya devam etmektedir. İnsan davranışının karmaşıklığını keşfetmek ve önemli dersleri hem ilgi çekici hem de akılda kalıcı bir şekilde öğretmek için benzersiz bir yol sunmaktadır. Hayvanlarla ilgili masallara çocuk masalları da denilebilir, çünkü bir çocuğa özgü çok fazla hareket ve enerjiye bu masallar, sahiptir.

Hayvanlarla ilgili masal kompozisyonunun karakteristik bir özelliği, diyalog konuşmasını yaygın olarak kullanmalarıdır (Seyidoğlu, 1975, s. 36).

1.3.2. Peri Masalları

Peri masalları, genellikle büyülü veya fantastik unsurlar içeren ve genellikle anlatıya gömülü bir ahlaki veya ders içeren bir tür geleneksel hikâyedir. Peri masalları dünyadaki birçok kültürde bulunmakta ve genellikle sözlü gelenek yoluyla nesiller boyunca aktarılmaktadır

Peri masalları tipik olarak prensesler, cadılar, periler ve konuşan hayvanlar gibi karakterleri içermekte ve büyülü ormanlar, kaleler ve diğer büyülü ortamlar dahil olmak üzere çeşitli yerlerde geçebilmektedir. Hikâyeler genellikle kahramanın çözmesi gereken bir arayış veya problem etrafında toplanmakta ve çözüm genellikle sihir veya zekâ kullanımını içermektedir.

Masallar uzun zamandan beri özellikle çocuklara ahlaki değerleri öğretmek ve ders vermek için bir araç olarak kullanılmaktadır. Hikâyeler genellikle iyiye karşı kötü, sıkı çalışmanın önemi ve kötü seçimler yapmanın sonuçları gibi evrensel temaları ele almaktadır. Ayrıca genellikle kahraman, kötü adam ve bilge yaşlı akıl hocası gibi ilk örnek karakterlere de sahiptirler.

En ünlü masal koleksiyonlarından biri Grimm Kardeşler'in "Külkedisi", "Pamuk Prenses" ve "Hansel ve Gretel" gibi öyküleri içeren "Grimm'in Peri Masalları"dır.

Tüm bunlarla beraber masallar, kitaplarda, filmlerde ve televizyon programlarında görünen klasik masalların birçok çağdaş uyarlamasıyla modern edebiyat ve medyada popüler bir tür olmaya devam etmektedir. Peri masallarının süregelen popülaritesi, onların hayal gücünü yakalama ve her yaştan okuyucuya ilham verme yeteneklerinin bir kanıtıdır. Böyle bir yola başlama teşviki, bir şeyi başarmak için güçlü bir arzu da olabilmektedir. Bu her zaman kahramanın arzusu değildir: örneğin, onu Firebird'e göndermek kralın aklına gelir. Ama dileği yerine getirmesi gereken kahramandır. Yolda ona sihirli bir alet ya da güzel bir asistan veren biriyle tanışır veya örneğin kahraman köpeği kurtarır ve köpek onun harika yardımcısı olur. Asistanlar ve sihirli araçlar (sihirli değnek, mucizevi iksir) sayesinde kahraman amacına ulaşır (Demir & Özdemir, 2013, s. 37).

1.4. Türk Masalları

Türkçe "masal" kelimesi, Arapça "mesel" kelimesinden gelmektedir. Masallar, Türk edebiyatında ilk kez Ziya Gökalp tarafından edebî bir tür olarak kabul edilmiştir. Türkçülük Esasları adlı yazısında masalı edebî tür olarak değerlendirmiştir.

Edebiyatımızda ise masalı ciddi anlamda ilk defa Namık Kemal'in "Mukaddeme-i Celal" inde kullanıldığı görülmektedir. Yazar, masalı tamamen hayali olaylardan meydana gelen bir anlatım türü olarak görmektedir. Namık Kemal ayrıca masalların eğitici, ahlaki ve terbiye edici yönleri olduğunu belirtmiştir (Demir & Özdemir, 2013, s. 48).

"Ziya Gökalp, "Türkçülüğün Esasları 1923 adlı eserinde masalı halk edebiyatı ürünleri içerisinde göstererek masalların halk hayatındaki önemine yer vermiştir".

Türk halk edebiyatı araştırmacısı Pertev Naili Boratav, masalları büyü ve dinî inançlardan arınmış, tamamıyla kurmaca, gerçekle ilgisi olmayan, okuyucuyu anlatılana inandırma vaadinde bulunmayan, düz bir biçimde kısa anlatımlar olarak tanımlamıştır.

Tüm bunlarla beraber masalların bir unsuru olan motiflerden de bahsetmek önemlidir. Kısaca motifler edebiyatta, sanatta ve diğer hikâye anlatımı biçimlerinde bulunan yinelenen temalar, semboller veya kalıplardır. Masallar genellikle hikâyenin türünü veya temasını tanımlamaya yardımcı olan belirli motifler içermektedir.

Dünyanın dört bir yanından birçok geleneksel masal, kültürler arasında tanınabilen ortak motifler içermektedir. Örneğin, pek çok peri masalında ortak bir tema olan "paçavradan zenginliğe" motifi, zenginlik veya başarıya ulaşmak için zorlukların üstesinden gelen fakir veya dezavantajlı bir kahramanın hikâyesini anlatmaktadır.

Türk masallarında ve dünya edebiyatında sıkça karşılaşılan sabır taşı motifi de oldukça önemlidir. Sabır taşı genellikle kişinin dert ve şikâyetlerini içine çekebilen büyüü veya tılsımlı bir nesnedir. Masalın bazı versiyonlarında bir taş veya kaya, bazılarında ise ağaç, ayna veya başka bir nesne olabilmektedir.

Dünya ve Türk masallarında görülen "Sabır Taşı" motifi bizim masallarımızda "Subur Bebebeği" şeklinde yer almaktadır. Saçta bulunan anahtar ve kilit motifi bizim masallarımızda saçta dilin altında, kulağın arkasında ve göbeğin üzerinde bulunur. Kahraman başı sıkışınca sihirli kılları бүker; bizim masallarımızın bazılarında inanca dayalı olarak, kıllar yakılarak tütü yapılır. Hamamda doğum yapan kadına diğer masallarda periler yardım eder; bizde melekler yardım eder. Yine masallarımızda tanıma işareti olarak başörtüsü ve pazubant motifi sıkça görülür (Kara, 1996, s. 342).

Türk masallarının kahramanları genellikle insanlar, hayvanlar ve doğaüstü varlıklardır. Bununla beraber Keloğlan masalları da Türk edebiyatında önemli bir yer kaplamaktadır. Keloğlan'ın kahramanının kurnazlığı ve üstün zekâsı öne çıkarılan özelliklerdendir.

Masalların ortak özelliklerinin bir listesi aşağıdadır:

- 1. Okuyucuları olayların gerçek olduğuna ikna etme kaygısı yoktur.*
- 2. Okuyucuyu veya dinleyiciyi içine çeken fantastik ve büyüü bir ortamın yaratılması gereklidir.*
- 3. Okuyucuya, nesnelerin nerede olduğuna dair belirsiz bir anlayış verilir. "Sultanların krallığı olan Kaf Dağı'nın ötesindeki bölge" gibi belirsiz yerler de olayların geçtiği yerler arasında yer almaktadır.*
- 4. Uzay gibi, zaman da kötü tanımlanmış bir kavramdır. Olaylar geçmiş zamanda meydana gelir ve zaman "geçmişte" olarak tanımlanır.*
- 5. Olaylar anlatılırken geçmiş zaman "-miş" veya şimdiki zaman "-r" kullanılır.*

6. Her hikâyeyi "döşeme" adlı bir tekerleme açar. Tekerlemeler, dinleyicinin hem gerçekliğe bakışını bozmaya hem de dikkatlerini çekmeye yarar.

7. Olayların sonundaki arzu kısmında samimi dilekler kafiyelidir. Bu tekerlemeler klişe kelimelerden oluşur.

8. Her insan iyilik-kötülük, doğru-adaletsizlik, güzellik-çirkinlik, merhamet gibi evrensel konularla ilgilenir. Sonuç olarak, herhangi bir etnik veya dini tema yoktur; bunun yerine masallar küreseldir.

9. Bu tür bir öğretim içerir. Nasihat verme becerilerinin bireylere, özellikle de gençlere öğretilmesi amaçlanmaktadır.

10. Olayı anlatan yazılarda hem öyküsel anlatım hem de betimleyici anlatım kullanılır.

11. Genel olarak konuşursak, iyi her zaman mutlu sonlarda galip gelir. Yine de iyiliğin her zaman mutluluğa götüreceği çocuklara anlatılmalıdır.

12. Nesir tarzında yazılmıştır.

13. Olayları dinleyiciye iletmek için beş ayrı bölüm - döşeme, döşeme, düğüm, çözüm ve dilek - kullanılır (URL-1).

1.5. Masalların Bölümleri

Masallar beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şu şekildedir:

1. Döşeme: Olaylar anlatılmadan önce bu bölümde tekerlemeler okunmaktadır. Örnek vermek gerekirse dinleyicilerin dikkatini çekmek için "Bir varmış bir yokmuş, bir varmış bir yokmuş..." gibi kalıplaşmış tekerlemeler kullanılmaktadır.

2. Serim: Masalın konuları ve olayların başlangıcı hakkında arka plan bilgisinin verildiği bölümdür.

3. Düğüm: Olayların gerçekleştiği bölümdür. Olaylar karmaşıktıkça seyircinin coşkusu ve merakı doruk noktasına bu bölümde ulaşmaktadır.

4. Çözüm: Bu paragrafta olayların çözümü ve sonucu anlatılmaktadır. Olaylar bir çözüme götürülmekte ve seyircinin merakı doyurulmaktadır.

5. Dilek: Bir önceki bölümde detaylandırılan olaylardan sonra burada iyi dilekler dile getirilmektedir. İyi dilekler genellikle kalıplaşmış tekerlemeler kullanılarak ifade edilmektedir.

1.6. Masalların Genel Özellikler

Çocukluğumuzdan beri peri masalları birçok nesiller boyunca var olmuş ve modern kültürümüzde ve oluşumumuzda yoğun bir şekilde yer almıştır. Bu eski kurgusal hikâyelerin çoğu, Sinderella, Rapunzel ve Pamuk Prenses gibi eski Alman kültüründe ortaya çıktı ve hikâyeler yoluyla nesiller boyunca aktarılmıştır. Bu masalların çoğu genellikle güzel bir kadının kötülüğe karşı yaşadığı talihsizliğin ve bir prensle evlenerek prenses olmaktan kurtulmasının ortak örneğini andırmaktadır. Modern toplum, bu hikâyeleri kültürel değerlerimize derinden özümsemiştir ancak masalların çoğu gerçekten eski ve başka bir kültüre ait olduğundan genellikle toplumumuzda klişelerin ve hatta yanlış rol modellerinin kaynağıdır (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 50).

Örneğin bu kurgusal hikâyelerin çoğunda toplumumuzdaki genç kızlar, bir prensesin nasıl görüldüğüne dair genel klişe modelden memnundur. Bir prensesin güzelliği onları farklı ve dolayısıyla prens yapan faktördür, peki ahlaki değerleri nelerdir? Örneğin bu genç kızın güzelliğinin çekici olarak tanımlandığı ve dolayısıyla talihsizliğin ve kurtuluşunun ana nedeninin olduğu Pamuk Prenses masalımız var (Demir & Özdemir, 2013, s. 51). Pamuk Prenses'in hikâyesinde, üvey annesinin kıskançlığından prensin ona âşık olmasına kadar her şey onun güzelliği etrafında dönmektedir ancak şehzadenin karakterine yönelik iyilik, dürüstlük, zekâ, cesaret gibi değerlerin yerini masumiyet, edilgenlik ve güzellik almaktadır. Toplumumuzun en küçüğüne özellikle de genç kızlara “Sadece iyi görünümlü insanların aşkı ve mutluluğu bulabileceğini, çekici olmayan insanların kötü insanlar olduğunu ve mutsuz hayatları hak ettiğini” öğretmektedir (Doğan & Gülüşen, 2011, s. 52).

1.7. Masalların İşlevleri

Sosyo-pedagojik açıdan, masalın sosyalleştirici, yaratıcı, holografik, valeolojik-terapötik, kültürel-etnik, sözlü-imgeleme işlevleri büyük önem taşımaktadır. Masalların günlük, pedagojik, sanatsal ve diğer kullanım türlerinin pratiğinde listelenen işlevlerin kullanılması gerekmektedir.

Sosyalleşmenin işlevi, uluslararası bir masal dünyasında toplanan evrensel ve etnik deneyimi yeni nesillerle tanıştıırken etkili olabilmektedir.

Yaratıcı işlev ise bireyin yaratıcı potansiyelini, figüratif ve soyut düşüncesini tanımlama, oluşturma, geliştirme ve gerçekleştirme yeteneğidir (Huet, 1929, s. 8-13).

Holografik işlev ise kendini farklı biçimlerde göstermektedir.

- Masalın küçük şeylerde büyük şeyleri gösterme yeteneği,
- Evreni üç boyutlu uzay ve zaman boyutlarında temsil etme yeteneği (gökyüzü - dünya - yeraltı dünyası; geçmiş - şimdi - gelecek),
- Masalın tüm insan duygularını gerçekleştirme, estetik yaratıcılığın yaratılmasının temeli olma yeteneği,
- Gelişen - terapötik işlev, insanları zararlı hobilere ve bağımlılıklardan koruyan sağlıklı bir yaşam tarzı eğitimi,
- Kültürel-etnik işlev, tarihsel deneyim, farklı halkların etnik kültürü ile tanışma: günlük yaşam, dil, gelenekler, nitelikler olarak holografik işlev farklı şekillerde değerlendirilebilmektedir.

1.8. Masallarda Olması Gereken Özellikler

Çocukluğumuzdan beri peri masalları birçok nesiller boyunca var olmuş ve modern kültürümüzde ve oluşumumuzda yoğun bir şekilde yer almıştır. Bu eski kurgusal hikâyelerin çoğu, Cinderella, Rapunzel ve Pamuk Prenses gibi eski Alman kültüründe ortaya çıktı ve hikâyeler yoluyla nesiller boyunca aktarılmıştır. Bu masalların çoğu genellikle güzel bir kadının kötülüğe karşı yaşadığı talihsizliğin ve bir prensle evlenerek prenses olmaktan kurtulmasının ortak örneğini andırmaktadır. Modern toplum, bu hikâyeleri kültürel değerlerimize derinden özümsemiştir ancak masalların çoğu gerçekten eski ve başka bir kültüre ait olduğundan, genellikle toplumumuzda klişelerin ve hatta yanlış rol modellerinin kaynağıdır.

Masallar, insanların hayatını ve günlük yaşamını, inançlarını ve bakış açısını, özelemlerini ve hayallerini yansıtmaktadır. Masallar çoğunlukla garavalli adı verilen bir girişle başlamaktadır. Bu girişler hikâyenin içeriği ile ilgili değildir (Huet, 1929, s. 9). Örneğin, "Banyo küvette, samanda, deve eski hamamda, yüzücü taşı yok, baltacı yok, orada bir tazi gördüm, çantası da yok. Bilmiyorum. Masal bilmem, bilsem de anlatmam Han'lı kulum, dinleme böğrünü koparırım." (Seyidoğlu, 1975, s. 156).

Hikâyenin başında "Bir vardı, bir yoktu", sonunda "Üç elma gökten düştü: bir benim, bir benim ve bir de masalı anlatan." Başında ve sonunda verilen bu şiirsel söylemlerin yanı sıra kahramanlar ve olaylarla ilgili formüller de kullanılmaktadır.

Örneğin, "Ne kız, onu gören güzelliğine hayran kalmış, kaşları kara, gözleri masmavi, boyu selvi...", "Vadilerden sel gibi, esen rüzgâr gibi, tepeler, bir kasırga gibi", "Dağların eteğinden, yollardan, üzenkiye, diz kaburgaya..." vb.

Masallar konusuna ve içeriğine göre dört türe ayrılır: sihirli masallar, ev masalları, hayvan masalları, tarihi masallar. Ancak bazen sihir ve hayvan masallarını efsanevi masalın altında birleştirirler (Huet, 1929, s. 10).

Sihirli masallar: İnsanların efsanevi hayallerini yansıtan büyülü masallarda sihirli güçler vardır - uçan halı, sihirli şapka, sihirli boru, devler, yedi başlı ejderhalar, efsanevi kuşlar vb. katılırlar. Bu masallarda olay örgüsü efsanevi bir mekân ve zamanda geçmektedir. Ancak hayali krallıklar ve ülkelerle birlikte gerçek dünya - köyler, şehirler, doğa, göller, ormanlar, dağlar - yansıtılmaktadır. Bu masallarda büyülü güçler iyiyi ve kötüyü temsil etmektedir.

Örneğin zümrüt kuş, sihirli halı, sihirli yüzük, sihirli şapka vb. esas olarak hikâyenin kahramanına yardım ederek, onu beladan kurtararak buna yardımcı olabilmektedir. Devler, ejderhalar ve yaşlı kadınlar kötü işlere karışmaktadır. "Prens Mutalib" masalında dev kahramana yardım etmektedir. En ünlü büyülü masallardan biri olan "Malikmammad", sihirli elmalar, zümrüt kuş, rüzgâr atı, beyaz koç, kara koç gibi büyülü karakterleri içermektedir (Demir ve Özdemir, 2013, s. 55).

Ev masalları: Ev masalları daha inandırıcıdır, gerçek olayları anlatır ve aile ve hane ile ilgilidir. Gerçek kahramanlarla ilgili ev masallarına bu özelliklerinden dolayı gerçekçi masallar da denilmektedir. Kahraman, kötü güçlere karşı verdiği mücadelede sihirli güçlerin yardımıyla değil, cesareti ve becerisi sayesinde galip gelir. "Dashdemir" in Hikâyesi", Dashdemir'e sihirli güçler tarafından değil, öğretmeni Mirza Mohsen ve kralın kızı Nardam Hanım tarafından yardım edildiği gerçekçi hikâyelerden biri olarak kabul edilir.

Hayvanlar hakkında masallar: Bu masallar eski folklor örnekleridir ve hayvanlar dünyasından bahseder. Bu tür masalların kahramanları ayılar, kurtlar, aslanlar, tavşanlar, tilkiler, atlar, köpekler, koyunlar, diğer hayvanlar ve kuşlardır.

Tarihi masallar: Tarihe dayalı masallardır. Padişahlar ve vezirler her zaman zalim olarak gösterilmez, tam tersine hükümdarların davranışları dinleyicide ilgi

uyandırmaktadır. Ancak bu masallardaki olumlu kahramanlar çoğunlukla kalabalığın arasından sıyrılan ve geçimini sağlayan kişilerdir.

Romantik masallar: Romantik masalların kendi olay örgüsü, görüntüleri ve belirli sanatsal açıklama araçları vardır. Masallardan farklı olarak, tamamen farklı bir fikir ve öncül üzerine kuruludur. Halkın ahlâkî görüşleri ve adaletli bir hükümdar hakkındaki fikirleri, içeriklerini belirlemektedir. Roman masallarının kahramanı gerçek dünyada yaşar, zekâsı ve zekâsıyla istediğini elde etmektedir. Büyülü masalarda kahraman amacına büyülü nesneler ve yardımcıların yardımıyla ulaşırsa, roman masallarında akıl, zekâ, nükte yardımıyla ulaşmaktadır (Şimşek, 2002, s. 52-59).

Cesaret masalları: Cesaret masalları, kahramanın fiziksel gücünün övüldüğü ve yiğitlik özelliklerinin ön plana çıkarıldığı masal gruplarından biridir. Büyülü masalarda kahramanın çocukluğu çok önemli olmadığı için ay ve gün geçtikçe büyüdüğü ve bu aşamanın aşıldığı belirtilmektedir. Masalarda kahramanın çocukluğu destansı bir genişlik kazanmakta ve kahramanların çocukluğundan öne çıkmaktadır. Bu aşama, olağandışı gebe kalma, olağandışı doğum, erken yaşlardan itibaren konuşma, adlandırma ve erken kahramanlık motiflerini içermektedir (Demir ve Özdemir, 2013, s. 60).

Cesaret masallarında kahraman, şeytani varlıklarla doğrudan temastan veya onlara ait belirli nesneleri alarak doğmaktadır. Şeytani varlıkların soyundan gelen kahraman, onların özelliklerinin taşıyıcısı olmaktadır. Örneğin Karagaş bir çift karakaş şeklinde, Geyran masalının aynı adlı kahramanı ise yarı insan yarı ceylan şeklinde doğmaktadır. Bu tür belirtilerle doğan çocuklar, kusurlu oldukları için genellikle ebeveynleri tarafından kabul edilmezler. Olayların daha da gelişmesi sırasında, bu işaretler ortadan kaldırılmaktadır. Sonuç olarak Baha asimetrik durumdan kurtulmakta ve destansı toplum içinde yaşama hakkını elde edilmektedir.

Cesaret masallarının karakteristik kompozisyon birimlerinden biri de kahramanın çocukluk döneminde mitolojik varlıkların koruması altında yetişmesidir. Kahramanlık hikâyelerinde, fiziksel güç, genellikle onun şeytani kökenlerinden kahramana aktarılmaktadır. Böyle bir kökenden yoksun olanlar, daha sonra bu varlıkların koruması altında büyümekte ve olağanüstü bir güç kazanmaktadırlar. Bu açıdan şeytani varlıkların soyundan gelmekle onların himayesinde büyümek arasında işlevsel bir fark yoktur.

Büyülü masallarda kahraman, büyülü bir nesne ve bir asistanın yardımıyla ve masallarda fiziksel gücün yardımıyla belirlenen hedefe ulaşmaktadır. Büyülü masallarda kahraman yardımcı aldıktan sonra pasifleşirse, tam tersine pahalı masallarda masal yapısından sihirli nesnelerin çıkarılması ve yardımcının işlevlerinin yitirilmesi kahramanın etkinleşmesine yol açmaktadır.

Büyülü masal karakterleri bir, biri, kral, dev vb. bunun gibi genel bir ad altında sunulan belirsiz karakterlerdir. Ana rolün icracısının özel bir başlangıcı olsa bile bu onu bireysel bir karakter yapmamaktadır. Aksine cesaret hikâyelerinde sadece başkahraman değil, düşman karakterler bile özel baş harfleri olan bireysel karakterlerdir. Eğer anlatıcı büyü masallarında Malikmammad adı altında herhangi bir kahramanı sunabiliyorsa Bahadıril masallarında bu mümkün değildir. Kahramanlık masallarında karaktere bazı özelliklerine göre isim verilmektedir - ya doğum durumundan ya da kişisel niteliğinden ya da sosyal statüsünden dolayı. Örneğin “Tapdig” masalında yolda bulunduğu için, “Karagaş” masalında bir çift karakaş şeklinde doğduğu için, “Beyaz Kuş” masalında ise bu isim verilmiştir. “Çünkü bir tatlının himayesinde büyümüştür. İsim ve imaj arasındaki bu tür bir bağlantı imajı bireyselleştirmekte onu bireysel bir karaktere dönüştürmektedir.

Cesaret masallarındaki kadın karakterlerin eylemlerinde erkek karakterlerin yanı sıra fiziksel güç de önemli bir rol oynamaktadır. Kadınlarda dış güzelliğin yanı sıra mücadeleci, korkusuzluk gibi nitelikler ön plana çıkmaktadır.

Sihirli masallar, sabit yapıları, kendine özgü görüntü sistemi ve kahraman tipi nedeniyle diğer masal gruplarından farklıdır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki büyülü bir masal kahramanı pasif bir kahramandır. Bir yardımcı aldıktan sonra kahraman pasif hale gelmekte sihirli eşya ve yardımcı onun yerine hareket etmektedir. Başka bir deyişle büyülü bir masalın kahramanı, büyülü nesneler ve yardımcılarının yardımıyla amacına ulaşmaktadır (Şimşek, 2002, s. 89). Büyülü masallarda, dünyanın yaratıkları - başlıca denizatı, devler, Simurg kuşları, güvercin kılığına girmiş periler ve büyülü nesneler olarak bu yaratıklara ait nesneler - onların sihirli yüzükleri, şapkaları, kılıçları veya onlara ait nesneler - destekleyici bir rol oynamaktadır.

1.9. Masal Anlatmanın İncelikleri

Okul öncesi çocuklar için hikâye anlatımı son derece ilgi çekicidir. Ama genel olarak her yaşta bireye hitap eden bir eğlencedir. Küçük çocuklar için neredeyse mistik

bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin çalkantılı bir duruma hemen sükûnet ve düzen getirmektedir, ağlayan bir çocuğu durdurmakta ve yemek sorunu olan kişinin farkında olmadan yemeğini yemesini sağlamaktadır. Ek olarak küçük çocukların kelime dağarcıklarını genişletmelerine ve cümleleri etkili bir şekilde yapılandırmalarına yardımcı olmaktadır. Daha büyük çocukları okumaya teşvik etmektedir ve okumayı zor buldukları bazı konuları daha hızlı anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Yetişkinler her zaman hikâye anlatmazlar. Kekemelik gibi sorunları olan çocuklar, özellikle kukla gibi bir araç kullanarak bunu yaptıklarında, çocukların bu tür sorunları çözmelerine de yardımcı olmaktadır. Tüm bu faktörler nedeniyle doğru anlatıcılığı bulmak, özellikle genç izleyiciler için hikâye anlatımı sürecinde kritik bir adımdır (Seyidoğlu, 1975, s. 157).

İlk olarak hikâye anlatıcısının belirli fiziksel özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bunlardan ilki bir ses olarak anlamlıdır. Kişinin sesini benzersiz şekillerde ("tatlandırma" gibi) değiştirmeye gerek yoktur. Ancak nazal, sert, tiz veya monoton sesleri düzeltmek gerekmektedir. Kişi ses kaydını dinleyerek kendi sesini değerlendirebilmekte ve gerekli düzeltmeleri yapmaya çalışabilmektedir.

Anlatıcının diksiyonu ikinci önemli faktördür. Kelime vurgusuna dikkat ederken yüksek sesle ve net konuşmak önemlidir. Telafları daha sonra değiştirmek zor olacaktır, çünkü özellikle küçük çocuklar bunları çabucak kavramaktadır.

Kelime bilgisi üçüncü problemdir. Hikâye anlatıcısının seçeceği kelimeler hikâyenin veya masalın özelliklerine uygun olmalı ve anlatıcının geniş bir kelime haznesine sahip olmalıdır. Örneğin destan ve masallarda birden çok dilin kullanılması esastır. Anlatıcı, aynı anlama sahip kelimelerin bile ince farklılıklar gösterebileceğinin farkında olmalıdır.

Ek olarak, çeşitli yaş gruplarına göre kelime seçimine dikkat etmek önemlidir. Örneğin 3 yaşındaki bir çocuğun kelime bilgisi, 6 yaşındaki ve 10 yaşındaki bir çocuğunkinden önemli ölçüde farklıdır. Çocuğun kelime bilgisi ve kavramsal anlayışı büyüdükçe büyümektedir. Anlatıma devam etmeden önce bir masal ya da hikâyedeki değiştirilemeyecek ya da çocukların anlaması için önemli olan terimler masaldan bir cümle ile açıklanamıyorsa esas açıklama yapılmalıdır (Örneğin: "sultan, yani kral"). Bir anlatım sırasında açıklama yapıp daha sonra devam ettirmek asla uygun değildir.

Özetlemek gerekirse anlatıcının görüşü de önemlidir. Fiziksel güzellik dış görünüşle aynı şey değildir. Ancak en önemlisi, kişinin rahat olduğu fikrini edinmektedir. Anlatıcı, kendi varlığını bir kenara bırakmalı, anlattığı hikâyeyle bütünleşmeli, yaşamalı ve anlatırken ayakta da oturarak da seyirciyle paylaşabilmelidir. Tartışılan konuya son derece iyi hazırlanmış olmak, elbette kendini rahat hissetmenin ilk şartıdır (Şimşek, 2002, s. 90).

Görünüm, aşırıya kaçılmaması gereken kıyafetleri içermektedir, yani izleyicinin dikkatini çeken herhangi bir özellik veya aksesuar (eldiven, takı, çiçek gibi) olmamalıdır. Bir mendil, kolye, anahtar, kurşun kalem veya silgi gibi herhangi bir şeyle oynamak seyircinin dikkatini oraya çekecektir. Cepli bir elbise özellikle ellerini fazlalık olarak gören kişiler için faydalı olabilmektedir ancak bu, jestlerin yasak olduğu anlamına gelmeyecektir. Doğal el-kol hareketleri bile gereklidir. Aşırıya kaçılmadığı süreçte mimikler de olmalıdır. Anlatım tiyatroya dönüştüğünde, odak hikâyenin içeriğinden oyuna geçmektedir. Özellikle çocuklar, anlatım tiyatroya dönüştüğünde olay örgüsünün ilerlemesinden çok taklidi beklemeye başlamaktadır. Açıklamayı basitleştirmek bu konuda daha faydalıdır (Huet, 1929, s. 13).

Gözlerdeki ışıltılar, sırtışlar ve diğer yüz ifadeleri, anlatıcı anlattığı masal veya hikâyeyi deneyimlediğinde doğal bir görünüm ortaya çıkarmaktadır. Ancak tiyatro ortamına hapsolmamaya özen gösterilmelidir (Şimşek, 2002, s. 91).

En önemli masal anlatımı kuralı, söylenecekleri ezberlemek değil, hikâyeyi iyice anlamak ve daha sonra orijinalin ana temalarını koruyarak kendi sözleriyle yeniden anlatmaktır.

Masal seçilmeden önce ilgili olmalıdır. Bunlar şunlardır:

- a) izleyici;
- b) anlatının amacı;
- c) ortamın benzersiz özelliği;
- d) anlatının saklı gibi yönleri.

Birlikte seyrederken seyircilerin yaş ortalaması dikkate alınmalıdır. “Okul çağı” dediğimiz sınıflar bu mekânlarda yaşayan macera kurgu hikâyeleri iken, tercih edilen çocuklar okul çağındaki çocukların masalları, hayvan masalları ve folkloru ile ilgilenmektedir.

Tüm peri masallarının veya hikâyelerin anlatım için uygun olmadığını belirtmek önemlidir. Örneğin okul öncesi dönem kitapları olan “resimli kitaplar” gösterilmelidir. Kendine has bir yazım tarzına sahip yazarların eserlerini (Alice Harikalar Diyarında, Hans Christian Andersen’in masalları, Eflatun Cem Güney’in masal koleksiyonları) mutlaka okumak tavsiye edilmelidir. Aksi takdirde, değerlerini ve güzelliklerini önemli ölçüde kaybetmektedirler. Masal ve anlatı seçimlerini etkileyen diğer önemli unsurlar ise izleyicinin sosyoekonomik yapısı ve eğitim düzeyidir. Örneğin bir ülkede büyüyen bir çocuk, sosyoekonomik düzeyi yüksek bir şehirde büyüyen bir gençten farklı bilgi, hobi ve görgülere sahip olacaktır. Hem hikâyeyi seçerken hem de hikâyeyi anlatırken en azından terminolojinin üzerinden geçmek için bu hususa dikkat edilmesi gerekecektir. Eğitim durumu dikkate alınırken de aynı özen gösterilmelidir (Altan, 2011, s. 12-13).

1.10. Masal ve Edebiyat

Masallar, halk kültüründe iyilik, hakikat ve güzellik hakkında dersler vermenin yanı sıra boş zamanı en iyi şekilde değerlendirme ve güzel vakit geçirme aracı olarak hizmet ederek önemli bir rol oynamaktadır (Huet, 1929, s. 15). Bu masallar, bir toplumun gelenek ve göreneklerine, yaşam tarzına ve ahlaki değer yargılarından beklentilerine dair bilgiler içerebilir. Masallar bu nedenle anonim halk edebiyatı ürünleri arasında eşsiz bir konuma sahiptir. Ancak günümüz sosyokültürel hayatında teknolojik gelişmelerin getirdiği çeşitli değişimler, hikâye anlatma geleneğini ve hikâyeyi dinleyen kişiyi olumsuz etkilemekle birlikte hikâyenin biçim ve içerik bakımından bazı değişiklikler sergilemesine yol açmıştır (Huet, 1929, s.16).

Türk edebiyatında sözlü gelenek içinde yaşatılmaya çalışılan masal türünün topluma aktarılması ve ondan gerekli şekillerde yararlanılabilmesi için bu konuda çalışma yapmış araştırmacılara, kültürel değerlerimizden sorumlu yetkili kişilere, elbette topluma ve günümüz gençliğine büyük sorumluluklar düşmektedir (Demir ve Özdemir, 2013, s. 61). Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesinde teknik gelişmelerin sağladığı potansiyelin tam olarak kullanılması gerekmektedir. Aksi takdirde bu eserleri edebî kültürümüzde muhafaza etme, aktarma ve yaşatma girişimlerinin küçük bir kapsamla sınırlı kalacağı ve amacına ulaşamayacağı unutulmamalıdır (Günay, 1975, s. 326).

1.11. Masal ve Teknoloji

Büyük bir değişim ve gelişim gösteren ve hemen hemen ülkemizin her bölgesine yayılan teknolojinin hızla ilerlemesi sonucunda sözlü mirasımızdan kalan bazı eğlence türlerimiz kaybolmuş veya terk edilmiştir (Atmaca, 2011, s. 40). Günümüzde bireyler boş zamanlarını değerlendirmek için televizyon izlemeyi, video oyunları oynamayı, sinemaya gitmeyi, televizyonda izlemeyi veya lunaparkları ziyaret etmeyi tercih etmektedirler (Altan, 2011, s. 14). Bilgiye hızlı bir şekilde erişmek, gelişmelerden veya icatlardan haberdar olmak ve başkalarını eğitmek, teknoloji kültürünün önemli faydalarıdır. Ancak bunların yerinde ve uygun zamanlarda kullanılması gerektiği unutulmamalıdır. Aksi takdirde internet kültürünü kötüye kullanmak insanlığa faydadan çok zarar verecektir. Bizim yapmamız gereken teknolojiyi reddederek değil, onu bu konuda eğiterek ve iyi değerlendirerek geleneksel kültürümüze bağlı ama değişime açık insanlar yetiştirmektir (Şimşek, 2002, s. 89).

Sosyokültürel hayatımızdaki değişimler, teknik gelişmelerin yanı sıra masal, geleneğini ve masalcılığı da etkilemiştir. Sonuç olarak masalların genel çerçevesinde hem biçim hem de içerik açısından bazı değişiklikler olmuştur.

Son zamanlarda derlenen masallarda teknolojinin ilerlemesiyle apartman gibi yaşam alanlarının sinema, tiyatro gibi eğlence araçlarının geçtiği tespit edilmiştir. Telefon, telgraf, televizyon gibi iletişim araçlarının yanı sıra arabalar, taksiler ve ciplerden de bahsedilmektedir. Masallarda zaman zaman çağdaş teknolojilerin yer alması, bu türün büyüğü ve sıra dışı havasını her geçen gün kaybederek günümüz anlatısına ve romanına yaklaştığını göstermesi bakımından önemlidir (Günay, 1975, s. 3).

Fakat teknolojik gelişmelerin faydaları yönlerinden de yararlanmak gerektiğinden bu doğrultuda masalların sinemaya aktararak, çizgi film haline getirilerek ayrıca bilgisayar ortamında rahatça izlenebilmesi için çeşitli teknolojik araçlara yüklenerek çocukların dikkatini üzerinde toplayacak şekilde dönüştürülebilmektedir. Bunlarla beraber masallarla ilgili bilgilerin bir arada bulunduğu ulaşıla bilirliliği kolay kapsam alanı geniş internet sayfaları hazırlanıp konuya ilgi duyanların çok kısa bir sürede bilgi edinmelerine olanak sağlanabilir (Şimşek, 2002, s. 109).

1.12. Değer Nedir?

Çok sayıda çalışmanın odak noktası olan değer kavramı, son yıllarda bir miktar değişime uğramıştır. Değerler eğitiminin önemini anlamak için öncelikle değerlerin ne olduğunu ve eylemlerimizi ve yaşamlarımızı nasıl etkilediğini kavramamız gerekmektedir (Seyidoğlu, 1975, s. 118).

Türkçe Sözlük' e göre "değer" aşağıdaki şekilde tanımlanır:

1. Bir şeyin önemini veya değerini ölçmek için kullanılan soyut bir ölçü.
2. Bir şeyin parasal, fiyat veya ölçülebilir diğer değeri.
3. Üstün liyakat, kalite ve değer.
4. İstisnai niteliklere sahip bir kişi
5. Kişinin nesneyle ilişkisinde arzulayan, ihtiyaç duyan bir şey gibi görünen şey
6. Bir değişkeni veya bilinmeyi ifade etmek için sayıların kullanımı
7. Ahlaki ve bir milletin sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel ideallerini oluşturan maddi unsurlar (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 607).

Yaman'a (2012, s. 18) göre, "değer, insanı değerli kılan üstün nitelik ve araçlardır" der. Güngör'e (1996) göre, "Değer, bir şeyin arzu edilir veya istenmeyen olduğunu bildiren ifadedir ve değer, bir şeyin arzu edilir veya istenmeyen olduğuna dair inançtır" (akt. Dilmaç, 2012, s. 1).

Bulut'a (2011, s. 21) göre, "Değer; insanlara hayatları hakkında karar vermelerinde, gelişen olaylar hakkında yorum yapmalarında ve çevrelerini etkileyen koşullar hakkında yargılarda bulunmalarında rehberlik eden ve yardımcı olan inancın yönleridir"

İnsanlar, belirli ölçütler kullanarak etraflarındaki şeylere anlam ve değer vermektedir. İnsanlar, varlıkları tanımlamak için duyularıyla vardıkları ölçütleri kullanırken duygusal algılarıyla vardıkları ölçütleri de malları değerlendirmek için kullanırlar.

- Değerler aşağıdaki duygulara verilen adlardır (Yeşil ve Aydın, 2007, s. 66).
- Genel "iyi" davranış;
- "Kötü" davranışın nasıl önleneceğine ilişkin talimat;

- Doğru olanı yapmayı ve korkunç ve yanlış olandan uzak durmayı seçerken, işin içinde bir "yargı" ve "seçim" vardır;
- Yargı, bir durumu diğerine veya isteneni istenmeyene veya iyiyi kötüye "tercih etme" eylemidir. Bu tercih edilen duruma "değer" sahibi olmak denilmektedir (Uyanık, 2010, s. 40).

Bu nedenle değerlerin tanımlarına bakıldığında değerlerin tutum, davranış ve yaşamı olumlu yönde şekillendirmeye yardımcı olan manevi ilkeler olduğunu söylenebilmektedir. Değerle ilgili araştırmalar yapılırken Türk Dil Kurumu'nun kelime dağarcığına başvurulduğunda değerın yedi farklı anlamını bulmak mümkündür. Ancak en geniş anlamda değer, bir nesnenin veya durumun değerini değerlendirmeye yardımcı olan sayısal veya niteliksel bir değer veya önem göstergesi olarak nitelendirilebilir. Bununla beraber bir milletin sosyal, ekonomik, kültürel ve bilimsel değerlerinin tamamını kapsayan maddi ve manevi değer kavramından da söz edilmektedir (Günay, 1975, s. 6).

1.13. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi, çeşitli temel öğrenme alanlarının öğrenilmesi ve öğretilmesi ve ilgili öğrenme deneyimlerinin sağlanması yoluyla öğrencilerin olumlu değer ve tutumlarını geliştirmeyi amaçlayan, tam bir kişi eğitiminin temel bir unsurudur. Bu temelde, öğrencilerin gelecekteki yaşamlarında karşılaşabilecekleri zorluklarla başa çıkabilmeleri için farklı gelişim aşamalarında karşılaşabilecekleri farklı konularda yerleşik değerleri tanımlama, nesnel olarak analiz etme ve makul yargılarda bulunma becerilerini geliştirmektir (Atmaca, 2011, s. 7).

“Okullar, öğrencilerine on öncelikli değer ve tutumu besleyerek Değerler Eğitimi teşvik edebilirler: "Sebat", "Başkalarına Saygı", "Sorumluluk", "Ulusal Kimlik", "Bağlılık", "Dürüstlük", "Başkalarını Önemseme", "Yasalara Uyma", "Empati" ve "Çalışkanlık" (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 761).

Doğan Cüceloğlu bir seminerinde yere bir parça ekmek koymuş ve “Bu ekmeğe basabilecek birisi var mı?” diye sormuş salondakilere. Hiç ses çıkmamış tabii. “Sahneye gelip bu ekmek parçasına basana 100 dolar vereceğim” diye devam etmiş. Salondan yine çıt yok... Fiyatı artırarak 5.000 dolara kadar getirmiş. Bu sırada salonda bulunanlardan birisi, — Hocam, istersen 500 bin dolar ver, yine

bize o ekmeği çiğnetemezsin, boşuna uğraşma! demiş. Cüceloğlu da, “İşte değerler eğitimi budur” diye noktayı koymuş... (URL-2).

Türkçe sözlük, eğitimi "çocuk ve gençlerin okul içinde veya dışında sosyal hayatta yerlerini almaları, kişiliklerini geliştirmeleri ve yetiştirilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve anlayışı kazanmalarına yardımcı olmak" olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 761).

Eğitim kavramına bakıldığında bilgi ve becerilerin kazandırılmasının yanı sıra insanların kişiliklerinin gelişimine doğrudan veya dolaylı olarak yardımcı olmayı amaçladığı görülmektedir. Değerler, insanların davranış biçimlerini değiştirerek karakterlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Böylece değerler eğitimi, eğitimin amacına katkı sağlamaktadır (Seyidoğlu, 1975, s. 118).

İnsanlar temel değerleri anlamalı, değerleri içselleştirmeli ve değerleri gelecekteki davranışlarına, bakış açılarına, eylemlerine ve yaşam kalitelerine karar verecek olan değerler olduğundan onları karakterlerinin birincil yapısı haline getirerek davranışa çevirmelidir. Değerler eğitimi, yaşam boyu süren bu değer kazanma süreçlerini ifade etmektedir (Yaman, 2012, s. 18).

İstenmeyen tüm davranışları durdurmak ve kişiye istediğini vermek için değerler eğitimi tek başına yeterli olmayabilir. Bununla birlikte, çocuğu doğru yola yönlendirmede çok önemli bir rol oynadığı yadsınamaz. Değer eğitimi, karakter gelişimi için uygun araçları ve zamanlamayı vererek bireyleri olumlu yönde etkilemeye yardımcı olmaktadır (Bulut, 2011, s. 25).

Değerlerin eğitimi, toplumdaki insanların, toplumda yaşanmış veya yaşanabilecek problemlerin önüne geçmek için hoşgörü kavramı da göz önünde bulundurularak gerekli değerleri geliştirmelidir. İnsanlara verilecek değer eğitiminin onların mutluluğuna, toplumsal uyumuna katkı sağlayacağını, toplumlar arası uyum, barış ve bir bütün olarak insanlık için daha iyi bir gelecek sunacaktır.

1.13.1. Değerler Eğitiminin Önemi

Değerler eğitiminin önemi, eğitim sistemindeki birçok sorunun çözülmesine yardımcı olduğu için her bilgi kurumunda en üst düzeyde ele alınmalıdır.

Bir tanım değerler eğitimini, gençlere değerler konusunda bir aktarım sağlayan, diğer insanlarla bu ilişki biçiminde işlev görmek için gereken kurallar hakkında bilgi veren ve öğrencide gelişmeyi arayan, belirli temel ilkelerin kavranmasını sağlayan bir süreç olarak ifade etmektedir.

Bazı araştırmacılar değerler eğitimi kavramını ahlak eğitimi ve vatandaşlık eğitimini içeren bir kavram şemsiyesi olarak kullanmaktadır. Değerler eğitiminin değişen derecelerde hitap edebileceği temalar karakter, ahlaki gelişim, manevi gelişim, kişisel gelişim, kültürel gelişimdir ve sosyal gelişimdir (Atmaca, 2011, s. 120).

Tüm bunlarla beraber değerler eğitiminin önemlerini aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Öğrencilerin kendilerinin farkında olmalarına yardımcı olmaktadır:

Değer eğitimi, öğrencileri nezaket gibi bazı temel insani değerlere maruz bırakmaktadır. Bu, onların doğru ile yanlış ayırt edebilmelerini ve aynı zamanda kendilerinin en iyisi olmak için nasıl düşünebilecekleri ve üzerinde çalışabilecekleri şekilde eylemlerinin ve eylemsizliklerinin farkında olmalarını sağlamaktadır. Bu aynı zamanda yeni iyi değerler ve ilkeler edinmeye ve kötü olanlardan kurtulmaya kadar uzanmaktadır (Günay, 1975, s. 7).

2. Bilgi arayışlarını geliştirmektedir:

Değer eğitiminin okul yılının başından itibaren bir okul müfredatına dâhil edilmesi, hem öğretmenler hem de öğrenciler için yararlarını ve sadece okul çalışmalarında değil, hayatlarının diğer yönlerinde onlara nasıl faydalı olabileceğini öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu, onları motive etmeye ve daha faydalı bilgi arayışlarına ilgi duymalarına yardımcı olmaktadır.

3. Görgü kurallarının teşvik edilmesine yardımcı olmaktadır:

İyi ahlaki değerleri ve ilkeleri aşılamanın en yaygın yollarından biri, liderlik etmektir, bu nedenle öğretmenler genellikle yalnızca değerler eğitimi öğretmeye değil, aynı zamanda öğrettiklerini uygulamaya da teşvik edilmelidir (Seyidoğlu, 1975, s. 114).

Hayatın belirleyici faktörleri, değerlerimiz çeşitli amaçlara hizmet etmektedir. Değerlerin en önemli rollerinden biri toplumların dayanışmasını ve birliğini sağlamaktır. Çünkü ahlak, bireylerin bir arada yaşamasını ve ortak bir noktada bir araya getirmesini sağlamaktadır (Kumbasar, 2011, s. 22).

"Kişiyi bir bakış açısı kazandırmak, varlığından haberdar etmek, onu mevcut bağlamına yerleştirmek, birey ya da toplum için değerlerin çok önemli işlevleridir. Bireye ve topluma yön veren özellikler, olaylara önem verme ölçütlerini sağlamaktadır. Yeşil ve Aydın'a (2007, s. 67) göre çevrelerindeki olaylar ve kendi yerlerini belirlemede sahip oldukları değerlerin toplamından başka bir şey değildir.

Ulusoy ve Dilmaç (2012, s. 78) tarafından toplulukların var olması için önemli olan birkaç sosyal standart tartışılmaktadır. Bu uzlaşımlar, toplumsal değer yargılarını ön planda tutmaktadır. Toplumun varlık nedenlerinden biri olarak gösterilen temel yaşam işlevleri değer yargılarıdır. Bireyler, aileler ve eğitimciler değerlerine göre ve onların desteğiyle kararlar almaktadırlar. Çünkü ilkelerinin ve amaçlarının bilincinde olanlar hızlı ve akıllıca hareket etme eğilimindedir. Güçlü bir değerler temeline sahip olmak mutluluğun anahtarıdır. Bu da eğitimde değer konusuna öncelik verilmesini haklı çıkarmaktadır (Hökelekli, 2010, s. 8).

Değerler geniş olarak ele alınırsa hem kişisel hem de toplumsal sosyal kontrol mekanizmalarının temelini oluşturmaktadır. Kişiler arası etkileşimleri kontrol etmekte ve olaylara ve koşullara tepki verirken insanların seçme, karar verme ve değerlendirme süreçleri için standartlar oluşturmaktadır. Bu özellikleriyle değerler, insanların yaşamlarını nasıl sürdürdüklerini düzenleyen ve yönlendiren güçlü bir olgudur (Demir ve Özdemir, 2013, s. 58-59). Değerler karakteri, şekillendirir ve insanı sürekli olarak doğru ve iyiye yönlendirmektedir.

Günümüzün rekabet ve hayatta kalma çağında ahlaki değerlerde gevşeklik görülmektedir. Sanayileşme, yüksek yaşam tarzının ortaya çıkmasına neden olmuş ve insanların yaşam standartlarını yükseltmiştir. İnsanı materyalist anlamda zenginleştirmiş, ancak toplumdaki etik dokuyu bozmuştur (Günay, 1975, s. 8).

Bencil kazançları peşinde koşarken diğer insanların çıkarlarını tehlikeye atmaya hazır durumdadır. Dini, ekonomik, sosyal, eğitim alanında yolsuzluklar çok yaygındır. Toplumda birçok sosyal kötülükle karşılaşmaktadır. Çocuklar, kitle iletişim araçlarına maruz kaldıkları için çocuk suçlulara dönüşmektedir. Değer eksikliği nedeniyle TV'de ve nette gösterilen her şeye bağlı kalmakta ve hayatlarını mahvetmektedir. Bu değerler nedeniyle bu çocuklara eğitim verilmemektedir. Uyuşturucu bağımlısı olurlar, alkol

tüketirler, kumar oynarlar ve anti-sosyal faaliyetlere girerler. Barışçıl bir topluma sahip olmak için değişmesi gereken mevcut senaryo budur (Bulut, 2011, s. 28).

Bilimsel ve mekanik yaşam biçimlerine yapılan muazzam vurgu, insanı hızla bir makine statüsüne indirgemektedir. Ahlaki ve dini değerler zedeleniyor. Medeniyetin temel ilkeleri göz ardı ediliyor. Fikir, görgü ve alışkanlık çatışmaları atmosfere yayılıyor. Eski olan her şeye aldırmmamak günün modası. Bu durumda tüm bu toplumsal ve küresel kötülüklerin çözümü değerler eğitiminden geçmektedir. Öğrencilerin hayatlarını ahlaklı bir şekilde sürdürebilmeleri için ahlaki değerlerin geliştirilebileceği bir eğitime önem verilmelidir. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar verebilirler; iyi ya da kötü nedir; adalet veya adaletsizlik nedir. Bir öğrenciyi iyi bir insan haline getirebilirsek, içinde ahlaki değerlerin geliştirilmesi eğitimin öncelikli görevidir. Onlar insan varlığının temelidir. Hayatımızı anlamlı kılarlar. Mevcut nesildeki değerlerin kıtlığı nedeniyle, müfredat değerler eğitime önem vermelidir. (Bulut, 2011, s. 29).

Organ hırsızlığına bulaşan seçkin doktorlarımız, faturaları geçer geçmez köprüleri çöken parlak mühendislerimiz, manipölasyon yoluyla devlet hazinesini soyan muhasebecilerimiz, imparator gibi hüküm süren memurlarımız, sahte vaatlerle politikacılarımız var. Hepsi en iyi eğitilmiş ve eğitilmiş ama entelektüel sahtekârlıkları korkunç. Bu nedenle, ahlaki değerlerin geliştirilmesi ihtiyacı çok önemlidir. Bazı önemli ihtiyaçlar aşağıda belirtilmiştir (Bulut, 2011, s. 29):

1. Çocuklarımızı toplumda gelecekteki rollere hazırlamak:

Okulda kazanılan bilgi, eğitimin sadece bir amacıdır. Eğitimin temel amacı, öğrencilere bilgi ve ahlaki değerler kazandırmak olmalıdır. Çocuklarımızın hem kendilerini iyi ebeveynler hem de toplumda vatandaş olmaya hazırlamaya ihtiyaçları olacak (Bulut, 2011, s. 30).

2. Birçok ebeveyn ahlaki değerleri öğretmiyor:

Bütün veliler çocuklarına evde ahlaki değerleri öğretiyor olsaydı, okulların bu işi yapmasına gerek kalmazdı. Üzücü gerçek şu ki, birçok çocuk doğru ve yanlış arasındaki farkı ebeveynlerinden öğrenmiyor. Bunun nedeni, çoğu anne ve babanın yoğun iş günlerinde çocuklarıyla sadece birkaç saat geçirmesidir. Birçok ailede yalnızca bir ebeveyn vardır ve çocukların izleyeceği başka bir rol modeli yoktur (Günay, 1975, s. 17).

3. Toplumda çok fazla şiddet ve sahtekârlık var:

Her gün öğrenciler medyada ve gerçek dünyada şiddete, sahtekârlığa ve diğer sosyal sorunlara maruz kalmaktadır. Okul saldırılarını kaç kez duyduk? Öğrencilerin kopya çekerken yakalandığı diğer zamanlar ne olacak? Sonra da okulda zorbalık ve çeteler arasındaki kavgaları okuyoruz. Okullarda ahlaki değerler öğretilseydi, bu sorunlardan daha azını yaşardık.

4. Toplumdaki kötü etkilere karşı:

Ne yazık ki, gençlerin rol modellerinin çoğu kötü örnekler veriyor. Bu kötü örnekler, başarılı olmak için rastgele cinsel ilişkiden, kadınların aşağılanması, şiddeti savunmaktan ve sahtekârlığa göz yummaya kadar uzanır.

5. Ahlaki değerler ömür boyu yanınızda olacaktır:

Ahlaki değerlerin hayatımızdaki önemi çok önemlidir. Ahlaki değerler bize neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretir. Böylece yaşamımızı doğru yönde yürütebiliriz. Neyin iyi neyin kötü olduğunu anlayabiliriz. Bu tür bir öğrenme, bu dünyada hayatımızı ahlaki olarak yürütmemize yardımcı olur (Günay, 1975, s. 18).

Swami Vivekananda'ya göre, öğrencilerimizi ahlaki bir insan olarak yetiştirmek istiyorsak, okul müfredatı bu amaca hizmet etmenin en iyi yollarından biridir. Çünkü ahlaki değerlerin değer temelli bir okul müfredatı ile öğrencilerimize aşılanabileceğini düşünüyor. Bu nedenle Vivekananda, okul müfredatımıza dahil edilmesi gereken bazı önemli ahlaki değerler önerdi (Bulut, 2011, s. 31).

1. Koşulsuz sevgi ve nezaket: Çoğu durumda, birini severseniz, karşılığında o da sizi sevecektir. Ancak bu, aşkın gerçek anlamı değildir. Sevgi koşulsuz olmalıdır. Dünyada daha fazla sevgi ile nezaket takip edecek ve zulmün yerini alacak.

2. Dürüstlük: Öğrencilere sahtekârlığın ve kopyanın yanlış olduğu ve gelecekte sizi hiçbir yere götürmeyeceği öğretilmelidir. Bir öğrenci olarak, kişi sadece kopya çekerek kendine zarar verir, çünkü bu eylem eninde sonunda seni yakalar ve kötü sonuçları olur.

3. Zor çalışma: Günümüzde pek çok öğrenci tembel oldukları ve zor söze değer vermedikleri için derslerinde hile yapmak ve köşeyi dönmek istemektedir. Bu düşünce değişmeli.

4. Başkalarına saygı: Ne yazık ki, son derece rekabetçi köpek yiyen toplumumuzda; birçok insan hayatta ilerlemek için başkalarının üzerine basacaktır. Başkalarına saygı, farklı dinlere, ırklara, cinsiyetlere, fikirlere ve yaşam tarzlarına saygıyı içermelidir.

5. İşbirliği: Ortak bir hedefe ulaşmak için tüm insanların birlikte çalışması gerekir. Bu yapılmazsa, birkaç kişi kâr edebilir, ancak sonuç herkes için başarısızlık olacaktır. Hala “birleşirsek ayakta dururuz ve bölünürsek düşeriz” sloganına inanıyorum.

6. Merhamet: Merhamet, insanların ihtiyaçlarına duyarlı olmak olarak tanımlanır. Dünyada daha fazla merhamet olsaydı, daha az evsiz, açlık, savaş ve mutsuzluk olurdu.

7. Affetme: Çoğu durumda öfke, affetme isteksizliğinden kaynaklanır. Öğrenciler bu ahlaki erdemi öğrenebilselerdi okulda daha az şiddet ve kavga olurdu.

1.13.2. Değerler Eğitimi Açısından Masallar

Son yıllarda değerler eğitimi giderek daha önemli hale gelmiş ve okul müfredatlarına dahil edilmiştir. Değerlerin nasıl öğretileceğine ilişkin tartışmalar halen devam etmektedir, ancak kesin olan şey değerler eğitiminin gerekli olduğu ve bu eğitimin temellerinin okul öncesi dönemde atıldığıdır (Şimşek, 2002, s. 111).

Okul öncesi dönem ve aile eğitimi ön plana çıkmaktadır. Özellikle okul öncesi dönemde değerler eğitiminin amaçlarının belirlenmesi ve bu amaçların gerçekleştirilmesine yardımcı olacak yöntem ve etkinliklerin planlanması gerekmektedir.

Bir çocuk ve ebeveyn arasındaki iletişim yöntemlerinden biri peri masallarıdır. Çocuklar masallarda iyilerin nasıl ödüllendirildiğini, kötülerin nasıl cezalandırıldığını görerek, istemeden hayata hazırlanırlar (Bulut, 2011, s. 38).

Bir çocuk masal okuduğunda veya duyduğunda, çok çalışmanın meyvesini vereceğini ve tembel olmanın olumsuz sonuçları olacağını öğrenir (Arıcı, 2011, s. 11).

Masallarda yalancı-dürüst, cesur-korkak, cesur-kötü, adil-zalim, akıllı-aptal, tembel-çalışkan olmak üzere çeşitli karakterler bulunur. Bu örnek veya kaçınılabilir eylemler, bu mükemmel ve kötü kişilikler aracılığıyla tanıtılır. Sonunda, daima iyinin temsili olan kahraman zafer kazanır; kötünün temsili olan karakterler ise cezalandırılır.

Masallar, çocukların hayal ve düşünce dünyalarını zenginleştirirken, deneyimler yoluyla edinmeleri gereken nezaket, dürüstlük, çalışkanlık ve cömertlik erdemlerini de öğrenmelerine yardımcı olur (Karatay, 2007, s. 471).

Masalları okumak eğlenceli olsa da, çocuklara değerli dersler veren ve olumlu değerler geliştirmelerine yardımcı olan değerli edebi eserler olarak da hizmet etmektedir. Çocuklara, diğer edebiyat türlerinin yanı sıra masal okumaları öğretilmelidir. Peri masallarının büyüleyici merceğinden çocuklar neyin iyi, neyin kötü, neyin doğru neyin yanlış olduğunu keşfedilmelidir.

Türkiye'de değerler eğitiminin etik ve felsefi yönlerine daha fazla önem verilmesine rağmen, değerler eğitimi konusunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin çantayı elinde tuttuğu görülmektedir. Kurumların eşgüdüm içinde hareket etmeleri ve örtük müfredatı kullanarak değerler eğitimine katkıda bulunmaları beklenmektedir. Bir diğer önemli konu ise hangi değerlerin, nasıl, ne zaman ve kim tarafından öğretileceğini tekrar etmeden ve öğrencileri sıkmadan planlamaktır (Bulut, 2011, s. 34).

Masalların kullanılması, çocukların ahlaki ve dini değerleri daha iyi anlamalarına ve içselleştirmelerine yardımcı olabilir. Bu metinler sayesinde çocuklar doğru yola yönlendirilebilir, hikâye anlatan yetişkinlerle bağ kurabilir, sevmeyi ve seilmeyi öğrenebilir (Günay, 1979, s. 17).

Fransız yazar George Duhamel masalların çocuk eğitimindeki önemine şu şekilde dikkat çeker: “Çocukların hayal gücü ister istemez onları masallarla meşgul olmaya iter. Onlara masal anlatmasak bile, kendi masallarını yaratabilirler. En azından masal anlatarak onlara yardımcı olmalıyız” (Demiray, 1962, s. 24).

Hikâye ve masal kullanımı, Amerika ve Avrupa'da ve son zamanlarda Türkiye'de modern eğitimde bir yöntem olarak benimsenmiştir (Crawford, 2009, s. 49-61). R. Dawkins gibi bazı ateist bilim adamları, çocuklara masal anlatmanın onları “doğaüstücü” hale getirdiğini, onları bilimden uzaklaşmaya ve tanrıya inanmaya yönelttiğini belirtse de, bu düşüncenin bilimsel olmadığı ortadadır (Dawkins, Hürriyet/09.06.2014).

Boileau ve J.J. gibi bazı teorisyenler, Rousseau da masalların çocuk eğitiminde kullanılması fikrine, masalların onları gerçek hayattan uzaklaştırarak yanlış inanışlara yönelttiği ve mantıksal akıl yürütmeyi engellediği gerekçesiyle karşı çıkmıştır

(Kantarcıoğlu, 1991, s. 21). Ancak masal ve hikâyelerin eğitimde önemli materyaller olduğunu savunanlar ağırlıktadır. Aydın (2012,), hikâyelerin eğitimdeki rolüne şu şekilde dikkat çekiyor:

Eğitim öncelikle öğrenenlere empatik farkındalık, duyarlılık, nezaket, zarafet, hoşgörü, anlayış ve şefkat gibi duyguları kazandırmayı amaçlayan kalıplardan oluşmalıdır. Bu anlamda hikâyeler, insanların kendilerine ve yaşadıkları hayata bakabilecekleri bir ayna görevi görür. Gerçek hayatta hikâyeler, insanlığın bilgeliğini, gizli ve açık sıkıntılarını yansıtan mistik bir güce sahiptir. Dolayısıyla eğitim bir bakıma hikâye anlatma ve anlama sanatıdır... Kendi hikâyeleri olmayan, hikâyeleri kullanmayı bilmeyen bir eğitim sisteminin zihinsel ve duygusal olarak olgunlaşması son derece zordur (s. III, IV).

Piaget ve Kohlberg de hikâyeleri çocukların ahlaki gelişimlerini incelemek için kullanmışlardır (Doğan-Tosun, 2003, s. 107-111; Bacanlı, 2011, s. 108-111; Senemoğlu, 2013, s. 66-75).

Unutulmamalıdır ki, çocukların ahlaki gelişimini incelemek için hikâye anlatma ve cevaplarına dayalı teoriler geliştirme, çocuklara hikâye anlatma yoluyla değerleri öğretmekten farklıdır. Hikâyelerin teknik kullanımı ile hikâye içeriklerinin kullanımı arasında ayrım yapmak da önemlidir. Hikâyeler ve masallar hak din, Allah sevgisi ve insanları tanımak için önemli kaynaklardır. Andersen'in masallarında bunu açıkça görebiliriz (Andersen, 2011, s. 20; Aydın, 2011, s. 49).

Hikâye ve masalların öğütleri vardır ve eğitici değer taşırlar. Öykülerde kullanılan üslup da anlaşılması kolaydır. Böylelikle en zor konular bile kolayca anlatılabilir ve hatırlanabilir. Bir hikâye kutsal kitaptan alınmışsa ve dini boyutu varsa daha etkilidir (Bilgin, 1994, s. 51-54; Aydın, 2005, s. 268-269).

Çocukların olaylara ve nesnelere dikkatini çekmede ve düşünme becerilerini geliştirmede masalların önemli bir yeri vardır. Çocukken masal anlatılmayanların yeterli düşünme becerileri yoktur. Masallar, olaylar ve nesneler açısından sınır tanımaz. Bir masalda her şey olabilir (Günay, 1975, s. 14).

Düşünmenin sınırı yoktur. Bindiğimiz bir kuş saniyeler içinde bizi Kaf Dağı'na götürüyor. Masallarla büyüyen çocukların düşünmelerinde sınır yoktur (Başar, 2013, s. 54).

Bir çocuğun yaratıcı olabilmesi için en önemli kriterlerden biri geleneklerin belirlediği alışılmış alanların dışına çıkmak ve sınırları zorlamaktır (Bulut, 2011, s. 40).

Bir toplumun sosyal ve ekonomik gelişme hızı, o toplumdaki bireylerin başarı güdülerine dayanır. Bir toplumdaki başarı güdüsü ise en iyi topluma ait halk hikâye ve masallarında ortaya çıkmaktadır (Yılar, 2018, s. 78).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bu çalışmanın yürütülmesinde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre doküman incelemesi, araştırılan olgu ve olaylar hakkında bilgi aktaran yazılı belgelerin incelenmesidir. Araştırmada birincil veri kaynağı olarak Doğan'ın Adıyaman Yöresi Masalları (2007) isimli çalışması doküman analizi deseni kullanılmıştır. Tüm bunlarla beraber Adıyaman Yöresi Masalları üzerine olan bu çalışma, anlatıların, temaların ve masalların kültürel öneminin derinlemesine analizine ve yorumlanmasına odaklanan nitel bir yaklaşımı içermektedir. Araştırma soruları, masalların kökenleri ve aktarımları, masal anlatımının bölgenin kültürel geleneklerindeki rolü ve masallarda aktarılan değerler ve dersler gibi konulara cevap aramaya çalışmaktadır. Analiz teknikleri, masallardaki ortak temaları, kalıpları ve anlamları belirlemek için tematik analiz, söylem analizi veya anlatı analizi gibi çeşitli nitel yöntemler kullanılmıştır. Genel olarak, araştırmanın modeli veya deseni, mevcut kaynaklar ve kısıtlamaların yanı sıra çalışmanın belirli araştırma sorularına, amaçlarına ve hedeflerine bağlı şekilde ilerlemiştir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma konusunun belirlenmesinin ardından Adıyaman ile ilgili anlatılagelmiş masalları belirlemek üzere alan literatür taranmıştır. Bu alan da materyal oluşturabilecek çalışmanın Doğan'ın eserinin olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın kapsamını 2007 yılında Adıyaman Belediyesi tarafından basılmış olan Doğan'ın *Adıyaman Yöresi Masalları* adlı eseri oluşturmaktadır.

Söz konusu çalışmaya kaynaklık eden eserin internet üzerinden temini sağlanarak veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda 51 adet masalın önce özetleri

ıkarılmıştır. Ardından eğitsel değerler, betimsel analiz sonucunda elde edilen bulgular içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda değerler başlıklar halinde kategorilere ayrılmıştır. Her kategori gerekli görülmesi haricinde kendi içinde de alt kategorilere ayrılmıştır. Türkçe Dersi Müfredatına göre okuyucunun genellikle masallarda karşılaştığı evrensel, manevi ve kişisel ilkeler üç kategoriye ayrılmıştır. Hesaplanan bu değerlere sahip tablolar gösterilmiş ve açıklanmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma, içerik analizi odaklı nitel bir araştırma tasarımına dayanmaktadır. Bu çalışmanın birincil veri kaynağı Adıyaman yöresinden elde edilen 51 masal derlemesidir. Toplanan veriler tematik analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz süreci, verilerdeki ortak temaları ve kalıpları tanımlamayı ve bunları evrensel, manevi ve kişisel değerler dahil olmak üzere çeşitli değer kategorilerinde kategorize etmeyi içermiştir. Temalar daha sonra gözden geçirilmiş ve değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Adıyaman Masallarının Tasnifi

Pertev Naili Boratav Türk masallarını içerik, üslup ve yapılarına göre beş kategorilere ayırmıştır:

Olağanüstü masallar,
Hayvan masalları,
Güldürücü masallar,
Yalanlamalar ve zincirleme masallar,
Basit masallar,
Fıkra ve latifeler,

Bu tasnifi esas aldığımızda *Adıyaman yöresi Masalları*’ nı şu şekilde tasnif edebiliriz:

Olağanüstü Masallar:

Cadı,	Ceren,	Dev Yavrusu,
Elma,	Gâvur Gül,	Helal Hamza İle Haram Hamza,
Hoca,	İğci Baba,	Kader,
Keloğlan ile Hazal,	Kırk Kardeş,	Lanetli Adam,
Mercimek,	Nar Tanesi,	Sefa ile Cefa,
Şah Mehmet,	Üç Günlük Bebek,	Yedi Kardeş Bir Bacı,
Yumurta Gızı.		

Hayvan Masalları:

Gurt, Gurdinan Geçi, Kurt ile Tilki.

Zincirleme Masallar:

Dev Yavrusu, Gâvur Gül, Hain Kardeş,
Keloğlan ile Hazal, Kırk Kardeş, Sandıktaki Kız,
Yedi Kardeş.

Basit Masallar:

Altın,	Anne Sütü Emmeyen Kadın,	Burası Mısırdır Sorulmaz,
Cadı,	Cennetlik Adam,	Ceren,
Gorkah Ahmet,	Gurt,	Gurdinan Geçi,
Havuç Çocuk,	Helal Hamza ile Haram Hamza,	Hendek,
Hırsız,	Hırsız Keloğlan,	Hoca,
İbrahim Ethem,	İğci Baba,	İhtiyar Adam ile Yılan,
İki Bacı,	İki Kardeş,	Kader,
Kel,	Keloğlan,	Kırbaç,
Kurt Masalı,	Kurt ile Tilki,	Köse ile Yaşlı Annesi
Lanetli Adam,	Mercimek,	Nar Tanesi Masalı,
Rüya,	Sefa ile Cefa,	Yoksul Kocanın Şeytan Karısı,
Şah Mehmet,	Tilki,	Tahdir Tebdil Olmaz,
Üç Günlük Bebek,	Üvey Anne,	Uyanık Köse ile Üç Kardeş,
Yalan,	Senem	Helal Hamza ile Haram Hamza,
Yumurta Gızı		

3.2. Adıyaman Masallarının Şekil ve Muhteva Özellikleri Şekil Özellikleri (Formel Unsurlar)

Adıyaman coğrafyasına ait masallar daha çok nesir tarzda yazılmışlardır. Fakat yer yer tekerlemelerin bulunmasından dolayı manzum özellikler de göstermektedir. Masalların aslı Kürtçe olup çeviri yapılmasından dolayı masallarda anlam ve yapı bakımından bozulmalar olmuştur. Masalların tekerleme bölümleri bağlamı daha iyi yansıtabilmelerinden ötürü asıl dilinde (Kürtçe) olarak verilmiştir. Fakat anlaşılır hale gelebilmesi için Türkçe çeviri olarak da verilmiştir. Masallara başlarken yahut nesirden nazıma geçerken kalıplara (Formellere) ihtiyaç duyarız.

Masal çerçevesinde resmi veya kalıplaşmış bir terim nedir? Gerçek anlatı başlamadan önce, masal anlatıcısının anneleri ve ataları duygusal, kaftiyeli ve inanması zor ifadeler kullanarak seyircide duygusal bir tepki uyandırmaya çalışmaktadır. Masal bittikten sonra bile anlatıcı bizimle konuşmaya devam etmektedir. Sanki "Ey okuyucu ya da dinleyici, hikâye bitti ama sizi rahatlatacak başka güzel sözlerim var" denilmektedir. Bu arada anlatıcı, hikâyenin ana olaylarının anlatıldığı ara bölümde ustalığı ve akrobasi ile bizi masala meşgul edecek, şaşırtacak ve memnun edecektir. Masalın formül sözcükleri, masalcının ustalığını ortaya koyduğu, olayların kuru bir üslupla anlatılmasının engellendiği, belirli görevlerin yerine getirildiği sözcüklerdir. Onlar olmadan masal hala bir masal ama sadece olayların nasıl olduğunu anlatan bir anlatıdır. Ancak bu sözler sayesinde anlatıcı ile dinleyici arasında bir bağ kurulur. Onun için masallar, efsane, fıkra gibi kısa ve temel anlatılara göre adeta bu cümlelerle zenginleştirilmiş gibidir. (Sakaoğlu, 2022, s. 1352-1352)

1. Başlangıç (= Giriş) kalıp sözleri
2. İki dala ayrılır, gerekirse bunlar da çeşitli alt dallara ayrılabilir. Aşağıda üzerinde durulacaktır.
3. Bağlayış (=Geçiş) kalıp sözleri
4. Benzer durumlarda kullanılan kalıp sözler.
5. Bitiş kalıp sözleri
6. Çeşitli kalıp sözler

Buradan yola çıkarak formelleri masallardaki olaylar arasında geçişi sağlayan, kalıplaşmış söz ya da söz grupları olarak tanımlayabiliriz. Adıyaman masallarında tüm formellerin örneği bulunmamaktadır. Daha çok giriş formelleri, geçiş formelleri ve bitiş formelleri bulunmaktadır. Var olan bu formellerde yine oldukça sadedir.

Giriş formelleri: Genellikle sade giriş formelleridir.

“Bir varmış bir yokmuş”, “Ne varmış ne yokmuş” şeklindedir.

Tekerlemeli olan bir giriş formeli bulunmaktadır. “Heket heket hengiloş, biri kara biri boz. Karasına bindim kaçmadı, bozına bindim ...dı. (M.21)

Geçiş formelleri: İncelenen masallarda en çok karşılaşılan kalıplardır. Olaylar arasındaki ve mekânlar arasındaki geçişleri ifade için kullanılırlar.

“Gelelim çocuklara”, “Gelelim Hazal’a”, “ Gelelim kıza”, “ Bu böyle devam ederken”,

“ Bir süre devran sürmüşler”, “Aradan dokuz ay bir yıl geçmiş”, “ Gece dememiş gündüz dememiş, atını sürmüş”

Tekerleme biçimindeki geçiş formeli yalnızca 24. masalda “Tak tak tabacık, beni goyup gidip babacık, ne var kim isen gel beni götür.” Şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bitiş Formelleri: Masalın sonlandığını ifade etmek için kullanılan formellerdir. Manzum tarzda yazılmak yerine da ha çok nesir tarzda yazılıp iyi dileklerde bulunmak için yazılmışlardır. Bu formeller genelde masalın nasıl bir sona vardığını bildiriler. Genellikle de adaletin yerini bulduğu, dileklere erişilip okuyucuya da iyi temennilerde bulunulması yönünde bir ileti içerirler.

“Hak yerini buldu, dinleyenlerin anne babasına, Allah rahmet eylesin.”

“Kötülük yapan cezasını çekti/ Masalım da bir avuç üzümle bitti/ Allah, ölümlerinizin üzerinden esirgemesin rahmetini.”

“Masalım erdi selamete/ Bir yük kuru üzüm, cemaatin ortasına gele.”

“Masalım selametle bitti. Rahmet, anne babalarınızın kemikleri üzerine olsun.”

“Masalım rahmetle sona erdi. Rahmet, cemaatin anne babasının üzerine olsun.”

3.3. Adıyaman Masallarının Özetleri

Bu başlık içerisinde Abdullah Doğan'ın (2007) derlediği 51 masal değerler eğitimi çerçevesinde incelenebilecek şekilde özet haline getirilmiştir.

3.3.1. Altın Masalının Özeti

Vakti zamanın birinde bir paşa varmış. Paşa'nın da bir oğlu varmış. Bir gün oğlunu çağırır. Paşa “Önümüz kış bu atlara bakamayız. Sen kırk katırı Harran Ovasına götür. Kışı orada geçirsinler ilkbaharda tekrar dönersin” demiş.

Paşa'nın oğlu atları hazırlayıp Harran ovasına doğru yola çıkmış. Karşısına bir ihtiyar çıkar “Yolculuk nereye” demiş. Paşa'nın oğlu “Yüküm tezek, babam Paşa. Önümüz kış. Atları koyacak yerimiz yok. Harran ovasına doğru gidiyorum bahara kadar orda tutacağım belki kurtulurlar” der.

İhtiyar, Paşa'nın oğluna yükünü tezek yerine altın ve Elmas'la değiştirip yarı yarıya bölüşmeyi teklif eder. Paşa'nın oğlu da bu teklifi kabul etmiş. Paşa'nın oğlu ve ihtiyar bir mağaranın önüne giderler ihtiyar bir dua eder mağaranın kapısı açılır. Altın ve elmasları görünce kendinden geçen Paşa'nın oğlu ceplerine, ayakkabılarını her tarafını altınla doldurur. Atlarını da altın ve Elmasla doldurmuş. İhtiyar oradaki bir tahta parçasına dokunur ve dünyalar güzeli bir kız olur tahta parçası. Kız oğlanın yanına gelip “İhtiyarı öldür sana varayım” demiş. İhtiyar da Paşa'nın oğlunu uyarmış. “Yapma etme bu bir sihirdir beni öldürürsen kız tekrar kuru bir tahta olur. Sen de ölürsün” demiş. Kız yine tekrarlamış ihtiyar yine Paşa'nın oğlunu ikaz etmiş “Aman oğlum yapma etme” demiş. İhtiyar yine bir dua okumuş güzel kız yine bir tahta parçası olup yere düşmüş. Düşerken elbisesinden de bir kutu düşürür. İhtiyar kutuyu alıp cebine koymuş.

Paşa'nın oğlu “Yirmi atla eve gittiğimde babam diğer atları ne yaptın dese ne diyeceğim. Sen on atı daha bana ver. Otuzu bende onu sende kalsın” demiş. İhtiyarda bunu kabul etmiş. Biraz daha yol gittikten sonra Paşa'nın oğlu ihtiyara “Babam bunlara da kızar. İyisi mi sen beş atı al otuz beş atı ben alayım” demiş. İhtiyar boynunu bükerek bunu da kabul etmiş. Yola tekrar devam etmişler. Yolda Paşa'nın oğlu atların hepsini eve götürmezsem babam bana kızar sen beş atı daha bana ver, der. İhtiyar boynunu bükerek bunu da kabul eder. Yola devam ederler. Paşa'nın oğlu “Kız tahta olup yere düştüğünde bir kutu düştü. Onu da bana ver” demiş ihtiyara. Çaresiz ihtiyar dayanamayıp Paşa'nın oğluna dönerek “Tezek yükünü altın ve elmasla değiştirdim. Yarısı

benim yarısı senin olacaktı. Hepsini aldın ses çıkarmadım düş yakamdan” demiş. Fakat Paşa'nın oğlu ısrarla kutuyu ister. Çaresiz kalan ihtiyar en sonunda bunu da kabul etmek zorunda kalır fakat Paşa'nın oğlunu uyarıp “Sağa bakarsan altın ve mücevher görürsün sola bakarsan gözlerinin feri akar kör olursun” demiş. Paşa'nın oğlu kutuyu alır hemen sağa bakar bütün altınları mücevherleri görür. İhtiyarın kendisini kandırdığını düşünerek sola da bakmak ister ve o an gözlerinin feri kar olduğu yerde kör olmuş. İhtiyarda atları ve kutuyu alıp oradan uzaklaşmış. Aradan epey zaman geçmiş. Paşa'nın oğlu memleketinden bir Kervan geçerken onları seslerinden tanır ve yanına çağırır. Kendilerine ceplerinden ve şapkalarından çıkardığı altınları verip “Bana bir sopa alın geri kalan altınların da hepsini kuruş yapıp getirin” demiş. Sopayı yapıp getirmişler kalan altınları da kuruş yapıp vermişler. Paşa'nın oğlu bir köşeye geçerek “Bana bu sopa ile vurup senin hakkın bu diyene bir kuruş iki defa vurana iki kuruş” diye bağırmaya başlamış. Yoldan geçenler bir vurup bir kuruş almış iki vurup iki kuruş almış. Bu böyle devam ederken bir gün ülkenin paşası gelip “Derdin nedir evladım niye böyle yaparsın” demiş. Paşa'nın oğlu da olanı biteni anlatmış. “İşte bunun için ben bunu hak ettim” der.

Hak yerini buldu, dinleyenlerin anne babasının yeri cennet oldu.

3.3.2. Anne Sütü Emmeyen Kadın Masalı’nın Özeti

Eski zamanlarda fakir bir aile varmış. Bu ailenin bir de evlenme yaşında oğlu varmış. Annesi oğluna kimi gösterse oğlan beğenmez “Benim evleneceğim kız anne sütü emmemiş olmalı” demiş.

Ararlar fakat bulamazlar. Bir vakit sonra oğlanın amcasının bir kızı dünyaya gelir. Kendisine onun getirilmesini ister. Annesi de giderek kızı istemiş. Fakat kız küçük olduğundan “Büyüyünce alırsınız” derler. Ama oğlanın annesi kızı hemen almak ister. Çünkü anne sütü emmemesi gerekir. “Oğlum anne sütü emmeyen bir kız almak istiyor” demiş.

Oğlanın annesi kızı alır götürmüş. Hayvan sütüyle besleyip büyüttmüş. Oğlu kızla evlenip bir kız bir erkek iki çocukları olmuş.

Anne sütü emmeyen bu kadın kocasından gizli işler çevirmiş. Kırk tane dost edinir bunlardan biridir Paşa'nın oğluymuş. Kadın Paşa'nın oğluyla beraber kocasını durdurup evlenmek için çareler aramaya başlar.

İlkin adam uykudayken Ellerini ayaklarını kırk top iple bağlarlar adam sabah uyanınca kılıcıyla kırk top ipi kesmiş.

İkinci seferde kırk kat zincirle bağlayıp durdurmaya çalışmışlar. Adam bu zincirleri de koparmış.

En sonunda kadın kocasını durduramayacağını anlayınca kendisine sorar “Ya bana doğruyu söylersin ya da seni terk ederim. Seni nasıl durdurabilirim” demiş.

Kadının kocası “Atımın kuyruğundan bir tüy ayaklarından da bir tel koparıp elime bağlarsanız beni durdurabilirsiniz” demiş.

Kadın akşam olup kocası yatınca Paşa'nın oğlu ile beraber atın kuyruğundan bir tüy ayağından bir tel koparmış. Adamın elini ayağını bağlamış kapının eşiğine koymuş.

Aradan bir hayli vakit geçince eli kolu bağlı adam kızından tavandaki kılıcı ister kız vermeyip paşa babasına söylemekle tehdit etmiş. Daha sonra kadının oğlu kapı eşiğindeki babasının yanına gitmek ister. Babası yanına gelen oğlundan tavandaki kılıcını ister. Oğlu da verince önce elinin bağlandığı tüyü kesmiş sonrada ayağındakini kesmiş. Sırasıyla paşa oğlunun askerlerini, paşanın oğlunu öldürmüş. Sıra eşine gelince “Sen anne sütü emmeyen amcamın kızıydın sana kıyamam” demiş.

Karısını ve kızını bir mağaraya bağlayıp sonra gelirim vaadiyle kapıyı kapayıp gitmiş.

Adam oğluyla ava gider ve bir sene sonra tekrardan mağaraya gelir. Kadın kızının öldüğünü söylemiş. Adam da “Önemli değil. Sen biraz daha bekle ben senin yine yanına gelirim” demiş. Bir yıl sonra döndüğünde karısı da ölmüştür. Oğlunu alan adam oradan mutlu bir şekilde ayrılmış.

Masalım Selametle sona erdi selamet dinleyenlerin anne babasının kemikleri üzerine olsun.

3.3.3. Azap Masalı'nın Özeti

Çok eski zamanlarda anne ve babası olmayan üç kardeş vardır. Bu üç kardeşten büyük olan bir gün bir karar alır ve kardeşlerini geçindirebilmek için azaplık etmeye karar verir. Büyük kardeş yola düşer ve yaşlı bir karı kocaya rastlar “Size yardımcı olacak birine

ihtiyacınız var mı?” diye sorar. Yaşlı adam da çok tarlaları ve çok hayvanları olduğunu fakat ne sürecek ne de güdecek biri olduğunu söyleyerek onu işe almayı kabul eder.

Yaşlı adam benim bir tazım var sabah nereye oturursa orayı süreceksin bir de kızım var öğlen yemeği getirince bozmadan yiyeceksin akşam da karganın konmadığı dallardan odun yapıp getireceksin, der şart olarak. Evde kardeşinin beklediğini hatırlayan adam mecburen kabul eder bu teklifi.

Sabah erkenden tazının peşinden gider. Tazı kayalıkların üzerine oturmuş. Adam da kayalıkların üzerinde çift sürmeye başlamış. Öğle olunca yaşlının kızı yemeği getirmiş. Sofranın başına gitmiş. Kuş sütü dışında her şey varmış. Ama anlaşılmayacak hatırlamış. Yemek gelince bozmadan yiyecektir. Sofraya oturmuş fakat baka baka elini dahi süremeden kalkmış. Akşam olunca karganın konmadığı odunu aramaya çıkmış. Gezmiş gezmiş bulamamış. Sabahtan beri de bir lokma yemek yemeyen adam birkaç dalı bulup kesip eve getirmiş. Böyle sürerken aradan üç beş ay geçince adam dayanamamış ölmüş.

Büyük kardeşlerinden ses çıkmayınca “Aç mı kalalım?” deyip ortancası da iş aramak için yollara düşmüş. O da aynı ihtiyar ile karşılaşır aynı koşullarda çalışır ve o da biraz çalıştıktan sonra dayanamayıp ölmüş.

Yine aradan üç beş ay geçmiş. Abilerinden haber alamayan küçüğü “Onlar gidip kendilerine iş buldular. Ben de artık aç kalacak değilim ya ben de karnımı doyururum” deyip yola düşmüş. O da aynı ihtiyar ile karşılaşır. İhtiyar ona da aynı koşulları söylemiş ve anlaşılmışlar. Fakat ihtiyar “Senden önceki kişiler geldi dayanamadılar ve öldüler” demiş.

Ölenlerin ağabeyi olduğunu anladığı için erkenden tarlaya gitmiş taziyle kayaların üstüne oturmuş. Eline bir taş alarak taziye fırlatmış ayağını kırmış. Yaşlı adam bu duruma şaşırılmış. Oğlan, kız öğlen yemeği getirince sofrayı açmış ve dilediği kadar yemiş. Sonra kızı da dövüp eve göndermiş. Kız da evde olanı biteni yaşlı babasına anlatmış. Akşam olunca “Karganın konmadığı dal sadece elimdeki saban” diyerek sabanı doğrayıp ve eve götürmüş. Yaşlı adam Sabanı niye doğradığını sorunca oğlan “Karganın konmadığı odunun nereden bulayım. Konmadığı tek odun saban” demiş. Tazının ayağını neden kırdığını sorunca “Kayalığa oturdu. Nasıl süreyim kayalığı ben de kızdım taşı fırlattım.” Kızını neden dövdüğünü sorunca “Açlıktan kırıliyordum. Yemeği getirdi. Yiyecektim ki

kızın bırakmadı. Ben de dövdüm” demiş. Azap içinden “Kardeşlerimi öldürürsün ha! Daha başına neler gelecek” demiş kendi kendine.

Yaşlı “Git hayvanların yemeğini ver” demiş. Azap samanı hayvanların ulaşamayacağı yere koymuş. Akşam yemeklerini yemişler. Geç saatlere doğru kız “Baba beni tuvalete götür” der. Yaşlı da Azab'ın götürmesini söylemiş. Kız tuvaletini yapacağı sırada elindeki sivri çubukla kızı dürttüğçe kız ağlamış. Her defasında bu böyle sürüp giderken kız utandığından babasına da söyleyemediğinden sadece bağırarakla yetinmiş. En son kızının bağırmasına dayanamayan adam “Zaten kafam bozuk bugün oraya gelirim seni aşağı atarım” demiş kızına. Azap da bu fırsattan istifade kızı hemen aşağı atar. Yaşlı kızının nerede olduğunu sorunca “Sen bana kızı aşağı at demedin mi? Ben de kızı damdan aşağı attım” demiş. Azab'ın niyetini anlayan yaşlı sesini çıkarmamış.

Gecenin bir yarısında hayvanlar tepinmeye başlamış. Yaşlı da Azab'a gidip bakmasını söylemiş. Hayvanlar bir türlü durmamışlar. Bağırış çağırış olmuş adam “Aşağı inersen bu hayvanların kafasını koparır yemliklerine koyarım” demiş. Azap da bundan istifade aşağı inip bütün hayvanların kafasını koparıp yemliklerine koymuş. Yaşlı nasıl susturduğunu sorunca o da “Hayvanların kafalarını koparıp yemliğe koyacağım dedin ben de sen yorulma diye kafalarını kopardım yemliklerine koydum” demiş. Yaşlı adam bunun üzerine iyice korkmuş. Fakat ses çıkarmamış.

Aradan üç beş gün geçmiş. Azap uyuduktan sonra yaşlı, karısına “Bu Azap diğerlerinin kardeşidir. Onların öcünü almaya gelmiş belli. Kızımızı da hayvanlarımızı da elimizden aldı. Sıra bizde. Bizi öldürmeden kaçalım” demiş. “Yarın bir çuval börek yap Azap da uyuduktan sonra çuvalımızı alıp kaçarız” demiş. Bunu duyan Azap ertesi gece herkes uyuduktan sonra kendini böreklerin yerine koyup torbanın içine girmiş.

Börek torbalarını sırtlayan karı koca yola düşmüşler. İki köy arasındaki köprüye varınca köpekler saldırmış. Kadın “Azap olsaydı hepsini bir çırpıda kovardı” demiş. Azap da torbadan çıkarak “Buradayım korkmayın” demiş. Bütün köpekleri kovmuş. Yaşlı adam yine kurtulamadıklarını düşünmüş. Çaresiz yola birlikte devam etmişler. Yine bir köprüye gelmişler. Azaptan kurtulmazsak bizi öldürür diye düşünmüş yaşlı adam karısına “Azabı gece köprüden dereye atıp kurtulalım” demiş. “Ben köprü'nün sağında sen ortasında Azap da sol tarafta yatar. Gece ben seni dürterim sen de Azabı dürtersin böylelikle köprüden aşağı atarız kurtuluruz” demiş. Bunları duyan Azap gece yarısına

doğru kadının yerine geçmiş. Yaşlı, karısı zannederek dürtmüş. Azap da kadını bu şekilde dürtmüş kadın köprünün ucuna gelmiş ve pat diye suya düşmüş. Zifiri karanlıkta Azabı tanıyamayan yaşlı “Kurtulduk başımıza belaydı zaten” demiş. Azap da “Doğru söylüyorsun zaten kendimiz yürüyemiyorduk bu bitli ve yaşlı kadınla da uğraşıyorduk” demiş. O sırada şaşırان yaşlı adam sesini çıkaramaz ve sıranın kendisine geldiğini anlar.

Yola devam ederler. Çok acıkınca yolda ki bir bostana girerler daha bir salata koparıp yemeye başlamışlar ki bostanın sahibi bunları görmüş. “Ne işiniz var bostanımda!” diye bağıra bağıra yaklaşmış. Elindeki her şeyi fırlatmış kendilerine. Bunu fırsat bilen Azap önce yaşlıyı boğarak öldürmüş. Eline de bir taş olarak ihtiyarın kafasına vurmuş. Bostanın sahibi iyice yaklaşıncı Azap ağlayarak “Dedem hastaydı. Bostandan bir salata yapıp yemek istedik. Bir salata için dedemi öldürdün seni mahkemeye vereceğim” demiş. Bostanın sahibi korkmuş. “Etme eyleme beni mahkemeye verme dedenin kanı için ne istersen veririm” demiş. Azap da “Bir kese altın ile birlikte eşeğini vereceksin” demiş. Adam kabul etmiş. Azap altınları almış ve gitmiş. Yaşlının cenazesini de eşeğin üzerine koyup yola devam etmiş. Yolda buğday tarlasını eken biri ile karşılaşmış. İhtiyarı eşeğin üzerine oturtarak eşeği buğdayın içine salmış. Kendisi de bir kayanın arkasına saklanmış. Kayanın içindeki eşeği görünce buğday sahibi bağırması umursanmadığını gören tarla sahibi elindeki taşları fırlatmış.

Azap da saklandığı yerden çıkıp yine ağlayarak “Seni mahkemeye vereceğim hasta babamı doktora götürecektim. Bu arada tuvalete gittim. Sen de bir tutam buğday için babamı öldürdün” demiş. Adam da “Babanın kanına karşılık ne istersen veririm yeter ki beni mahkemeye verme” demiş. Azap iki kese altın istemiş. Adam da kabul etmiş. Azap yaşlıyı eşeğin üzerine atmış. Kendisi de ata binmiş yola çıkmış. Bir dağın zirvesine çıkarak “Kardeşlerimin öcünü aldım seninle mi uğraşacağım” deyip yaşlının cenazesi uçurumdan aşağı atmış.

Böylelikle kötülük yapan cezasını çekti. /Masalım bir avuç üzümle bitti./ Allah ölülerimizin üzerinden esirgemesin rahmeti.

3.3.4. Burası Mısırdır Sorulmaz Masalı’nın Özeti

İki kardeş varmış. Kendi memleketlerinde geçinemeyince çalışmaya Mısır’a gitmeye karar vermişler. Yolda ekilmemiş ıssız bir dağa denk gelirler. Hiç ekilmemiş bu dağa Mısır çarşısından kavun çekirdeği alıp kavun ekmeye karar vermişler. Kavunlar

büyüyünce Mısır kapısına götürüp satmaya karar vermişler. Kavunu alan parasını vermeden gitmiş. Küçüğü de “Gidip halimizi paşaya anlatalım” demiş.

Fakat padişah da “Burası mısırdır sorulmaz” demiş. Onlar da “Peki.” deyip ayrılmışlar oradan. Mezarlığa gidip geleni gideni durdurup onar lira almaya başlamışlar.

Bir zaman sonra padişahın kızı ölmüş. Cenazeyi üç yüz askerle mezarlığa getirirler. Padişahı kapıda durdurarak yüz lira istemişler. “Ne yüz lirası siz necisiniz?” demiş padişah. Yüz lirayı alıp kavun meselesini hatırlatmışlar. “Madem burası mısırdır sorulmaz biz de geldik mezarlığı zapt ettik” demişler.

Yiyip içip mirazlarına (murada ermek) eriyorlar.

3.3.5. Cadı Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde yaşlı bir karı koca varmış. Biri kız biri erkek iki çocukları varmış. Bu yaşlı çiftin bir de koyun sürüleri varmış. Yaşlı adam her zamanki gibi sabah sürüyü alıp otlatmaya götüreceken koyunlardan birinin eksik olduğunu fark eder. Eşi de adama akşam yabanda unutmuş olabileceğini söylemiş. Adam akşam olunca sürüyü sayarak tekrar bahçeye koyup kapıyı kapatmış. Sabah tekrar sayınca yine azaldığını görmüş. Bu durum bu şekilde günlerce koyun sayısı azalarak devam etmiş. Bu duruma anlam verememişler. Yaşlı çiftin erkek çocukları artık büyüdüğünden yatağını alıp koyunların arasında uyumaya karar verir. Gecenin ilerleyen saatlerinde kız kardeşinin gelip koyunun birini yediğini sonrada derisini toprağın altına gömdüğünü görür. Çocuk sabah olunca anne babasına durumu anlatır. “Böyle giderse kardeşim cadı olur sizlerin de başınızı yer” demiş. Fakat onlar inanmak istemezler. Anne babasına kaçıp gitmeyi teklif eder fakat razı edemez kendisi kaçıp yollara düşmüş. Epey zaman sonra yolda yanında aslan yavrusu ve kaplan yavrusu bulunan bir ihtiyar ile karşılaşır ihtiyara durumu anlatmış. İhtiyar da kendisine “Bu yavruları al başın belaya girerse sana yardımcı olurlar” demiş. Oğlan yavruları almış. Tekrardan yollara koyulup diyar diyar dolaşmış. Artık yirmili yaşlarına varan bir delikanlı olur. Anne babasını merak edince köyüne gitmeye karar vermiş. Kendi köyünün yakınlarında bir kadına aslan yavrularını emanet etmiş. “Yavruları saatte bir kontrol et, önündeki su kan ve irin olunca yavruları bırak” diyerek yaşlı kadını tembihlemiş.

Atına binip kendi köyüne doğru yol almış. Kız kardeşini damın üstünde “Eti tatlı kara kedi” diyerek evin kedisini kovalarken görmüş. Kız oğlanı görmüş. Olan da çaresiz

geri dönememiş. Kız “Nerelerdeydin. Çok özledim seni kardeşim” demiş. Oğlan durumu bildiği için anne babasını sormamış. Kız atı ahıra götürüp bağlamış. Atın bir ayağını da koparıp yemiş. Kardeşine “Atın üçayaklı mıydı?” diye sormuş. Oğlan da “Evet” demiş. Kız tekrar ahıra gider gelir “Atın iki ayaklı mıydı?” demiş. Oğlan yine “Evet, iki ayaklıydı” demiş. Bu böyle sürerken kız en son dayanamayıp atın hepsini yer oğlana da “Sen yayan mı geldin. Süvari mi?” demiş. Oğlan durumu anlayınca “Yaya geldim. Nereden bulayım atı?” demiş. Cadı kardeş, yine acıkmış. “Bu sefer kardeş falan dinlemem seni de yiyeceğim.” demiş. Oğlan kurtuluş olmadığını bildiği için itiraz etmemiş. “Bana müsaade et ama çıkıp iki rekât namaz kılalım” demiş. Kız kardeşi izin vermiş. Çocuk da bunu fırsat bilip kaçır. Oğlan arkasından cadının geldiğini görünce bir kavağa tırmanmış. Oğlan “Aslan ve kaplan yetişin. Cadı beni yiyecek” diye bağırmış. Cadı da o sırada kavağın kökünü kemirmeye başlar. Oğlanın yavruları teslim ettiği yaşlı kadın yavruların yanına gelmiş ki önlerindeki su, kan ve irin olmuş yavruları çözmüş. Aslan ve kaplan kavak ağacı devrilmek üzereyken yetişmişler. Cadı kızı parçalayıp yok etmişler oğlanı da kurtarmışlar.

Masalım selametle bitti. Rahmet, dinleyenlerin anne babasının üzerine olsun.

3.3.6. Cennetlik Adam Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında her türlü kötülüğü yapan bir adam varmış. Bir gün kendi kendine “Bu kadar kötü iş yapıyorum insanları öldürüyorum hırsızlık yapıyorum. Kandırıyorum. Cennetlik miyim cehennemlik miyim? Hocaya sorayım.” demiş. Hocanın yanına gitmiş. “Hocam ben cennetlik miyim cehennemlik miyim” diye sormuş.

Hoca da cennetlik dese yalan söylemekten cehennemliksin dese adamın öldürülmesinden korktuğu için “Bugün köyde biri öldü. Git mezarının üzerine dal ek. Yeşerirse cennetliksin yeşermezse cehennemliksin” demiş.

Adam da herkesin yattığı saatte bir dal diker ve eve gider. Gece yarısına doğru köyün içinden birinin mezarlığına doğru geldiğini görüp beklemiş. Adam yeni defnedilen mezarın başına gelmiş. Çırayı yere bırakmış. Eline kazma kürek alıp mezarı kazmaya başlamış. Eline kazma kürek alıp mezarı kazmaya başlamış. Ölüyü mezardan çıkarıp kefeni de çıkarıp karnını yarmış. Ölünün ciğerlerini yemiş cennetlik olup olmadığını öğrenmeye çalışan adam “Hayatımda her türlü kötülüğü yaptım ama böylesini de

görmedim. Otuz dokuz kişi öldürdüm. Bunu da öldüreyim de kırk olsun ne olur” deyip. Silahını çıkarmış. Adamı öldürmüş. İkisini birden mezara gömmüş. Tekrar hocanın yanına gitmiş. Hoca da: “Dalı diktin mi?” diye sorar. Adam da “Diktim ama kötü bir şey daha yaptım. Biri mezarın başına geldi ölüyü çıkarıp ciğerlerini yemeye başladı. Ben de silahımı çıkardım adamı öldürdüm. Şimdi ben cehennemlik miyim cennetlik miyim?” demiş. Hoca da sen “Cennetliksin” demiş.

Masalım erdi selamete cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

3.3.7. Ceren (Ceylan) Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş çok demesi günahmış. Bir adam varmış. Adamın iki kızı vardır. Karısı ölünce yeniden evlenmiş. Çocukların analığı kül bulamacı yapar çocuklara verirmiş. İnekleri ölünce ineğin boynuzlarını bir çağlanın dibine gömmüşler. Çocuklar boynuzun birinden bal birinden de yağ emermiş. Kül bulamacını yemezlermiş. Analık “Ya çocukların ya ben” demiş kocasına. Bir gün adam çocuklarını bir dağın başına götürmüş. Geldikleri yere kadar oğlan buğday dökmüş, kız mısır dökmüş. Adam kabak çanağına taş koymuş. Bir ağaca asmış. “Ben burada odun yapıyorum. Takırtılar gelirse bilin ki ben odun kesiyorum” demiş. Çocuklar uyumuş adam odunları kesmiş eve gitmiş çocuklar uyanmış ki kimsecikler yok.

Babalarının gittiğini gören çocuklar “Tak tak tabacık. Bizi yanıltan babacık” demişler.

Ağlayıp sızlayarak türkü söyleye söyleye yola düşmüşler. Geldikleri yoldan geri gitmişler. Yolda bir çeşmeye rastlamışlar. Oğlan “Susadım su içeceğim” deyince kız da “Buradan içme içersen tavşan olursun” der. Başka bir pınarın yanına gelmişler. Oğlan “Bacım çok susadım. Ben içeceğim” demiş. Kız “Buradan içersen geyik olursun” demiş. Başka bir pınara varmışlar. Oğlan suyu içmiş ceren (ceylan) olmuş. Biraz daha yol yürüyünce bir dereye varmışlar. Ceren ağacın altına uzanmış. Kızda ağaca çıkmış. Kızın şavkı suya vurmuş. Bir bey oğlu da suya gelmiş. Atının suya neden girmedikini düşünürken bir bakmış dünya güzeli bir kız var kavağın başında. Kıza “İn ki atımı sulayayım” demiş fakat kız inmemiş. Bir sonraki gün beyoğlu yine gelmiş. Kız yine kavağın başından inmemiş. Bir sonraki gün kız yine kavağın başından inmemiş. Beyoğlu kavağı kesmeye karar verir. Keser keser az kalmışken yorulmuş. “Yarın gelir devam ederim” demiş. Ceren kavağı yaladığı zaman eskisi gibi olurmuş. Üç gün böyle devam

etmiş. Beyoğlu bir cadı karının yanına gidip durumu anlatmış. Cadı karı esvaplarını yıkamak için kavağın altına getirmiş. Kazanı ağacın altına ters koymuş. Kız da “Öyle değil” demiş. Cadı karı diğer tarafa döndermiş kazanı. Kız “Öyle değil” demiş. Cadı karı “Ya nasıl gözüm görmüyor gel de kur” demiş. Kız “Eğil kavağım eğil.” deyince kavak eğilmiş. Kız kazanı kurmuş karı “İnmişken saçımı başımı kaşıyorum bakıver” demiş. Kız, karının saçına bakarken karı da kızın eteğini elbisesine dikmiş. Kız “Doğrul kavağım doğrul” deyince kavak doğrulmuş. Kız aşağıda kalmış. Beyoğlu da gelmiş. “İn misin cin misin” demiş. Kız başından geçenleri anlatmış. Beyoğlu kızı eşi olarak alıp eve götürmüş. Bir zaman sonra ağlamış. Beyoğlu “Bir derdin mi var?” demiş. Kız “Kardeşim su içti ceren oldu. Beni bulduğun kavağın altında bıraktık. Onu özledim” demiş. Cereni de eve getirmişler. Ceren “Bu bacımın ayağı bu eniştemin ayağı deyip avunurmuş” Beyoğlu'nun başka avradı da varmış. Avrat kızı suya götürmüş. Başını yıkayan kızı soyunca suya atmış. Kız hamileymiş. Balığın karnında bir oğlan çocuğu doğurmuş. Ceren bir gün suyun başına gidip “Balık balığı yuttu. Balık da bacımı yuttu” diye türkü çığırması. Beyoğlu bunun ne demek olduğunu sorunca ceren olanları anlatmış. Oğlan balıkçıları tutmuş balıkçılar balığı tutmuş. Kesmişler kızı ve bebeğini çıkarmışlar.

Yemişler içmişler muradlarına ermişler sizde yetin.

3.3.8. Dev Yavrusu Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Bir karı-koca varmış. Bir gün yola çıkmışlar az gitmişler çok gitmişler. Kadın yolda “Susadım, yürüyemiyorum” demiş. Kocası “Bu çölün ortasında nereden getireyim suyu. İleride bir çukur var çukura bak su varsa iç” demiş. Kadın çukurun başına gitmiş. Su varmış çukurun kenarında da bir devin ayak izi varmış. Suyu içmiş tekrar yola çıkmışlar. Üç gün beş gün on gün derken kadın hamile olmuş. Dokuz ay on gün sonra bir çocuk dünyaya getirmiş. Çocuk bir dev yavrusu olarak doğmuş. Yatak yorganları hazırlamışlar. Evi baştan temizlemişler. Çocuk üç beş yaşına geldiğinde sokakta çocuklarla oynamak yerine sabah çıkıp dağları tepeleri geziyor akşam olunca eve geliyormuş. Gel zaman git zaman çocuk yirmi yaşına gelmiş. Bir akşam annesinin yanına gelip “Anne yaşıma artık yirmide ne zaman evlendireceksin” demiş. Evladım, sen bir dev yavrususun; seni kim alır, demiş annesi. Dev yavrusu kendisine paşanın kızını almasını istemiş. Annesi “Nasıl paşanın kızını alırsın. Paşa bize kızını verir mi hiç” demiş. Dev yavrusu altın leğenini verip “Paşanın evine götür sana kızını verir”

der. Olurdu olmazdı derken. Kadın kabul etmiş. Altın leğenini de almış paşanın evine gitmiş. Paşa öğle namazı üzerindeymiş. Kadın leğeni dolaba bırakıp eve dönmüş. Paşa namazını kılmış “Buraya gelen kimdi?” der. Cariyeleri “Sen de evde idin. Olmasaydın Şüphelene bilirdin” demişler. Dev yavrusu akşam eve gelmiş annesine ne yaptığını sormuş. “Paşa namaz üzerindeydi. Ben de leğeni dolaba bıraktım geldim. Hem Paşa bize kızına vermez. Geç bu sevdadan” demiş annesi. Dev yavrusu: “Yarın da bu altın leğenini götür. Kızını iste verir” demiş. Sabah olunca dev yavrusu dağlara gider annesi de öğle vaktinde altınla dolu leğeni alıp Paşa'nın evine gider. Paşa yine namaz üzerindeyken dolaba koyar eve döner. Paşa namazı kıldıktan sonra “Kimdi gelen?” demiş. Cariyeler de “Gözünle gördün burada olmasaydın şüphelenmekte haklıydın ama biz yine kimseyi görmedik” derler. Paşa “Eğer bu kadın bir daha gelirse bırakmayacaksınız bırakırsanız kelleniz gider” demiş. Dev yavrusu akşam yine sorar kızı isteyip istemediğini. Annesi de “İstemedim” deyip yine aynı şeyleri söylemiş. Dev yavrusu yine tekrardan “Yarın bu altın leğenini götür paşa kızı verir” demiş. Kadın yine öğle vaktinde paşanın evine gitmiş. Paşanın namaz üzerinde olduğunu görünce altın leğenini dolaba koyup tam kapıdan çıkacakken tutup çekmiş cariyeler. Paşa namazını kılıp gelir “Ne işin var sarayımda” demiş. Kadın da “Allah'ın emri ile kızını oğluma isterim” demiş. Paşa “Kızımı oğluna veririm ancak üç şartım var. Bunları yerine getirirseniz kız sizin yerine getirmezsен kelleni alırım” demiş.

Paşa “Birinci şartım bu gece konağımın karşısında konağımdan daha ihtişamlı bir konak yapacaksın. Kapısından evime kadar tahtadan döşeyeceksin ki kızımın ayakları yere değmesin. Evin çevresini de ağaçlarla donatacağın” demiş. Kadın ağlayarak eve gelmiş. Durumu oğluna anlatır Ağlayarak dev yavrusu annesinden komşuya gidip el değirmeni getirmesini istemiş. Kadın komşuya gidip değirmeni getirir. Dev yavrusu değirmeni bir çevirince paşanın konağının karşısında konak olur. Konağın çevresi güllük gülistanlık bir bahçe olur. Paşanın konağı ile yapılan konak arası tahta ile döşeli bir yol olur. Paşa sabah uyanmış. Konağının karşısında konağımdan daha ihtişamlı bir konak var. Konağın çevresi ağaçlarla donanmış. Kendi konağı ile karşıdaki konağın arası tahta ile döşenmiş. Kadın paşanın yanına gitmiş. Paşa “Birincisi tamam. Sıra ikinci şartta” demiş. “Bir halı alacaksın ki konağın içini bu halıyla döşeyeceksin. Halının yarısı da boş da kalacak” demiş. Ağlayarak eve gelen anne oğluna durumu anlatmış. Dev yavrusu: “Dert etme komşunun eski bir halısı var. Onu getir” demiş. Kadın komşuya gider halıyı alıp

getirir. Halıyı konağın içine sermişler. Yarısı da boşta kalmış. Kadın paşanın yanına gitmiş. Paşa “Bu da tamam. Üçüncü şartım gidip bana bir salkım üzüm getireceksin. Bütün askerim bu salkımdan yiyecek yine de salkımdan hiçbir şey eksilmeyecek” demiş. Kadın ağlayarak eve gider oğluna durumu anlatır. Dev yavrusu da: “ Bunda ne var ki köydeki garibin yanına git. Onun bağından bir salkım üzüm al gel” demiş. Kadın üzümü alıp getirir. Üzümden yenilmiş ancak hiçbir şey eksilmemiş. Paşa da kızını vermiş. Yedi davul yedi zurna ile düğünlerini yapıp evlendirmişler. Gelin eve gelmiş. Dev yavrusu gerdeğe girmeden üzerindeki deriyi kaldırmış. Paşanın kızı bakmış ki bugüne kadar ne böyle yakışıklı bir genç dünyaya gelmiş. Ne de bundan sonra gelir. Sabah olunca dev yavrusu derisini giyip çıkar akşam olunca evini sütunun arasına koyarmış. Altı ay bu böyle devam ederken sonra paşa kızını ziyarete gelmiş. “Seni de bir dev yavrusuna verdik. Kocaman paşayım mutlu musun değil misin?” Hali vakti nasıl diye sorar kızına. Kızı da mutlu olduğunu söylemiş. Kocasının aslında dev olmadığını sadece dışarı çıkarken derisini giydiğini ve içerde derisini indirdiğini söylemiş. Paşa dışarı çıktığında derisini nereye koyduğunu sormuş kızına. Kız kendisi ile götürdüğünü söylese de babasını inandıramamış. Paşa deriyi sütunun arasından bulup ateşe atmış.

Dev akşam eve gelince çatıya çıkıp bacanın üzerinden karısına “Benim derimi yaktın. Artık beni göremezsin” demiş. Kız yalvarır yakarır kendisinin yakmadığını söylese de inanmaz dev. Atına binip gitmiş. Kız ağlar ağlar uyur. Sabah uyanınca dükkândan bir çift demir çarık alıp yollara düşmüş. Gitmiş gitmiş, az gitmiş çok gitmiş. Artık yorulup halden düştü derken çarıklar da çürümek üzereymiş hal kalmamış. Kız çok da susamıştır. Bir ağacın gövdesine dayanmış. Meğer burası da kocasının geldiği köymüş. Kadınlar çeşmeye gidiyormuş. Çeşmenin yanına gitmiş. Kocası da atını suya getirmiş. Karısını görünce “Geldin mi?” demiş. Kız da “Geldim ama halim de kalmadı” demiş. Kocası “Geldin ama ben bir cadı kadının yanındayım. Kızı ile evleneceğim düğünüm de yarın. Cadı seni görünce öldürür. Ben yine de gidip konuşurum izin verirse gelirsin izin vermezse dönüp evine gidersin” demiş. Dev yavrusu cadının yanına gidip “Kimsesiz bir kız gelmiş. Yanımızda kalsın mı?” demiş. O da “ Gelsin oğlum zaten bir hizmetçi ihtiyacımız vardı” demiş.

Dev yavrusu kızı getirir. Cadı hal hatır sormadan aç mısın susuz musun demeden kıza simsiyah bir bez verip tertemiz yıkayıp bembeyaz yapmasını istemiş. Kızın köyde olan suyun yerini bilmezmiş. Bez alıp yola çıkmış gitmiş gitmiş dere kenarına varıp

ağlamış ağlamış. “Simsiyah bezi nasıl yıkayacağım” demiş. Kocası gelmiş. Niye ağladığını sormuş. Kız “Ben ağlamayayım da kim ağlasın. Sabun yok nasıl temizleyeceğim bu bezi” demiş. Kocası bezi almış bir dua okumuş yazmış. İki defa suya koyup çıkarmış süt gibi olmuş. Eve gelmişler cadı dev yavrusunun yardım ettiğini anlamış. Cadı “Şimdi git kuş tüyü topla kızıma yastık yapacağım” demiş. Çevrenin yabancıları olan kız dışarı çıkar çevreyi dolaşır ama nereden bulacağım kuş tüyünü diye düşünürken ağlamış. Kocası yine gelmiş yine durumu anlatmış. Kız ve eşi çevresine buğday saçmış. Kuşlar gelip buğdayı toplamış. Kocası “Kuşlar tüylerinizi dökün” demiş. Kuşlar da tüylerini döküp uçup gitmişler. Tüyleri toplayıp torbalara koymuşlar. Cadının yanına gitmişler. Cadı yine durumu anlamış. Cadı kadın bu defa kızdan davul bulup getirmesini istemiş. “Kızımın düğünü yapacağım” demiş. Kız “Nereden bulacağım davulu kimseyi tanımam kimden isteyeceğim” deyip ağlamış. Kocası yanına gelince durumu anlatmış. Dev yavrusu “Yoldan gidersin karşına irin ve kan deresi çıkar. Yanına gidersin ‘Ne iyisin ne güzelsin kurban olduğum’ dersin elini yüzünü yıkarsın. Derenin suyunu içersin dere durulur tertemiz olur. Dereden geçersin yoluna devam edersin. Karşına karaçalı çıkar. Karaçalıyı öpersin ‘Ne güzelsin kurban olduğum’ dersin. Önün tertemiz olur. Ondan da geçersin sonra karşına bir aslan bir de at çıkar atın önüne et aslanın önüne de saman varsa samanı atın önüne eti de aslanın önüne verirsin. ‘Kurban olduklarım kaç yıldır açsınız size kıyılır mı?’ dersin. Sana yol verirler. Yoluna devam edersin. Karşına toz içinde kalmış biri çıkar çulu silkeler sen altını temizlersin tekrar serersin. O da sana yol verir. Gidersin gidersin köye gelirsin. Bu köyde cadının büyük kızı oturur. Cadı seni yemedi kızın yanına gönderdi ki o seni yesin. Evin önüne gittiğinde içeri girme dışarıdan ‘Annen git kızımdan davul al gel dedi’ dersin.

Kız sana ‘Gel, dinlen’ der. ‘Evinize yazık değil mi ki ben gelip oturayım. Ben kimim ki evinizde oturayım’ dersin. O da içeri dışlarını bilemeye gider davul su kabağının içindeki bir sineğin karnındadır. Su kabağı kapının hemen arkasında asılı demiş.

Kız yola çıkmış. Kocasının söylediği bütün her şey aynen olmuş oda kocasını söylediği cevapları vermiş.

Cadının kızı dışlarını bilemek için içeri girdiğinde kız kabağı alıp kaçmış. Cadının kızı bir bakmış kız kaçıyor ata ve aslana seslenmiş. “Bırakmayın” demiş. At ve aslan “Kaç yıldır bizi aç bıraktın. Bu kız gelip bizi doyurdu” demişler. Çula “Bırakma” demiş.

Çul bırakmış karaçalıya “Bırakma” demiş. Karaçalı bırakmış. Kan ve irin deresi de bırakmış. Kız davulu cadıya götürmüş. Cadı “İlk günden ikinizi de yemeliydim ama neyse” demiş. Kızın düğününü yapmış dev yavrusu âdetimize göre “Gelinle birlikte carıye de gerdeğe girer.” demiş. “Üç gün üç gece dışarı çıkmazlar” demiş. Cadı kabul etmiş. Cadının kızı dev yavrusu ve kız gerdeğe girmişler kapıyı kapatmışlar. İkisi cadının kızını kesip kaçmışlar. Üç gün beş gün on gün geçmiş. Dışarı çıkmamışlar. Cadı kapıya gitmiş çağırması kimse çıkmamış kapıyı. Bir açmış kızını kesmişler ve kaçmışlar. Eve gitmiş kızların “Kardeşinizi kesmişler onları yakalayıp yiyeceğim” demiş. Kızlar da anneleriyle gitmek istediklerini söylemişler.

Kızların küçüğü yola çıkmış gitmiş gitmiş dev yavrusuna ve kızına yaklaşmış ki dev yavrusu kızı görmüş. Dev yavrusu “Bu gelen cadı bizi görürse ikimizi de yer deyip kızı bahçe yapmış kendini yaşlı adam. Bahçenin içinde oturmuş. Cadının kızı gelince “Kimseyi gördün mü dede” demiş. Dev yavrusu da “Yok kızım buralar hep dağ taş” demiş. Cadının kızı eve dönmüş annesine göremediğini söylemiş. Kız yaşlı bir dedeyi bir bahçenin içinde gördüğünü anlatmış. Cadı yaşlının dev yavrusu, bahçenin de karısı olduğunu anlamış. Bu defa büyük kızı gitmiş. Dev yavrusu yine gelenin cadı kızı olduğunu görünce karısını küçük bir çeşme kendisini de kabak yapmış cadının büyük kızı gelmiş çeşmenin çevresinde dönmüş dönmüş bulamamış. “Bu annem de ne yaptığını bilmiyor nasıl bulacağım ben bunları” demiş. Cadının yanına gidip bir çeşme çeşmenin içinde bir kabak gördüğü anlatmış. Cadı kabak dev yavrusu, çeşmenin de karısı olduğunu söylemiş. Bu defa kendi gitmeye karar vermiş. Yola çıkmış ortalığı toza dumana katmış. Dev yavrusu gelenin cadı olduğunu anlamış. Allah'ın emri ile karısını kavak ağacı; kendisini de ejderha yapmış. Kavağa dolanmış dolanmış ortasına gelmiş. Cadı kavak ağacının yanına gelmiş “Karını kavak ağacı kendini de ejderha yaptın. Ben sizi yemez miyim” demiş. Dev yavrusu: “Nine bizi yemeğe yersin. Üzerimizde hakkın var dilini uzat dilinin ucunu öpeyim ki hakkını helal edesin. Biz zaten ölümü hak ettik” demiş. Cadı dilini tam uzatmış ejderha cadının dilini ısırması cadı ölmüş.

Onlar ermiş muradına sizde eresiniz muradınıza.

3.3.9. Elma Masalının Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında bir paşa ve dört oğlu varmış. Paşanın kendi eliyle yetiştirdiği bir bahçesi varmış. Hangi meyveyi arasan bulunurmuş. Paşa

bütün meyvelerinden yemiş. Bahçenin ancak bir elma ağacı varmış. O ağaçtan bir taneyi bile yiyememiş. Elmanın meyveleri daha küçükken dibine düşüp kaybolurmuş. Bu durumdan şüphelenen paşa çocuklarına “Girin bakın bu elmayı kim böyle yapıyor.” demiş. Büyük oğlan gitmiş gece yarısına kadar beklemiş kimseyi görememiş. Eve gidip uyumuş. Sabah olunca paşa oğluna sormuş “Ne oldu elmaları kimse koparıyor mu?” diye sormuş. Oğlan da kendiliğinde dibine düşüyor.” demiş. Diğer oğlan “Bu gece de ben gidip bekleyeyim” demiş. O da gidip gece yarısına kadar beklemiş kimseyi göremeyince eve dönmüş. Sabah olunca padişah “Bir şey bulabildin mi?” diye sormuş. Oğlanda “Kimse gelmedi elmalar kendiliğinden düşüyor” demiş. Diğer oğlan da bakmış o da aynı şeyleri söylemiş. Küçük oğlan “Baba ağabeylerim bir şey göremediler. Belki ben görürüm bu gece ben gideceğim. Der. Paşanın küçük oğlu gece yarısına kadar bir şey göremez. Gece yarısından sonra da uykusu gelir uyumamak için küçük parmağını keser yerine de tuz basar. Çalı çırpı toplayıp ağacın iki tarafına koyar. Yılan delikten çıkıp ağacın yanına gitmiş yılan elmaya uzanır uzanmaz paşanın oğlu kılıcını çekip onu vurmuş yılan olduğu yere yığılmış. Oğlan da yatağına gidip uyumuş. Paşa sabah küçük oğlanın yanına gitmiş. Küçük oğlan elmaları yılanın yediğini onu da öldürdüğünü söylemiş. Ağabeyleri onu kıskanmış. Elma ağacının altına bakmışlar yılanı bulamamışlar. Ağabeyleri kendisiyle dalga geçmişler. Paşa da ağacın altına gidip bakmış yılan yok ama kan izleri varmış. Kan izlerini takip etmiş. İzler kuyunun yanında kaybolmuş. Küçük oğlan “Kuyunun içine girmiştir” demiş. Büyük oğlan “Beni iple aşağı indirin. On metre sonra çekin.” demiş. Büyük oğlanı iple aşağı indirirler on metre sonra seslenince dışarı çıkarırlar kuyuda bir şey olmadığını söylemiş. Paşanın diğer iki oğlu da kuyuya bakar. Onlar da kuyuda bir şey olmadığını söyler. Bu sefer küçük oğlan “Beni de iple indirin çekin deyince de çekin” demiş. Küçük oğlanı kuyuya indirmişler küçük oğlan bir bakmış yaşlı kadının biri örgü örüyor. “Buralarda hiç yılan gördün mü?” diye sormuş. Yaşlı kadın “Şu odada yatıyor” demiş. Oğlan onu nasıl öldürebileceğini sormuş. Yaşlı kadın da “Diğer odada kırk tane kılıç var odanın içinde saman var kılıçları samana dokundur hangi kılıç samanı yakarsa o kılıç ile öldürebilirsin” demiş. Paşanın oğlu da bütün kılıçları dener. Samanı yakan kılıcı bulup yılanın olduğu odaya gitmiş. Yılanı kırk parçaya bölmüş. Torbaya koymuş. İpi çekmeleri için seslenince ağabeyleri ipi kesip eve gitmişler. Çaresiz yaşlı kadından yardım istemiş. Oğlan, dünyaya nasıl dönebileceğini sormuş. Yaşlı kadın da “Bu yoldan git karşına iki boğa çıkar. Biri siyah biri kırmızı boğadır. Kırmızı seni bulursa yedi kat

yerin dibine gidersin siyahı bulursa dünyaya gidersin” demiş. Oğlan yukarı çıkmış kırmızı boğa ile karşılaşmış, aşağı inmiş yılanla karşılaşmış. Aşağı inse yılan yukarı çıksa boğa. O da kuyunun diğer tarafına doğru tırmanmış bir bakmış yılan kendisine doğru değil leylek yavrularına doğru gidiyor yılanın kafasını koparmış leylekte “Dile benden ne dilerse” demiş.

Paşanın oğlu da leylekten kendisini dünyaya götürmesini istemiş. Leylek paşanın oğlu nu dünyaya ulaştırmış. Paşanın oğlu susadığı için karşılaştığı ilk evin kapısını çalmış. Yaşlı bir kadın çıkınca kendisinden biraz su rica etmiş. Kadın içeri girip tasın içine işlemiş ve getirmiş. Paşanın oğlu da neden bu kadar tuzlu olduğunu sorunca ona işeyip getirdiğini söyler. Paşanın oğlu bunun nedenini sorunca kadın suyun gözünde bir yılan var suyun gelmesini engellediğini söylemiş. Paşanın oğlu çeşmenin yanına gider yılanın “Her hafta bana bir kız getireceksiniz demedim mi? Burada ne işiniz var. Bana paşanın kızını getirin” dediğini duymuş.

Paşanın oğlu yaşlı kadından gidip kızı getirmesini ister. Subaşına kız gelir yılanla seslenirler. Tam kafasını çıkaracakken paşanın oğlu kılıcını çıkarıp yılanın kafasını keser. Tam bu esnada da su gürül gürül akmaya başlar. O yörenin paşası çağırın o yiğidi kızımı ona vereceğim der paşa kızını oğlana verir. Oğlan karısını da yanına alarak babasının yanına gider. Başından geçenleri anlatmış. İki de çocukları olmuş. Çocukları ve karısı ile mutlu bir hayat sürmüş.

Masalım selametle sona erdi. Selamet dinleyenlerin üzerine olsun.

3.3.10. Gâvur Gül Masalı’nın Özeti

Bir zamanlar üç kız kardeş kıtlığın olduğu ve insanların çaresizce bir parça ekmek istediği bir bölgede yaşıyorlmuş. Bunların anne babaları ölmüş zamanla evdeki yiyecekler de tükenmiş. Evin en büyük iki kızı "Böyle devam ederse üçümüz de açlıktan öleceğiz, bu yüzden en iyisi küçük kardeşimizi doğrayıp yiyelim" demiş. Yan odadaki küçük kız bunu duyunca hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya ve tırnaklarıyla önündeki yeri eşelemeye başlamış. Bir süre geçtikten ve bu hala devam ettikten sonra, önünde bir delik açılmış. Bu delikten aşağı inmiş. Bir ahırın içinde atlar ve yemliklerine baktığında fındık, ceviz ve kuru üzüm görmüş.

Atların yemliklerindeki kileri boşalttıktan sonra onları kız kardeşlerine getirmiş. Kardeşleri nerden getirdiğini sormuşlar. Küçük kız olanları anlatmış. Kız kardeşleri, "Bize yerini göster" diye ısrar etmişler.

Ablaları ahırın yerini öğrenince yiyeceklerini almak için her gün oraya giderlermiş. Paşanın oğlu bu ahırın gerçek sahibiymiş. Paşanın oğlu günler, haftalar, aylar böyle geçtikçe atların zayıfladığını fark eder. Atlarına her zamanki ceviz, kuru üzüm ve yer fıstığını vermiş ama bu sefer onları bırakmayıp; bunun yerine ahırda saklanmış. Paşanın oğlu kızları içeri girip yemeklerini yemeye ve gitmeye hazır oldukları sırada durdurur. Kızlar içinde bulundukları durumu anlattılar, af dilediler ve paşanın oğlu cezalandırılacakları konusunda onları uyarır kızlarda kendisinden af dilemişler. Paşanın oğlu beni seçerse büyük kız, "Ona öyle bir halı dikerim ki Halep'teki askerlerin hepsi otursa yarısı atıl kalır" demiş. Paşanın oğlu beni kabul ederse sofrayı kurarım ki Halep şehrinin bütün yiğitleri oturup yemek yese yemeğin yarısı sofrada kalsın, diye yemin etmiş ortanca kız. Küçük kız, "Paşanın oğlu beni kabul ederse ondan çocuğum olur" demiş.

Paşanın oğlu üçüyle de bir düğün yapıp evlenmiş. Aradan dokuz ay bir yıl geçmiş. Büyük kızlar sözlerini tutamamış fakat küçüğü hamileymiş. Küçük kız kardeş. Bir erkek bir de kız çocuğu doğurur. Büyük kız kardeşler kendileri sözlerini yerine getiremeyip küçük kız kardeşleri yerine getirdiğinden dolayı korkup doğan çocukları bir leğenin içine koyarak nehre bırakıvermişler. Çocukların yerine de iki köpek yavrusu koyarak paşanın oğluna küçük kızın köpek doğurduğunu söylemişler.

Paşa oğlu küçük kızın bir domuz derisinin içine konulup yola indirilmesini gelenin geçenin de vurmasını emretmiş. Oğlanın dedikleri yapılmış.

O sıralar başka bir diyarda yaşlı bir kadın varmış. Bu kadının dünyada varı yoğu keçisiymiş. Son zamanlarda keçinin süt vermediğini fark edip peşinden gidermiş. Keçinin bir su kenarında durup leğendeki çocukları emzirdiğini görmüş. Leğendeki çocukları eve götürüp önce karınlarını doyurup ardından banyo ettirmiş. Banyodayken çocukların üzerine döktüğü her tas su altın olup leğenin içine düşmüş. Kadın su döke döke evini altınla doldurmuş.

Günler geceleri, geceler gündüzleri takip etmiş. Bu şekilde aradan on yıl geçmiş. Yaşlı kadın bir gün çocuklara gerçeği olanı biteni anlatmış. Bunu öğrenen çocuklar da gerçek anne-babalarını bulmak için yola çıkmışlar.

Nice dağları, yolları aşırıp gece vakti bir taşın üzerine oturup dinlenmişler. Sabah kalktıklarında bu taşın paşanın oğlunun sarayı olduğunu görmüşler. Teyzeleri çocukları tanımışlar. Paşanın oğlunun çocukları tanımasından korktukları için cadıya gitmeye karar vermişler.

Cadı, düşünüp taşınmış oğlanın kız kardeşini çok sevdiğini anlamış. Bundan dolayı onu Selvi Ağacı'nın ve Gâvur Gül'ün yanına göndermeye karar vermiş. Cadıya inanan kız kardeş bunların olmasının onlara uğur getireceğine inandırıp erkek kardeşini bunları gidip almasına ikna etmiş. Meğer Gâvur Güle gidip seslenen taş olurmuş, Selvi ağacına giden her dilden her telden çaldığı için dönemiyormuş.

Kız kardeşi için çaresiz yola düşen oğlan, Gâvur Güle seslendikçe her tarafı taş olmaya başlamış. Fakat tam taşlaşacakken Gâvur Gül “Ben konuşmazdım ama domuz derisinin içine konup yol üstüne bırakılan ananızın gül hatırı için konuştum. Git Selvi Ağacına da selamımı söyle gelsin gidelim” der. Konağa varınca teyzeleri akşam çocukları akşam yemeğine davet etmiş. Yemekte çocukların zehirleneceğini anlayan Gâvur Gül yemekleri kediye verip paşaya da her şeyi anlatmış. Gerçekleri öğrenen paşa bıraktığı karısını eve getirip çocuklarını da yanına almış. Gâvur Gül'ü de oğluna almış. Diğer iki karısını da -çocukların teyzelerini- her bir ayağını bir ata bağlamış. Susuz olan at suya doğru çekilirken aç olan at yeme doğru çekilirken kadınlar ortadan ikiye bölünmüş. Böylece dünya selamete ermiş.

Masalım selamete bitti, rahmet anne babalarınızın kemikleri üzerine olsun.

3.3.11. Gorkah Ahmet Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Bir Gorgah Ahmet varmış. Akşama kadar evden çıkmazmış. Karısı da çalışmadığı için kızdığından eşinden iki yumurta ve bir ip isteyip çalışmak için yollara düşmüş.

Yolda iki adamın taşları sıkıldığını görünce elindeki yumurtaları sıkıp suyunu çıkarmış. Adamlarda taşın suyunu çıkardıklarını sandıklarından kendisine arkadaşlık teklif etmişler. Gorkah Ahmet'i alıp eve götürmüşler. Bir gün oduna giderler. Gorkah

Ahmet ipi dağın etrafına sarar. Arkadaşları ne yaptığını sorunca da “Her gün oduna mı gelinir dağı yerinden sökeceğim ki her gün gelmeyelim” demiş. Arkadaşları dağın yerinden sökülmeyeceğini söyleyerek alıp eve götürürler Gorkah Ahmet’i.

Yine bir gün Gorkah Ahmet’le işe giderler. O işi de yarım yamalak yapmış. En son dayanamayan arkadaşları “Get gardaşım işine! Bizimnen arkadaş olamazsın.” derler. Gorkah Ahmet’te heybesini altınla doldurmaları şartıyla kendilerinden ayrılacağını söylemiş. Heybesini altınla doldurup bir deve bindirerek eve getirmişler. O sırada Gorkah Ahmet arkadaşlarının boyunlarını vurmak için babasının kılıcını aradığını söyleyince arkadaşları da hızla kaçmışlar.

Böylelikle Gorkah, Ahmet muradına ermiş biz de yetiniyoz.

3.3.12. Gurt Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş, bir gurd varmış. Bir gün birinin burnunu yemiş adam gurdun ardına vermiş. Gurd kaçmış kaçmış bir yazıya gelmiş. Bakmış bir koyun yayılıyor “Seni yerim demiş. Goyun “Yersin yemesine de abdest alıp namaz kılayım da ondan sonra beni yersin” demiş. Kabul etmiş. Koyun abdest almak için çeşmeye gitmiş koyun kaçmış gurd kovalamış. Yakalayamamış bir atınan karşılaşmış “Seni yerim demiş. At yersin yemesine ama ayağımın altında babamın yazdığı yazı var yazıyı okursan beni yersin” demiş. Gurt, yazıyı okumak için eğilmiş. At, tepişinen gurdun ağzının üzerine vurmuş. Gurd yere düşüp bayılmış. At ordan kaçmış. Gurd ayılmış:

“Eline geçti bir goyun;

Yiyeydin, ideydin bir oyun.

Eline geçti bir at;

Ye de yerine yat.”

Ne işin vardı goyunun namaz gılmasını bekledin? Ne işin vardı da atın ayağının altındaki yazıyı okudun? Yiyeydin de yerine yataydın!” demiş.

3.3.13. Gurdınan Geçi Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş bir keçi varmış. Keçinin iki oğlağı olmuş. Bir kurt gelip oğlakları yemiş. Keçi de bir kuyu kazmış. İçine de odun koyup ateşi yakmış. Kuyunun üzerini kapamış. Kurt gelince kuyunun üzerine oturmuş ve içine düşmüş. Keçi:

“Cangılımlı cüngulumu yimeyeydin,
Oy başım, oy belim dimeyeydin.” demiş.

3.3.14. Hain Kardeş Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde iki kardeş varmış. Bu kardeşlerin büyüğü evliymiş. Evli olan kardeş artık yaşının ilerlediğini ve hacca gitmek istediğini söylemiş. O zamanlarda hacca gidenler üç ay beş ay yolculuk yaparlarmış. Kimi giderken kimi gelirken ölmüş.

Aradan aylar geçmiş. Küçük kardeş, yengesine gönlünü kaptırdığından “Ağabeyim yolda ölmüştür. Seni ben alacağım” der. Yengesi kendisini kardeşi olarak gördüğünü ölmeyi tercih ettiğini söylemiş. Adam, yengesinin elini kolunu bağlayıp çölün ortasında kazdığı çukurun içinde boğazına kadar toprağa gömmüş.

O çevrede oturan ağa bir gün yine ava giderken köpekleri kadını fark ederler. Bakmış dünyalar güzeli bir kadın. Kadıncağız kimi kimsesi olmadığını söyleyince ağa eve götürüp karısına “Bu kadının kimi kimsesi yok bize hizmet etsin hem bize yardım etmiş olur” demiş. Evin hanımı her ne kadar razı olmasa da kabul etmiş. Kadının tek çocuğu olduğu için ve kadın güzel olduğu için kıskanıp kocasının onunla evleneceğini düşünmüş. Aradan zaman geçtikçe kadın iyice kuşkulanıp kıskanmış. Bir gece bebeğin boğazını keserek kanlı bıçağı kadının yastığı altına koymuş. Sonrada eşine kadının oğlunun boğazını kestiğini söyler. Ağa, inanmamakla beraber çaresiz kabullenmiş. Eşi kendisinden bu kadını öldürmesini istemiş. Ağa, kadını köyün dışına çıkarmış kendileriyle yaşamasının artık mümkün olamayacağını söylemiş. Eline bir kesede altın tutturur. Kimi kimsesi olmayan kadın tekrar yollara düşmüş. Yolda giderken bir adamın bir kese altın borcundan dolayı ağaca asılmış olduğunu görünce adamın verdiği bir kese altını köylülere verip adamın borcunu ödemiş. Asılı adam ağaçtan indirildikten sonra durumu öğrenince kadının peşine düşmüş. Kendisiyle evlenmek istediğini söylemiş kabul etmeyen kadın ve adam çekişirken oradan gemisiyle geçen bir tüccar durumu fark etmiş. Adamlarıyla beraber gidip durumu öğrenip kadını adamdan kurtarıp gemiye almışlar. Zamanla adamlar da kadından hoşlanmaya başlayınca kadın “Ey iyiyi ve doğruyu bilen Allah’ım! Sen dara düşen kullarının dualarını kabul edersin. Ya beni bunlardan kurtar, ya da canımı al” demiş. Allah kadının duasını kabul eder. Gemiye paramparça edip kadını da bir sahile sürüklemiş. Aradan günler geçince kadın kendine

gelmiş. Bu kadınlığıyla belalardan kurtulamayacağını anlayınca Allahtan kendisini erkek kılığına koymasını ister ve duası kabul olmuş.

O yörede yaşayan insanlar kıyıda birinin olduğunu görünce kadının yanına gitmişler. Kadının yanında gemiden kalma ticaret malları da olduğundan kendisini zengin bir tüccar olduğunu düşünüp kendi ülkelerinde kalmasını teklif etmişler. Aradan günler geçer ülkenin padişahı hastalanıp ölür. Kadına kendi ülkelerinin padişahı olmasını teklif ederler. Olurdu olmazdı derken kadın kabul etmiş. Ferman yayınlatıp o ülkedeki kör, sakat ve hastalıklı insanları kendisi tedavi ettirmiş. Görmeyenin gözü, sakat olanın ayağı iyileşmiş. Padişah namını duymayan kalmamış.

Bu arada diğer taraftan kadının kocası hacdan dönmüş. Karısının nerede olduğunu sorunca Kardeşi karısının kötü kadın olup kaçtığını söylemiş. Kendi de kör olmuştur. Adam Mısır diyarında bir padişahın her dokunduğunu iyileştirdiğini söyleyip kardeşiyle yola çıkmış. Yolda darağacına asılı adam ile karşılaşmışlar. Nereye gittiğini sorunca "Ben oraya gidiyorum çünkü orada bir padişah benim kesilen ayağımı her hastalığı tedavi etmek için kullanıyor." Birlikte devam ettiler. Ağa ve karısı yolda onları karşılamışlar ve karısının elinin kırıldığını haber vermişler. Her hastalığı iyileştirebilen bir padişah duymuştum. "Oraya gidiyoruz. Birlikte devam ettiler. Geldikleri sarayda. Orada farklı ülkelerden birçok kişi vardı. Bunları bilen padişah, askerlerine onları huzuruna getirmelerini ve göstermelerini emretti. Çünkü" dedi. erkek kılığındaydı, hanımı teşhis edemediler ama kadın teşhis etti. "Sen ne yaptın da bu hale geldin?" dedi padişah. Bana doğruyu söylemezsen sana yardımcı olamam. Senin sorununla."

Kocasının erkek kardeşinin ona söylediği ilk şey, "Kardeşim hacda iken karısını bana emanet etti. Karısı hem güzel hem de çalışkandı. Adamın karısı alınmayı reddedince onu boynuna kadar gömdüm. Ağabeyimin bir daha geri gelmemesi ümidiyle bir çölün ortasında ağzı ve gözleri kapalı. Gözüm o gün bugünü göremez oldu" dedi. Ağanın karısı, "Kocam bir hanımla avdan döndü. Eşimin hanımın ne kadar güzel olduğunu görünce onunla evleneceğini düşündüğüm için çocuğumu öldürdüm. Hanımı sorumlu tutuyorum" demiş. Daldan sarkan adam, "Borçlu olduğum için beni ağaca astılar" dedi. Yükümlülüğümü ödeyen yoldan geçen bir bayanın nezaketiyle kurtarıldım. Ona evlenme teklif ettim. Hanımefendi kabul etmeyince tartıştık. Oradan geçen iş adamları beni dövdüler ve hanımı uzaklaştırdılar. Bayana ne olduğu benim için bilinmiyor."

Hepsini iyileştiren padişah, "Eşini göstererek bu kalsın" dedi. Yalnız kaldıklarında kocasına gitti ve ona "Söylenenleri duydun, artık gerçeği biliyorsun" dedi. Artık bu milletin padişahısın, ben de senin karınım, dedi kadın, erkek giysilerini çıkarıp kocasına sunarken.

Allah herkesin muradını böyle kabul etsin.

3.3.15. Havuç Çocuk Masalı'nın Özeti

Bir zamanlar bir karı koca varmış. Bunların çocuğu olmamış. Bir gün mahalleye bir seyyar satıcı gelmiş. Karı koca havuç almaya gitmişler. Satın aldıkları havuçları kendi aralarında paylaşmışlar. Biri benim biri senin olunca ortada bir havuç bırakılır. "Keşke bir çocuğumuz olsa, bu havucu ona verirdik" derken, havuçlardan biri "Çocuğunuz olayım" diye yalvarmış. Kadın ve kocası da kabul etmiş.

Uzun zaman sonra Havuç, çalı çırpı toplamak için arkadaşlarına eşlik etmeden önce annesinden izin almış. Çok ısrar ederse annesinin izin vereceğini biliyormuş. Arkadaşları onun için çalı çırpı toplamaya başladılar. Havuççuk ortalıktan bir an için kaybolmuş. Arkadaşları bakmışlar aramışlar fakat bulamamışlar onu. Havucun annesi oğlunu sorunca çocuklar, "Kayboldu ve bir daha göremedik" demiş. Karı koca çocukları Havuççuğu aramaya gitmişler ama onu bulamamışlar. Havuç, geceyi dışarıda geçirirken bir hışırtı duyar ve o yöne doğru hareket eder. Üç soyguncu, bir kavanozdan aldıkları bir tas altını paylaşıyorlarmış. Bir tas sana bir tas bana derken bir tas altın ortada kalmış.

"Bu kalan altınları arkadaşımız olsa hediye ederdik" deyince, az önce taşın üzerine atılan Havuç, "O arkadaş ben olayım" diye haykırmış. Soyguncular, sesin kimden ve nereden geldiğini anlamadıklarından altınları kavanoza bırakıp gecenin bu saatinde yakalanma korkusuyla kaçmışlar. Altın tası alan Havuç onu içeri taşımış. Havuç, annesi onun nerede olduğunu sorduğunda neler olduğunu anlatmış. Annesine "Biri senden su isterse, ona altın tas içinde su verme" demiş. "Tamam," demiş annesi. Havuç arkadaşlarıyla dışarı çıktığı bir vakitte üç soyguncu, arkadaşlarıyla gezintiye çıktıktan sonra oldukça bitkin oldukları için bir eve gidip su içmeye karar verirmişler. Çok yol kat ettikleri için havucun annesinden bir tas su istemişler. Kadın, altın tası suyla doldurup ve götürmüş. Altınların bu evde olduğunu anlayan hırsızlar akşam gelip altınlarını almak için kendi aralarında anlaşmışlar.

Havuç akşam eve geldiğinde annesi olanları ona anlatıvermiş. Bu adamlar altınları almak istediğini ve gece geleceklerini anlayan Havuuk annesine “Sen yatağına çekil, ben bekleyeceğim” demiş. Karı koca yattıktan sonra Havuuk bir küreğı ateş atarak ısıtmış. Bacadan ipe inmeye çalışan hırsızların sırtlarına küreyi saplamış. Sırtları kızınca üçü de bayılmış. Ertesi sabah uyandıklarında altınlarını iade etmezlerse Havuuğı mahkemeye götürmekle tehdit etmişler. Havucu mahkemeye şikâyet etmişler. Havuç mahkemeye çıkmış. Soyguncular " Hâkim efendi, Havuç altınlarımızı aldı" demişler. Havuta "Herkesin sırtına bakın, kimin sırtı kızardığından kırmızıysa o hırsızlık yapmış demektir" dedi. Soyguncuların üçünün de kırmızı sırtları varmış. Hâkim, Havucun sırtına da bir göz atmış ama hiçbir şey görememiş. Hâkim, hırsız olan siz içinüz, diyerek hırsızları hapse attırmış. Havuç da eve dönmüş.

Masalım selametle sona erdi selamet dinleyenlerin üzerine olsun.

3.3.16. Helal Hamza ile Haram Hamza Masalı'nın Özeti

Bir zamanlar iki erkek kardeş varmış. Helal Hamza bir kişinin adı iken, Haram Hamza başka bir kişinin adıydı. Helal Hamza bir kıza âşık olmuş. Bu kızın toplam yedi kardeşi varmış. Genç kıızı Helal Hamza'ya vermezlermiş. Helal Hamza kızın aşkıyla günden güne kendini delirtirken, Haram Hamza da dağda bayırda vahşî bir canavar gibi büyümüş.

Köyde bir de çoban yaşıyormuş. Çoban, koyunları otlatmaya getirdiğinde bir canavarın ortaya çıktığını ve koyunları alıp götürdüğünü köydeki cemaate bildirmiş. Bir gün yöre halkı bir tuzak kurarak koyunları yiyen bu yaratığı beklemeye başlamış. Köylüler, canavar koyunları yemek üzereyken koyunları yiyen canavarı yakalayıp götürmeyi başarırlar. Saçını sakalını incelemişler. Bir canavar değil, bir insan olduğunu fark etmişler. Helal Hamza da hemen onun kardeşi olduğunu fark etmiş. " O benim kardeşim onu ben götüreceğim “ demiş. Helal Hamza kardeşini eve götürür. Bir hayli zaman geçtikten sonra Haram Hamza, "Kardeşim bir sıkıntın mı var?" diye sormuş. Bu sırada kızın kardeşi ve Helal Hamza'nın âşık olduğu kız kaçırlır. Kızın diğer kardeşleri, "Helal Hamza bizim kardeşlerimizi kaçırdı” deyip onu öldürmeye, yemin etmişler. “Bana kırk gün verin, eğer kardeşlerinizi bulamazsam öldürün” demiş Haram Hamza. Haram olan Hamza, kırk lokma ekmek ve kırk yudum su yaptıktan sonra yola çıkmış. Gece gündüz ilerlemeye devam eder. Yolda bir çeşmenin yanında ortalığı karıştıran ve orada

toplanmış olan bir kadına rastlar. Neden bağırdığını sorduğunda içlerinden biri, çeşmeden birer bardak su dahi doldursak çeşmenin içinden bir ejderha çıktığını çeşmeye gideni yediğini, söylemiş. Haram Hamza hanımlara gitmelerini emrettiğinde çeşmeden bir ejderha çıkmış. Haram Hamza kılıcını çekerek canavarı kırk parçaya ayırmış. Artık kolayca su doldurabilirsiniz” demiş kadınlara. Herkes suyunu doldururken orada bir kızın kaldığını doldurmadığını far etmiş. Haram Hamza, "Neden bekliyorsun, evdekiler su bekliyordur şimdi" diye sorar. "İstersen sana cana can, mala mal vereyim" diye ekledi kız, "Bizi bu zorluktan sen kurtardın." Haram Hamza, "Ben can veya mal istemiyorum. Yemen'e bir kızı ve kardeşlerini kaçırdılar. Oraya nasıl gidebilirim?" diye sormuş. Kız "Kimse oraya nasıl gidileceğini bilmiyor oraya gittikten sonra geri dönen olmadı. Bunu ancak ağaca yuva yapan karga bilse bilir. Karganın da yavruları olduğu için kimse yanına yaklaşamaz" demiş. Bu karganın yavrularını bir yılanın yediği ortaya çıkmış. Ancak karga yılanı yakalayamıyormuş. Haram Hamza karganın bulunduğu ağaca doğru yürüyerek tam yılan gelirken kılıcını alıp onu kırk parçaya ayırmış. Parçaları toplayıp şapkasının arkasına sıkıştırmış. Yavrular "Bu adam bize yardım etti, yılanı doğradı. ve şapkanın altına koydu" derler annelerine. Karga da "Yavrularımı bu beladan kurtardın can istersen can mal istersen mal vereyim" demiş. Haram Hamza "Ne mal isterim ne can bir kız ile kızın kardeşini yemene kaçırmışlar beni yemene götür" demiş. Karga onu götürmeyi kabul etmiş. Fakat kendisine bir şart sunmuş "Pıt dediğimde sen bana bir parça ekmek ve bir yudum su ikram edeceksin." Hamza, kargaya biner ve beraber yola koyulurlar. Karga "Pıt" dediğinde Haram Hamza bir parça ekmek ve bir damla su verir ağzına karganın. Yemendeki bir çayırın üzerine gelirler. Karga "Burası Yemen" diyerek dilinin altındaki eti Haram Hamza'ya vermiş. Haram Hamza da eti sırtına koyduktan sonra gitmiş. Kızın ve kızın kardeşlerinin bağlı olduğunu görmüş. Devle ve askerleriyle kavgaya girmişler. Haram Hamza kılıcını çekip askerlerin kafalarını kesmiş. .Devin kafatasını kırk parçaya ayırarak kızı kurtarır. Kızı ve kızın kardeşlerini memleketlerine götürür. Böylece ağabeyleri, kız kardeşlerini Helal Hamza'ya vermeye razı olmuşlar. Kırk davul ve zurna ile yedi gün yedi gece düğün yapıp evlenmişler.

Allah dinleyenlerin muradını kabul etsin.

3.3.17. Hendek Masalı'nın Özeti

Ne varmış ne yokmuş bir zamanlar öksüz bir çocuk varmış. Adıyaman'da geçimini sağlayamayınca Mersin'e yerleşmeye karar vermiş. Orada da yapamayınca başka bir memlekete taşınmaya karar verip önce İstanbul'a taşınmış. Ziyaret ettiğiniz yerin dilinde bile akıcı değildi. Tanıdığı kimse yokmuş, bu yüzden birkaç gün yiyecek ve su olmadan sokaklarda yaşamış. Bir fırının önünde durunca oradaki bir bakkal sahibinin ilgisini çekmiş. Sabahtan beri sobanın önünde oturuyorsun, diye mırıldandı genç adama yaklaşırken. “Fırına bakıyorsun ne bir yere gittin. Ne bir lokma ekmek yedin Bir derdin mi var?” diye sormuş. Genç, Türkiye'den geldiğini söylemiş. Kendi halini anlatmaya başlamış. “Orada iş bulamayınca buraya geldim. Dünyada kimsem yok” demiş. Bakkal, karşıdaki lokantaya git, ne istersen ye, hesabı almaya geldiklerinde Hendek'ten alabilirsin de, dedi genç adama. Genç, bakkalın dediklerine uyarak gidip denileni yapmış. Genç adamın her tarafı pislik içindeydi. Bakkal, "Hamama git, temizlen, kunduracıya git, ayakkabı al, üst al ve paraya ihtiyacı olan herkese hendekten para almasını söyle" dedi. Genç, bakkalın dediklerini yerine getirmiş. Bakkal, "Misafirim ol" diyerek onu evine alır. Genç, eve götürülmüş. Üç gün üç geceden sonra "Oğlum üç gündür misafirimsin. Bugün bir kadın pazarı var. Erkekler bir köşeye oturur. Önlerinden bir kadının geçmesine izin verirler. Yanından geçen beğendiğin kadını alırsın” demiş bakkalcı. Genç adam, kadınlar pazarına girip oturur ve oradan geçen kızlardan birine "Allah'ın izniyle seni istiyorum. "Benimle evlenir misin?" diye sorar. Kız “Tamam, ama bir şartım var. Ne olursa olsun, asla Allah'ın işlerine karışmayacaksın” demiş. Oğlan da kabul etmiş. Allah'ın izniyle evlenirler ve birkaç ay ve yıl sonra bir iş kurmaya karar verirler. Ancak adamın hanımı ona satın aldığı eşyaları az da olsa kar etmemesi için ödediği meblağdan satmasını talimat vermiş. Dükkânı açmışlar, sabunu üç liradan satın alıp yine üç liradan başkasına satmışlar. Yağın tenekesini on kuruştan alıp on kuruşa satmışlar. Aradan bir yıl geçmiş. Oturup hesap yapmışlar. Sermayenin üç katı kazandıklarını hesaplamışlar Bir yıl olunca oturup hesap yapmışlar. Üç kat daha fazla para kazandıklarını tahmin etmişler. Genç "Aldığımız şeyleri aynı fiyata satmamıza rağmen üç katını kazandık" dedi. "Nasıl oldu?" diye sormuş hanımına. Kadın da “Evliliğimiz burada bitiyor. Sana Allah'ın işlerine karışmamamı söylemiştim, unuttun mu? Neden karıştın?” demiş. Genç adam, karısından af dilemiş, ancak kadın reddedip adamdan boşanmış. Genç adam bakkalcının yanına giderek “Vatanıma döneceğim. Ama o hendek olayı neydi?” Bakkal, "Bizim devletimizde herkes malının zekâtını verirdi" dedi. Ancak zekât verecek kimse kalmayınca devlet

oldukça büyük bir hendek yaptı. Zekâtı toplayıp o bir hendeğe attı. Buraya gelen müşteriler istediklerini alıyor, esnaf da sundukları ürünlerin karşılığını almak için bu hendeğe gidiyor. "Burası çok iyi bir memleketmiş. Ama sözümü yerine getiremedim" diyerek memleketine geri dönmüş adam.

Masalım selametle bitti. Allah cemaatin anne babasına rahmet eylesin.

3.3.18. Hırsız Masalı'nın Özeti

Bir zamanlar Fatma ve Abuzer adında bir çift varmış. Abuzer bir gün hırsızlık yapmış. Dağda bir deve bulmuş. Deveyi içeri getirdikten sonra Fatma'ya kavurma hazırlayalım, demiş. Al ve sahibine teslim et, diye söylenmiş Fatma. "Götür sahibine ver. Sahibi gelirse ne ederiz" demiş. Fatma ne yapmışsa kocasını durduramamış. Abuzer deveyi kesmiş. Kavurma yapıp leğenin altına saklamış. Devenin sahibi aramış aramış bulamamış. Abuzer'in evine gelmiş "Devemi kaybettim görmediniz mi?" demiş. Abuzer görmediklerini söylemiş ama Fatma "Deveyi Abuzer getirdi. Kesip kavurma yaptık. Leğenin altına koyduk" demiş. Devenin sahibi gidip şikâyet etmiş. Abuzer'i tutuklayınca Abuzer de karısına "Aman aman kapıya sahip çık" demiş.

Abuzer'i, askerler karakola götürüp hapse koymuşlar. Aradan epey vakit geçince Fatma'da eşini ziyarete gelmiş. Kocasının tembihini düşünürken kapıyı çıkarmış ve sırtına koymuş. Abuzer'in yanına bu şekilde cezaevine gidince Fatma'ya "Bu ne?" diye sormuş. Bana kapıyla ilgilenmemi söyledin, ben de onu sırtımda taşıyarak geldim, demiş Fatma. Abuzer, Fatma'nın arkasından söze başlarken, Seni yarım akıllı kadın, deyip onu yakalamak için kovalamaya başlamış. Fatma, kaçarken yanlışlıkla çavuşun odasına girmiş. Çavuş "Senin burada ne işin var?" diye sormuş. Eşim peşimde, ben de buraya koştum. Kocam beni kovalayınca panikten buraya koştum demiş Fatma. Çavuş da öfkeyle Fatma'nın peşine düşmüş.

Masalım erdi selamete, cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

3.3.19. Hırsız Keloğlan Masalı'nın Özeti

Bir zamanlar hiç akıllı durmayan, çevresini darmadağın eden ve zarar veren babasız bir çocuk varmış. Bu çocuğu, annesi şehirdeki hocaya gönderirmiş. Orada çocuğa kel olduğu için Keloğlan adını vermişler.

Keloğlan bir gün hocaya tavuk götürüyorken kentin zenginleri onu görüp eşyalarını sorunca Keloğlan, "Tavuşu hocama götürüyorum" demiş. Zenginlerden biri, "Ne tavuk, bu tavuk değil, kuş" demiş. Diğer zengin, kuş değil, keklik, demiş. Keloğlan eve geri dönüp bir daha hocaya gitmeyeceğini söylemiş. Annesi ne olduğunu sorunca "Okumak istemiyorum, şehre gidiyorum" demiş. Keloğlan'la alay eden zengin, çalışanlarına "Halep'ten eşyalar geldi. Gidip evdeki altın torbasını alıp gelin" demiş. Zengin adamın dediklerini duyan Keloğlan, çalışanlardan önce eve gidip, zengin adamın karısından altın torbasını çalıp ardından kaçmış. Dükkânını şehrin farklı bir bölgesine kurmuş ve tüm varlıklı insanların servetlerini çalmaya başlamış. Zenginler toplanıp paşayı görmeye ve onu şikâyet etmeye karar vermişler. "Ağalar hırsız böyle mi aranır?" demiş Keloğlan gitmek için dönerken. Zengin insanlar "Ya nasıl ararız?" Keloğlan, "Giydiğiniz her şeyi çıkarın ve eski kıyafetlerinizi ve sandaletlerinizi giyin" demiş. Onlar da denileni yapıp çarşıda dolaşmaya başlayınca Keloğlan onların eşyalarını alıp, dükkânı kilitleyip kaçmış. Zenginler, kandırıldıklarını anlayınca durumu paşaya haber vermişler. Paşa da bir deveye altın yükleyip pazara bırakmalarını; onu kim alırsa altını onun çalmış olduğunu söylemiş. Paşanın dediklerini zenginler yapmış. Ancak Keloğlan deveyi de yakalamayı başarmış. Deveyi öldürüp altınları almış. Paşa daha sonra kendisini görmeye gelen zenginelere, "Altını şehrin bütün sokaklarına dökün. Altınları kim çalarsa hırsız odur" demiş. Şehrin sokakları tamamen altınla kaplanmış. Keloğlan'da ayakkabılarının altına sakızı yapıştırmış bütün altınları o şekilde toplamış. Bu sırada diğerleri altınların yok olduğunu görmüş fakat hırsız bir türlü bulamamışlar.

Paşa artık bu durumun çözülmesini şeref haline getirmiş. Hırsız yakalayan kişinin ödül alacağını etrafa haber salmış. Cadı kadın, hırsız paşanın huzuruna sunmaya ant içmiş. Keloğlan'ın annesinin evini tespit etmiş. "Çocuğum gerçekten hasta, doktor deve eti yerse iyileşeceğini söylüyor." demiş. Annesi sandığın altından bir miktar deve eti çıkardıktan sonra ona uzattı. Cadı, hırsızın Keloğlan olduğunu anlayınca eti satın almış. Ardından Keloğlan'ın evine dönmüş. "Çocuğum deve eti yerse iyileşir" demiş. Durumu anlayan Keloğlan, "Gel, bizde deve etinden daha fazlası var" deyip cadıyı kafasının koptuğu ahıra sürüklemiş. Bir daha yapma, diye nasihat etmiş annesine. Hayatımla oynuyorsun, diyerek annesini tembihlemiş. Hırsız ortalıkta yokken paşanın kızı babasına "Baba izin verirsen hırsız bulacağım" diye yalvarmış genç kadın Keloğlan'ı ziyarete gitmiş ve onla evlenmiş sahteden. Kız, Keloğlan uyuduğu zaman yataktan kalkmış.

Keloğlan'ın kapı girişini boyayarak işaretlemiş. Babasına hırsızın yerini tespit ettiğini; kapısı boyalı olan her kimse hırsızdır, diyerek sabahleyin askerlerini babasına göndermiş. Keloğlan gece uyandığında, boyalı kapıyı ve karısının da olmadığını fark etmiş. Durumu anlayınca hemen boya küplerini kapmış. Şehrin kapılarının her birini ayrı ayrı boyamış. Paşa'nın kapısını da boyamış. Paşa durumdan haberdarmış.

Tüm kasabalar ve ülkeler artık hırsızlığa dikkat ediyormuş. Başka bir devletin paşası, o bölgenin paşasına, hırsız bulunmazsa kendisine savaş açılacağını bildirmek üzere bir elçi gönderdi. Paşa “Hırsız kimse gelsin. Bir şartım var, yerine getirirse affederim, getirmezse kafasını uçururum” demiş. “Paşam ben hırsızım ama durumu anlarsan beni de anlarsın” diyerek itiraf edip Paşa’nın yanına gitmiş Keloğlan. Hocaya yaptığı gezide şehrin varlıklı sakinlerinin kendisine yaptıklarını anlatmış. Paşa "Sizin yüzünüzden devletler bana savaş açacak bu durumu çözerseniz, sizi affederim. Kafatasını alırım, yoksa” demiş. Keloğlan “Bundan daha basit ne olabilir? Bana koç kesin her tüyüne de çan takın” demiş.

Koçu kesilir ve derisini yüzülür. Her tüye bir çan takılır. Deri, Keloğlan’a giydirilmiş. Yanına bir de süvari de alıp yola çıkmış. Diğer paşa bu senaryoyu duymuş. Keloğlan gece saraya girmeden önce gündüzleri kalenin çıkış ve girişlerine aşına olmuş. Ayrıca tüylerinin her birinde çanlar olan derileri de giymiş. Çanlar çalmaya başlayınca paşa paniğe kapılmış. Paşa, Keloğlan'ın "Ey insanlık, ben Azrail'im, canını çalmaya geldim, canını alacağım" sözlerine, "Misafirlerim var, yarın gel" demiş. Geçen bir akşam da yine Keloğlan paşanın huzuruna çıkmak için gizlendiği yerden çıkmış. “Ey İnsanlık, Allah o nasıl bir insandır ki, ruhunu sunmaz? Onu bana canlı getirin” dedi diye bağırmış. Paşa’ya sandığa girmesini söyler. “Allah bana neden bu kişi hayatını vermedi, der ben de Rabbim eşek olduğu için canını kurban olarak vermedi diyeceğim. Eşek gibi anırırsın. Bana bir daha sorarsa, onun bir köpek olduğunu ve ruhunu bağışlamadığını söylerim. Köpek gibi davranıp havlarsan seni affeder.” Paşa da kabul etmiş ve yola çıkmışlar.

Paşa, Keloğlan tarafından sandığa konulmuş. Hemen memleketindeki paşaya götürülmüş. Türkiye Paşası ile önceden anlaşma yapmış. Paşa, "Ruhunu sana adamadıysa nasıl bir adamdır?" diye sormuş. “Bu bir insan değil, Rabbim” diye yanıtlayınca sandıktaki paşa, eşek gibi anırmış. Türk paşası bir kez daha sormuş. Keloğlan, "Efendim bu bir insan değil, bir köpek" dedi. Sandığın içindeki paşa köpek gibi havlamış. Türk

Paşa'sı, Keloğlan'ın sandığı açmasıyla sandıktan çıkan paşaya "İşte bu benim baş edemediğim hırsız. Bana nasıl savaş açacaksınız?" demiş. Keloğlan'ı affettikten sonra her iki paşa da kızlarını ona vermeyi teklif etmişler.

Masalım selametle sona erdi, rahmet dinleyenlerin anne babasının üzerine olsun.

3.3.20. Hoca Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında bir hoca varmış. Hocanın yanına gelip ders alan öğrencileri varmış. Öğrencilerin evlenme çağı gelince hoca hepsini evlendirmiş. Bir de öksüz bir öğrencisi varmış onu da dul bir kadınla evlendirmiş.

Aradan zaman geçince hoca öğrencilerini toplayıp aile durumlarını, eşlerinin durumlarını sormuş. Biri karsının sürekli oturup iş yapmadığından dert yanmış, bir diğeri eşinin pasaklı olduğundan ve temiz olmadığından dert yanmış. Velhasıl kimse memnun değilken hoca öksüz öğrenciye de sormuş. Öksüz öğrenci "Karımdan memnunum akşam eve gittiğimde ayaklarımı yıkar, yemeğimi hazırlar ne yaparsam beni üzmez. Tek eksiği yatağa uzandığında vücudu bir ölü gibi soğuk" demiş. Hoca: "Bu kadın cinlerin, perilerin soyundandır. Bir gece takip et, ne olduğunu öğrenirsin" der.

Öksüz öğrenci, hocasını dinleyip gece uyumuş numarası yapmış. Karısı da onun uyuduğundan emin olduktan sonra kalkıp mezarlığa gitmiş. Etrafına cinleri, perileri toplamış. O gün köyde mezarlığa gömülen cenazeyi çıkarıp ciğerlerini yemeye başlamışlar. Adam korkudan eve koşup tekrar uyumuş numarası yapmış.

Kadın sabah erken kalkıp kocasının yemeğini hazırlamış. Kendisinin aç olmadığını ve canının istemediğini söyleyince kocası da yalan söylediğini sabaha kadar cinlerle ve perilerle ölü eti yediğini bildiğini söyleyince kadın büyümüş büyümüş evin içini kaplamış. Adam korkudan ardına bakmadan kaçmış. Gitmiş gitmiş bir ülkede köşker (ayakkabı tamircisi) kılığına bürünerek köşkercilik yapmaya başlamış.

Aradan yıllar geçmiş adamın gittiği ülkenin padişahı kızını evlendiriyormuş. Kızının düğünü için çarşıya çıkan padişah köşkerin yanına gelmiş. Bakmış ki iğneyi ayakkabıya bir batırıyor ağlıyor bir batırıyor gülüyor. "Oğlum sen ne için yine bir batış de gülüyor bir batır işte ağlıyorsun." diye sormuş. Köşker de başından geçenleri anlatmış. "O nedenle iğneyi batırırken kurtuldun diyorum gülüyorum ikinci kez batırdığımda kadın bana hizmette kusur etmiyordu beni üzmemek için elinden geleni yapıyordu neden takip

edip huzurumu bozdum diyorum ve ağlıyorum işte ağlamamın gülmemin sebebi bu” demiş.

Masalım burada bitti, rahmet dinleyenlerin anne babasının üzerine olsun.

3.3.21.İbrahim Ethem Masalı’nın Özeti

Heket heket hengiloş, biri kara biri boz. Karasına bindim kaçmadı bozına bindim s...madı. Bir varmış bir yokmuş. İbrahim Ethem adında bir padişah varmış. Bu padişah gece gündüz uyurmuş. Bir gün damın üzerinde ayak seslerini işitince padişah bir adamını çağırıp bakmasını istemiş. Adama “Ne işin var damın üstünde” diye sormuşlar. Adam da “Devemi arıyorum” demiş. Padişahın adamı “Git işin gücün yok mu? Damın üstünde deve ne arasın” demiş. Adam da “Öyleyse git padişahına söyle, evde karyolanın üstüne yatmakla Allah’ı bulabilir misin? Söyle padişahlığı terk etsin” demiş.

Adam, gidip de padişaha söyleyince padişah sabaha kadar düşünmüş. Padişah sabah atını hazırlatıp yanına yemeğini de alarak bir ağacın altına gitmiş. Sofrasını tam açıp yemeğini yiyeceği sırada bir kuş gelip ekmeğini alıp havalanmış. Kuş ekmeği bir dağın başında elleri bağlı bir adama vermiş. Padişahta düşünmüş “Demek ki Cenab-ı Allah, kuşunan gene insanın rızkını gönderiyor. Öyleyse ben de padişahlığı terk ederim demiş.”

Geri eve gidip atını, eşyalarını bırakıp yola düşmüş. Yolda gördüğü bir çoban ile elbiselerini değiştirmiş. Bir köye yerleşip odun kırarak geçimini sağlamaya başlamış.

Birkaç gün geçince köylüler bu yabancının gelmesiyle yağmurun yağmadığını köyün bereketinin kalmadığını düşünmüşler.

Köylüler padişahın yanına giderek “Kimsin? Necisin kardaşım git buralardan” deyip durumu anlatmışlar. Padişahta “Giderim fakat Allah öyle bir yağmur verecek ki dağ taş su altında kalacak” demiş. Tam yola çıkacakken dağ taş su altında bırakan bir yağmur yağar. Köylüler pişman olup kendisinden gitmemesini isteseler de padişah çoktan kararını verip yola çıkmıştır.

Padişah Hicaz’a giderek orada yirmi sene kalır. Oğlu da büyüyünce babasını aramaya çıkmış. Mekke’ye gelince bir adama çoban kılığında birini aradığını söyleyince camide yattığını öğrenmiş. Gidip camide bulamayınca dağa odun kırmaya gittiğini düşünüp dağa gitmişler. İbrahim Ethem o sırada namaz kılıyormuş. Oğlunu görmüş fakat

belli etmemiş. Tekrar camiye gelip namaza durup dua etmiş “Ya! Rabbi Nasıl edeyim ben? Bu benim sevdiğim oğlum! Sen, benim Rabbimsin. ‘Bir kalpte iki sevgi olmaz’ demişsin. Senden de vazgeçemem oğlumdan da. Ya benim canımı al, ya da oğlumun canını al kurtulayım” demiş.

Tam o sırada oğlu “pat” düşüvermiş. Oğlunu gömdükten sonra oradan da ayrılmaya karar vermiş. O sırada bir adam yanına gelerek kendisini rüyasında gördüğünü. Yıllardır kendisini aradığını söylemiş. Birbirlerine o diyor “Sen benim şıhımsın!”, o diyor “Sen benim şıhımsın.” Bu hêkâtı da burada bitiriyorlar.

3.3.22. İğci Baba Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş, çok demesi günahmış. Üç kız ve bir de yaşlı adam varmış. Bu yaşlı adam memleket memleket gezip iğ (Nakış yapmak için kullanılan küçük iğne)satarmış. Bir gün bu üç bacının olduğu memlekete gelmiş. Çarşıya gidip “İğci baba geldi! İyi iğlerim var!” deyip bağırınca büyük kız yanına gelip iğ istemiş.

Yaşlı adamda “Sen güzel kızsın iyisi evde elimde kötüsü kaldı. Gel sana evde vereyim” deyip kızı eve götürür. Eve varınca kız acıktığını söyler. İğci Baba: “Parmağımı yer misin?” diye sorunca kız “Yerim.” demiş. İğci Baba parmağını koparıp kıza verir. Kız göstermeden pencereden dışarı atmış fakat adama yediğini söylemiş. İğci Baba: “Parmağım nerdesin?” deyince parmak: “Bahçedeyim otların arasındayım” der. Kızın yalan söylediği anlaşılınca kızı bacaklarından ikiye ayırarak başka odaya asar.

İğci Baba tekrar çarşıya gitmiş. “İğci Baba geldi bacılar” diye çığırınca öbür kız gelip iğ istemiş. Ona da iyileri evde deyip büyük kıza yaptığı gibi odaya asmış. Tekrardan çarşıya gelince bu defa küçük kız iğ istemiş. Onu da aynı şekilde eve götürmeye ikna etmiş fakat bu küçük kızın bir de kedisi varmış onu da yanında götürmüş. İğci Baba parmağını kesip kıza vermiş kız da kediye vermiş. İğci Babaya da yedim demiş. İğci Baba “Parmağım nerdesin?” diye sorunca parmak “Sıcak midedeyim” demiş. İğci Baba “Tamam aradığım kız sensin bundan sonra sen benim kızsın ben de babanım” der.

Beraber yaşamaya başlamışlar. Yaşlı adam uykusu gelince kırk gün uyanamadığını söyleyerek kızı tembihler evden çıkmaması için ve uykuya dalar.

Kız da bu fırsattan yararlanarak anahtarları almış bir kapıyı açınca içi dolu mücevher ve değerli eşyalar; ikinci kapıyı açınca kardeşlerinin cesedini, her türden

canlının cesedini görmüş. Üçüncü kapıyı açtığında sakallarından tavana asılı yakışıklı bir genç: “Su” diye inerken görmüş. Kız suyu vermiş, adamı çözmüş. Yanlarına lazım olacak her türlü değerli eşyayı alıp başka köye gidip evlenip çoluk çoluğa karışmışlar.

Kırk gün sonra uyanan İğci Baba kızın çocuğu da alıp kaçtığını anlamış. Dilenci kılığına girerek onları aramaya koyulmuş. Kızın evine varınca “Tanrı misafiri kabul etmez misiniz?” der. Kız onu tanıdığı için kabul etmek istemez fakat oğlan tanımadığından “Tanrı misafiridir kabul edelim” demiş.

Gece herkes uyuduktan sonra İğci Baba büyülu su şişesini oğlanın başına koymuş kızı da saçlarından kavrayıp odanın bir ucundan öteki ucuna savurmuş. Kıza Allahtan nida gelmiş “Kocanın başucundaki şişeyi kır! ” demiş. Kız şişeyi kırınca kocası ayrılmış İğci Babayı da döve döve öldürmüş. Üstüne bir teneke de benzin dökerek yakmış.

Onlar yetti muradına siz de yetesiniz.

3.3.23. İhtiyar Adam ile Yılan Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Yaşlı bir adam ve karısı varmış. İhtiyar adam bir gün dere kenarında çalı çırpı toplarken akıntıya kapılan bir kutu görmüş. Kutuyu yakalayıp açmış. Açınca yılan birden yanağını ısırırverir. İhtiyar adam yilandan bırakmasını ister fakat yılan “Yoo, bırakmam! Derenin içinde yoluma devam ediyordum. Kimseye zararım yoktu. Ne işin vardı da beni yolundan ettin?” demiş.

Bir türlü yilandan kurtulamayan yaşlı adam ilerde çayırdaki bir at var. Ona soralım, ısır derse ısırırsın. Bırak derse beni bırakıp yoluna devam edersin” demiş. Ata olanları anlatmışlar. At “Isır ve bırakma! Ben gençken çift tımarım vardı. Kimse beni geçemezdi. Şimdi yaşlandım bu adam beni bu dereye azat etti. Ne kimse beni öldürür ne de kurt gelip yer. Acı içinde kıvranıyorum” demiş. Bunun üstüne ihtiyar ilerde bir öküz var ona soralım demiş. Öküzün yanına gidip durumu anlatmışlar. Öküz “Isır ve bırakma! Ben gençken çift tımarım vardı. Kimse beni geçemezdi. Şimdi yaşlandım bu adam beni bu dereye azat etti. Ne kimse beni öldürür ne de kurt gelip yer. Acı içinde kıvranıyorum” demiş. İhtiyar ilerde bir tilki var ona soralım demiş. Tilkiye doğru giderken ihtiyar uzaktan el işareti ile “Beni kurtarırsan sana beş tavuk veririm” demiş. Yılan olanları anlatıp “Şimdi bunun yanağını ısırayım mı ısırmayayım mı?” demiş. Tilki “Bu kutunun içine nasıl sığdın? Kutuya gir de görelim” demiş. Yılan kutuya girince tilki kutunun kapağını kapatıp kutuyu dereye atmış.

İhtiyar eve dönünce tüm olanları karısına anlatmış. Tilkiye verdiği sözü tutabilmek için beş tavuk istemiş. Fakat karısı izin vermemiş. “Git ağanın tazısını heybeye koy. Tazı tilkiyi kovalar sen de kurtulursun demiş. İhtiyar karısına bunun edepsizlik olacağını verdiği sözü tutması gerektiğini anlatsa da nafile. Karısını ikna edemeyince bir tazı alır heybesine koyarak tilkiye gider. Heybenin ağzını açar açmaz tazı tilkiyi kovalar. Tilki fersah fersah kaçar ve adamı kurtardığına pişman olur.

Masalım selametle bitti. Selamet dinleyenlerin ceddi üzerine olsun.

3.3.24. İki Bacı Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. İki bacı varmış ikisinin de büyük ve güzel bir kızı varmış. Biri zengin, biri fakirmiş. Fakir olanın kızı; güldükçe güller açar, ağladıkça yağmurlar saçar, yıkandıkça altınlar dökermiş.

Padişahın oğlu gelip geçerken bu kızı görünce beğenip istemiş. Kızı vermişler. Zengin olan bacı bu olanları kıskanmış.

Aradan günler aylar geçmiş. Gelini almaya gelenlere teyzesi eşlik etmek için yola çıkmış. Teyzesi kıza tuzlu ekmeği yedirince kız susamış. Bir dereye varmışlar. Teyzesi gelinle beraber suyun yanına gitmiş. Teyzesi yeğenin gözlerini çıkarıp dereye bırakmış. Arabaya da kendi kızını koymuş. Eve varmışlar. Damat kızı güldürmüş güller açılmamış; ağlatmış yağmurlar saçılmamış; yıkamış altınlar saçılmamış. Kızdan şüphelenmeye be gün be gün kızı sevmemeye başlamış.

Diğer taraftan gözü çıkarılan kızı yaşlı bir adam ormanda odun keserken görüp acımış. Evine götürüp karısına “Hayrımıza bakalım” demiş.

Kız yaşlı kadından kendisini yıkamasını istemiş. Kızın başından su dökülünce çağıl çağıl altınlar dökülmüş. Altınlarla ev yapıp, zengin olmuşlar. Ama teyzesi kızın gözlerini çıkardığı için görmüyormuş.

Diğer taraftan damat niye güller açmıyor diye diğer kızın kafasının etini yermiş.

Gözü olmayan kız bir gün yaşlı adama eline bir tutam gül alıp “Bir tutam gül, bir göze” diye satmasını istemiş. Yaşlı adam çarşıya gidip yapmış denileni. Bunu gören öbür kız hemen bir gözünü verip almış gülleri. Kocasının yanına gelip “İşte bak güldüm güller açıldı” demiş. Fakat damat güllerin ona ait olduğuna inanmamış. Diğer gün yaşlı adam yine “Bir tutam gül bir göze ”diye çığırınca diğer kız yine gelip diğer gözünü de verip bir

tutam gül almış. Oğlan yine inanmamış. Aksine iyiden iyiye şüphelenmiş. Sevdığı kızı aramaya koyulmuş. Diğer taraftan iki gözüne kavuşan kız sapasağlam olmuş. Oğlan sevdiği kızı bir konakta bulmuş. Kız olan biteni anlatmış. Teyzesi ile kızını bir dağa götürüp iki ata bağlamışlar. Param parça etmişler.

Yiyip içip murazlarına ermişler.

3.3.25. İki Kardeş Masalı'nın Özeti

Bir zamanlar iki erkek kardeş varmış. Gurbete gitmeyi akıllarına koymuşlar. Akşam yemeğini yedikten sonra yola çıkmışlar. Büyük kardeş küçüğe önce senin yemeğini yiyelim, sonra benim demiş. Çocuk kabul etmiş. Küçük çocuk doyuncaya kadar acıktıklarında yemek yemişler. Her şey bitince ağabeyin yemeğini yemenin zamanı gelmiş ama ağabey, “Bir gözünü çıkarırsan sana yemek vereceğim” diyerek reddetmiş. Küçüğü “Önce yemeğimi yedin ve benim yemeğimi bitirdiğinde sıra sana geldiğinde bir gözümü çıkarmamı istiyorsun? Bir daha acıkırsan diğer gözümü de isteyeceksin. Yaptığın şeyin sonucu olarak seninle kardeş olma bağımız kalmadı. Yollarımızın ayrıldığı yer burası” demiş. Büyüğü batıya küçüğü doğuya gitmiş. Öğleden sonra küçük çocuk terk edilmiş bir değirmenin başını keşfetmiş. İçeride oturmuş. Değirmenin içine girip dinlenmiş. Daha sonra değirmeni bir kurt, bir boz ayı ve bir tilki ziyaret etmiş Tilki” “Kardeşin durumu nasıl, memnun musun?” Ayı “Memnun oldum. Benim bir mağaram var. Kumaşım da var. Sabah mağaraya giriyorum ve kumaşı dürüyorum. Biri mağaranın önünde davul çalmaya başlarsa kaçmaktan kendimi alamam. Mağaradan ve kumaştan da olurum” demiş. Kurt “Ben de mutluyum. Kör bir çoban var. Çobanın da köpeği var. Sürü her sabah gittiğimde köpek her gün bana koyun yediriyor. Ben de öyle yaşıyorum. Allah korusun biri köpeği öldürüp beynini çobanın gözüne koyarsa her şey bozulur” demiş. Kurt, “Sen nasılsın Tilki kardeş?” demiş. Bende de altın havan var, demiş tilki. Altını havandan çıkarıp tekrar yerine koyuyorum ve bu şekilde eğleniyorum. Sabah olunca adam bir davul bulup ayıyı mağaradan kaçirtmış. Mağaraya girip kumaşı alıp tilkinin yanına gitmiş. Eline bir sopa alıp tilkinin kafasına vurmuş. Havanı ve altınları alıp çobanın yanına gitmiş. Köpeği öldürüp beynini çobanın gözlerine koymuş. Çobanın gözleri açılmış böylede kurdun da kısmetini elinden almış. Küçük kardeş memleketine dönüp bahçesinde her türlü meyvesi olan saray gibi bir ev yaptırmış. Aradan zaman geçince büyüğü kardeş memlekete dönmüş ve küçük kardeşine nasıl bu kadar zengin

olduğunu söylemiş. Küçük kardeşte bunun sırrının değirmen de olduğunu söylemiş. Bunun üstüne büyük kardeş değirmene girip beklemeye başlamış. Akşam olunca ayı, kurt, köpek ve tilki değirmenin önünde buluşmuşlar. Bir birbirlerine durumu anlatmışlar. “Bunu yapan her kimse değirmenin içindedir” deyip adamı parçalayıp öldürmüşler. Parçaladıkları etleri de tilki aralarında bölüştürmüş. Böylece iyiler, ömrünün sonuna kadar mutlu bir yaşam sürmüş; kötüler de cezalarını çekmişler.

3.3.26. Kader Masalı’nın Özeti

Bir zaman insanların kaderine bakan biri varmış. Dünyada varı yoğu kızımıymış. Bir gün kendi kızının kaderine bakmak istemiş ve kaderinin gökyüzündeki bir bulutta olduğunu öğrenmiş. Kızı bir gün dışarı çıkmış ve daha “Baba” diyemeden bulut kızı alıp gitmiş. Meğer bu devin bulutuymuş. Kızı sürükleyip devin evine bırakmış. Dev kızı altın ve gümüş ile süslemiş. Ona “Yedi odam var. Beşinin anahtarı sende kalsın ama diğer ikisinin anahtarı bende kalacak” demiş. Diğer odaları merak eden kız arayıp taramış anahtarları devin sakalının arasında bulmuş o uykuda iken gizlice almış. Dev ava çıkınca birinci kapıyı açmış odanın içinde iki delik varmış. Birinden altın diğerinden gümüş akıyormuş. Çok sevinmiş. Diğer kapıyı açınca genç kızların, yeni gelinlerin asılı ayaklarını, ellerini görmüş kadar çok korkmuş ki yemeden içmeden kesilmiş. Bir deri bir kemik kalmış. Karısının bir derdi olduğunu anlayan dev sırayla kızın annesi ve kız kardeşi kılığına girip onu konuşturmaya çalışmış. Fakat kızın annesi ve kız kardeşi olmadığı için inandıramamış. En sonunda teyzesi kılığına girmiş. Buna inanan kız gördüklerini anlatmış. Tam o sırada dev kızı yiyecekken kendisini önce hamama götürüp sonra yemesini istemiş. Hamama gidince çingeneler kendisini üzgün görünce ne olup bittiğini anlatıvermiş. Çingenelerden kendisini kurtarmaları karşılığında boynundaki bütün altınları vereceğine söz vermiş. Çingeneler kızı almış çok uzak bir diyara götürmüş. Kız orada evlenmiş. Fakat kocasına: “Benim bir düşmanım var. Bana yedi katlı bir bina yapacaksın. Ben de yedinci katında oturacağım ve hiç dışarı çıkmayacağım” demiş. Kocası karısının istediğini yapmış. Aradan yıllar geçmiş bu kadının bir çocuğu olmuş. Dev de kadın kaybolduğu günden beri diyar diyar yollara düşmüş onu arıyormuş. Bir köyün mezarlığının önünden geçerken yedi katlı bir binaya gözü çarpmış oynayan çocuklara kimin olduğunu sorunca “Dev karısına ait” demişler. Gizlice eve giren dev kadının kocasının ruhunu alıp bir şişeye koymuş. Tam kadını yiyecekken kadın onu merdivenlerden aşağı yuvarlamış. Yedinci kattan düşen dev yetmiş parçaya bölünmüş.

Devin cebindeki şişe kırılmış. Kocasının ruhu tekrar çıkmış. Adam neler olduğunu sorunca başından geçenleri anlatmış. Kocasıyla mutlu bir yaşam sürmüşler.

3.3.27. Kel Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Bir Paşa varmış Bu Paşa'nın üç kızı varmış bu kızlar gelinlik çağına gelmiş. “Üç kızım var her birinin eline bir elma vereceğim kızlarım elmayı kimin kafasına atarsa ona vereceğim” demiş. Kızın biri elmayı vezirin oğlunun başına, biri kızirin oğlunun başına, biride kelin başına vurmuş. Paşa vezirin oğlunun ve kızirin oğlunun düğününü yedi davul bu yedi zurna ile yapmış. Diğer kızı için “Alın götürün bunu bunu da Kel alsın” demiş. Kızı götürüp Kel'e vermişler aradan hayli zaman geçmiş paşa hastalanmış. Hangi hekime götürmüşlerse çaresini bulamamış. Tek çaresinin, kaplan sütü olduğunu söylemişler. Aramışlar taramışlar bulamamışlar. Tüm ülkeye haber salınmış vezirin oğlu da kızirin oğlu da bulunamamış. Kel de duymuş. Karısına “Git, babanın eski atını ve eski kılıcını al getir ben de çıkıp arayayım, belki kaplan sütünü bulurum” demiş. Kız eski atı ve eski kılıcı alıp gelmiş. Kel, atı sevmiş. At “Ne arıyorsun.” demiş. Kel “Ben Kaptan sütü arıyorum” demiş. At: “Git dağın dibinde bir dev yatıyor. Saklan, eline bir oklava al ve ayağına vur canı acır ayağa kalkarsa seni yer. Aman dikkat eline düşme!” demiş. Kel kalkmış. Devın yanına gitmiş oklavayı fırlatmış ve saklanmış dev uyanmış. “Ey insanoğlu elime düşersen seni yerim demiş. Gezmiş gezmiş kimseyi bulamamış sonra tekrardan “Ey insanoğlu ortaya çık. Mal istersen mal can istersen can vereyim” demiş. Kel, ortaya çıkmış “Ne can isterim, ne mal. Senden kaplan sütü isterim” demiş. Dev, iki kaplan vermiş “Birin doğuda birini batıda keseceksin. Batıdakiinin sütü acıdır, hiç bir hastalığa faydası olmaz. Doğudakiinin sütü tatlıdır, her hastalığı iyileştirir” demiş.

Kel, kaplanları alıp yola düşmüş. Birini batıda diğerini doğuda kesmiş. Sütleri ayrı ayrı kaplara koymuş. Kavak ağaçlarının ve pınarın olduğu bir bahçeye gelmiş. Bakmış ki vezirin oğlu ve kızirin oğlu gölgede oturmuş, ellerinde kahveyle keyif çatıyor. Onlara “Ne arıyorsunuz burada” diye sorunca “Kapan sütü arıyoruz” demişler. Kel, onları tanımış; fakat onlar keli tanımamış. Kel “Sizden g... vermenizi istiyorum. Verirseniz kaplan sütünü vereceğim.” demiş. Olurdu olmazdı derken kimsenin görmeyeceğini düşünerek vermeye karar vermişler. Kel istediğini alınca belli olması için de mühür vurdurmuş.

Kaplanın acı sütünü onlara vermiş. Paşa sütü içmiş fakat iyileşmemiş. Kel tatlı sütü karısına verip göndermiş. Paşa başta içmek istememiş “O kelden gelen ne fayda gelebilir” diye düşünmüş. Fakat sonra paşayı ikna etmişler içmesi için. İçince de iyileşmiş. Paşa bunun üzerine keli çağırtmış özür dilemiş. Kel başından geçenleri, vezirin ve kizirin yaptıklarını anlatmış. Paşa da kalkıp diğer iki kızını da, yedi davul ve yedi zurna ile Kel’e vermiş. Kel hayatının geri kalanını bolluk ve mutluluk içinde geçirmiş.

3.3.28. Keloğlan Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş; zamanın birinde. Ben diyeyim, burada; siz deyin, Halep’te yaşlı bir kadın bir de kel oğlu varmış. Yaşlı kadın ip yapar, oğlu da pazara götürüp satarmış. Sattığı iple ekmek alıp eve gelirmiş.

Yine bir gün ipi satıp ekmeği alıp eve giderken yolda köpek yavrusunu taşıyan çocuklara denk gelmiş. Çocuklar Keloğlana ekmeğini vermesi takdirinde köpeği taşlamayacaklarını söylemişler. Ekmeği çocuklara verip yavruyu eve götürmüş. Annesine durumu anlatmış. Anası yine ip yapmış. Keloğlan satıp ekmeği ile eve gelirken yolda kedi yavrusunu öldürmeye çalışan çocuklara denk gelmiş. Çocukları uyarmış. Çocuklar da elindeki ekmeği verirsen öldürmeyiz demişler. Keloğlan ekmeği verip yavruyu eve götürmüş. Annesi zaten kendilerinin aç olduklarını yavrulara bakabilecek durumda olmadıklarını söylemiş. Keloğlan da “Napayım ana yüreğim acıdı” demiş.

Keloğlan yine bir gün ipi satıp eve ekmek götürdüğü günlerden birinde bu sefer çocuklar yılan taşıyorlarmış. Yılanı kurtarmış. Kurtarılan yılan onu babasına götürmüş. Babası yılanların padişahıymış. Dile benden ne dersen deyince Keloğlanda cıncıklı sofraya dilemiş. Bu sofraya “Açıl sofram açıl, türlü tahımlar saçıl” deyince açılıp karın doyurmuş.

Sofrayı alıp yola düşen Keloğlan karnı acıktıkça açıp doymuş sonra geri kaldırmış. Yolda giderken biriyle karşılaşmış aç olan adamı bu sofraya ile doymuş. Adam sofrayı elindeki tokmakla değiştirmek istemiş. Bu tokmak da “Eğil kalk tokmağım, filanın başına değ” deyince gidip o adamın başına değer öldürmüştü. Keloğlan bunu kabul etmiş değiştirmişler. Kat kandırıldığını düşünen Keloğlan deneme amaçlı tokmaktan adamın başına vurmasını isteyince tokmak adamın başına değip onu öldürmüştü. Keloğlanda sofrasını, tokmağını alıp yola düşmüş.

Yolda başka biriyle karşılaşmış adama onunda karnını doymuş. Adam sofrayı görünce kendisindeki yüzükle değiştirmeyi teklif etmiş. Bu yüzük parmağa takılıp

yalanıldığında iki Arap çıkar her istenileni yaparmış. Karşılıklı yüzükle sofrayı değiştirmişler. Fakat Keloğlan yine kandırıldığını düşünerek tokmağından adamın kafasına değmesini istemiş. Tokmak, adamın başına değmiş. Adam orada ölüvermiş. Keloğlan cıncıklı sofrasını, tokmağını, yüzüğünü alıp yola düşmüş.

Eve geldiğinde sofrayı açmış annesiyle karınlarını doyurmuşlar. Kedi ve köpekte karınlarını doyurmuş. Aradan birkaç gün geçince Keloğlan annesinden yılan padişahının kızını kendisine istemesini istemiş. Anası bizim gibi fakire kız vermezler demiş fakat ikna edememiş oğlunu. Varmış gitmiş padişahın namaz kılmasının bitmesini beklemiş. Bittikten sonra kadını gören padişah “Bu fakire ekmek ve erzak verinde gitsin” deyince kadın utanmış isteyememiş kızı. Eve gelince oğlunu yeniden olmaz diyerek ikna etmeye çalışsa da Keloğlan anasını yeniden göndermiş. Padişah kadını yeniden görünce “Bu fakire erzak verin de gitsin” demiş. Kadın “Padişahım erzak almak için gelmedim kızını istemeye geldim” demiş. Padişah da kızını verebilmesi için kırk ata altın yüklenecek Bir de Konak yapılacak Buradan oraya halı serilecek ya kızımı vereyim demiş Keloğlan'ın anası da boynunu büküp eve döner Keloğlan'ı hepsini anlatır. Parmağındaki yüzüyor o vakit Keloğlan çıkan Araplara anasını söylediklerini yapmasını ister. Padişahın bütün isteklerini yapmışlar. Sabah olunca padişah bakmış ki karşıda bir konak parlıyor. Sorup soruşturmuş Keloğlan'ın evi denilmiş. Keloğlan davulla zurnayla kızı gidip alıvermiş. Kızın da başka bir sevdiği varmış. Keloğlan kızı eve getirmiş. Kız ve kendisine “Bu kadar parayı nereden buldun?” diye sorunca, parmağındaki yüzüğü göstermiş. Oğlan “Bu yüzüğü ovarsan iki Arap çıkar. Ne bu istersen onu yapar” demiş. Kız da yüzüğü kendisine vermesini istemiş. Keloğlan vermiş herkes uyuduktan sonra kız yüzüğü yalamış. Araplara “Keloğlanı anasını kediye ve köpeği götürüp eski evlerine koyun” demiş. Bu denilenleri yapıp oğlanı da sevdiği kızın yanına konağa getirmişler. Keloğlan sabah uyandığında eski evinde bulmuş kendini. Kız da ortalıkta yok. Ah, edip dövmeye başlamış kendisini. Kedi miyavlamış, köpek havlamış. “Gidip yüzüğü getirelim” demişler. Denizin öbür tarafına geçmişler. Yüzük kızın dilinin altındaymış. Kedi kuyruğunu biber kavanozuna daldırıp kızın burnunun dibine getirmiş. Kız hapşırınca yüzüğü yakalayıp dışarı fırlatmış. Kedi ve köpek yüzüğü götürüp Keloğlan'a varmışlar. Keloğlan yüzüğü parmağına takmış. İki Arap çıkmış “Konağı, kızı ve kızın sevdiğini buraya getirin” demiş. Getirince de Keloğlan padişahı çağırmış. Padişah Kızı öldürtmüş diğer kızını da Keloğlan'a vermiş.

Yiyip içip yatmışlar.

3.3.29. Keloğlan ile Hazal Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında bir adam varmış. Bu adamın dokuz on çocuğu varmış. İki lokma ekmeği bulmanın zor olduğu zamanlarda yaşadıkları için oğullarından birini Mehmet Ağa'nın ayaklarının dibinde kurban etmeye karar vermiş. Böylece ağanın şan şöreti için yaza kadar yetecek birkaç ölçek buğday vereceğini düşünmüş.

Adamın seçtiği oğlunun kafası kelmiş onu da alıp ağanın evine gitmiş. Ağanın ayaklarının dibine yatırıp tam bıçağı boynuna vuracakken ağa mani olmuş. Kölelerini çağırıp adamın evine buğday götürmelerini istemiş. Adam da oğlunu ağanın hizmetine bırakmış.

Keloğlan çok şımarık bir çocukmuş. Çevredekiler sık sık onu şikâyet gelirmiş. Böylece olaylar birbirini izlerken oğlan büyümüş, delikanlı olmuş. Ağa bu oğlanın eni sonu başına bela olacağını düşündüğü için kurtulmanın yollarını aramaktadır. Ağanın köleleri haftalık oduna giderlermiş. Keloğlanı onların yerine tek başına göndermeye karar verir. Onun bu işi beceremeyip “Ya ağaçtan düşer ya da baltayı ayağına vurur. Böylelikle ondan kurtulurum” demiş.

Oduna gönderilen Keloğlan oturup bu işi kara kara nasıl yapabileceğini düşünürken yaşlı bir adam yanına yaklaşmış. Durumu anlatan oğlana kendisinden ne isterse onu vereceğini söylemiş. Meğerse bu adam Hızır'mış. Oğlan kendisinden hiç kimsede olmayan güç ve kızdığında karşıdakinin dişlerini tir tir titretebilmeyi dilemiş. Hızır'da iki elini göğşe açarak Allah'tan bunun kabulü için dua etmiş.

Keloğlan'a öyle bir güç gelmiş ki haddi hesabı yokmuş. Katırları odunla yükleyip ağanın evine dönmüş. Görenler şaşırılmışlar birkaç kişilik işi tek başına yapabildiği için. Aralarında fısıldaşırken oğlan kime baksa dişleri titremiş zangır zangır. Etraftakiler ağaya: “Bu oğlan servetine konar” demişler. Ağa yeniden keloğlanı öldürme planları yapmaya başlamış. Dağda bir mağara varmış giren daha çıkamazmış. Keloğlana kimi “Gidemezsin.” demiş. Ağa da gaza getirip gidebileceğini elindeki kazığı da dikip geleceğini, söylemiş. Keloğlan kazığı alıp mağaraya gitmiş ona biri seslenip durmuş. Önüne sürekli cesetler atmış. Oğlan orali olmamış. Kazığı çakmış tam çıkacakken direğe asılı bir anne ve çocuk görmüş. Çocuğa yardım edecekken çocuk Keloğlan'a öyle bir tekme vurmuş ki yedi kat yerin dibine göndermiş. Bunun üzerine Keloğlan çocuğu

ayağından tutup tam mağara duvarına vuracakken çocuk af dilemiş. Bir küpesini vermeyi teklif etmiş. Bu küpe ne alınır ne satılmış. Satıldığında yedi ceddine yetermiş. Eve dönen Keloğlan kölelere ve ağaya mağaraya gidip kazığı da diktiğini söylemiş. “İnanmayan da gitsin baksın” demiş.

O zamanlar ağanın köleleri kırk günde bir Halep’e gidip alışveriş yapıp gelirlermiş. Köleler bu sefer Keloğlanı göndermeyi teklif etmişler ağaya. Köleler “Yolda başına bir şey gelir, birileri öldürür. Sende kurtulursun biz de ” demişler.

Kırk katır yükü hazırlanmış. Fakat sabah uyandıklarında Keloğlanı görememişler. Cebindeki ne alınan ne satılan küpesiyle az gitmiş, çok gitmiş. Bir derenin kenarına varmış. Bakmış kıyıda bir kayık yanında insanlar var. Karşıda da bekleyenler var. Nedenini sorunca derenin ortasında bir elin gemiyi ters düz ettiklerini ondan dolayı kayıkla teker teker gittiklerini öğrenir. Kayığa binen oğlan derenin ortasına gelince bir elin kayığı devirmeye çalıştığını görür. Hızır’ın kendisine verdiği güç ile bu eli tutup çekmiş. Bir bakmış kolu bilezikle dolu kadın eli. Kadın yalvarmış oğlana bırakması için. Karşılığında ne alınır ne satılır satılınca da yedi ceddine yeter bir bilezik vermeyi teklif etmiş. Kayık düzelmiş yolcular karşıya geçmiş.

Oradan uzaklaşıp az gitmiş uz gitmiş. Her tarafı yeşil, güllük -gülistanlık olan bir çeşme başına gitmiş. Suyun yanında yemyeşil çayırların arasında hayvanlarını anız ve samanla besleyenleri görmüş. Nedenini sorunca da Hayvanlarını bu çayırda otlatanların kafasını kestiklerini söylemişler. Keloğlan atlardan birini çözüp çayıra salınca bir Arap çıkıvermiş. Keloğlan ile kavgaya tutuşmuşlar. Sonunda Arap’ın üzerine çullanıp yenmeyi başarmış. Arap “Sana bir ayakkabı vereceğim ne alınır ne satılır. Satarsan yedi ceddine yeter” demiş. Oğlan almış ve uzaklaşmış.

Az gitmiş uz gitmiş. Yorulunca kafasının altına bir taş koyup uzanmış. Tam o sırada birden merdiven görmüş merdiven aşağı doğru iniyormuş. Keloğlan da oradan inmiş ve bir bahçeye çıkmış. Bahçede üç beş katlı bina ne arasan her meyvesi varmış. Başının altına bir yastık koyarak orada uzanmış. Buranın elbet bir sahibi vardır demiş. Epey zaman geçtikten sonra üç güvercin kanat çırparak bahçeye gelmiş. Derilerini üzerlerinden sıyırmışlar. Bunlar üç kızmış meğer. Başlamışlar dertleşmeye kızların ilki “Bizim memlekette bir mağara vardı. Kaç insan geldiyse sahip çıkamadı. Sonra Keloğlan ortaya çıktı kadın kılığına girdim olmadı. Çocuk kılığına girdim olmadı. Onunla baş

edemedim. Beni ayağımdan tutup duvara fırlatacağı sırada durdurmak için ona bir tek küpe verdim” demiş. İkincisi “Ben suyun içindeydim. Kaç kişi geldiyse boğdum ama sonra biri geldi elimden yakaladı. Benim bıçağı boynuma dayamıştı ki dur dedim. Al sana bir tek ayakkabı” demiş. Diğer çayırda Arap kılığında yaşıyordum kimse çayıra giremiyordu. Son zamanlarda Keloğlan geldi. Çayıra girdi. Kavga ettik. Beni yeni bıçağı boynuma dola ince durdurmak için alsana tek ayakkabım ne alınır ne satılır satarsan yedi ceddine yeter” demiş. Kızlar keloğlanı aramaya karar vermişler. Keloğlanda üzerindeki kilimi atıp “Buradayım” demiş. Kızlar “Biz buradan uçup gideceğiz. Tüm odaların anahtarını vereceğiz bir oda hariç. Diğerleri sana serbest” Keloğlanda kendisine karşı kızların dürüstlüğünü ölçmek istediğinden o odanın da anahtarını istemiş. Kızlar açmamak şartıyla vereceklerini söylemişler.

Derilerini giyip uçup gitmişler. Keloğlan da direkt tek göz odaya gitmiş. Bir kapıyı açar açmaz bir dev ile göz göze gelmiş. Bu devin özelliği eğer bir insan onu görürse zinciri kendiliğinden dağılıp gidermiş. Dev Keloğlan'ı yiyeceğini söylemiş. Keloğlan da: “Hakkın var fazlasıyla” demiş. Dev “Hazal'ın memleketine gidip Hazal'ı getirirsen kurtulursun gitmezsen seni yerim” demiş. Dev “Zannetme ki uzaklaştıkça da göremem seni nerde olsan bulurum” demiş. Keloğlan'da yola koyulmuş. Bir müddet yol aldıktan sonra üç kişiyi kavga ederken görmüş. Nedenini sorunca adamlar: “Babamızın eşyaları için kavga ediyoruz” demişler. Keloğlan bu eşyaların ne olduğunu sormuş. Adamlar “Değnek ve deridir babamızın eşyaları. Bunların özelliği derinin üzerini oturur takkeyi başına geçirir değneği yere vurursan uçar gidersin. Allah'tan başka kimse seni göremez” demiş. Keloğlan eline üçtaş alıp “Şu taşları hanginiz getirirse eşyaları o alır” demiş. Onlar taşları almaya giderken Keloğlan derinin üzerine oturmuş takkeyi başına geçirmiş. Değneği eline alıp yere vurmuş. Ve uçup gitmiş onlar geri geldiğinde ne eşya kalmış ne de Keloğlan.

Gelelim Hazal'a:

Zamanın birinde iki kardeş varmış. Birinin oğlu birinin kızı olmuş. Biri diğerine gel bunların sözünü kesmeyi teklif etmiş. Öteki de “Tamam” demiş. Hazal'ın babası kızını vermekten vazgeçmiş. Oğlan amcasına yalvarmış fakat amcasına söz dinletememiş kararından vazgeçirememiş. İkisi de okuyup ilim irfan öğrendikleri için büyü yapmayı da biliyorlarmış. Bir gün okul dönüşü büyü yapmışlar. Ve ikisi de Hazal olmuş. Uzun zaman

böyle sürmüş. Bir vakit sonra evden kaçmışlar. Akşam olunca köpeklerden korunmak için büyü yapmışlar yine de köpekler onları fark etmiş. Köpekler onlara doğru yaklaşırken Hazal yeniden büyü yapmış ve ortadan kaybolmuş o büyüünün etkisi ile kadınlardan oluşan bir şehre gidip oraya padişah olmuş.

Keloğlan, derinin üzerine oturup uçtukten sonra bu şehre gelmiş. Konağın çevresinde dolaşmaya başlamış. Askerler Keloğlan'ı yakalayıp Hazal'ın huzuruna getirmişler. Kız Keloğlan'a bu kadar askeri bu kadar kapıyı ve bu kadar süre nasıl atlatıp geldiğini sormuş. Onu asmaya karar vermiş asacakları sırada oğlan: “Durun asmadan önce ifademi alın” demiş. Kızın amcasının, babasının ve amcasının oğlunun meselesini anlatmış. Padişahın amcasının oğlu olduğunu söylemiş. Hazal, Keloğlan'ın bu yalanına inanmamış. Aradan günler ay olmuş aylarda tam bir yıl olmuş. Keloğlan bir gün derinin üzerine oturmuş. Hazal'ı da yanına oturtmuş. Takkeyi kafasına geçirmiş sopayı yere vurmuş. Dev in olduğu yere gelince Hazal anlamış. “Sen benim amcamın oğlu değilsin beni deve götürüyorsun buna razıyım ama senden bir dileğim var. Dev in toprağına gittiğimizde beni dışarıda bırak. Aşağı in deve sor. Eğer ‘Hazal'ı getir sen de buralardan çekip git!’ derse gel beni götür. Ama ‘İkinizi de yiyeceğim derse derinin üstüne oturup buralardan kaçalım” demiş. Keloğlan dev in yanına gitmiş. Dev: “Hazal'ı getir birinizi kahvaltıda birinizi öğle yemeğinde yiyeceğim” demiş. Keloğlan'da gitmiş Derinin üzerine oturmuş. Hazal ile birlikte uçmuşlar. Dev onları takip etmiş. Kurtuluş olmadığını anlayınca yere inmişler. Tam o sırada Keloğlan okla dev in bir gözüne vurmuş. Dev düşerken diğer gözünü de okula vurmuş. Devi öldürmüş. Derinin üzerine oturup tekrar dev in bahçesine gitmişler. Bu arada güvercinler de bahçeye gelmiş. Devi göremeyince telaşa kapılmışlar. Keloğlan o sırada dev i ben öldürdüm demişler Keloğlan Hazal ile birlikte posta binip Mehmet Ağa'nın memleketine gitmişler adam malını mülkünü kaybetmiş hapse girmiş Keloğlan Mehmet Ağa'yı hapisten kurtarmış kendisi de Hazal ile evlenmiş.

Onlar muratlarına erdi sizde muradınıza eresiniz.

3.3.30. Kırbaç Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde bir paşa ile veziri varmış. İkisi beraber yürüyüşe çıktıkları bir gün yolda bir kırbaça rastlamışlar. Paşa “Benim” demiş. Vezir

“Benim” demiş. Kahramanlıklarını karşılıklı anlatıp en etkileyici olanın kırbacı almasına karar vermişler.

Paşa “Kırk tane atım vardı. Biri günden güne zayıflıyordu. Seyise nedenini sorduğumda karın her akşam ata bindirip koşturuyor. Ondan öyledir diyerek içime şüphe düşürdü. Bende gece yatmış numarası yaptım. Karım uyuduğumu sanarak atı aldı. Kaf Dağı’nın arkasında bir mağaraya gitti. Sabah olunca ava gideceğimi söyleyerek mağaranın önüne gittim. Orda öyle bir güzel kız vardı ki ne ay ne yıldız böyle güzeldir. Kız ‘Burada bir yedi başlı dev var görse seni yer’ dedi. Dev uyandı beni görünce kılıcımı fırlattım devin boynunu uçurdum. Mağaradaki kızı da aldım eve getirdim, onunla evlendim” Benim kahramanlığım bu kadar demiş.

Vezir: “Bir gün işsiz güçsüzdüm. Çarşının ortasındaki camiye gittim. Biri salâvat vererek yanıma geldi. Bana şehrin arkasındaki kayalıklarda altın olduğunu birlikte çıkaracağımızı söyledi. Kabul ettim. Adamın evine gittim. Bir kızı vardı ki; ne ay ne de güneş bu kadar güzeldir. Yemeği yedikten sonra yola çıktık. Taşlığı kazdık. Bir kuyu çıktı. Adam, ‘Sen içeri gir altınlarımızı çıkar sonra altınlarımızı alıp gidelim’ dedi. Dediğini yaptım fakat adam altınları ata yükleyip kuyunun kapağını üstüme kapattı. Kuyudaki tilkinin kuyruğundan tutarak dışarı çıktım. Kuyuda kala kala, saçım sakalım beyazlamış tanınmayacak haldeydim. Tekrar caminin yanına gittim adam yine salavat getirerek yanıma geldi. Yine aynı yere götürdü aynı şeyleri istedi. Ben bu defa önce onun girmesini istedim. Adam kuyuya girer girmez kapağı üstüne kapattım. Adamın evine gidince karısı kocasını sorunca kurtlar yedi dedim. Kızını arkadaşşıma verdim karısını da ben aldım” diyerek vezir de kendi kahramanlığını bitirmiş. Paşa “Senin kahramanlığın daha büyükmüş” diyerek kırbacı vezire verir.

Masalım burada bitti. Allah, dinleyenlerin anne babasına rahmet eylesin.

3.3.31. Kırk Kardeş Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında bir karı koca varmış. Bunların kırk erkek çocuğu olmuş. Bu çocukların en küçüğünün kafası kelmiş. Çocuklar büyüyüp evlenilecek yaşa gelmişler. Çocukların babası rüyasında kırk kızı olan bir aileyi görmüş. Çocuklarını da bu ailenin kızlarıyla evlendirip kırk tane ev yaptıklarını görmüş. Sabah kahvaltısında rüyasını çocuklara anlatıp gidip bu kızları bulmalarını istemiş. Kızları ararken karşılarına çıkan çayırda dinlenebileceklerini fakat oturmamalarını ve atlarını çayıra bağlamamaları

gerektiğini söylemiş. Karşılarına çıkan mağaraya girmemeleri gerektiğini söyleyerek tembihlemiş.

Hazırlıklarını tamamlayan çocuklar yola çıkmışlar. Çayırın yanına gelince yoruldukları için dinlenmek istemişler. Keloğlan babalarının tembihini kardeşlerine hatırlatmış fakat kardeşleri “Biz kırk kişiyiz. Kimse bize yaklaşamaz” demiş. Atları çayıra bağlayıp çayıra uzanmışlar. Keloğlanı uyku tutmamış o sırada karşısına bir ejderha çıkmış. Burayı kendisinin koruduğunu sahipsiz olmadığını atlarla beraber onlar parçalayıp yiyeceğini söylemiş. Keloğlan ejderhadan af dilemiş. Ejderha da “Senin için af ederim ancak benimde bir meselem var. Gideceğiniz yere varırsınız kızları da alıp gidersiniz. Benim adım Uf. Eve gittikten sonra buraya gelip çeşmenin duvarına sırtını daya ve ‘Uf’ de. Ben nerde olursam yanına gelirim” diyerek gitmiş. Sabah olunca yollarına devam etmişler. Bir mağaranın önüne gelince burada dinlenme kararı almışlar. Keloğlan babasının söylediklerini hatırlayınca “Hadi oradan pis kel! Çayırdaki da yatmayalım demiştin. Ne oldu?” demişler. Atlarını bağlayıp mağarada uyumuşlar. Keloğlanı yine uyku tutmamış. Eline mum alarak mağaranın başka bölümüne girmiş. Kırk tane dev derin uykudaymış. Kılıcını çekmiş devleri teker teker kesmiş. Devlerin kulak ve burunlarını da atının yem torbasına koyup uyumuş. Sabah olunca kardeşleri “Bu kel uyanmadan gidelim. Bunun yüzünden kızları bize de vermezler” diyerek onu bırakıp gitmişler. Aynı gece babaları birinin devleri öldürdüğünü kırk kişinin de onlara doğru yola çıktığını görmüş. Bu esnada kızların babası da aynı rüyayı görmüş. Kızların babası oraya varan kardeşleri içeri buyur etmiş. “Fakat siz kırk kişi olmalıydınız. Diğerleri nerede?” diye sormuş. Onlar da “O, bizim en küçüğümüzdür. Pis, cılızın biridir mağarada bıraktık. Olmasa da olur” demişler. Kızların babası hizmetçisini çağırarak mağarada yatanı gidip getirmesini istemiş. Hizmetçi Keloğlan’ı alıp eve götürmüş. Kızların babası da “Mağaradaki 40 dev sen öldürdüğün için en küçük kızım en değerli kızımdır sana veriyorum” demiş.

Kızları alıp eve döndükten sonra Keloğlan ejderhaya verdiği sözü hatırlamış. Kardeşlerinden kendi evinin toprağını da atmalarını istemiş. Ejderhanın çayırına gidip sırtını çeşmeye dayayınca “uf!” deyince ejderha gelmiş. Bir memlekette kendisinde çok zengin bir adamın kızı olan güzel bir kız olduğunu onu alıp getirmesini istemiş. Ejderha kendisine iki karınca kanadı, iki de karkuş kanadı vermiş lazım olur diye. Keloğlan bunları cebine koyup yola düşmüş. Tepesinde eşi görülmemiş bir konağın olduğu dağın

eteğine varmış. Bu konağın etrafındaki duvarlar insan kafatasından örülmüştü. Konağın bekçisiyle beraber konak sahibinin yanına gitmiş. Keloğlan kızı almadan gitmeyeceğini söyleyince kendisine üç şart koşulmuş. Kızın babası: “Bir odayı arpa, buğday ve çavdar ile dolduracağım. Adamlarım gün boyu bunları karıştırarak sen de sabaha kadar birbirinden ayıracaksın. İkincisi, ki karakuşum var. Sen de iki karakuş bulacaksın. Seninkiler benimkileri yenerse alırsın kızımı, yenmezse kelleni kopartırım. Üçüncüsü, “Evimin önünde göğe yükselen bir kavak ağacı var. Eline bir fincan süt alıp kavağı çıkıp ineceksin. Süt dökülmezse kızı alırsın, dökersen kelleni alırım” demiş. Keloğlan buğdayın, arpanın ve çavdarın döküldüğü odaya girmiş. Aklına ejderhanın verdiği karınca kanatları gelmiş. Kanatları yakınca karıncaların kumandanı belirip Keloğlanın emrini yerine getirip tahılları ayırmış. Kızın babası oğlanın tahılları ayırmasına epey şaşırılmış. Sıra ikinci isteğine gelmiş. Keloğlan ejderhanın verdiği karakuş tüylerini yakınca beliren iki karakuşa durumu anlatmış. Diğer kuşlar bunları görünce korkusundan ölmüş. Sıra üçüncü isteğe gelince kız Keloğlanın yanına gitmiş. Sütün içine koyulunca donup dökülmesin diye yüzüğünü vermiş. Keloğlan kızın babası ve ileri gelen kırk hakem gözetiminde bir fincan sütü alıp kavağa tırmanmaya başlamış. Gizliden fincana yüzüğü koymuş. Tepeye de çıkınca fincanı ters çevirmiş. Süt dökülmemiş o esnada ağacın tepesinden köyüne bakınca kardeşlerinin evi yapmadığını görmüş. Gözleri dolmuş dolan yaşları yere dökülmüş. Dökülenlerin süt olduğunu sanan kızın babası imtihanı kaybettiğini söylemiş. Keloğlan da kırk hakeme “Tadına bakın tatlıysa süttür” der. Hakemler gidip tadına bakmışlar süt değil Keloğlan imtihanı kazanıp kızı alıp gitmiş.

Yolda bir mağaraya denk gelmişler. Kuru bir kafanın asılı olduğunu görünce Keloğlan kılıcı ile asılı ipi kesmiş. Kesmesi ile kurukafanın canlanması bir olmuş. Kızı rehin almış Keloğlanın da bayılmış. Ayılan oğlan kurukafanın ruhunu öldürmek için yollar aramış. En sonunda siyah güvercinin karnındaki kutuda olduğunu öğrenmiş. Güvercinin kafasını koparıp karnındaki siyah kutuyu çıkarınca kurukafa olduğu yere yığılmış. Kızı kurtaran keloğlan söz verdiği gibi ejderhaya götürmüş.

Çeşmenin duvarına sırtını dayayınca “uf!” deyince ejderha çıkmış karşısına. Başından geçenleri anlatıvermiş. Ejderha da “Ben ne yapacağım bu kadını ben bir ejderhayım. Madem sen getirdin senin olsun” demiş. Keloğlan kızı alıp memlekete dönünce kardeşleri birbirinden güzel iki kadını alabildiği için öldürmeye karar vermişler.

Fakat Keloğlan “Siz beni öldüremezsiniz. Her biriniz iki kürek toprak atsaydı benim de evim yapılırdı. Siz yolunuza ben yoluma” demiş.

Masalım selametle bitti. Allah, dinleyenlerin ceddine rahmet eylesin.

3.3.32. Köse ile Yaşlı Annesi Masalı’nın Özeti

Ne varmış ne yokmuş. Köyün birinde gariban bir kadın ile açıkgoz bir oğlu varmış. Bunlar, köyün en fakir ailesi imiş. Bir inekleri bir torba unları varmış. Köse annesine “Bir torba un ve bir ineğin yetmez unu ekmek yapıp ineği de keserek köylüyü yemeğe davet edelim” demiş. Böylece tüm kışı köylünün kendilerini davet etmesiyle geçirebileceklerini düşünmüş.

İnek kesilmiş, undan ekmek yapılmış. Köylü yemeğe davet edilmiş. Elllerinde avuçlarında ne varsa tüketmişler. Fakat kimse bunları çağırmamış. Köse bakmış olacak gibi değil nedenini kime sorsa “Sıra bende değil” demiş. Kimsenin kendilerini davet etmeyeceğini anlayınca annesinden ineğin derisini pazarda satıp kendilerine yemeklik mısır almasını istemiş. Köse, ineğin derisini alıp düşmüş yola. Yolda ekin eken bir adama rast gelince çiftçi şehre gitmesine gerek olmadığını deriyi eve götürüp bir ölçek mısır alabileceğini söylemiş. Köse çiftçinin evine gidince birinin elinde kızarmış tavukla kilere kaçtığını görmüş. Adamın karısına durumu anlatıp bir ölçek mısır almış. Fakat mısırları kadının kocasının tarladan gelmesini beklemek için bilerek yere döküp teker teker toplamaya başlamış. Adam tarladan gelince karısının kendisini aldattığını söylemiş. Adam kilere baktığında gerçek olduğunu görmüş. Adamı oracıkta öldürürünce Köse başlamış “Kardeşimi öldürdün gider seni şikâyet ederim bir ölçek altın vermezsene” demiş.

Köse altınlarını alıp ölüyü de eşeğine oturur vaziyette bağlayarak yola düşmüş. Yolda adamın biri mısır tarlasını suvarıyormuş. Köse, eşeği mısıra salıp kendi bir kayalığın ardına saklanmış. Sahibi eşeğin üstündeki adama seslenerek uyarır. Bakmış ki umursanmıyor adama küreği fırlatınca adam da düşmüş. Köse olduğu yerden çıkıp: “Bir iki mısır için kardeşimi öldürdün bir ölçek altın vermezsene şikâyet ederim.” demiş. Köse ondan da bir ölçek altınını alıp yoluna devam etmiş. Yine yola düşmüş. Gide gide Bir buğday tarlasının yanına oturmuş. Adamın biri buğday ekiyormuş. Eşeği buğday torbalarının üzerine salmış. Çiftçi de seslenmiş. Umursanmadığını görünce elindeki öküz kırbacını adamın kafasına vurunca adam yere yığılmış. Köse onu da şikâyet etmekle

tehdit edip bir ölçek altınını alıp gitmiş. Gide gide bu sefer bir dağ başına varmış. Cenazeyi dağdan atıp kurtulmuş.

Köyün yolunu tutmuş. Eve gidince annesinden ağanın evine gidip altınları ölçmek için ölçeği getirmesini istemiş. Annesi gidip isteyince meraklanan ağa Köse'ye altınları nereden getirdiğini sormuş. Oda kestiği ineğin dersini küçük parçalara bölüp her parçayı bir altına sattığını söylemiş. Bunu duyan bütün köylü kaç ineği varsa kesip dersini parçalara ayırıp kesmiş. Çarşıya gidip de satmaya çalıştıkların da kandırıldıklarını anlamışlar. Köye gelince başlamışlar Köseyi kovalamaya kaçan köse bir çobana denk gelince “Amca kızı ile zorla evlendirmek isterler beni” demiş. Çoban da: “Sen benim elbisemi giy kızla ben evlenirim” diyerek çoban köylülere doğru koşmuş. Köylüler de Köse sanarak göle fırlatmışlar.

Köse önünde sürü ile köye geri dönüp fırlatıldığı gölün derinliklerinde sürü ile koyun olduğunu söyleyince köylü göle atlamış. Giren boğuk boğuk ses çıkarıyormuş. Böylece tüm köy Köse'ye kalmış.

Masalım burada bitti, cemaatin anne babasının kemiklerine Allah rahmet eylesin.

3.3.33. Kurt Masalı'nın Özeti

Bir varmış, bir yokmuş. Zamanın birinde bir kadın ve üç kızı varmış. Birinin adı Ayşe, birinin Fatma'ymış. Kadın her sabah dışarı çıkıp akşam gelirmiş. Çıkarken de “Benden sonra kurt gelirse açmayın kapıyı” diye sıkı sıkı tembihlermiş. Bir müddet sonra kurt kapıyı çalıp anneleri olduğunu söylemiş. Fakat çocuklar: “Annemizin sesi bu kadar kalın olamaz” diyerek açmamışlar. Akşam olunca annelerine olanları anlatmışlar. Ertesi gün yine kadın gittikten sonra kurt kapıyı çalmış.

Fakat çocuklar “Annemiz bu kadar kara değil” diyerek kapıyı açmamışlar. Akşam olanları yine annelerine anlatmışlar. Fakat bir gün kurt annelerinin elbiselerini giyerek kapıyı çalınca çocuklar da anneleri geldi sanıp kapıyı açmışlar. Fakat yine de güvenemeyerek biri sandığın içine, biri dolabın içine biri de saatin içine girerek saklanmış. Kurt dolaba ve sandığın içine gireni yakalayarak yemiş. Kadın akşam gelince saatin içine saklanan kız kapıyı annesine açıp olanları anlatmış. Kadın kurdun bahçede yattığını öğrenince eline makas, iğne ve iplik almış. Önce karnını yarmış çocuklarını çıkarmış. Sonra karnını taş ile doldurup dikmiş. Daha sonra oradan uzaklaşmışlar kurt uyanıncaya saatin içine saklanan kız kurt kendisini tanımadığı için yanına gidip: “Annem

seni eve davet ediyor” demiş. Akşam olunca davete icabet eden kurt minderin üzerine oturur oturmaz içi samanla dolu yanan kuyunun içine düşüvermiş ve yanmış. Çocuklar ve anneleri de intikamlarını aldıkları için mutlu olmuşlar.

Masalım selametle sona erdi. Selamet dinleyenlerin üzerine olsun.

3.3.34. Kurt ile Tilki Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında arkadaş olan bir kurt ile bir tilki vardır. Kurt tilkiye kendisini karşı köyün tavuklarının padişahı ilan ettiğini söylemiş.

Tilki de her gece gidip kümesten üç tavuk beş tavuk yemeye koyulmuş. Birkaç gece bu böyle sürerken köylü bunu yapanın tilki olduğunu anlamış. Bütün tavukları kümese toplamışlar. Tilki gece gelince tavuklar bağırarak köylülerde tilkinin geldiğini anlayıp kümesin kapısını kapatıp tilkiyi yakalamışlar. Öldüresiye dövmüşler. Kendisini öldüreceklerini anlayan tilki ölü numarası yapınca köylüler kuyuya atmışlar. Debelene debelene kuyudan çıkmayı başarmış. Kuyuya da koyun şeklinde bir taş atmış. Kurdu yanına gittiğinde üstü başı perişan halde olunca kurt nedenini sormuş. O da köyde koyunlarla kavga ettiğini öldürdüklerini de köyün kuyusuna attığını söylemiş. Buna inanan kurt hemen kuyunun başına gitmiş. Karanlıkta taşı gerçekten koyun sanınca hemen kuyuya atlamış. Kaburgaları kırılan kurt ne yapmışsa çıkamamış. Tilkiden yardım isteyince “Kimse beni kurtarmadı. Sen de kendini kurtaracaksın” demiş. Köylüler sabah kuyunun başına gelince kurdu tilki sanıp orada öldürmüşler.

Masalım selametle sona erdi, selamet dinleyenlerin anne babasının ruhları üzerine olsun.

3.3.35. Lanetli Adam Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında zengin mi zengin biri varmış. Allah’a inanmayan bir zengin adam varmış.

Allah Cebrail’e “Bu adama söyle imana gelsin.” demiş. Cebrail bir gece iki gece adamın rüyasında iman etmesi gerektiğini söylemiş. Üçüncü gece artık korkmaya başlayan adam Allah’a iman etmiş. Namaz kılıp zekât vermiş. Hacca da gitmiş. İbadetten başka şeyle meşgul olmayan adam malını kaybetmiş o sırada. İman ettikçe malını kaybedip fakirleştiğini düşünen adam eskisi gibi olmaya karar vermiş. Allah yine Cebrail’i gönderip önceden kazandığı haram maldı doğru yoldan şaşmazsa malını tekrar

vereceğini bildirmiş. Allah, yine eski zenginliği adama vermiş. Zevk ve sefaya dalınca yine zekât vermemeye başlamış. Allah Cebrail'i gönderip malının zekâtını vermesi gerektiğini bildirmiş. Adam da önceden yeteri kadar verdiğini artık vermek istemediğini söylemiş. Çok büyük tufan kopmuş. Adam tüm malını mülkünü kaybetmiş. Cebrail'e tekrar vermesi için yalvarmış. Cebrail de "Allah sana verdi fakat sen kıymetini bilmeyip zekâtını vermedin artık böyle sefil yaşayacaksın" demiş.

3.3.36. Mercimek Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde bir çiftçi birde eşi varmış. Bunların çocukları olmazmış.

Bir sabah çiftçi tarlaya gittikten sonra kadın da ekmek yapmaya başlamış. Bir yandan ağlayıp bir yandan ekmek açarken çingene bu kadının yanına gelmiş ve derdini sormuş. Kadın da çocuğu olmadığı için kocasının her akşam kendisinden ayrılacağını, söylediğini söylemiş. Çingene kadından evde ne varsa kendisine getirmesini bunun karşılığında da çocuklarını çoğaltacağını, söylemiş. Kadın mercimek getirmiş. Çingene de evin çatısına çıkıp mercimekleri bacadan aşağı boşaltır boşaltmaz. Her biri bir bebek olup ocağın içine düşmüş. Kadın da oklavayı eline alıp ocağın içindeki çocukları öldürmüş. Sonrasına da ah vah etmiş. Bunca yıl çocuk ararken neden kendi elleriyle öldürdüğüne yakınmış. Mercimeğin biri de sacın kenarına düşmüş. Kadın bunu görememiş. Anne diye seslenip kendisinden bir ekmek istemiş. Sonrasında kadın: Baban tarlada çalışıyor onun yemeğini götüreceğim." deyince mercimek: "Babamın yemeğini ben götüreceğim" demiş. Mercimek yemeği eşeğin semerine kendisini de eşeğin kulağına bağlayıp yola çıkmış. Babasının yanına gelince eşeğin kulağının arkasında bağlı olduğunu ve yemeğini getirdiğini söylemiş. Babası onu oradan çıkarmış. Mercimek babası yemek yiyene kadar biraz çift sürmek istemiş. Babası her ne kadar uyarsa da kalkmış çift sürmeye başlamış. Öküzün biri üzerine pislemiş mercimek altında kalkmış. Çiftçi aramış aramış, bulamamış. Akşam eve dönünce karısı "Oğlum nerede?" diye sormuş. Çiftçide ikaz ettiğini fakat kendisini dinlemeyince öküzün pisliğinin altında kaldığını, söylemiş. Aradan epey zaman geçince göçebelerin kızları tezek toplamaya gitmiş. Kızlardan biri mercimeğin altında kaldığı tezeği büyük olduğundan alıp torbasına atmış. Kızlar yolda giderken mercimek sürekli kızlara küfür etmiş. Eve varınca kız getirdiği tezeği ateşe atıp bununla yemek pişirmiş. Bu yemeği akşam misafirin önüne

koymuşlar yemek konuşmaya başlamış. Misafire küfür etmiş. Misafirler yemeği yemeyince ev sahipleri yemeği kaldırıp kendileri yemiş. Sofrada yemek yine küfür edince, “Bu yemekten hayır gelmez” diyerek köpeğin önüne vermişler. Köpek yemeği yemiş kurt gelip köpeği yemiş. Mercimek kurdun midesine girmiş. Kurt bir sürü ile karşılaşmış. Sürünün içinden bir koyunu yakalayacakken mercimek kurdun karnından bağırmış. “ oban  oban, bu kurt senin koynunu kaçıracak” demiş.  oban kurdun ardına vermiş kurt bir mağaraya saklanmış. Bu ses benden çıktı diye düşünmüş. Elini kendi karnına sokmuş karıştırmış karıştırmış. Mercimeği bulmuş ayağının altına alıp ezmiş. Böylece ortalık s k nete ermiş.

Masalım selamete sona erdi, selamet dinleyenlerin anne babasının kemikleri üzerine olsun.

3.3.37. Nar Tanesi Masalı’nın  zeti

Bir varmış bir yokmuş. Bir karı koca bir de kızları varmış. Kızın anne babası ölünce amcasının yanında kalmaya başlamış. Fakat adamın karısı kızı öldürmesini ısrarla isteyince adam kıza dağda odun kesmeye gideceklerini söyleyip kızı alıp gitmiş. Kızdan uyuyup dinlenmesini kendisi odunları bitirince uykudan uyandırıp gideceklerini söylemiş.

Kız uyuyunca adam su kabağının içine bir taş koymuş, ağaca asmış. R zg rın etkisiyle kabağın içindeki taş “k t k t ”ses  ıkarıyormuş. Bu sesle kızı oyalayan adam eve gitmiş. Karısına kızı öldürdüğünü söylemiş. Kız uyanınca amcasını görememiş ve kandırıldığını anlamış. Çok uzaklarda yanan bir ışık görünce ona doğru gitmiş. Burası insan yiyen cadının eviyemiş. Yanan ateşin önünde üç kız oturuyormuş. Bunlar cadının kızlarıymış. Küçük kız onlardan yardım isteyince kendisine saklanmasını tembihlemişler. Annelerinin göğüslerini arkaya attığı zaman oradan süt emerse onu evlat benimseyeceğini yemeyeceğini söylemişler. Cadı eve gelince kızlar a  olduğundan göğüslerini arkaya atıp işlerini yapmaya koyulmuş. Nar tanesi de o sırada sütten emmiş. Cadı fark edince de ona annesi olduğunu kızların da artık kardeşleri olduğunu söylemiş. O sırada Nar tanesinin amcasının eşi derede yıkanıyor muş. O kadar çok yıkanmış ki bir kalıp sabun bitirmiş. Ay ve güneşe “Ben mi güzelim yoksa siz mi?” diye sormuş. Onlar da “Ne sen ne de biz güzeliz. Cadının yanındaki Nar tanesi güzel.” demişler. Bunu  ğrenen kadın kocasına kızıp gidip kızı öldürmesini istemiş tekrar. Kızın amcası da çaresiz bir ipe kırmızı

boncukları dizip gitmiş. Cadı evde yokken kızlara boncukları verme vaadiyle kandırmış. Nar tanesi gülmek için ağzını açtığında boncukları kızın ağzına atmış ve kaçmış. Kızlar ağlayıp dövünmüşler anneleri gelince olanları anlatmışlar. Cadı Nar tanesini sandığa koyup dikenlerin arasına indirmelerini toprak olmamasını istemiş ve kızını öldüreni öldüreceğini söylemiş. Adam da eve gidip karısına öldürdüğünü söylemiş.

O sırada paşanın oğlu ava çıkmış. Bu esnada sandığın içindeki kızı görünce eve götürmüş. Paşa oğlunun bir kızı varmış. Nar tanesinin boynundaki kırmızı boncukları görünce oyuncak sanmış almak için ipi koparınca kız tekrar dirilmiş. Nar tanesi paşa oğlu ile evlenip doğan çocuklarına da Yusuf ismini kurmuşlar.

Nar tanesinin amcasının karısı yine bir gün yıkana yıkana sabunu bitirirken “Ey, ay ve güneş! Ben mi güzelim siz mi daha güzelsiniz?” diye sormuş. Onlar da “Ne biz güzeliz, ne de sen. Paşa oğlunun yanındaki Nar tanesi güzel” demişler. Eşine sinirlenen kadın kocasının onu bilerek öldürmediğini düşünerek kızı kendi öldürmeye karar vermiş.

Kadın, kız derede yıkanırken yanına gidip zehirli tarağı saçlarına batırıp kızı suya atmış. Kızın elbiselerini giyerek bebeği de alıp paşanın oğlunun yanına gitmiş. Bebek ağlayıp susmamış. Kadının kucağına gitmek istemiyormuş. Nar tanesi o sırada kuş olup bir ağacın dalına konarak çift sürene:

“Cotkaro,misas henaro

Lawe paşê di malde

Erewê

reş di paşde

Usivê min di destde çihalde?”

“Ey çift süren, övendiyesi nar çiftçi

“Paşanın oğlu evde

Kara Arap arkasında

Yusuf’um elinde ne halde?”

Birkaç gün bu böyle devam edince bundan sıkılan adam paşanın oğluna anlatıvermiş. Paşa’nın oğlu da kuşu yakalayarak onu nerden tanıdığını sormuş. Nar tanesi de başından geçenleri anlatmış. Olanları öğrenen paşa oğlu biri aç biri susuz olan atlara

kadının ayaklarını bağlamış. Susuz olan atın karşısına su aç olan atın karşısına saman koymuş. Atlar samana ve suya karşı hareket edince kadın paramparça olmuş. Paşanın oğlu ve Nar tanesi de mutlu zamanlar yaşamışlar.

Masalım selametle bitti. Selamet, dinleyenlerin anne babasının üzerine olsun.

3.3.38. Rüya Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Yalnız yaşayan yaşlı bir kadın varmış. Bu kadın gece rüyasında evini süpürürken bir yazma bulmuş. Yazmayı dolaba atmış horoz yazmaya dokunmuş. Kadın, süpürgeyle horoza vurmuş. Horoz da kötü kokular yaymış. Uyandığında rüyasının anlamını merak eden bu kadın gidip Şeyh Gazi'ye anlatmaya karar vermiş. Şeyh “Evi süpürmek, temizlik; yazma bulmak, rızık; dolaba koymak, anlayış; horozun yazmaya dokunması, nefis; süpürge ile horoza vurmak, öfke; horozun kötü kokular çıkarması, korku” demiş.

Masalım burada bitti. Allah dinleyenlerin ceddine rahmet eylesin.

3.3.39. Sandıktaki Kız Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Bir köyde üç arkadaş varmış. O sene köyde kıtlık olunca Adana'ya çalışmaya gitmeye karar vermişler.

Bu üç arkadaştan birinin adı Mehmet'miş ve yaşlı bir annesi, varmış. Aradan epey zaman geçince gençler evlerine dönmek istemişler. Fakat Mehmet biraz daha çalışmak istemiş o sırada pazarda adamın biri sandığını satıyormuş. “Alan da pişman, satan da” diyerek. Meğer adam çok zengin olduğundan kızını kimse almaya cesaret edemiyormuş. Kızını yüklü bir parayla sandığa koymuş ve sandığı alan kişi ikisini de alsın diye düşünürmüş. Mehmet sandığı alıp arkadaşları ile annesine göndermiş.

Arkadaşları sandığı yaşlı kadına teslim etmişler. Kadın akşamları leğenin altına koyduğu yemeklerin bittiğini fark edince bir gece köşede gizlenmiş. Sonrasında gizlice sandıktan çıkan kızı görmüş. Kadın kızı yakalayınca kız oğlu gelene kadar kimse kendisini görmesin istemiş. Kadın kabul etmiş. Kız kadından şehrin en iyi ustasını bulup bir konak yaptırmasını istemiş. Konak yapılmış. Bu konak için de perde, kilim lazım ne varsa alınmış.

İmam, bir gün ezan okumak için minareye çıkarken avludaki güzel kızı görmüş. Büyücü bir cadı kadının yanına giderek kızı kendisine alırsa her istediğini verebileceğini

söylemiş. Cadı kızı kandırıp hamama götürmüş. İmam gelince durumu anlayan kız imama orda tasla kafasına vurarak bayılıp eve kaçmış. Ayılan imam intikam almak için Mehmet memlekete dönünce “Sizin ev genelev oldu” demiş. Evleri bir kümes kadarken konağa dönüştüğünü gören Mehmet annesine soğuk davranmış. Odasına çıktığında orada oturan bir kız görünce de bıçağıyla kızın ayaklarını yaralayıp pencereden aşağı atmış.

Oralarda geçimini kilim örmekle sağlayan bir Yahudi vardır. Yaşlı kadının evinin arkasından geçerken kanlar içinde yatan kızı görür. Alıp eve götürerek kızın sağlığı sıhhati yerine gelene kadar bakar. Yahudi’nin kendisinde gönlü olduğunu anlayan kız evden kaçır. Gide gide Fırat’ın kenarına gelir bir ağacın dibinde uyuya kalır. Sabah olunca ağanın oğlu kızı görür. Otuz dokuz eşi olan oğlan kırkınıc kızı da istemekteymiş. Kızla evlenmek istediğini söyler kız da şart koşarak “Kızları ve bir çocuğı bol yiyeceklerle buraya gönder. Sadece bir kaşık gönder bu yiyecekler için. Biz diğır otuz dokuz kızla burada ziyafet yapaım” der. Kabul etmiş oğlan. Otuz dokuz kız yemeğı oturmış “Bir kaşıkla kırk kişı yemek yiyemeyiz.” deyince kız da “Kırk kıza neden bir erkek oluyor da, kırk kıza bir kaşık olmasın.” demiş. Her şeyin farkına varan kızlar bundan sonra kız ne dese onu dinleyeceklerine söz vermişler.

Kız, diğır kızlarla kayığa binip uzaklaşmış. Bir dağda kırk eşkıyaya denk gelmişler. Onlarla evlenmek isteyen eşkıyalardan da kaçmayı başariş kayığa binerek uzaklaşırlar. Gide gide Bağdat’a varmışlar. Padişah öldüğünden yenisini seçeceklermiş. Geleneğı göre talih kuşu bırakılır kimin başına konarsa o olurmuş padişah. İlk de kızın başına konmuş fakat halk kız yabancı olduğı için kabul etmemiş. İkinci defa kuş yine kızın başına konmuş. Halkta “Bu talih işidir yabancı yerli fark etmez” diyerek kızı padişah yapmışlar.

Kız diğır kızların her birini görevlendirmiş. Askerlerini de kendi resmini bir çeşmeye yaptırıp ‘Ah!’ çekenı kendilerine getirmelerini ister. Sırasıyla imam, Mehmet, ağanın oğlu, Yahudi ve kırk eşkıyanın başı gelmiş.

Kız ortaya bir sandalye koyup Mehmet’i oturtup diğırlerine “Bugün infaz günüdür. Neden çeşme başında ah çektiğınızı doğru söylemezseniz asarım” demiş. Mehmet dâhil hepsi itiraf etmişler yaptıklarını. Padişah Mehmet hariç hepsini zincire vurdurtmuş. Olanları öğrenen Mehmet kızdı af dileyip evlenmişler. Mehmet annesini de Bağdat’a getirip oraya padişah olmuş.

Masalım selametle bitti, selamet bütün cemaatin üstüne olsun.

3.3.40. Sefa ile Cefa Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde paşa ile veziri varmış. Bunların çocuğu olmuyormuş. Bayram günü ziyaret edecek çoluk çocuk olmayınca dışarı çıkıp gezmeye karar vermişler. Bir çayıra varınca dinlenmeye karar verirler. Bir alıç ağacının altında otururken yaşlı bir adam çıka gelmiş. Kendilerine bir elma vereceğini bunu eşleriyle bölüşüp yediklerinde çocukları olacağını söylemiş.

Elma kabuklarını da atlara verince taylarının olacağını da söyler. Yaşlı adam tek bir şart koşar kendilerine. Kendisi gelene kadar çocuklarına isim kurulmamasını istemiş.

Adamın söylediklerini yapmışlar. Bebekler de doğmuş taylar da. Çocuklar büyümüş fakat henüz adları yokmuş. Çevredeki baskılara dayanamayan vezir ve paşa isim töreni hazırlamışlar. Tam o sırada gelen yaşlı adam kendisi olamadan isim takmayacaklarına dair verdikleri sözü hatırlatmış. Paşa ihtiyarın elini ayağını öpüp durumu anlatsa da paşanın oğluna Sefa, vezirin oğluna Cefa ismini vererek ortadan kaybolmuş.

Günler aylar geçmiş. Beraber büyüyen bu çocuklar kardeş gibiymiş. Bir gün atlarıyla bilmediği yola giren Sefa bir kızla karşılaşmış ve kız kendisine bir resmini vermiş. Bu kızın derdine düşen oğlan odasından çıkmaz olur. En sonun da kızın resmini gören paşa karısına: “Bu kız benim yıllardır beklediğim nişanlımdır. Oğluma söyle ya gitsin buralardan ya da kellesini alırım.” demiş. Sefa yanına bir miktar altın alıp oralardan uzaklaşmış. Cefa da onun peşinden yollara düşmüş. İki kız kılığına girip bir kadından kendilerini misafirlğe kabul etmelerini istemiş. Kimsesiz olan bu kadınla yaşamaya başlayıp diğer kızlarla Kur'an kursuna gitmişler. Sefa orada kendisine resmini veren kızı görmüş. Kız da onu tanımış. Fakat diğer gün kızı almaya kına yakmaya geleceklermiş. Cefa kızın kılığına girip kına yaktırmış. Gelini kendisine verilen hizmetçi kızla beraber göndermişler. Damadın yanına varınca da Cefa hizmetçi kızı kendi yerine gelin diyerek giydirip oradan kaçmış. Cefa kız ile Sefaya yetiştiğinde bir ağacın altında uyumaktaymışlar. O sırada iki güvercinin konuşmalarını duymuş. Cefa, Sefanın babasının oğluna zehirli bir at, zehirli bir kaz göndereceğini ve Sefanın ata bindiğinde; kazı yediğinde öleceğini öğrenmiş. Bunlar olmasa da paşanın ejderha olup gerdek gecesini basıp Sefayı öldüreceğini duymuş. Kuşlar “Bizden başkası duyup ta birine

anlatırsa taş olur” demişler. Cefa da anlatmayarak at geldiğinde kılıcıyla parçalar, kaz geldiğinde dışarı atar. Gerdek gecesi ejderha geldiğinde kılıcıyla doğrayıp parçalar. Fakat kılıcı gören Sefa, Cefa’ nın kendisini öldürmek istediğini sanınca Cefa da duyduklarını söylemek zorunda kalır. Tam o esnada Cefa, taş kesilmiş. Sefa da bunların üzerine delirip dağlara kaçmış. Sefa’nın karısının bir oğlu olmuş. Bir gün evin üstüne konan güvercinler “Sefa’nın oğlunu taşın üstünde kesseler dirilir. O esnada düşen kanadımızı bebeğe sürseler bebek iyileşir” demişler.

Kadın duyduklarını yapınca Cefa dirilip atına binerek kardeşini aramaya çıkmış. Onu bir subaşında yakalayıp eve getirir. Sefa ülkenin padişahı, Cefa da veziri olmuş.

Mutlu bir şekilde yaşamışlar.

3.3.41. Senem Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Vakti zamanında Hacı Ali ile Hacı Fatma adında ihtiyar bir karı koca varmış. Bunların bir oğlu ve bir kızları varmış. Hacca gitmeye karar verirler ve giderken de erkek çocuklarını götürmeye karar verirler. Kızı da köyün imamına emanet etmeye karar vermişler. Hocadan, kıza haftada bir ciğer alıp pencereden bırakmasını istemişler. Onlar yola çıkmış haca doğru. Hoca da bir hafta iki hafta derken bir gün yine ciğer alıp pencereden uzatırken kızı görmüş ve vurulmuş. Akşam kızın evinin üstüne gidip “Ah Senem vah Senem!” demeye başlar ve bunu tüm köylü de zamanla duyar. Hoca en sonunda bir cadıya gidip kızı kendisine varması için ikna ederse her istediğini yapacağını söylemiş. Cadı kızı hamama götürüp kendisini yıkamaya ikna etmiş. Kız içerde imamı görünce bir oyun olduğunu anlamış. Hocayı kendisini evde bekleyeceğine ikna etmiş. Evde küreği ateşte kızartarak hoca gelince sırtına ve karnına yapıştırarak eve kaçmış.

Aradan epey zaman geçmiş. Kızın anne ve babası hacdan dönmüş. Köyün imamı daha onlar eve varmadan yolda tutup “Kızınız içkicilerle âlem yapıyor” deyip iftira atmış. Baba da oğluna gidip kızı bir dağ başında bırakmasını ister. Abisi kızı ata bindirip anne ve babasını karşılamaya götüreceğini söyler. Fakat kız kıble istikametinin tersi yönde gittiğini fark edince durumu anlar fakat ses çıkarmaz. Oğlan akşam bir dağ başına vardıklarında dinlenip sabah yola devam edeceklerini söyler. Gece kız uyurken oğlan kalkıp gider. Kız dut ağaçlarının olduğu yerlerde suyun da olduğunu bilir. Uyanınca susuzluğunu gidermek için oradaki bir dut ağacının yanına gider. O sırada azapları ile ava

ıkan bir ağa Senemi görünce vurulur ve evlenirler. Senem ve ağanın iki çocuğu olur. Ağa bir gün karısına ana babasının nerede olduğunu sormuş. Karısının onları özlediğini düşünerek azaplara karısını ve çocukları götürmesini istemiş. Meğer azapların da gözü vardır Senemde. Kadın namaz kılmaya gideceğini söyleyerek çarşafını çalıların üstüne bırakır. Azaplar da onu Senem sanır. Kadın o sırada kaçıp gider. Durumu geç fark eden azaplar da geri eve dönüp ağaya kadını ve çocuklarını babalarına teslim ettiklerini söylemişler. Senem de o sırada kılık değiştirip babasının evine giderek kimi kimsesi olmayan biri gibi tanıtmiş kendini ve orada çalışmaya başlamış. Aradan hayli zaman geçince eşinin dönmediğini gören ağa azaplarını alarak Hacı Ali’nin evine gider. Akşam oraya varıp yemekten sonra Hacı Ali birinin masal anlatmasını ister. Kimse anlatmayınca Senem anlatacağını söyler. Fakat odanın kapısını kilitleyip anahtarı da almak şartıyla. Senem başından geçenleri masal gibi anlatmaya başlamış. Her biri bunların kendileri olduğunu anlayınca kapıya yönelip kaçmak isterler fakat Senem izin vermemiş. Anlatacakları bitince de kafasındaki deri takmayı çıkarıp “O kız benim” demiş. Ağa da imam, cadı ve azapların kafasını keserek cehennemlik etmiş. Karısını ve çocuklarını alarak evine dönüp mutlu bir hayat sürmüşler.

Masalım erdi selamete cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

3.3.42. şah Mehmet Masalı’nın zeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde paşanın biri varmış. Bu paşa doğan çocuğu erkekse öldürüyor kız ise karışmıyormuş. Sefere gittiği zamanlardan birinde yine bir çocuğu dünyaya gelmiş ve ldrtmemesi için kız olduğu söylenmiş.

ocuk büyüyünce babasının paşa olduğunu öğrenmiş. Gidip paşaya “Ben senin oğlunum” demiş. Annesi oğlanın ldrtleceğini anlayınca ata binip kaçmışlar. Az gitmişler, çok gitmişler. Karşılarına bir aslan ve üç yavrusu çıkmış. Bir mağarayı kendilerine ev edinen Mehmet şah ile annesi aslan ve yavrularını yanlarına alıp besleyip büyütmüşler. Yavrular ve anne aslan, şah Mehmet’in başı derde girerse anında yardıma yetişir olmuşlar. şah Mehmet aslan ve yavruları sayesinde haksızlık yapanları anında ldrrmş. n babasına kadar gidince paşa korkup ve karısını çağırarak oğlunu öldürme planları yapmaya başlamış.

Annesi nce “Canım elma istedi” diyerek, Kaz Dağı’na paşanın on başlı kardeşinin yanına gönderirler. Oğlan elmaları toplayıp yolunu kesen paşanın on başlı

kardeşini aslanlarını çağırarak öldürmüş. Eve dönünce annesine olanları anlatmış. Annesi sonrasında canının süt istediğini söyleyerek oğlunu cadının bekçiliğini yaptığı “Süt Gölü” ne gönderir. Şah Mehmet yanına aslanlarını da alarak göle gider. Oğlanı gören cadı bağırmaya başlamış. Bağırmasıyla etrafındaki dağlar Şah Mehmet’in ve atının üstüne yığılır. Fakat aslanları yıkılan dağı eşip kendisini kurtarmış. Eve gidince olan biteni annesine anlatır. Yine oğlunun ölmediğini gören paşa Şah Mehmet’in annesine olan düşkünlüğünü bildiğinden Annesine “Oğlum ben hastayım. Gözlerini kapatıp uyursan iyileşirim” dedirtmiş. Oğlan gözlerini kapatınca paşa gelip iki gözünü çıkarır. Sağ gözünü sağ cebine, sol gözünü sol cebine koymuş.

Aradan çok zaman geçer. Şah Mehmet’in aslanları onu alıp başka diyara götürmüş. Şah’ın bir gün rüyasında biri çeşmenin başına gidip oradan geçen iki kekliğin düşen kanatlarını gözlerine sürmesini böylelikle gözlerinin açılacağını, söylemiş. Sabah olunca Şah Mehmet çeşme başında beklemiş. Dökülen keklik kanatlarını gözlerine sürünce açılmış. Aslanları sayesinde o memlekete padişah olmuş. Bir zaman sonra aslanlarını da yanına alarak memleketine gitmeye karar vermiş. Önce annesinden büyük bir kazanda çorba yapmasını istemiş. Çorba kaynarken annesini içine atıvermiş. Ardından babası, geldiğini duyunca samanlığın altına saklanmış. Şah Mehmet samanın altına bakınca babasının bir dev olduğunu anlamış “Bismillah” diyerek devin kellesini de uçurmuş. Kendisi de o diyarın padişahı olmuş.

3.3.43. Tahdir, Tebdil Olmaz Masalı’nın Özeti

Bir varmış, bir yokmuş. Bir paşa ve veziri varmış. Veziri padişaha köylerinde bir oğlanın doğduğunu bu çocuğun kendisine damat olacağını söyler.

İkisi çocuğun babasının yanına gider ve kendilerini tanıtırlar. Çocuğu alıp bir kutuya koyarak suya bırakmışlar. Bir değirmenci kutuyu görür ve içindeki çocuğu alıp büyütür. Bu durum vezirin kulağına gidince paşaya söylemiş. İkisi gidip değirmenciye kendilerini tanıtip çocuğu alırlar. Bir dağ başına götürüp ip ile ağaca bağlayıp oradan ayrılırlar sırada kervandan ayrılan bir deve çocuğun yanına gelir. Devesini aramaya çıkan adamda oğlanın ağaçta olduğunu görünce indirip kervanına götürür. Bu durum yine vezirin kulağına gidince padişaha haber eder. Padişah kervancının yanına giderek genç oğlana onun aracılığı ile vekiline bir mektup göndermek istediğini söyler. Mektupta “Sabah gelirse sabah, akşam gelirse akşam kellesini vurun” yazar. Genci de okumaması

için tembihler. Mektubu alıp yola çıkan oğlan padişahın bahçesine gelince bahçede dinlenmek ister. Bir ağacın altına uzanır. Padişahın kızı bahçelerinde uyuya kalan bu oğlanı merak eder ve yanına gidince oğlanın dünyalar güzeli olduğunu görür. Babasının mührü kendisinde de olduğu için “Sabah gelirse sabah, akşam gelirse akşam kızım ile nikâhını kıyın” şeklinde değiştirir. Vekil mektubu okuyunca ikisinin nikâhını kıyar.

Aylar sonra eve gelen padişah mektubun değiştirildiğini anlayınca “Tebdil tahdir olmaz, tahdir tebdil olmaz” der.

Yemiş içmiş muradına ermiş.

3.3.44. Tilki Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde bir kadın ve kızı varmış. Kızını kendisinden çok uzakta bir köye gelin verir. Aradan çok uzun zaman geçtikten sonra kızını görmeye karar verir. Yanına kızına hediyelik vermek için; bir küp kuru üzüm, bir küp pekmez ve bir küp havra (Adıyaman yöresinin dağlık bölgelerinde yapılan börek türü) olarak yola çıkmış. Yaşlı kadın epey yol aldıktan sonra karşısına bir tilki çıkar ve yardım teklif eder. Yorulan nine de havra küpünü vererek kabul eder. Yolda gizlice tüm havraları yiyen Tilki yerini tezekle doldurur. Küplerin ağır olduğunu bahane ederek sırayla kuru üzüm küpünü alır bitirip yerini keçi pisliği ile pekmez küpünü de bitirip içini b... ile doldurur. Nine kızın köyüne yetişmeye yaklaştıkça tilki, yakalanma korkusu ile artık vedaşır. Nine de kendisini dua ile gönderir. Kızının evine vardıkdan sonra torunları ninenin getirdiklerini açınca yaşlı kadın kandırıldığını anlar. Ziyareti bittikten sonra eve döner ve tilkiye gereken cezayı vermesi gerektiğini düşünür. Tilki, kadın eve döndükten sonra sık sık kadının bacasına çıkıp “Kenî min kenî min, gûno pîre kenê min!” ; “Kandırdım kandırdım, yaşlı karıyı kandırdım!” dermiş.

Yaşlı kadın en son çareyi bacanın içine sakız yapıştırmakta bulur. Tilki akşam olupta yine gelince kuyruğu bacaya yapışır. Yaşlı kadın kuyruğu kesmiş. İbreti âlem için boyayıp teker teker her tüye boncuk takmış.

Tilki arkadaşlarının arasında kuyruksuz gezince dalga konusu olmuş. En sonunda yaşlı kadından özür dileyip kuyruğunu istemiş. Yaşlı kadın da şart koşar süt getirirse, vereceğini söyler. Tilki keçinin yanına gidip durumu anlatır. Keçi de yaprak istemiş. Tilki meşe ağacına gidip durumu anlatır. Meşe de su istemiş. Çeşmeye gidip durumu anlatır. Çeşme de paşanın kızının gelip üstünde oynamasını istemiş.

Paşanın kızına gider o da bir çift ayakkabı istemiş. Dükkâna gidince o da yumurta istemiş. Tavuğun yanına gidip durumu anlatır o da buğday istemiş. İşin içinden çıkamayacağını anlayan tilki amaçsızca yürümeye başlar yolda. Bakmış biri çift sürüyor, buğday ekıyor. Adama eşiğinin kurtlar tarafından yendiğini, söyler ve adam elindeki buğdayları bırakıp gitmiş. Tilki de buğdayı tavuğa götürüp yumurtaları almış. Yumurtaları dükkâna götürüp ayakkabıları almış. Ayakkabıları alıp paşa kızına götürmüştü. Kız da çeşme başında oynamış. Çeşmeden su alır meşeye götürmüştü. Meşeden yaprağı alıp keçiye götürmüştü. Keçiden sütü alıp yaşlı kadına vermiş. Yaşlı kadından da kuyruğunu almış. Kuyruğunu aldıktan sonra tekrar bacadan: “Kandırdım kandırdım, yaşlı karıyı kandırdım!” demiş. Oradan kaçıp arkadaşlarının yanına gitmiş. Arkadaşları böyle renkli bir kuyruğu nerden bulduğunu sorunca gölden aldığını söylemiş. Bütün arkadaşları da inanıp göle atlayıp ve boğulmuşlar. Tilki de kendisiyle dalga geçenlerden öç alabildiği için mutlu olmuş.

Masalım buraya kadardı. Dinleyenlerin geçmişlerine Allah rahmet eylesin.

3.3.45. Uyanık Köse İle Üç Kardeş Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Fakir bir köse varmış. Nasıl geçineceğini düşünürken karısından eşiği hazırlamasını ister. Çarşıya indikten sonra eşiğin arkasından altını yavaşça bırakmış. Çevredekiler de eşiğin altın s..çtiğini düşünmüş. Çevredeki dükkân sahipleri Kösedan eşiği kendilerine satmalarını istemişler. Köseyi ikna ederler. Parasını alan Köse, eşiği çakmak taşlarıyla besleyip bir hafta boyunca da yanına yaklaşmamalarını tembihler. Bir hafta olunca eşiğin öleceğini bilen Köse kendine bir mezar kazıp içene girerek ölü taklidi yapmış. Bu sırada adamlarda ahıra girip eşiği ölü bulunca soluğu Köse’nin evinde alırlar. Gelen üç kardeşi karpuz yemek için ikna eder. Karısı küçük karpuz getirince bıçağı boynuna vurunca oluk oluk kan akar. Üç kardeş bu duruma şaşırıp değeri miydi, derken Köse düdüğü üç defa çalınca karısı kıpırdayıp yerinden kalkmış. Üç kardeş bunun nasıl olduğunu sormuşlar. Köse “Karım beni kızdırınca boynunu kesiyorum sonra bu düdükle tekrar iyileşiyor” demiş. Üç kardeş düdüğü kendilerine satmalarını isteyip anlaşılmışlar. Üçü de bir bahane bulup karılarının boyunlarını keserler. Fakat düdüğü çaldıklarında tekrar kalkmaz olur karıları. Kardeşler: “Bu adam bizi hem malımızdan hem de karılarımızdan etti” demişler. Köseyi bir torbanın içine koyarak göle atıp kurtulma planı yapmışlar. Yolda giderken bir düğün görürler. Acıktıkları için torbayı

bir köşede saklayıp düğüne giderler. O sırada ordan geçen bir çoban varmış. Köse çobana “Bu düğün benim. Bu kızla evlenmek istemiyorum zorla evlendiriyorlar beni” der. Çoban da kendisi ile yer değiştirebileceğini söylemiş. Çoban torbaya girer Köse de sürüyü alıp evine döner. Adamlar da gelip torbayı alır göle atarlar. Geri döndüklerinde Köseyi bahçesinde koyun sürüsü ile görürler. Gölden nasıl kurtulduğunu sorduklarında gölün dibinin sürü ile dolu olduğunu söylemiş. Kendilerinin de sürü almak istediklerini söylerler. Hep beraber göle gidince büyük kardeş atlamışlar. Diğerleri ne dediğini anlamayınca Köseye sorarlar. O da “ Sürüyü yalnız getiremiyor, sizi de çağırıyor” demiş. Diğer iki kardeşte atlayınca hepsi boğulmuş. Köse de evine dönüp sürüsü ile geçimini sağlamış.

Masalım burada bitti. Allah, dinleyenlerin anne babasına rahmet eylesin.

3.3.46. Üç Günlük Bebek Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Büyük bir şehrin paşası ve üç oğlu vardır. Paşa çocuklarına çatıdan atladıklarında hangi evin bahçesine düşerlerse o evin kızı ile evlendireceğini söylemiş.

Büyük ve ortanca oğlan bahçesine düştükleri evin kızı ile evlenmişler. Fakat küçüğü her defasında bir çalılığın önüne düşmüş. Paşa da oğluna kısmetinin bu çalılığın dibinde olduğunu söyleyip burayı eştirir. Dibinden kurbağa çıkınca oğlanı kurbağa ile evlendirmişler.

Bu oğlan av meraklısıdır. Her gün avdan getirdiklerinin kızartılıp yarısının yenilerek kendisine bırakıldığını fark etmiş. Bir gün yine ava gitme numarası yaparak kapı eşiğinde saklanmış. Kızın kalkıp bunları yaptığını görür. Kız, tam derisini değiştirecekken kolundan tutar. Kız kendisini bırakmasını yoksa başının derde gireceğini söylese de oğlan dinlememiş. Kızın güzelliği dilden dile dolaşır. Padişahın da kulağına gitmiş. Paşa, oğlunun evine gelince söylenenlerin doğru olduğunu görür. Gelinine gönül vermiş. Oğlunu çağırarak üç isteğinin olduğunu yerine getirmezse öldüreceğini söylemiş. Paşa öyle bir halı ister ki tüm askerleri üzerine oturacaktır ama yine de bir köşesi sigara kutusunun içinde kalacaktır.

Eve gidip kara kara düşünürken kız “Beni bulduğun çalılığın yanına git. Babama, Xocawo darik zero, bazda, dero!” “Hoca, sarı sopalı dışarı atlayan hoca! Kızın, içinde halı olan sigara kutusunu istiyor” demesini ister. Oğlan kızın dediğini yapmış. Kutuyu

götürür paşanın askeri halının bir köşesine oturur. Diğer köşesi de dışarda kalır. Paşa kabul edip ikinci isteğini söylemiş. Bütün şehrin yiyipte doyduğu bir salkım üzüm ister fakat bu salkımdan yenilse de bir şey eksilmeyecektir. Eve gidip yine karısına durumu anlatır. Karısı da kendisini bulduğu çalılığın yanına giderek babasına “Hoca, sarı sopalı hoca, dışarı atlayan hoca! Kızın güneşe bakan bağımızdan bide salkım üzüm istedi” demesini ister. Oğlan denileni yapmış. Çalılığın içindeki üzüm salkımını alır. Şehirdeki herkes yemiş ancak bir tane bile eksilmemiş. Paşa bunu da kabul edip son isteğinde üç günlük bir bebek ve bu bebeğin de kendiyle konuşmasını ister. Yine çaresizlikle eve gidip karısına durumu anlatmış. Karısı da yine çalılığa gönderir eşini “Hoca, sarı sopalı hoca, dışarı atlayan hoca! Kızın, üç günlük bebeğimizi göndersin” deyince çalılığın içinden kundakta bebek beliriverir. Oğlan bebeği alıp paşaya gider. Paşa çocuğu alıp cemaatin içine oturtur. Çocuk dile gelip:

“Civatê dır bi dore

Paşa serê lawê xwe lê ke zor bi zore,

Bûkê xwe marke zor bi zore.”

“Cemaat değerli mi değerli,

Paşa oğlunu öldürecek zorla,

Gelinini alacak zorla” deyiverir. Cemaatte toplanıp paşanın kafasını uçurup yerine oğlunu başa geçirmişler.

Masalım burada bitti, cemaatin anne babasının kemiklerine Allah rahmet eylesin.

3.3.47. Üvey Anne Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında bir çoban varmış. Çobanın Fatma adında kızı varmış. Çobanın karısı ölünce yeniden evlenmiş; üvey anne kızı hiç sevmez kötü davranırmış. Zaman böyle geçerken kadının da bir kızı olur adını da Ayşe koyarlar.

Fatma sürüyü otlattığı günlerden birinde yaşlı bir kadın ile karşılaşır. Gelip kaşınan saçlarına bakmasını ister. Fatma baktıktan sonra yaşlı kadın kendisinden ilerde akan iki sudan yüzünü yıkamasını ister. Fatma beyaz suda yıkanınca yüzü bembeyaz olup dünyanın en güzel kızı oluverir. Kırmızı suda yıkanınca yanakları al al oluverir. Akşam olupta eve döndüğünde üvey anne bir daha sürü otlatmaya çıkmasını yasaklar. Ertesi

sabah kadın kendi öz kızı Ayşe’yi sürü otlatmaya gönderir. Kız sürüyü götürür götürmez bir rüzgâr çıkar ortalık toz duman olur. Sürü içerisinde Fatma’nın annesinin de bir ineği vardır. Bu inek diğerlerini tekmeleyip dağıtır sırada yaşlı kadın yine belirir. Kadın bu kızında saçına bakmasını ister. Fakat kız kadını aşağılayarak bakmaz. Kadında kızdan ileriki siyah suda yüzünü yıkamasını isteyince kız simsiyah bir Arap kızı olur. Akşam eve dönünce annesine olanları anlatır. Üvey annede o ineği kesmeye karar verir. Yaşlı kadın Fatma’ya ineğin etinin onlara acı geleceğini onlar çöpe atmadan eti almasını kemikleri de ineğin bağlandığı yere gömmesini ister. Fatma denileni yapmış sonra gidip baktığında kemiklerin yerinin hep altınla dolu olduğunu görmüş.

Bir zaman sonra komşu köylerden birin de bir düğün varmış. Kadın, kızını süsleyip götürmüş. Fatma’yı da sopa ile döverek evde bırakmış. Yaşlı kadın yine ortaya çıkmış kızı altın ve gümüşlerle süsleyip güzel elbiselerle donatıp düğüne götürür. Paşa’nın oğlu Fatma’yı görünce âşık olur. Yaşlı kadın onlardan önce Fatma’yı eve yetiştirmiş. Elbiselerini değiştirir. Fakat Fatma ayakkabısının tekini düğün meydanında düşürmüştür. Paşanın oğlu da bu ayakkabıyı alır. Aradan hayli vakit geçer yine düğün olur. Üvey anne ve kızı hazırlanırlar fakat Fatma’yı götürmezler. Yaşlı kadın yine ortaya çıkıp Fatma’yı hazırlayıp düğüne götürür. Paşa’nın oğlu Fatma’yı yeniden görünce evlenmekten vazgeçmiş. Düğünden sonra Paşa her yerde geride düşürdüğü ayakkabısı ile bu kızı aratmaya başlar. En sonunda köyün çobanının evine gitmişler. Ayakkabı Fatma’nın ayağına olur. Paşanın oğlu onun aradığı kız olduğunu anlamış. Paşa aradıkları kızın bir çoban kızı olduğunu duyunca başta karşı çıkar fakat başka çıkar yol bulamayınca gidip kızı istemişler. Kına yakılır gelin perdenin arkasına konur. Üvey anne ortalık sakinleşince Fatma’yı tandırın altına kendi kızını da perdenin arkasına koyar. Sabah gelini çıkaracakları sırada horoz “Üüü! Fatma bacı tandırın altında/Kara Ayşe perdenin ardında” deyince gelini almaya gelenlerden biri bunu duyup perdeyi açar. Ayşe’yi duvar dibine atıp tandırın altındaki Fatma’yı da tekrar süsleyip paşanın evine götürürler. Fatma böylece üvey annesinin zulmünden kurtulup mutlu bir yaşam sürer.

3.3.48. Yalan Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde üç kardeş varmış. Bu kardeşlerden biri kör, biri sakat, biri de çıplakmış. Geçimlerini avlanarak sağlarlarmış. Bir gün beraber ava gidip bir tavşan yakalamışlar. Kör olan gördüğü için, sakat olan yakaladığı için, çıplak

olan cebine koyduğu için tavşanın kendisinin olduğu savunmuşlar. Anlaşamayınca müftüye gidip durumu anlatırlar. Müftü kardeşlerin yalancı olduğunu anlayınca her birinden bir yalan isteyerek en büyük yalanı söyleyen kişiye tavşanı vereceğini açıklar.

Kör olan: “Bir sineğim var. Her gün onunla Harran’a gidip kırk ton tuz alıp alıp gelirim. Bir gün kaybettim bir baktım öküzün yerine geçmiş çift sürüyor. Sonrasında beli kırıldığı için iyileştirmesi için yaşlı bir kadına götürdüm. O da yaraya sarmak için dişlerinin arasındaki ceviz kabuklarını kazma kürekle çıkartmamı istedi. Çıkardığım ceviz parçalarını sineğimin beline sürüverdim. Sabah uyandığımda evimin bahçesinde bir ceviz yetişmiş. Ağaçtan cevizi düşürmek için bir toprak parçası attım gitti gelmedi. Cevizin üzerine çıktım, toprak parçası uçsuz bucaksız bir tarla oluvermiş. Üzerinde de çok güzel karpuzlar yetişmiş. Bıçağımı çıkarıp karpuzla gömünce bıçağımı kırk kulplu bir kazan yapmışlar” der

Çıplak olan “Benim bir horozum vardı. Ona binerek her gün bostana gider gelirdim. Orada ektiğim kabak büyümüş Fırat’ın etrafını sarmış. Aşağı köylüler kabak suyun etrafını kestiğinden susuz kaldıklarını söylediler. Ben de kabağın bir köşesini kestim de suyun önünü açtım” der.

Sakat olan: “Benim bir pirem vardı. Her gün ona binip tarlaya gider gelirdim. Bir gün pire kaybolup uzak diyarlara gitti. Ben de iki üç kilo ip alıp birini evimin direğine öbürünü pirenin gittiği memleketteki ağaca bağladım. İpe tutunup pirenin kaçtığı memlekete gittim. Baktım piremle tarla sürüyorlar. Aldım onu eve getirdim. Gece baktım sesler geliyor dışarı çıktım pire ağacı kaldırıp indiriyor. Bel ağrısı iyileşsin diye” benimki de bu kadar der. Müftü tavşanı kör adama vermiş. Evlerine göndermiş.

Masalım selametle sona erdi. Selamet dinleyenlerin üzerine olsun.

3.3.49. Yedi Kardeş Bir Bacı Masalı’nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde yaşlı bir kadın bir de kızı vardır. Kız bir gün arkadaşlarıyla çalı toplamaya gidince bir mağarada karakaşlı, kara gözlü yedi delikanlı abisinin olduğunu öğrenir. Kız eve dönüşte sorduğunda annesi doğru olduğunu söyler. Kız abilerinin yanına gitmek ister. Annesinin külden yaptığı eşekle oraya varır. Kardeşlerinin getirdiği avı pişirip yemek yapmış. Onlar akşam gelince kız kardeşleri olduğunu öğrenmişler.

Kız abilerinin yanında kalmaya başlar. Her gün yemek yapar etrafı temizlermiş. Her gün gökten de iki üzüm düşermiş. Birini yer ötekini kediye verirmiş. Aradan günler geçer. Kız bu durumdan sıkılır olurmuş. Düşen üzümde kediye vermeyince kedi ateşe işer ateşte söner. Kız telaşlanmış. Uzaklarda yanan bir ateşin parlaklığını görünce ona doğru yol almaya başlar. Gitmiş gitmiş. Ateşin başında yedi kadın bulgur kaynatıyormuş. Kadınlar dev uyanıp da kızı yemesin diye biran önce ateşi verip göndermişler. Kız yol gelip acıktığından bir de yemesi için bulgur verirler. Kız yolda giderken ayağı taşa takılmış, kanamış. Entarisi de dikene takılıp delinmiş. Mağaraya kadar bir damla kan, bir bulgur tanesi düşürmüş. Dev uyanıp da insan kokusu aldığını söylemiş. Yolda kanı ve düşen bulgur tanelerini takip etmiş. Mağaraya varınca kızıdan çıkmasını istemiş fakat kız çıkmamış. Dev de kendisine her gün gelip bir delikten parmağını emeceğini şart koşmuş. Her gün gelip aynı saatte kızın parmağını emip gidermiş dev. Bu böyle devam ederken kız bir deri bir kemik kalıp zayıflamış iyice. Kızın abileri kardeşlerinin neden böyle zayıfladığını bulmak için karar verirler. İçlerinden biri saklanıp olanları görür. Dev gittikten sonra kızı çağırınca kız da olan biteni anlatmış. Bir plan yapıp devin geldiği yere büyükçe bir çukur kazmışlar. Dev yine aynı saatte gelince içine düşürmüş. Kızın abileri devı paramparça etmişler. Sonrasında her biri devin karılarını da almış. Büyük abisinin karısı devin ölmesine çok üzüldüğünden içten içe kızı suçlamış. Bir gün kızın yemeğine devin üç kılından koyunca kız günden güne şişmanlamış. Ona iftira atıp abisine kardeşinin hamile olduğunu söylemiş. Abisi de buna inanıp kızı bir dağ başına götürür. Öldürmeye kıyamayıp bir ağacın altında bırakır. Kız da;

“Tû herî diyarî malan,

Bıkeve lingê te kelemkî daran

Ne sor be ne zer be

Heta ku desTêmin pê ne be,nejî derbe!”

“Evin diyarına varasın,

Ayağına ağaç parçası gire,

Ne sarı, ne de kırmızı ola

Elim değene kadar,

Nede dışarı çıka.” demiş.

Kızın abisi evin köşesine varmadan ayağına bir diken batmış. Ayağı felç olmuş Kimse çare bulamamış.

Kız da olduğu yerde biraz dolanıp çayıra gitmiş. Orada su içince uyuyakalmış sırada paşanın oğlu atını sularken kızı görmüş. Kızın karnından çıkan sesleri dinlemiş. Sonra içinden çıkan yılanları tek tek doğrayıp bir mendile koyup kızın uyanmasını beklemiş. Kız da uyanınca oğlan karnından çıktıkça doğradığı yılanları göstermiş. Kız da başından geçenleri ve yengesinin yaptıklarını anlatmış. Paşanın oğlu kızı ata bindirip sarayına götürmüş. Evlenip çoluk çoluğa karışmışlar. Kız bir gün karşıdan iki kişinin geldiğini görmüş. Kardeşleri olduğunu anlamış. Nereye gittiklerini sorduklarında başlarından geçeni anlatmışlar. Felç ayağa çare arıyorlarmış. Kız bir de kendisinin bakacağını söylemiş. Ayağı eline elince içindekini çıkarmış. İçinden irin fışkırmış ayağı iyileşmiş. Adamlar kardeşlerini henüz tanımadığından “Bacı ne dersen onu verelim.” demişler. Kız da kendilerinin kardeşi olduğunu başından geçenleri, abisinin karısının yaptıklarını anlatıvermiş. Eve götürüp halâ mendil içindeki tavana asılı yılanları göstermiş. Abisi kızın başına bunları getiren kadını öldürmüş. Diğer kardeşlerini de çağırıp birbirlerine sarılıp ağlaşmışlar.

Masalım selametle sona erdi; rahmet, cemaatin anne babasının üzerine olsun.

3.3.50. Yoksul Kocanın Şeytan Karısı Masalı’nın Özeti

Bir varmış, bir yokmuş. Vakti zamanında yoksul mu yoksul bir karı koca varmış. Pamuğa, tütüne, çapaya giderlermiş. Kadın kocasına zengin olmanın yolunu bulduğunu söylemiş. Fakat kocasından iki üç gün eve gelmemesini istemiş.

Adam evden çıkınca kadın kuyumcuya gidip ah çekmiş kocası olmadığından alamadığını söylemiş. Kuyumcu da kendisine hediye vereceğini söylemiş. Kadın kuyumcuyu akşam yedide eve davet etmiş. Sonra manifaturacıya gitmiş kocası olmadığından entariler alamadığını söylemiş. Adam da istediğini almasını kendisine hediye edeceğini söylemiş. Adamı akşam sekizde eve davet etmiş. Sonra bir ayakkabı dükkânına girmiş. Kocası olmadığı için ayakkabı alamadığını söylemiş adamda istediği ayakkabıyı alabileceğini söylemiş. Bu adamı da akşam dokuzda eve davet etmiş.

Akşam olmuş. Yedi de kuyumcu gelmiş. Çay, kahve sohbeti derken manifaturacının saati gelince kuyumcuyu bir torbanın içine koyuverip saklamış. Bu defa manifaturacıya çay, kahve ikramı derken ayakkabıcının saati gelince manifaturacıyı bir

torbaya koyup gizlemiş. Ayakkabıcıya çay, kahve ikramı derken kapı çalmış. Bu defa gelen kocasıymış. Ayakkabıcıyı da bir torbaya koyup saklamış. Ardından Deli Hasan'ı çağırıp üç torbayı da denize atarsa kendisine üç altın vereceğini söylemiş.

Deli Hasan üç torbayı da denizin ortasına atıvermiş. Kadın, deliye üç altınını vermiş. Sonra da kocasına elini kimsenin eline değdirmeden zengin olduklarını artık kuyumcu, manifaturacı ve ayakkabı dükkânları olduğunu söylemiş.

Masalım erdi selamete/Cemaatin ortasına bir yük kuru üzüm gele.

3.3.51. Yumurta Gızı Masalı'nın Özeti

Bir varmış bir yokmuş, bir adam bir yere gidiyormuş. Giderken de yolda üç yumurta bulmuş. İkisini kırmış “Su” demeden ölmüşler. Adam üçüncüyü bir pınarın başında kırmış. Hemen su vermiş. Çok güzel bir kız oluvermiş. Oğlan kızı ağaca çıkarmış. Kendisini beklemesini istemiş arada bir Arap kızı gelmiş. Ağaca kızın yanına çıkmış. Entarilerinin güzel olduğunu söyleyince kız da dayanamayıp vermiş. Kız çıplak kalınca utanmış. Allaktan kendisini kuş yapmasını dilemiş. Bir kuş olup uçunca yolda ağaca doğru giden oğlanla rastlaşmışlar. Oğlan kuşu yakalayıp kendiyle götürmüş. Ağaca vardığında kara Arap kızını görünce şaşırılmış. Kızın güzelliğinin değişmesini anlayamamış. Ama yine de kızı almış evlenmişler. Kuşa da altından kafes yaptırmış. Kuşu kışkanan kız kesip yemiş. Oğlan da bunu öğrenince kızı dövmüş. Kanın döküldüğü yerde dut ağacı bitivermiş. Ağaç büyüyünce oğlandan habersiz dutu beşik yapmak için kesmiş. Oğlan eve döndüğünde dutun kesildiğini görünce yine Arap kızını dövmüş. Komşuları çağırıp odunları onlara vermişler. Gelen yaşlı bir nineye de govalak bir kütük kalmış. Nine alıp eve götürmüş. Kız nine yokken kütüğün içinden çıkıp evin her işini yaparmış. Onun gelmesine yakın tekrar kütüğe girermiş. Eve gelince işlerin yapıldığını gören yaşlı nine durumu anlamak için saklanmış. Kız yüne çıkınca kolundan tutuvermiş. Kim olduğunu sormuş. Kız da o günden sonra ninenin kızı olmuş beraber yaşamaya başlamışlar.

Oğlan da at satıyormuş. Kız da nineden kendisine bir tane almasını istemiş. Nineye de en kötü at kalmış. Kız ninenin getirdiği atı besleyip büyütmüş iyi bir at yapmış. Oğlan bir gün herkesin götürdüğü atı geri getirmesini istemiş. Oğlan bakmış nineye ölmek üzere olup verdiği at büyümüş en güzeli olmuş. Oğlan nineden atı kızının atı büyüttüğünü öğrenmiş. Oğlan kızı görünce gözü arkada kalarak gitmiş. Sonra dönüp

nineden kızını altınla tartıp istemiş. Akşam olunca kız olan biteni anlatmış. Oğlan da Arap kızını bir dağ başına götürüp atlara bağlamış. Atları kırbaçlayınca kız paramparça olmuş.

Onlar da yiyip içip murazlarına ermişler.

3.4. Adıyaman Masallarında Değerler Eğitime MEB Kök Değerler Çerçevesinde Bulgu ve Yorumlar

Tablo 3.1: Adıyaman Masallarında Değerler Eğitime Yönelik Bulgular

Adalet	Düşünerek davranma
Affetmek	Paylaşma
Allah sevgisi-Allaha İman	Namaz
Özgüven	Özür dileme
Allaha İman	Vefa
Cesaret	Fedakârlık
Çalışkanlık	Dua
Davranışlarının sorumluluğunu alma	Ziyaret etme
Doğruluk-Dürüstlük	İffetli olma
Emek	Sevgi
Fırsatları değerlendirme	Sabırlı olma
Güven	Kader inancı
Evlat sevgisi	Emaneti koruma
İyilik	Yol gösterme-Nasihatte bulunma
Kahramanlık	Eşitlik
Kanaatkârlık	Tedbirli Davranma
Kardeş sevgisi	Arkadaşlık ve Dostluk
Merhametli olma	Yardımseverlik
Sözünde durma	Özür Dilemek
Sadakat	

MEB Kök Değerler çerçevesinde “Adıyaman Yöresi Masalları” nda yer alan değerlere ilişkin bulgulara aşağıdaki başlıklar altında yer verilmiştir.

1. **Evrensel Değerler:** Sevgi, arkadaşlık ve dostluk, paylaşma, yardımseverlik, iyilik, doğruluk ve dürüstlük, adalet, cesaret, çalışkanlık, fedakârlık, merhamet, güven, vefa, eşitlik, sadakat, yol gösterme-nasihatte bulunma

2. **Manevi Değerler:** Dua, namaz, kader inancı, Allah’a iman-Allah sevgisi, emaneti koruma

3. **Kişisel Değerler:** Affetme, kahramanlık, kanaatkâr olma, özür dileme, sözünde durma, düşünerek davranma, davranışlarının sorumluluğunu alma, tedbirli davranma, iffetli olma, ziyaret etme, emek verme, fırsatları değerlendirme, sabırlı olma

Masalların değer aktarımındaki önemine daha önceki bölümlerde de değinilmiştir. Bunlardan yola çıkarak Abdullah Doğan’ın (2007) derlediği 51 masal yukarıdaki

evrensel, manevi ve kişisel değerler doğrultusunda incelenmiş olup bu inceleme sonucunda ortaya çıkan bulgular aşağıda sunulmuştur:

3.4.1. Evrensel Değerler

3.4.1.1. Sevgi Değeri ile ilgili Bulgu ve Yorumlar

TDK (2011, s. 2081)'ya göre sevgi, insanı bir kimseye ya da şeye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten içsel duygu, sevme duygusudur.

İsmet Emre'ye (2017, s. 67) göre ise “S” gibi bedeni bir baştan ötekine dolaşarak akan ırmak; “e” gibi kıpırdayan, hareket eden kamışların arasından hafif eğilimlerle sızmaya çabalayan göl; “v” gibi suyunu yukarı, göğe, en yükseğe ulaştırmak amacıyla başını bir kısırak gibi kaldırıp varlığını püskürten fiskiye; “g” gibi yer altı suyu olarak bedenin bütün damarlarını dolaşarak bulduğu en zayıf noktadan yüzeye fırlayan ve en nihayet “i” gibi bazen çizgi, bazen nokta olarak bir var, bir yok biçiminde görünüp kaybolan, hep olan, her olan, hiç solmayan bir duygu.

Sevgi değerinin tanımı hayatımızda vuku bulma şekline göre böylelikle çeşitlenebilmektedir. Fakat ortak olan bir şey var ki o da kişilerin bu duyguyu hissettiklerinde coşku duyup belli yaratımlarda bulunmasıdır. Bu yaratımlar incelenen masallarda karşımıza çoğunlukla kişi sevgisine yönelik olup kişilerin duygularını karşısındakine göstermek şeklinde ele alınmıştır.

Sevgi bağı; sevgiliyi beğenme, sevgiliye kavuşma, sevgiliyi mutlu etmek için eylemler, kucaklaşma gibi davranışlarla ele alınmıştır. İncelenen masallar da en önemli ileti sevginin daima galip geleceğidir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Sevgi” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.2: Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Ceren	3
Dev Yavrusu	2
Helal Hamza ile Haram Hamza	2
İki Bacı	2
Üvey Anne	2

Kızın şavkı suya vurmuş. Bir beg oğlu da suya gelmiş. Atı suya sohamamış. “Niye girmiyor” dirken, bahmış ki dünya güzeli kız var gavağın başında. (M. 7, s. 46)

Beyoğlu gızı garılığa almış eve götürmüş. (M.7, s. 47)

Oğlan balihçıları dutmuş. Balihçılar, balığı dutmuş, kesmişler. Gızı ve bebeğini çıharmışlar. (M.7, s.48)

Bana Paşanın kızını alacaksın. (M.8, s.49)

Dev yavrusu ile kız yedi davul, yedi zurna ile düğün yapıp evlenmişler. (M.8, s.51)

Helal Hamza bir kıza âşık olmuş. Helâl Hamza bu kızın aşkıyla gün be gün eriyormuş. (M.16, s.76)

Kızı helal Hamza’ya vermeyi kabul etmişler. Kırk davul ve yedi zurna ile yedi gün yedi gece düğün yaparak evlendirmişler. (M.16, s.78)

Padişahın oğlu gelip geçerken bu gızı görmüş. Gızı beğenmiş ve istemiş. (M.24, s. 97)

Aradan çok zaman geçmiş, sevdiği gızı bir gonakta bulmuş. Büyüklerini gönderip gızı istemiş. Gız da oğlana varmış. (M. 24, s. 99)

Paşanın oğlu Fatma’yı görmüş ve ona âşık olmuş. (M.47, s.186)

Ya düğünde gördüğüm kıızı bana alırsınız, ya da evlenmem. (M.47, s.287)

Sevgi değeri, incelenen masallarda kardeş ve evlat sevgisi olarak da alt başlıklar altında karşımıza çıkmaktadır.

3.4.1.1.1. Kardeş Sevgisi

Kardeş sözcüğünü TDK sözlük: “Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı.” olarak tanımlıyor. Kardeşlerimize karşı derin bağlılıklarımız ve koşulsuz sevgimiz vardır. Bazen aramızda kan bağı olmasa bile kimi arkadaşlarımızı da kardeşimiz gibi görüp karşılıksız ve koşulsuz sevebiliriz. İncelenen bu masallarda da kimi zaman kan bağı olan kardeşler arasında kimi zaman kan bağı olmasa da birbirlerini kardeş gibi gören arkadaşlar arasında duyulan derin sevgi ve birbiri için yapılan fedakârlıklara, sahiplenmelere ve çabalamalara rastlamaktayız.

Adıyaman Yöresi Masalları” “nda incelenen “Kardeş sevgisi” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.3: Kardeş Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Helal Hamza ile Haram Hamza	3
Sefa ile Cefa	2
Yedi Kardeş Bir Bacı	5

Helal Hamza onu tanımış: “Bu benim kardeşim. Onu ben alacağım.” demiş. (M.16,s.76)

Kızın diğer kardeşleri “Kardeşlerimizi Helal Hamza kaçırdı. Onu öldüreceğiz” demişler. Haram Hamza “Bana kırk gün verin. Kardeşlerinizi bulamazsam öldürün” demiş ve kardeşi için yola çıkmış. (M.16, s.76)

Haram Hamza kızı ve kardeşini almış memlekete dönmüş. Kızın kardeşleri kızı, Helal Hamza’ya vermeyi kabul etmişler. (M.16, s.78)

Beraber büyüdükları için kardeşten öte birbirlerine bağılılarmış. (M.40, s.160)

Cefa “Kardeşimi bensiz nasıl gönderirsiniz, nasıl bana böyle bir kötülük yaparsınız” demiş. (M.4, s.160)

Kızlar “Mağaradaki karakaşlı, kara gözlü yedi delikanlı kim? Onlar senin kardeşin değil mi?” demişler. (M.49, s.191)

Kardeşleri kızın zayıfladığını fark etmişler “Son zamanlarda çok zayıfladın. Anneni özlediysen söyle seni götürelim. Seni rahatsız eden varsa söyle kellesini alalım. Sevdalandığın biri varsa söyle, gidip alalım” demişler. (M.49, s.193)

Dev, parmağın hizasına gelmiş. Çukura düşmüş. Kızın kardeşleri hemen çukurun başına gelip dev paramparça etmişler. Dev öldürmüşler. (M.49, s.194)

Adam, çare bulamayınca kız kardeşinin gözlerini bağlayarak bir dağın başına götürmüş. Su kabağının içine taş koyup ağaca asmış. Öldürmeye kıyamamış “Sen burada yat. Ben gidip odun yapacağım” demiş. (M.49, s.194)

Mendilin içindeki yılanları görmüşler. Diğer kardeşlerini de çağırılmışlar. Birbirlerine sarılıp ağlamışlar. (M.49, s.196)

3.4.1.1.2. Evlat Sevgisi

Anne ve babanın evladına duyduğu derin, merhamet içeren karşılıksız sevgidir. Hayat boyu daima var olacaktır bu güçlü bağ. Sevgiyi gösterme sevginin tanımı birçok

kişiyeye göre değışiklik gösterse de evlat sevgisi birçok dilde birçok ırkta ortak tavırlar ve hisler sergilemektedir. İncelenen masalarda da bu sevgi; bağılılık, koruyup kollama, hayat kurtarma ve de özlem duyma olarak karşımıza çıkmaktadır. İki masalda baba sevgisi ağır basmaktayken diğeri iki masalda anne sevgisi çoğunlukla görölmektedir.

Bu da Adıyaman masalları' nda evlada karşı duyulan sevginin anne ve baba tarafından eşit olduğunun bir göstergesi olabilir

"Adıyaman Yöresi Masalları" nda incelenen "Evlat sevgisi" değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.4: Evlat Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiğı Masallar	f
İbrahim Ethem	1
Keloğlan	1
Kurt	3
Tilki	1

"Sen benim Rabbimsin, senden vazgeçemem. Bu da oğlum, bundan da vazgeçemem." (M.21, s.91)

Meğer yılanın babası olan bu adam, yılanların padişahıymış. Yılan "Baba, çocuklar beni taşıyordu. Bu yiğit beni kurtardı. Buna bir hediye ver" demiş. Padişah "Dile benden ne dilersen yiğit" demiş. (M.28, s.110)

Kadın her sabah dışarı çıkarken çocuklarını sıkı sıkı tembihlermiş "Ben çıktuktan sonra kapıya kurt gelir sakın açmayın" demiş. (M.33, s.138)

Kadın kurdun yanına gitmiş. Kurt uykuda iken kurdun karnını yarmış. Çocuklarını çıkarmış. (M.33, s.139)

Çocukların annesi "Gördünüz mü, intikamınızı nasıl aldım!" demiş. (M.33, s.139)

Kadın kendi kendine "Bu kızı gelin ettik ama bu kız ölü mü diri mi?" demiş. Yolculuk hazırlıklarına başlamış. (M.44, s.174)

3.4.1.2. Arkadaşlık ve Dostluk

TDK Türkçe Sözlükte (2011, s. 153) arkadaş; birbirine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri olarak tanımlanmaktadır. Arkadaşlık ve dostluk zor

zamanlarda birbirine yardım edebilmeyi el uzatabilmeyi gerektirmektedir. Bununla beraber haset etmeyeceğini bildiğimizden sevinçli anları da paylaşabilmeyi gerektirir. İncelenen masallar da vefayı, beraber yola çıkmayı ve o yolda sadık kalabilmenin “Yoldan kal, yoldaştan kalma” atasözünün güzel örneklerini barındırmaktadırlar.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Arkadaşlık ve dostluk” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.5: Arkadaşlık ve Dostluk Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Sandıktaki Kız	3
Sefa ile Cefa	5

Bu üç arkadaş oturup “Haydi, Adana’ya çalışmaya gidelim!” demişler. (M. 39, s. 152).

Mehmet’in arkadaşları “Artık yeter, bu kadar zamandır çalışıyoruz. Memlekete gidelim” demişler. (M. 39, s.152).

Sizden bir ricam var “Ben anneme bir sandık aldım. Alıp götürürsünüz, anneme de, ‘Mehmet birkaç gün daha çalışıp gelecek.’ dersiniz” demiş. Arkadaşları “Baş üstüne ” demiş. (M. 39, s. 152)

Cefa “Nasıl olsa kimse bizim erkek olduğumuzu bilmiyor. Kızın yerine bana kına yakınlılar. Siz kaçıp gidin, ben sonra size yetişirim” demiş. (M. 40, s. 161)

Paşa, zehirli altından bir at yapıp göndermiş. Sefa, ata binmeye çalışırken, Cefa kılıcını çekip atı paramparça etmiş. (M.40, s.162)

Paşa bir kazı sade zehirle kızartıp oğlunun önüne vermiş. Sefa, kaza uzanır uzanmaz Cefa, kazı alıp pencereden aşağı atmış. (M.40, s.162)

Paşa, ejderha olup bacadan gerdek odasına girmiş. Cefa, kılıcını çekmiş. Ejderha bacadan çıktıkça doğramış. (M.40, s.162)

Cefa atına bindi ve kardeşini aramaya koyuldu. Yıllar sonra bir su birikintisinde Sefa ile karşılaştı. O, Cefa’ nın peşine düştü. Sonunda alıp eve döndüler. Sefa, milletin padişahlığına; Cefa da vezirlik makamına da erişmiştir. (M.40, s.163)

3.4.1.3. Paylaşma

Pay, üzerinde çalışılan ve belirli bir kişiye tahsis edilen bir şirketin bir kısmını ifade eder. Matematikte Farsça kökenli pay kelimesi deyim olarak kullanılmaktadır. Paylar, kesirlerin en üstüne yerleştirilen sayısal değerlerdir. Bu kelimenin türetilmesi, "paylaşmak", aralarında pay etmek, dağıtmak anlamındadır. (TDK, 2011, s. 1903).

Kişinin elinde olanı başkasıyla paylaşmaktır. İncelenen bu masalarda da paylaşma değeri kardeşler arasında yiyeceği paylaşma olarak ele alınmıştır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Paylaşma” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir

Tablo 3.6: Paylaşma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
İki Kardeş	1

Azıklarını alıp yola çıkmışlar. Büyüğü küçüğüne “Önce senin yemeğini, yiyelim sonra benim yemeğimi yiyelim” demiş. Küçüğün yemeği bitene kadar acıttıkça yemişler. (M. 25 , s. 100)

3.4.1.4. Yardımseverlik

Yardım, dilimize girmiş Farsça bir terimdir. Anadilinde "yarı" şeklinde yazılan bu terim, ihtiyacı olan birine elinden geldiğince yardım etmek anlamındadır. Yardımsever kişiler, mümkün olduğunda ve mümkün olan en geniş ölçüde yardım sağlayan kişilerdir.

Bu masalarda zor durumda olana el uzatmak, yapılan iyiliklere karşılık olarak yapılan yardımlar bulunmaktadır. İyiliğin mutlaka karşılığının alınacağı vurgulanmak istenmiştir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Yardımseverlik” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.7: Yardımseverlik değeri ile ilgili bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Elma	2
Nar Tanesi	2
Üvey Anne	3

Leylek yavrularının, yanına yılan gidiyormuş. Yılanın kafasını kesmiş. Leylek "Ne istiyorsan iste benden!" (M. 9, s. 58)

Leylek sayesinde paşanın oğlu dünyaya ulaşmış. (M. 9, s. 59)

Yatağın altına giren kızlar, annemiz geldiğinde "Bize yemek yap, açız" diye sesleniyoruz. Göğüslerini de kaldırıyor. Annemizin göğsüne atlayıp biraz süt içersen seni yemez. (M.3, s.149).

Cadı "Sütümü içmeseydin seni kahvaltıda yerdim. Sen benim kızsımsın, sen benim sütümü içtiğine göre ben de senin annenim" demiş. Genç kızı evine almış. (M.3, s. 150)

Yaşlı kadın, Fatma'ya "Kızım saçlarım kaşınıyor. Gel saçımın içini gör" diye yalvardı. Küçük kız, yaşlı kadının saçlarını incelemiş. (M.47, s.185)

Yaşlı kadın tekrar ortaya çıkıp ve kıza sormuş, "Neyin var kızım, neden ağlıyorsun?" Fatma'nın üvey annesi düğüne gittiğinde, "Ben gelene kadar bu kovayı gözyaşlarıyla dolduracaksın" dediğini yaşlı kadına anlatmış. "Bundan daha basit ne olabilir ki" diyerek yaşlı kadın genç kıza teselli vermiş. Kovayı alıp ve içine su koydu. İşte bir kova gözyaşı, demiş içine bir torba tuz eklerken. Şimdi kalk; düğüne gidiyoruz Fatma için en seçkin kıyafetleri giydirmiş. (M. 47, s. 186)

Onlardan önce yaşlı kadın Fatma'yı eve taşıdı. (M. 47, s. 187)

3.4.1.5. İyilik

İyiliği hiçbir karşılık beklemeden yapılan yardım olarak tanımlasak bile mutlaka bunun bir yansıması oluyor hayat tarafından bizlere. İncelenen bu masallarda da yapılan iyilikler gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak ödüllendiriliyor. *İyilik gibi âlemde sermaye olmaz* atasözü de iyilik değerinin geçtiği masallarda hayat buluyor.

İyilik değerine bu masallarda kimi zaman açıkça kimi zaman da dolaylı olarak öğüt verilerek değinilmiştir.

"Adıyaman Yöresi Masalları" nda incelenen "İyilik" değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.8: İyilik Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Cadı	1
Elma	1
İki Bacı	2

Çocuğun yavruları geri vermesi için teslim ettiği yaşlı kadın, geldiğinde yavruların önlerindeki su kan ve irine dönmüştü. Yavruların bağlarını koparmış. Aslan ve kaplan kavak ağacı devrilmeye hazırken yetişmişler. Cadıyı öldürüp parçalamışlar. Ayrıca genci tehlikeden uzak tutmuşlar. (M.5, s. 44)

Leylek yavrularının, yanına yılan gidiyormuş. Yılanın kafasını kesmiş. Leylek, "Ne istiyorsan iste benden!" (M. 9, s. 58)

Goca, "Bu kızı derede buldum. Sevabımıza bakalım" demiş. (M.24, s. 98)

Kızın kafasından su gümünü dökünce altınlar etrafa dökülvermiş. (M.24, s. 98)

3.4.1.6. Doğruluk-Dürüstlük

Doğruluk, gerçeği söylemek, yani sözlerimizi gerçeğe uydurmaktır, dürüstlük ise gerçeği sözlerimize uydurmaktır. Yani, doğruluk söz iken dürüstlük bu sözün davranışa yansımasıdır. İncelenen masallarda bu değer dolaylı olarak verilmiştir. Masal kahramanları doğruluk ve dürüstlük kavramlarına uygun davranmak yerine buna aykırı davranarak okuyucuya mesaj vermişlerdir. Bu mesajlar kendisine yardım eden insanlara karşı, eşine, kardeşine, arkadaşına karşı dürüst olmayan kimseler aracılığı ile verilmiştir. Doğru ve dürüst davranmayan kimselerin er ya da geç fark edileceği, insanlar ya da Allah tarafından cezalandırılacağı vurgulanmaktadır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Doğruluk-Dürüstlük” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.9: Doğruluk-Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Altın	2
Anne Sütü Emmeyen Kadın	2
Gorkah Ahmet	1
İki Bacı	1
Kurt ile Tilki	1

Yaşlı adam, "Gübre yükünü altın ve mücevherlerle takas ettim. Benim ve senin payındı. Bütün serveti sen aldın, ben sustum. Artık bırak peşimi" demiş. (M.1, s. 30)

Paşa'nın oğlu sandığı ele geçirmiş. Önce sağına baktı ve orada ne kadar çok altın ve mücevher olduğunu gördü. Ama "yaşlı adam beni kandırdı "diyerek biraz daha mücevher toplamak istedi ve kutunun sol tarafına da bir göz attı. O an da kör

oldu, gözleri görmüyordu. Yaşlı adam, atları ve sandığı aldıktan sonra yola çıkmış. (M.1, s. 30)

Annesinin sütünden içmeyen bu kadın, eşine kırk arkadaşı hakkında bilgi vermemiştir.(M.2, s.32)

Hanım, kocasından gizli paşanın oğluna söylemiş. Hanım, adam uyurken paşanın oğluyla birlikte adamın bileklerini ve ayaklarını kırk ip topuyla bağlamışlar. (M.2, s. 32)

Gorkah Ahmet bir gün başka bir işte çıkagelir. Aynı şekilde kendisinin maharetlerini över fakat görevlerini gelişigüzel bir şekilde yerine getirmiş. Adamlar da "Git işine kardeşim! "Bizim arkadaşımız olamazsın" demişler. (M.11, s. 66)

Kızın annesi, kız kardeşine kızına eşlik etmesini söylemiş. "Tamam," demiş ablası. Gelin ve teyzesi suya gitmişler. Teyzesi yeğeninin gözlerini söküp nehre atmış. (M.24, s. 97)

"Şu köyü görüyor musun?" demiş Kurt tilkiyi inandırabilmek için "İşte o kasabanın tavuklarının hükümdarı sensin!" demiş tilkiye. (M.34, s.140)

3.4.1.7. Adalet

Türkçe Sözlük adalet ve adil olma kavramlarını; “1. Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması. 2. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk. 3. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme” şeklinde açıklamaktadır (TDK, 2011, s. 24).

Adıyaman masallarında “adalet değerinin” oldukça yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir.

Bu değer direkt olumlu bir şekilde işlenmek yerine haksızlığa ve adaletsizliğe uğrayan kimselerin sonradan haklarına kavuşup adaletin tecelli olunmasıyla işlenmiştir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Adalet” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.10: Adalet Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Anne Sütü Emmeyen Kadın	1
Azap	3
Cennetlik Adam	1
Gâvur Gül	1
Gurdınan Geçi	1
Hain Kardeş	1
Nar Tanesi	1
Senem	1
Üç Günlük Bebek	1
Üvey Anne	1
Yedi Kardeş Bir Bacı	1
Yumurta Gızı	1

Kadın "Ne!" diye bağırdı. Adam, "Ne oldu?" diye sormuş. Kadın, çocuğun öldüğünü haber etmiş. Adam da "Sorun değil. Sen de biraz daha dayanabilirsin, seneye görüşürüz" deyip gitmiş. Bir sene sonra gelip eşini ziyaret etmiş. Mağaranın giriş kapısını açmış. Karısının öldüğünü anlamış. Çocuğunu da yanına almış hak yerini bulduğu için, mutlu bir hayat sürmüştü. (M.2, s.34)

'Kardeşlerimi öldürdün, demek ki! Daha neler olacak sana yaptığın haksızlığın karşılığını vereceksin ' deyivermiş. (M.3, s.37)

"Kardeşlerimin intikamını alıverdim! "Bu cesetle mi uğraşacağım?" deyip yaşlı adamın cesedi onun tarafından uçurumdan aşağı fırlatılmış. (M.3, s.40)

Kötü adam cezasını çekti. Bu masal da bir avuç üzümle, bitti. (M.3, s. 40)

Cesedi çıkardı ve ciğerlerini yemeye başladı. Sonuç olarak adamı tabancamı çekerek öldürdüm, demiş. "Şimdi ben cennette miyim cehennemde miyim? Cennetliksin, demiş hoca da. (M.6, s. 45)

Tüm gerçekleri öğrenen Paşa, yol üstüne bıraktığı eşini sonra evine geri getirmiş. Çocuklarını da yanında getirtmiş. Gâvur Gül'ü oğluna istemiş. Onları evlendirmek için daha önce duyulmamış bir nikâh töreni gerçekleştirdi. Diğer iki eşini de (çocukların teyzeleri) ayaklarını iki ata bağlatmış. Susamış atı sudan, aç atı yemekten ayırdı. Atlardan biri kendini suya atarken diğeri yemi almaya kalkınca kadınlar ikiye bölündü. Böylece dünya kurtulmuş oldu. (M.10, s. 64)

Söylenenleri kendi kulaklarıyla duydun değil mi? diye cevap verdi, kocasıyla yüzleşmek için dönerek. Artık gerçeğin farkında olduğu için kocası, "Biliyorum"

diye yanıtlamış. "İşte karın benim!" demiş erkek giysilerini çıkarırken. Yaşadığı çileyi anlatarak, "Bundan böyle bu krallığın hükümdarı sensin, ben de senin karınım" diyerek kocasına padişahlığın giysilerini vermiş. (M.14, s. 73)

"Yavrularımı yedin" demiş keçi. "Senin başına çorap öreyim de, gör sen" demiş. Keçi, bir kuyu açıp içine odun koyduktan sonra ateşi yakmış. Üstünü minderle sermiş. Kurt gelip de, oturunca ateşli kuyunun içine gömülüvermiş. (M.13, s. 68)

Paşa'nın oğlu eve döndü. Bir atı aç, diğerini ise susuz halde terk etti. Kızın teyzesinin ayaklarını birini aç ata, diğerini susamış ata bağlamış. Açlar için saman, susuzlar için su koydu. Atlar saman ve su yönünde ilerledi. Kötülük yapan kızın teyzesi parçalara ayrılmış. Paşa ve Nar tanesi çocuklarıyla ondan sonra doyaya mutlu yaşamışlar. (M.37, s. 150)

Ağa ayağa kalkar kalkmaz işkencecilerin, imamın ve cadının kafalarını kopartarak cehenneme gönderdi. Karısını evine geri getirtmiş. Senem bundan sonra eşi ve çocuklarıyla mutlu bir hayat yaşamış. (M.41, s. 167)

Kötülük yapan Paşa'nın cezasını kesmek için meclis toplanmış. Paşa'nın yerine oğlunu getirip hakkın yerini buldurmuşlar. (M.46, s. 184)

Tandır kaldırdıktan sonra gelinin tandırın arkasına başkasının gizlediği ortaya çıkmış. Gelin, paşanın konağına götürülmeden önce bir kez daha giydirilmiş. Sonuç olarak, Fatma mutlu bir hayat yaşayabildi ve üvey annesinin kötülüklerinden kurtulmuş. (M.47, s. 188)

Mendile sarılı ölü yılanları görmüşler. Diğer kardeşlerini de haber ettiler. Kızın başına bu kötülükleri getiren kadını da öldürmüşler. Böylelikle adalet yerini bulmuş. (M.49, s. 196)

Kız, hava karardığında oğlana Arap kızının yaptıklarını anlatmış. Arap kızı, delikanlı tarafından bir vehli dağına götürülmüş. At eyerlenmiş. Arap kızı ata bağlanmış. Atlara kırbaç vurunca Arap kızı, parçalarına ayrılmış. (M.51, s. 202)

3.4.1.8. Cesaret

Masallarda tespit edilen bir diğer değer de cesaretlik değeridir. Cesaret, "güç veya tehlikeli bir işe girerken kişinin kendinde bulunduğu güven; yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliği" şeklinde açıklanmaktadır (TDK, 2011, s. 455).

Bu masalarda cesaret çocukların gerçek yaşamda karşılaşabileceği kötülerle ve kötülüklerle mücadele edip üstesinden gelebilmeleri için cesur ve kararlı olmalarını

vurgulamaktadır. Ayrıca özgüveni pekiştirip hedeflerimizi başarabileceğimizi, etrafta söylenen olumsuz sözlerle takılmadan ilerlememiz gerektiğini vurgulamaktadırlar.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Cesaret” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.11: Cesaret Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Havuç Çocuk	2
Keloğlan ile Hazal	5

Havuç "Bu adamlar altını almak istiyorlar ve gece gelecekler. Sen yatağına git, ben bekleyeceğim" demiş. (M.15, s.74)

Havuç bir kürek alıp ateşe koyarak iyice ısıtmış. Bacanın başında beklemeye başlamış. Hırsızlar iple bacadan iner inmez havuç küreği hırsızların sırtına bastırı vermiş. (M.15, s.75)

Dağdaki bir mağara bulunmuş. Birisi bir kez girdiğinde mağaradan çıkamazmış.

Köleler Keloğlan'a mağaraya, gidemeyeceğini söyleyivermişler, Keloğlan da bunun üstüne kazığı aldıktan sonra mağaraya doğru ilerlemiş. (M.29, s.116)

"Ahşap olduğu için dalgalar gemiyi karaya geri taşıyor. Onu buraya geri getiriyoruz. Bu yüzden gemiye binmekten korkuyoruz" demiş kızlar. Keloğlan da gemiye binerek nehrin tam ortasından aşağı doğru yelken açmış. (M.29, s.117)

Kadınlardan ilki, "Memleketimizin de bir mağarası vardı ve kaç kişi oradan kaçmaya çalışsa da hepsi telef oldu. Geçenlerde bir Keloğlan çıktı. Mağaraya girdi" demiş. (M.29, s.119)

Daha sonra "Denizdeydim, kaç kişiyi boğdum. Ama geçenlerde biri elimden tuttu." (M.29, s.119)

Diğeri, "Arap kıyafeti giymiş halde çayırda oturuyordum. Çayıra girmek mümkün değildi. Geçenlerde Keloğlan geldi ve çayıra girdi." (M.29, s.119)

3.4.1.9. Çalışkanlık

Türkçe sözlükte çalışkanlık, “Çalışkan olma durumu, faaliyet. Bir şeyi ortaya çıkarmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak” (TDK, 2011, s. 487) olarak açıklanmaktadır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda bu değerın vermek istediğı mesaj direkt aktarılmak yerine eleştiri yapılarak dolaylı olarak okuyucuya aktarılmıştır. Ülkeyi yöneten bir paşanın iş yapmayıp sergilediğı tembel davranışlar üzerinden okuyucuya mesaj verilmiştir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Çalışkanlık” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.12: Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiğı Masallar	f
İbrahim Ethem	1

Adam, damın üstün gidor ki bir Arap var “Ne işin var padişahın damının üstünde?” diyor. Adam “Devemi arom.” diyor. Padişahın adamı: “Gêt babam gêt! İşin yoğ mı? Damın üstünde deve ne aror?” diyor. Arap “Êlasa gêt padişahına söyle, evde karyolanın üstünde yatmaynan Allah’ı bulabilir mısın? Söyle padişahlığı terk êtsın” diyor. (M.21, s. 90)

3.4.1.10. Fedakârlık

Fedakârlığı bir kişinin kendi iyiliğini bir kenara bırakmak suretiyle başkasına yaptığı iyilik olarak nitelemek mümkündür. İncelenen masallarda bu değerin örneğı olarak birbirini kardeş gibi gören iki arkadaştan birinin diğeriine fedakârlıkları okuyucuya aktarılmıştır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Fedakârlık” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.13: Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiğı Masallar	f
Sefa ile Cefa	2

Adı Cefa olan genç, "Her neyse, kimse bizim erkek olduğumuzu bilmiyor" dedi. "Kıza değil de bana kına yaksınlar. Siz kaçarsınız sizin arkanızdan sonra takip ederim" demiş Sefa'ya. (M.40, s. 161)

Cefa "Benim hakkımda böyle düşünüyorsan söyleyeyim gerçekleri ama bu benim hayatıma mal olur. Senin yanına geldiğimde bir alıç ağacının arkasında uyumuştunuz. Ben de tam ağacın altına uzandığımda iki kuş "Sefa'nın babası zehirli altından atı düğün eğlencesine gönderecek. Sefa binerse ölecek dediler." Cefa bunu söyleyince diz boyu taşla girdi. Sefa "Tamam konuşma" demiş. Fakat Cefa yaptığı fedakârlığı anlatmaya devam etmiş. "Sefa eve döndüğünde babası zehirli kaz pişirip önüne koyacak, yerse ölecek, diye ekledi güvercin." Cefa bu defa göbeğine kadar taşlaşmış. Sefa "Tamam dostum sana güveniyorum" demiş. Cefa, "Sefa bir daha ölmezse babası siyah bir ejderhaya dönüşerek düğün gecesini odasına girip onu öldürecek" dedi. İnan bana, mendili aç ve içine koyduğum ejderhanın parçalarını göreceksin" demiş. Cefa, olduğu yerde taş olmuş. (M.40, s. 162-163)

3.4.1.11. Merhamet

Merhamet kelimesini bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma şeklinde tanımlayabiliriz. Bu kavramı sadece insanlar için değil aynı gökyüzünü paylaştığımız diğer canlılar için de kullanıyoruz. İncelenen bu masallar da kimsesiz bir kıza gösterilen merhamet duygusunun yanı sıra hayvanların en zararlı olanına bile gösterilen bir duygu olarak karşımıza çıkmaktadır. "Adıyaman Yöresi Masalları" nda incelenen "Merhamet" değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.14: Merhamet Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
İki Bacı	2
Keloğlan Masalı	2

Goca "Bu kız derede karşıma çıktı. Sevakıma bakalım" demiş. (M.24, s. 98)

Garı merhamete gelmiş. Gızın başından suyu goyunca; çağıl çağıl altın dökülmüş. (M.24, s. 98)

Keloğlan, yol boyunca köpek yavrusunu ezen çocuklara rastladı; yavruları taşlamamaları konusunda çocukları uyardı. Çocuklar da, "Ekmeğini bizlere

verirsen onu taşlamayız" dediler. Çocuklar ekmeği Keloğlan'dan, Keloğlandan köpeği onların elinden alıp kurtarmış. (M.28, s. 109)

Keloğlan çocukların bir yılanı taşıladığını yaklaştığını görünce, "Yapmayın, atmayın taşları bu yılan yavrusunu öldürmeyin!" demiş. Keloğlan'ın ekmeğine alışan çocuklar, "Ekmeğini bize teslim edersen onu öldürmeyiz" diyerek tehdit etmişler. Yılan, Keloğlanın ekmeğini çocuklara vermesiyle kurtulmuş. (M.28, s. 110)

3.4.1.12. Güven

Güven, herhangi bir kişiye veya duruma karşı kişinin içsel olarak kendini rahat hissetmesidir. İncelenen masallarda bu değer direkt olumlu bir şekilde işlenip mesaj vermek yerine kahramanların bu değerden yoksun olması işlenerek aktarılmıştır. Bu değerden yoksun olmanın yaşanacak olumsuz durumlara aktarımı ile işlenmiştir. Kendisine yardım etmek isteyen bir ihtiyara güvenmeyen paşa oğlu ve eşine güvenmeyen bir adam karşımıza güven duygusunun önemini gösterecek olaylar yaşayarak çıkmaktadır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Güven” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.15: Güven Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Altın	1
Anne Sütü Emmeyen Kadın	1

Paşanın oğlu “İhtiyar, beni kandırdı diye düşünmüş” ve kutunun sol tarafına bakmış. İhtiyara güvenmeyip kutuya baktığı için gözlerinin feri akmış, olduğu yere yığılmış ve kör olmuş. (M.1, s.30)

Adam arkasından iş çeviren karısını ve kızını bir mağaraya kapatmış. (M.2, s.34)

3.4.1.13. Vefa

Vefa, sevgide bağlılıktır. İncelenen bu masallarda kardeş gibi olan iki arkadaşın birinin ötekine vefası, bir annenin kızına olan vefası ve yavrularının kurtarılmasına karşılık vefa da bulunan bir anne leylek ve karga karşımıza çıkmaktadır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Vefa” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.16: Vefa Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Elma	1
Helal Hamza ile Haram Hamza	1
Sefa ile Cefa	3
Tilki	1

Leylek yavrularının, yanına yılan gidiyormuş. Yılanın kafasını kesmiş. Leylek, "Ne istiyorsan iste benden!" demiş. (M. 9, s. 58)

Haram Hamza bir kılıç çıkarmış. Yuvasından yılan yuvasından çıktıkça parçalamış. Yavru kargalar "Bu adam bizi kurtardı. Yılanı parçalayıp şapkasının altına sıkıştırdı" dediler. Anne karga "Yavrularımı tehlikeden korudun. Can istiyorsan veririm, mal istersen veririm" demiş. (M.16, s. 77)

"Bensiz nasıl uzak yollara çıkarsın?" demiş kendi kendine Sefa'ya yetişmek için atını mahmuzlarken. Meğer ailenin tek oğlu olduğu için Sefa, Cefa'ya çıkacağını söylememiş. Cefa da ona "Sen nereye ben oraya" demiş. (M.40, s. 163)

Cefa uyanır uyanmaz; "Kardeşim nerede?" demiş. (M.40, s. 163)

Cefa, atına binip kardeşini aramaya çıkmış. (M.40, s. 163)

Anne, kızını gelin olarak uzaktaki bir köye vermiş. Bir yıl altı ay geçmiş. "Bu kızı gelin yaptık ama öldü mü diri mi?" diye merak etmiş annesi. Seyahati için düzenlemeler yapmaya başlamış. "Kızın ziyaretine hazırlıksız gitmek olmaz" diyerek bir küp kuru üzüm, pekmez ve havra hazırlamış. (M.44, s. 174)

3.4.1.14. Eşitlik

Eşitlik kavramı aynı haklara sahip olabilme anlamı taşırken bazen de aynı paylarda paylaşım yapmak anlamlarına gelmektedir. İncelenen masallarda bu değerin ilk mesaj olarak verildiği durum eşitliğe aykırı davranılmasının kardeşle olsa ilişkileri bozup haksızlık doğurabileceğine değinilirken arkadaşlar arasında adaletli olunabilmesi için eşit paylaşım yapılması aracılığı ile de okuyucuya mesaj verilmiştir. Eşitlik değeri incelenen masallarda en az işlenen değerlerden biri olmuştur.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Eşitlik” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.17: Eşitlik Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
İki Kardeş	2

Küçük kardeş "Akşam yemeğimi bitirdim. Akşam yemeği şimdi senden" dedi. "Bir gözünü çıkar, sana yemek vereceğim" diye yanıtlamış büyük abi. Küçük kardeş "Yemeğimi benden önce yedin. Bitirdikten sonra gidip bir şeyler yememi istiyorsun. Bir daha aç kalırsam diğer gözümü yiyeceksin. Artık seninle kardeşçe bir ilişkim yok. Seninle ilişkimiz burada bitiyor" demiş. (M.25, s.100)

Kurt bacaya çıktı; ayı kapının önünde durdu; Tilki değirmene girmiş ve adamı koklayarak yakalamış. Adam parçalandıktan sonra öldürüldü. Kurt, "Paylaştıracam" demiş. Körpe eti almış ve kemiği ayıyla tilkiye verdi. Ayı "Bu paylaşım haksızlıktı. "Paylaşımı tilkiye bırak" demiş. Tilki kemikleri alırken, yumuşak tarafı kurda, ayıya verdi. Ayı, "Şimdi adil oldu!" demiş. (M.25, s.100)

3.4.1.15. Sadakat

Sadakat kelimesini doğruluk ve dürüstlük ile bağdaştırabiliriz. Şartlar ne olursa olsun bağlı olmanın gerekliliğini anlatan bir kavramdır. İncelenen masallarda sadakatli olmanın verdiği mesajlardan ziyade sadakatli olmamanın getireceği olumsuz durumlar üzerinden okuyucuya mesajlar aktarılmıştır. Sadakatsizliğin doğuracağı netice konu edinilmiştir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Sadakat” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.18: Sadakat Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Anne Sütü Emmeyen Kadın	4

Anne sütü emmeyen bu kadın, kocasından gizli, kırk tane dost edinmiş. (M.2, s.32)

Adam uykuda iken, karısı adamın elini ayağını kırk top iple bağlamış. (M.2, s.32)

Atın kuyruğundan bir tel, ayağından bir tel kıl koparıp kadının kocasının elini ayağını bağlamış. Kapının eşiğine koymuş. Kendi de kadınla evlenmiş. (M.2, s.33)

Arkasından iş çeviren kızını ve karısını bir mağaraya kapamış. (M.2, s.34)

3.4.1.16. Yol Gösterme –Nasihatte Bulunma

Nasihatte bulunma, bir kimseye doğru, uygun yol göstermek olarak tanımlanabilir. İncelenen masallarda da kahramanlara, kendinden büyük insanlar tarafından yapması ve yapılmaması gereken şeyler aracılığı ile öğütler verilip yol gösterilmiştir. Büyüklerimiz tarafından yapılan nasihatlerin dinlenilmediği takdirde her zaman büyük sorunlara yol açacağı vurgulanmaya çalışılmıştır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Yol gösterme-Nasihatte bulunma” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.19: Yol Gösterme-Nasihatte Bulunma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Kırk Kardeş	2
Mercimek	1

Çocukların babası, kırk kızı olan bir evin rüyasını görmüş. Etrafını saran çocuklarına "Çocuklarım, bu gece bir rüya gördüm. Rüyada kırk kızları olan bir aile varmış." Gidip bu kızları elde etmeye çalışın. "Burada kırk ev yapıyordunuz. Bu kadınları arayıp bulacak ve onlarla evleneceksiniz. Yolunuz üzerinde bir çayırdan geçeceksiniz. Orada durun ve rahatlayın. Ancak atlarınızı çayıra bağlamayın veya üzerine oturmayın. Daha sonra önünüzde bir mağara belirecek. Mağaraya girmeyin. İçeri girerseniz başınız belaya girer" diye uyarmış. (M.31, s. 126)

Çayıra vardıklarında, "Artık yorulduk, biraz dinlenelim" dediler. "Çayırdan uyumayalım" dedi Keloğlan. Burası ıssız bir yer değil, babamız bizi temin etti" dedi Keloğlan. Fakat kardeşleri "Ne biliyorsun pis kel! Kırk kişi olduğumuz için kimse bize yaklaşamaz" dediler. Atları bağladıktan sonra çimenlerin üzerine uzandılar. Keloğlan hiç dinlenmedi. Kardeşleri uykuya dalmışlardı. Birden önünde bir ejderha belirdi ve "Buranın terk edilmiş olduğuna inanıyor musun?

Bu bölgeyi savunuyorum. Seni parçaladığımda atlarınla birlikte yiyeceğim” dedi. (M.31, s. 126)

Çok yorulduk, o yüzden bu mağarada biraz kestirip sabah yola çıkacağız, diye önerdi kardeşleri. Keloğlan yine, "Babamız bu mağaranın tehlikeli olduğunu söylemişti" dedi. "Defol oradan, pis kel," diye bağırdı kardeşleri. "Çayırda uyumamamızı tavsiye ettin. Ne oldu? Kimse yoktu” diyerek atları mağaraya bağladılar. Keloğlan yine uyumadı. Kardeşleri uyuduktan sonra mumu mağaraya taşıdı. Bir delikten mağaranın başka bir yerine gitti. Kırk devler burada uyukluyormuş meğer, kılıcını çekmiş, devleri teker teker yok etmiş. (M.32, s. 127)

3.4.2. Manevi Değerler

3.4.2.1. Dua

Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin (TDK, 2022). Dua kavramını inanılan manevi güce isteklerimizi yalvarış olarak da tanımlayabiliriz. İncelenen masalar aracılığı ile öğrenmekteyiz ki kahramanlarda Allah inancı bulunmakta ve zorda kaldıklarında yardım dilemektedirler. Edilen dualar kahramanlar için zor durumlardan ve yaşanan ikilemlerden kurtuluş sağlamaktadır.

“Adıyaman Yöresi Masalları”nda incelenen “Dua” değeriyle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.20: Dua Değeriyle İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Hain Kardeş	1
İbrahim Ethem	1
Keloğlan ile Hazal	1
Yumurta Gızı	1

Cenâb-ı Hakk'a dua etti. Üzerine erkek kıyafeti verdi. Böylece tehlikeden kaçınmış. (M.14, s. 71)

"Ey Allahım Nasıl yapayım? İşte benim çok sevdiğim çocuğum! Bir gönülde iki aşk olmaz sen Yüce Allah. Senden vazgeçmeyeceğim Ya Rab; sen benim kurtarıcısın. Bundan da vazgeçmeyeceğim; bu benim çocuğum Benim canımı

ya da çocuğumun canını al ki kurtulayım” diye yalvarır. Dua ederken çocuğu düşer ve ölür. (M.21, s. 91)

Sonunda orada bulunan Hızır'dı. Hızır ellerini Allah'a kaldırdı ve "Ya Rabbi, bu kulunun arzusunu yerine getir!" dedi. Adam birden kaybolmuş. Keloğlan artık öyle bir güce sahiptir ki, sınırların ötesindedir. (M.29, s. 115)

Gız, çıır çıplak galdığından “Allah'ım beni guş et.” demiş. Allah, onu guş etmiş.(M.51, s. 200)

3.4.2.2. Namaz

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Namaz” değeriyle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.21: Namaz Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
İbrahim Ethem	2
Gurt	1

Namazda Allaha'a dua êdor. (M.21, s. 91)

Oğlı, namaz kılariken “pat” düşör. Ölor. (M.21, s. 91)

Goyun; “Yirsin yimesine de! Abdest alıp namaz gılıyım da ondan sonra beni yirsin” demiş. (M.12, s. 67)

3.4.2.3. Kader İnancı

Kader inancı bütün olayların önceden ve değişmeyecek şekilde düzenlendiğine olan inançtır. Kader kavramı bu masallarda kişilerin sahip olduğu dini inanç bağlamında ele alınmıştır. İlk iki masalımız *Akacak kan damarda durmaz sözünün temsili olup diğer masalımız kadere teslimiyetle vuku bulmuştur.*

“Adıyaman Yöresi Masalları”nda incelenen “Kader inancı” değeriyle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.22: Kader İnancı Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Kader	1
Tahdir, Tebdil Olmaz	1
Üç Günlük Bebek	1

İnsanların geleceğine bakan bir adam varmış. Dünyadaki en değerlisi kıztymış. Bir gün bu baba, "Ben herkesin kaderini düşünürüm, kızımın kaderini de ben düşünüyüm. Allah'a lütfen kızımın kaderini de bana haber ver" deyip dua etmiş. "Kızımın kaderinin gökte bir bulutta olduğunu görmüş". Kızın yanına yaklaşıp, "Kızım, dışarı çık ve neler olduğunu gör" demiş. Küçük kız, "Baba, baba! Yağmur taşıyan bir bulut hareket ediyor" demiş. Kız geri döndükten sonra "Kızım, tekrar dışarı çık" demiş babası. Kızı oraya sürüklenen bir bulut içine alarak "Sen benim kaderimsin, ben de seninim" demiş. (M.26, s. 103)

Vezir, "Padişahım, bugün bu köyde bir çocuk dünyaya geldi" dedi. "Senin kızınla evlenecek" demiş. Paşa, "Dime!" diye bağırması. Doğan çocuğun babasını ziyaret etmişler. Genci çıkardılar, üzerini bezle bağlayıp kutuyla kapladılar ve kutu suya attılar.

Uzun zaman olmuştu. Genç büyüdü. Paşayla vezir, başka bir gün yine gezmeye çıktı. Değirmene kadar geldiler. Vezir, "Padişahım o çocuk geldi" dedi. Çocuğu bir dağın tepesine çıkardılar. Onu bir ağaca astılar ve iple bağladılar. Oğlan da ona rastlayan kervancı tarafından ağaçtan indirilmiş. Kızla birbirlerine rastlayıp nikâhlanmışlar. Çocuğun yine kurtulduğunu duyan Padişah "Mektupta ne yazıyormuş" demiş. "Akşam olursa sabah nikâhı giyin, sabah olursa nikâhı giyin" dedi ayetten alıntı yaparak. Padişah, "Tebdil tahdir değildir, tahdir tebdil değildir" demiş. (M.43, s. 172-173)

Büyük çocuk, zıplamış bir evin önüne düşmüş. O evin kızıyla evlenmiş. Ortancası da bir evin bahçesine fırlamış. O evin kızıyla evlenmiş. Küçük oğlan da sıçramış ama her seferinde bir çalının önüne düşmüş. Paşa da, bu durumda bir imkânsızlık havası hissetmiş. Küçük çocuğuna "Atladığında hep bu çalının önüne düşüyorsun" dedi. Bu nedenle, kaderin demek ki bu çalının dibinde yatıyor" demiş. (M.46, s. 182)

3.4.2.4. Allaha İman

Bu düşünce, sevmek, Allahü Teâlâya teslim olmak, O'na itaat etmek, onun her işini güzel görmek, her ızdırabını, her iyiliğinden daha tatlı görmek, dostunu dost, düşmanını düşman, yâni deyimle söylemektir. başka bir şekilde, her şeyin O'nun yararına yapıldığını görmek.

Yunus Emre'nin "Yaradılanı severim, Yaradan'dan ötürü." Sözü tam da Allah'a olan sevgiyi ve tek olan varlığını ve kabulünü belirten en güzel sözlerdendir.

İncelenen ilk masalda bir adamın nasihati üzerine imana gelen masal kahramanının Allah sevgisi ve Ona olan bağlılığı dışında bir şey taşımamak için tahtından ve ülkesinden vazgeçişini görmekteyiz. İkinci masalda ise bir adamın imana gelmesi ve sonradan tekrardan vazgeçiş ile yaşadığı yıkımları görmekteyiz. Bu masallarda Allah'a iman ve Allah'a sevgi örnekleri iç içe geçtiğinden aynı başlık altında sunulmuştur.

“Adıyaman Yöresi Masalları”nda incelenen “Allah’a iman” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.23: Allah’a İman Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
İbrahim Ethem	3
Lanetli Adam	2

Kızgın Arap öyleyse git söyle: "Evde yatağında uyumayan Allah'ı bulabilir misin? "Söyle ona padişahlığı terk edip saraydan çıksın" demiş. (M.21, s. 90)

“Allahu Ekber, kuşun yiyeceğini bile veren Allah insanlara rızkını yine ulaştırıyor” demiş. Bundan sonra saltanattan ayrılacağım. Eve döner. Atını alıp yola çıkmış. Bir çobana rastlar ve "Giysiyi bana ver," demiş. "Aman sultanım elbisemi nasıl giyeyim?" demiş. "Elbiseyi ver" demiş Sultan. “Benimkini al, ya giy ya da çöpe at, nê êdarsan êt” demiş. Çoban cübbesini giyer ve yola koyulur. Padişah gidip bir dağda Kendisine kalacak bir yer bulur. Odun satarak geçimini sağlamış. (M.21, s. 90)

“Sen, Cenab-ı Allah, bir kalbde iki aşk olmaz dedin. Senden vazgeçmeyeceğim Ya Rab; sen benim kurtarıcısın. Bundan da vazgeçmeyeceğim; bu benim çocuğum Benim ya da çocuğumun canını alın ki hangisi önce gelirse, kurtuluşa erebileyim” demiş. (M.21, s. 91)

Cebrail ile cevap verdi Allah "Bu adama inanmasını söyle. İman' a gelsin" demiş. Adamın rüyasında Cebrail onu "Allah'a inanmaya" teşvik etmiş. Adam uyandığında şaşırılmıştı. Bir sonraki gece Cebrail geri döndü ve onu yine "Allah'ı' inanmaya" çağırdı. Adam iyice korkmaya başladı. Üçüncü gece Cebrail geri döndü ve onu yine "Allah'a inanmaya" çağırdı. Uyandığında adam Allaha inandı ve iman etmeye başladı. (M.35, s.142)

Uzun yıllar geçmiş. Adam mal varlığın kaybetmiş. Parasız kalan adam, "Allah'a tevekkül ettiğim için malımı kaybettim. Benden geriye hiçbir şey kalmadı. Eskisi gibi olmaya devam edeceğim" diye düşünürken Cebrail "Daha önce aldığım mal haramdı, Allah hepsini aldı. Sen Allah yolundan ayrılma uygun yolu izlemeye devam et eski malını geri alacaksın" demiş. Adam namazına devam etti. Allah ona eski servetini geri verdi. "Aldığı malın zekâtını ver" demiş Allah'ın gönderdiği Cebrail. Malın zekâtını vermek adama zor gelmiş. Bu kadar maldan vazgeçmek zor olduğu için zekâtı atlamış, büyük bir sel olmuş, adam nesi varsa hepsini kaybetmiş. (M.35, s.142)

3.4.2.5. Emaneti Koruma

Emanet kavramı, güvenilen bir kimseye koruması için geçici olarak tedavi edilen şey olarak tanımlanabilir. Emaneti korumak son derece önemli bir davranıştır. Kişilerin kendilerine emanet edilen herhangi bir şeye sahip çıkması, emanete ihanet etmemesi, sorumluluk bilincinin de gelişmiş olduğunu gösterir. İncelenen masallarda bu “emaneti koruma değeri” iki ayrı yerde karşımıza çıkmaktadır. İlkinde bir arkadaşın annesine gönderdiği emanetin sağ salim ulaştırılmasına değinilirken, ikincisinde emanetin önemi hususunda verilmek istenen mesaj doğrudan aktarılmak yerine dolaylı olarak aktarılmıştır. Emaneti hakkıyla koruyamadığımız durumlarda bunun er ya da geç cezasını çekeceğimiz anlatılmaktadır.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Emaneti koruma” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.24: Emaneti Koruma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Cadı	1
Sandıktaki Kız	1
Senem	2

Oğlan, bir evdeki kadına yavruları emaneten teslim etmiş. Kadın yavruların sulağına su koyuvermiş. Bu kadına "yavruları saatte bir kontrol etmesini" söylemiş oğlan. Yavruların önündeki sular kan ve irine dönüşünce oğlanın tembihini hatırlayarak yavruların bağlarını koparmış. Aslan ve kaplan kavak ağacı devrilmek üzereyken yetişip oğlanı kurtarmışlar. (M.5, s.44)

“Anneme sandık aldım sizden bir ricam var. Alırsınız sandığı anneme teslim edersiniz. Mehmet'in işleri var. Birkaç gün daha çalıştıktan sonra geleceğimi söylersiniz.” demiş. Arkadaşları Köylerine döndüklerinde sandığı yaşlı kadına vermişler. (M.39, s. 152)

Hacca gitmeyi düşünen anne baba oğlanı alıp kızı geride bırakmaya karar vermişler. Kız konusunda kime güveneceklerini şaşırmışlardı. Sonunda kızı köyün imamına verme kararı almışlar. Hocaya yaklaşıp "Hocam hacca gidiyoruz" dediler. Kızımız konusunda güvenebileceğimiz tek kişi sensin. Hoca, "Kızınız önce Allah'a, sonra bana emanet verildi bilin!" demiş. (M.4, s. 164)

Ağa ayağa kalkar kalkmaz onu cehenneme göndermeden önce işkencecilerin, imamın ve emanete sahip çıkmayan cadının kafalarını uçurmuş. (M.41, s. 167)

3.4.3. Kişisel Değerler

3.4.3.1. Özür Dileme – Affetme Değeri

Hatalarımızın olduğu zamanlarda bunları telafi etmek için karşımızdakinden özür dileriz.

Affetmek özür dilenmesinin kabulü ile birlikte bir sonuçtur. İncelenen masallarda bu iki değer iç içe geçtiğinden aynı başlık altında verilmiştir.

Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Özür dileme-Affetme” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.25: Özür Dileme-Affetme Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Hain Kardeş	1
Kel	1
Sandıktaki Kız	1

Padişah, hepsini affedip iyileştirmiş. (M.14 , s. 73)

Kel derisizdi. Derli toplu kıyafetlerini giyerek Paşa konağına gitti. Orada bulunan herkes saygıyla onun önünde ayağa kalktı. Kel'in alıştıkları Kel olmadığını anladılar. Vezirin oğlundan ve kızirin oğlundan üstündü. Hiçbiri farkında değildi. Kel, kayınpederinin elini öptü. Paşa, Kel' e üzüntüsünü ve

özrünü bildirmiş. Yedi davul ve yedi zurna ile Kel' i kızıyla evlendirdi. (M.27, s. 108)

Mehmet pişmanlığını dile getirmiş. Kızdan özür dilemiş, kız da affetmiş onu. Mehmet, annesini de Bağdat'a getirip oranın padişahı olmuş kızı da eşi yapmış. (M.3, s. 158)

3.4.3.2. Kahramanlık

Kahramanlık, savaşta yiğitlik ya da tehlikeli bir durumda yararlık gösteren (kimse). Bir olayda önemli yeri bulunan kimse (TDK, 2022). Bu gibi tanımları bulunmakta iken incelenen masallarda ki kahramanlıklar milli olmaktan ziyade daha çok ikinci anlamı ile vuku bulmuşlardır. Masalardaki kahramanları zor durumdaki insanlara yardım ederken onları kurtarıırken görmekteyiz.

“Adıyaman Yöresi Masalları”nda incelenen “Kahramanlık” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.26: Kahramanlık Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Elma	2
Helal Hamza ile Haram Hamza	3
Kırk Kardeş	2

Hiçbiri samanı ateşe vermemiş. Tam gitmek üzereyken kapının eşiğinde ikinci bir kılıç görmüş. Elini ve kılıcı samana dokundurmuş. Yanmış saman. Kılıcı alarak yılanın olduğu odaya gitmiş. Yılanı kırk parçaya ayırıp bir torbaya koyduktan sonra, ipi çekin, diye bağırmış. (M.9, s.58)

Yılanın başı paşanın oğlu tarafından kılıcıyla kesilmiş. Yılanın başı koparılınca sular çağıldamaya başlamış. (M.9, s.59)

Su kaynağına yönelmiş. Çeşmeden bir ejderha çıkmış. Ejderha, Haram Hamza tarafından kırk parçaya bölünmüş ve ardından "Artık su doldurabilirsiniz" demiş. (M.16, s.77)

Ağacın tabanından bir yılanın çıktığını görmüş. Yılan yuvadan çıkarken kılıcını çekip kesmiş. Onu kırk parçaya ayırdı ve hepsini toplayarak şapkasının altına yerleştirmiş. (M.16, s.78)

Devin ve adamlarıyla kavgaya tutuşmuş. Kılıcını çıkartmış ve başlarını kesmiş. Kızı devin kafatasını kırk parçaya ayırarak kurtarmış. Kızı ve kızın kardeşiyle birlikte köyüne geri dönmüş. (M.16, s. 79)

Bir delikten mağaranın başka bir bölgesine gitmiş. Kırk dev burada uyuyormuş. Bir kılıç çıkararak devleri teker teker yok etmiş. Devlerin kulaklarını ve burunlarını çıkarıp atının yem torbasına yerleştirmiş. (M.31, s.127)

Rengi siyah olan kuşu vurmuş. Doğruca kuşa doğru yürümüş ve kafasını kesmiş. Orada bulunan kutuda üç yavru varmış. Çığlık atan kafatasının yaklaştığını görünce. Kutuda ki kuşlardan birinin kafasını koparmış. Kafatası bu şekilde olduğu yere düşüvermiş. Keloğlan, kızı alıp sonra mağaradan kurtarmış. (M.31, s.133).

3.4.3.3. Kanaatkâr Olma

Kanaatkâr olmak, az olan ile yetinen ye da elindekilerinin kıymetini bilip açgözlü olmamaktır. İncelenen masallarda bu değere bir masalda yer verilmiş olup kahraman bu değer üzerinden sınanmıştır. Kahraman, direkt olumlu davranışlar sergilemeyip bu değere aykırı davranarak kanaatkâr olmanın önemi dolaylı mesaj olarak verilmiştir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Kanaatkâr Olma” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.27: Kanaatkâr Olma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Altın	4

İhtiyar "Yükünü gübre yerine altın ve elmasla değiş tokuş etsem ve ikiye bölsek sorun olur mu?" demiş. Paşanın oğlu "Tabii! Neden olmasın" deyi vermiş. Yüklerini değiştirmişler. Yaşlı adam önünde namaz kılarken bir mağaranın kapısı açılmış. Paşa'nın oğlu bu zenginliği ve mücevherleri görünce çılgına dönmüş. Ceplerine, ayakkabılarının içine ve şapkasının tabanına altın koydu. Ayrıca atların üzerine altın ve değerli taşlar yığdırmış. (M.1, s. 29)

Yaşlı adamla yollarına devam etmeye başlamışlar. Paşa'nın oğlu, "Bana on at daha versen iyi olur. Otuz tane bende, on sende kalsın. Yirmi atla eve geldiğimde babam, "Diğer atları ne yaptın?" Yaşlı adam "Tabii" deyip on at hediye etmiş. İlerlemeye devam ettiler. Paşanın oğlu "Eve otuz atla dönersem babam bana

kızır. Beş atı alsam iyi olur, otuz beş atı ben alırım." dedim. Yaşlı adam boynunu büküp "Tamam oğlum." dedim. Yollarına devam ettiler. Paşa'nın oğlu "Bütün atları eve götürmezsem babam bana kızır. Bana beş atını da ver." deyince; yaşlı adam omuz silkip çaresizce "Tamam oğlum." demiş. (M.1, s. 30)

Paşa oğlu "Kız tahta olup yere düşünce bir kutu düştü. O kutu bir işe yarar mı nerede? demiş. Yaşlı adam "Ben dışkı yükünü altın ve elmasla takas ettim. Yarısı benim, yarısı senin. Bütün parayı aldın, sesimi çıkarmadım. Artık peşimden düş." dese de Paşa'nın oğlu "Sandığı da teslim edeceksin; yapmazsan seni öldürürüm." Yaşlı "Oğlum seni rüyamda gördüm son defa uyarıyorum! Dert çıkaracaksın başına" demiş. Paşaoğlu "Çare yok! Kutuyu da bana teslim edeceksin" deyince ihtiyar bunu da kabul etmek zorunda kalmış. (M.1, s. 30)

Paşa'nın oğlu kutuyu da ele geçirdiği için mutluymuş. Kutunun önce sağına dönüp bakmış ve orada ne kadar çok altın ve mücevher olduğunu görmüş. Sonrasında sol tarafına bakarak, "Yaşlı adam beni kandırdı daha çok altın varmış" diye düşünürken birden kör olup, gözleri kandan ıslanmış. Yaşlı adam da atları ve kutuyu aldıktan sonra gitmiş. (M.1, s.31)

3.4.3.4. Sözünde Durma

Bu değeri bir kimseye verdiğimiz sözü yerine getirmek olarak açıklayabiliriz. Sözünde durmak bir kimseye sırtımızı dayayabilmede güvenin en önemli koşuludur. İncelenen masallarda da zordaki kahramanlar yardım istedikleri kişilerden doğruluk görüp onların kendilerine verdikleri sözleri tuttuklarını görmekteyiz. Sözünü tutamayan kimselerin ise yaptıklarının yanlış olduğu mesajı verilmektedir

Adıyaman Yöresi Masalları'nda incelenen "Sözünde durma" değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.28: Sözünde Durma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Cadı	1
Hendek	1
İhtiyar Adam ile Yılan	2
Kader	2
Kırbaç	1
Kırk Kardeş	3
Sefa ile Cefa	1

Çocuğun, evine bıraktığı yavrulara vermesi için bıraktığı su yaşlı kadın geldiğinde kan ve irine dönüşmüş. Yaşlı kadın çocuğun sözlerine uymuş ve yavruları çözmüş. Aslan ve kaplan kavak ağacı devrilmekteyken yetişmişler. (M.5, s. 44)

Delikanlı, bir kızın koluna girerek "Allah'ın izniyle seni istiyorum, benimle evlenir misin?" diye sual etmiş. Kadın da bir şart sunmuş "Allah'ın işine hiçbir şekilde karışmayacağına dair söz ver bana" dedi. Genç "Tamam." demiş. Allah'ın rızasıyla evlenmişler. Bir yıl olmuş. Oturup hesap yapmışlar. Genç "Aldığımız eşyaları aynı fiyata sattık ama üç katı para kazandık. "Nasıl oldu?" diye sormuş. Kadın da "İşte bizim birlikteliğimiz burada bitiyor! Allah'ın işine karışma demiştin sana unuttun mu? "Neden Allah'ın işine karıştın?" demiş. (M.17, s. 79-80.)

"Git oradan, seni değersiz " demiş karısı. "Tilki seni kandırmış. Tavuk değil. Ağanın köpeğini heybeye koyup götür sen de. Bırak köpek tilkinin peşinden gitsin." Demiş. Yaşlı adam, "Bunu yapamam," dedi. Ayıp olur" diye eklemiş. Karısı, "Defol buradan!" diye bağırmış Yaşlı adam, çaresiz verdiği tavuk sözü yerine tilkiye vermek için ağanın köpeğini alıp heybeye koymuş. Tilkiye yaklaşıp, "Tavuklar bu heybede" demiş. Yaşlı adam heybenin ağzını ucundan açtığı gibi köpek dışarı fırlayıp tilkiyi kovalamış. Tilki çok uzaklara kaçmıştı. "Ne işim vardı da yaşlı adamı yilandan korumaya çalıştım" demiş. (M.23, s. 95)

Bir gece dev uyuklarken kız anahtarları almış. Kadın sözünü tutmadan anahtarları aldı ve kapıların kilidini açtı. Giriş kapısının kilidini açtı. Odada iki delik vardı. Biri altın, diğeri gümüş ile doluydu. Bunları gördüğüne çok sevindi. Diğer kapının kilidini açtı. Bu odadaki duvarlara genç kızların ve yeni evlilerin elleri, ayakları, gözleri ve dilleri asılmıştı. Kız bunun üstüne çok korktu. (M.26, s.104)

Paşa, Vezire " Senin cesaretin daha büyüktü. Kırbacı alabilirsin" demiş. Paşa vezire "Senin kahramanlığın daha büyükmüş. Kırbaç senindir." demiş. (M.30, s. 123-124)

Dev "Yedi odam var. Beş tanesinin anahtarını sana vereceğim ancak iki odanın anahtarı bende kalacak." demiş. Kadın da " Tamam" demiş. (M.26, s.103)

Keloğlan, hatırladığı kadarıyla ejderhaya verdiği sözü tutmuş. Ejderhanın çayırına doğru ilerlemiş. Yüzünü çeşmenin duvarına doğru dönerken, "Uf," diye mırıldanınca ejderha gelmiş.(M.31, s.127).

"Kalk, ejderhaya gidelim," demiş. Keloğlan. "Sen ejderhanınsın, benim değil. Ona seni getireceğime dair söz verdim." Ejderhanın çayırına doğru ilerlemişler. Yüzünü çeşmenin duvarına doğru dönerken, "Uf," diye mırıldanınca. Ejderha uzaktan gelivermiş.(M.31, s.127)

"Sana bir elma vereceğim" demiş ihtiyar. Bu elmayı ikiye bölüp eşlerinle aranızda paylaşırsanız bir çocuğunuz olur. Onlara elma kabukları verirsiniz, atlarınız da aynı şekilde bir tay üretecektir. Yalnız ben gelene kadar isimlerini vermeyeceksin, dedi. Çocuklar artık yetişkin. Arkadaşları onlara "bebek" diyor ve isimsiz oldukları için onlarla dalga geçiyordu. Vezir ve paşa artık çevredeki herkes tarafından baskı altına alınmıştı. Paşa stresi kaldıramadığı için isim koyma töreni hazırlıklarına başladı. Yemekler yapılır, buzağılar kesilir, düğün derneği kurulur. İhtiyar birden çıkarak "Ben gelene kadar isim kullanmayacağına söz vermemiş miydim?" demiş. Paşa meseleyi anlatırken yaşlı adamın ellerini ayaklarını öptü. Yaşlı adam çocuklardan birine Sefâ diğerine Cefa adını kurup kayboldu. (M.26, s. 104)

3.4.3.5. Düşünerek Davranma

Düşünerek davranmayı sorunlar karşısında o sorunu çözmeye yönelik verilen en doğru karar olarak tanımlayabiliriz.

Bu değer, incelenen masallarda da bir nevi aklını kullanarak zor durumlardan kurtulmayı ya da en iyi olmayı anlatır. Kahramanların karşılaştıkları problemlere çözüm için en akıllıca olan seçeneğe yöneldiğini görmekteyiz. İncelenen ilk masalımızda düşünerek davranmamız gerektiği ile ilgili verilmek istenen mesaj diğerleri gibi doğrudan örnek bir davranış ile değil olumsuz sergilenen bir davranış üzerinden anlatılmıştır; düşünmeden davranan bir kahramanın hem kendisini hem de eşini koyduğu olumsuz durumları görmekteyiz.

Adıyaman Yöresi Masalları'nda incelenen "Düşünerek davranma" değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.29: Düşünerek Davranma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Hırsız	2
İğci Baba	1
İhtiyar Adam ile Yılan	1
Keloğlan ile Hazal	1
Kırbaç	1

Fatma, "Deveyi Abuzer getirdi, onu kestik ve kavurma yaptık, leğenin altına koydum" demiş. Devenin sahibi gitmiş ve şikâyet etmiş. Abuzer tutuklanmış ve hapishaneye götürülmüş. (M.18, s. 81).

Birkaç gün sonra Fatma kocasını ziyaret etmiş. Kocasının hikmetli sözlerini hatırlayıp "Aman Allah'ım kapıya dikkat et dedi bana" diye düşünerek Fatma cezaevine girerken kapıyı söküp sırtında taşıdı. Abuzer "Bu kapıda nedir Fatma?" diye sordu. Sen bana kapıyla ilgilen dedin ben de sırtımda taşıdım, dedi Fatma. Abuzer "Sen yarım akıllı bir hanımsın!" diye bağırdı. (M.18, s. 81)

İğci Baba'nın evinde bulunan kız aç olduğunu söylemiş. "Sen insan eti yer misin?" diye konuşmuş İğci Baba. Kız da "Biz insan eti yiyemeyiz" demiş. Barmağımı yer misin diye sorunca kız " Ben yerim." demiş. Baba barmağını kırdı kıza verdi. Kız gizlice barmağın kediye verince kedi de yutmuş. İğci Baba "Yedin mi?" demiş. Kız "Yedim" demiş. "Neredesin barmağım ?" diye sormuş Baba. Barmak, "İçim ısındı sıcak midedeyim!" deyince. "Benim gibi birini arıyordum ve seni buldum. Bugün ben senin babanım, sen de benim kızımsın" demiş. (M.22, s. 93)

"Bu kutuya nasıl sığdın?" demiş. "Kutuya gir bakalım ne olacak. Kutunun içine doğru eğilince yılan tilki kutunun kapağını da gövdesini de kapatmış. Böylece yilandan kurtulmuşlar. (M.23, s.96)

"Durun, neden kavga ediyorsunuz!" diye bağırmış kavga edenlere Keloğlan. Babamızın malları için savaşıyoruz, demişler. Keloğlan "Nedir bu eşyalar?" diye soruvermiş. "Şu takke, asa ve deri" demişler. Keloğlan Ne işe yarar bunlar? Adamlar, "Deri üzerine oturunca, şapkayı takın, sopayla yere vurursan. Seni Allah'tan başkası göremez." Üç taşı Keloğlan alıp her birini bir yana fırlatırken, bu taşları getirin. Kim önce getirirse eşyaları alır" diye emretmiş. Adamlar taşları almaya giderken Keloğlan deriye oturup, takkeyi takmış, sopayı eline almış, yere vurmuş. Onlar taşları almaya giderken Keloğlan uçup gitmiş. Taşları alıp geldiklerinde ne eşyalar ne de Keloğlan varmış. (M.29, s. 120)

Paşa “Kahramanlıklarımızı anlatalım. Kimin kahramanlığı daha etkili ise kırbaç onun olsun.” demiş. Vezir “Önce sen anlat.” demiş.

(Veziri aklını kullanarak büyük olaylar anlatır)...

Paşa “Senin kahramanlığın daha büyükmüş. Kırbaç senindir.” demiş. (M.30, s. 125)

3.4.3.6. Davranışlarının Sorumluluğunu Alma

İnsanlar başkaları için karar verirken aslında aynı düşünceye kendilerini de hapsedtiklerinin farkında değildir çoğu zaman. Başka kimseler için umarsızca verdiğimiz kararlar belki de kendimiz için verdiğimiz kararlar olabileceğini düşünmeyiz. Bu değer de incelenen masallardan yalnızca birinde geçmektedir. Masaldaki padişah başkalarına göstermiş olduğu tavırlarla kendisi de etkilenmiştir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Davranışlarının sorumluluğunu alma” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.30: Davranışlarının Sorumluluğunu Alma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Burası Mısırdır Sorulmaz	1

Kavunları toplayarak bir eşekle taşımışlar. Mısır kapısına götürmüşler. Kapı sabah saat yedide açılıyormuş. Kapıya gittiklerinde, beş yüz kişi ve bin kişi kapıda birikmişti. Kapı açıldı ve kavunları alıp, para verdiler. Kavunlar tükendi. Güçüğü "Mısır Padişahı'na halimizi arz edelim." dedi. Padişahın yanına gittiler ve hallerini arz ettiler. Padişah "Burası Mısır'dır, sorulmaz!" deyince "Tamam" deyip ve gitmişler.

Bir zaman sonra, Padişahın kızı ölmüş. Cenazeyi üç yüz askerle birlikte mezarlığa götürdüler. İki kardeş kapıda bekliyorlar ve "Dur! Yüz lira ver." diyorlar. Padişah "Ne yüz lirası, siz kimsersiniz?" diyor. "Padişahım, yüz lira ver" diyorlar. Padişah yüz lira veriyor ve diyorlar ki "Padişahım, biz kavun ettik ama kimse bize para vermedi. Şikâyetimizi sana getirdik ama sen 'Burası Mısır'dır, sorulmaz' dedin. Eğer Mısır'da soru sorulmazsa biz de mezarlığı ele geçirdik." (M.4, s. 41)

3.4.3.7. Tedbirli Olma

Tedbirli davranma, karşılaşılabileceğimiz zor durumlara karşı önceden hazırlı olmaktır. Böylelikle bu zor durumları kolayca atlatıp sorunlarımızı çözebilir ve amacımıza ulaşabiliriz. İncelenen masallardan yalnızca birine bu değerle ilgili bulgular rastlamaktayız. Ejderha, Keloğlan'ın kızı kendisine getireceği sırada karşılaşacağı zorlukları bildiğinden kendisine yardımcı olacak şeyleri verir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Tedbirli olma” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.31: Tedbirli olma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Kırk Kardeş	2

Ejderha, Keloğlan'a "O kızı alıp bana getireceksin, getiremezsen seni yerim." demiş. Keloğlan "Tamam, yaparım." diyerek kabul etmiş. Ejderha, Keloğlan'a iki karınca kanadı ve iki karakuş kanadı vermiş ve "Bu kanatları cebinde sakla, sana yardımcı olacaklar." demiş. (M.31, s. 128)

Kızın babası ise Keloğlan'a şöyle söylemiş "Bir odanı arpa, buğday ve çavdar ile dolduracağım ve adamlarım gün boyunca bunları karıştıracak. Sen de sabahın ilk ışıklarına kadar bunları ayırt etmelisin. İkinci isteğim ise, benim iki karakuşum var ve sen de iki karakuş bulmalısın. Senin kuşların benim kuşlarımı yenerse kızı alabilirsin, yenerlerse kelleni keserim. Üçüncü isteğim ise, evimin önünde yükselen bir kavak ağacı var. Sen de elinde bir fincan kahve ile ağaca çıkıp inmeli ve kahveyi dökmemelisin. Eğer dökmezsen kızı alabilirsin, dökersen kelleni alırım."

Keloğlan, ejderhanın verdiği kanatları ateşte yaktı. İçeriye girmeye başlayan karıncaların kumandanı Keloğlan'ın ne sıkıntısı olduğunu sordu. Keloğlan, "Bu tahılı birbirinden ayıramıyorum" dedi. Karıncaların kumandanı askerlerine talimat verdikten sonra, arpa, buğday ve çavdar birbirinden ayrıldı. Keloğlan da yatıp uyudu.

Akşam olduğunda, Keloğlan ejderhanın verdiği karakuş tüylerini yaktı ve iki karakuş padişahın kuşlarından korkarak öldü. (M.31, s. 129)

3.4.3.8. İffetli Olma

İffetli olma değerini nefsin haram isteklerine karşın korunabilmek ve haramdan uzak durmak olarak tanımlayabiliriz. İncelenen masallarda da kadın kahramanların kendilerini haram olan nefeslerden koruması teması üzerine işlenmiştir.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “İffetli olma” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.32: İffetli Olma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Hain Kardeş	1
Sandıktaki Kız	2
Senem	3

Adam "Ya bana karşılık verirsin ya da ben seni öldürürüm!" demiş. Kadın "Ölsem de karşılık vermeyeceğim!" demiş. (M.24, s. 69)

Kadın, "Seninle ilgim yok. Sadece yolda geçerken asılı olduğunu gördüm ve acıdım, onun için borcunu ödedim." diyerek kaçmış. (M.14, s. 70)

Kadın, korkunç erkeklerin arasında korkmuş. Onların bakışlarına dayanamayarak, "Ey Allah, sen merhametli olmandır ve yalnız sen bana kurtuluş sağla ya da canımı al." diye dua etmiş. Allah, kadının duasını kabul etmiş ve gemiyi fırtına parçalamış, denizde batırmış. Kadın, kadın olarak belalardan kurtulamayacağını anlamış ve Allah'tan erkek kılığı için dua etmiş. Bu şekilde belalardan kurtulmuş. (M.14, s. 71)

Kız, yaşlı kadına "Sen beni gördün ama oğlum gelene kadar kimsenin beni görmemesi gerekiyor." demiş. (M.39, s. 153)

Kız, imamın kafasını sabunlamış, köpük içinde bırakarak taşı imamın kafasına geçirmiş. (M.39, s. 154)

Kız imamı görmüş. İmamın kendisine oyun oynadığını anlamış. İmamın amaçlarının farkındaymış. Küreği imamın sırtına vurmuş ve kaçmış. (M.41, s. 165)

"Ya bizimlesin ya da çocuğunu öldürürüz!" diye bağırarak tepeleri, dağları aşmış Senem "Öldürün" diye bağırılmış. (M.41, s. 166)

“Senem, "Bekle, şu çalının arkasında işimi yapacağım, namazımı kılacağım, sonra yanına geleceğim" diye cevap vermiş. Senem bir çalı arkasına gizlendi. Kara çarşafını çıkardıktan sonra çalıların üzerine fırlattı ve Oradan kaçtı. (M.41, s. 166)

3.4.3.9. Ziyaret Etme

Kültürümüzde ziyaret etme son derece önemli bir olgudur. Bir kimseyi veya birilerini görmek istediğimizde yaptığımız bir eylemdir. Sevgi göstergesi olarak bu ziyaretler incelenen masallarda karşımıza; bayram ziyareti -kültürümüzün bir göstergesi olarak- ve kızını özleyen bir annenin ziyaretine gitmesi olarak çıkar.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Ziyaret etme” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.33: Ziyaret Etme Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	F
Sefa ile Cefa	2
Tilki	1

Paşa, bayram gününde diğerlerinin akraba ziyaretine gitmesine huzursuz olmuş. "Herkesin çocukları ve aileleri var ama bizim yok, neden dışarı çıkıp gezmeyelim?" diye düşünür. (M.40, s. 159)

Bu zamanda arabalar ve yollar yoktu, insanlar kilometrelik mesafeleri yürüyerek yolculuk yapmak zorunda kalırlarmış. Bu nedenle insanlar birbirlerini daha az ziyaret eder ve hediyeler de alıp vermezlermiş. Paşanın karısı ise "Bu kızı evlendirdik ama hala nerede olduğunu bilmiyoruz, hediyesiz mi gideceğiz onu ziyaret etmeye?" diye düşünür ve yolculuk hazırlıklarına başlar. (M.44, s. 174)

3.4.3.10. Emek Verme

Emek vermeyi sevdiğimiz kimseler için ya da elde etmek istediğimiz başarılar için uğruna çaba sarf etmek olarak tanımlayabiliriz. İncelenen masallarda da kendisini affettirmek isteyen bir kahramanın çabasını görmekteyiz.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Emek verme” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.34: Emek Verme Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Dev Yavrusu	1

Kocası eve geldiğinde, kadın çatıya çıkmış ve ona "Sen benim yüzümü çok kırdın. Artık seni göremem, demir bir çizme alana kadar" diye söylemiş. Kadın, "Ben yapmadım" diye yalan söylemiş. Kocası kadının söylediklerine inanmamış. Kocası atına binip gitmiş ve kadın gece boyu ağlamış. Ertesi sabah uyanınca da dükkânlardan demir bir çizme almış ve yola çıkmış. (M.8, s. 52)

3.4.3.11. Fırsatları Değerlendirme

Fırsat kavramını isteklerimize sahip olabilmek için uygun düşün zaman olarak tanımlayabiliriz. Hayat bizlere bazen şanslı yüzünü gösterir ve pek çok konuda isteklerimize ulaşabilmek için fırsatlar sunar. İşte bu fırsatları değerlendirmek yahut elimizin tersiyle itmek bizlere kalmıştır. İncelenen masallarda da kahramanlar kendilerine gelen fırsatları ya direkt tepmişlerdir ya da sahip olsalar bile sonradan ellerinden kaçırmışlardır. Bu masallar bizlere gelen şanslı durumların farkında olup doğru değerlendirmemiz gerektiğini dolaylı olarak öğretmeye çalışırlar.

“Adıyaman Yöresi Masalları” nda incelenen “Fırsatları değerlendirme” değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.35: Fırsatları Değerlendirme Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Gurd	2
Hendek	1
Hoca	1
Lanetli Adam	1

Gurd gitmiş gitmiş bir yere gelmiş. Bir koyun görmüş ve "Seni yerim!" demiş. Koyun "Ye ama önce abdest alıp namaz kılalım." diye cevap vermiş. Gurd kabul etmiş. Koyun su için çeşmeye gitmiş. Koyun kaçmış.(M.12 , s. 67)

Bir at görmüş ve "Seni yerim!" demiş. At "Yer ama önce babamın yazdığı yazıyı oku." diye cevap vermiş. Gurd "Nasıl?" diye sormuş. At "Ayağımın altında onun yazdığı yazı var. Okursan beni yer." demiş. Gurd yazıyı okumak için eğilmiş. At birdenbire Gurd'un ağzına vurmuş. Gurd yere düşmüş ve bayılmış. At kaçmış

oradan. Gurd uyanmış ve "Neden koyunun namaz kılmasını bekledin? Namaz kılıp da hoca mı olacaksın? Atı yiyebilirdin. Neden atın ayağının altındaki yazıyı okudun? Okuyarak milla mı olacaksın? Yiyebilirdin ve yatağına yataydın!" diye kendi kendine söylenmiş. (M.12, s. 67)

Bir yıl geçmiş. Adam ve karısı birlikte hesap yapmış ve fark etmişler ki aldıkları eşyaları aynı fiyatlarla sattıkları halde üç kat daha fazla para kazanmışlar. Genç "Nasıl olur bu? Aynı fiyatlarla satış yaptık ama üç kat daha fazla para kazandık" demiş. Kadın "İşte bizim birlikteliğimiz burada son buluyor. Senin Allah'ın işine karışmasına izin vermemiştim ama unuttun mu? Niye Allah'ın işine karıştın?" demiş. Genç özür dilemiş ve eklemiş "Lütfen affet. Bir hata yaptık ama bir daha asla olmayacak" demiş ama kadın kabul etmeyip adamdan ayrılmış. (M.17, s. 80)

İğneyi ilk kez batırdığımda, "Kurtuldum." diyorum ve gülüyorum. İkinci kez batırdığımda ise "Neden karımın yaptığı hizmetleri sorguladım? Onun huzurunu bozdum ve kusur etmediği halde üzdüm." diyorum ve ağlıyorum. İşte bu nedenle gülüp ağladığım, demiş. (M.20, s. 89)

"Adam, ibadetine devam etmiş. Allah, ona eski zenginliğini tekrar vermiş. Adam, zenginlik içinde yaşamaya başlamış ve zekât vermeyi unutmuş. Allah, Cebrail'i göndermiş ve "Kazandığın malın zekâtını ver" diye emretmiş. Adam, malının kırkta birini zekât olarak vermekte zorlanmış ve zekâtını vermemiş. Sonrasında, büyük bir tufan meydana gelmiş ve adam malını, mülkünü ve her şeyini kaybetmiş. Artık yaşlandığı için çalışamayacak hale gelmiş. Cebrail'e yalvarmış ve "Malımı tekrar bana ver" demiş. Cebrail, "Allah sana malı vermişti ama sen onun kıymetini bilmedin. Zekâtını vermedin ve haram mal kazandı" demiş. (M.35, s. 142)

3.4.3.12. Sabırlı Olma

Sabır kavramını, zorlu durumlar karşısında telaş etmeden bekleme olarak tanımlayabiliriz. Kişiler yaşamlarında yaşadıkları zorlu durumları sabır göstererek ve güçlü durarak atlatabilirler. Bu düşünceden hareketle incelenen masallarda bir sabır ögesine yer verilmiştir. Üvey annesi tarafından istenilmeyen bir kızın balığın karnında sabırlı geçirdiği süre anlatılmaktadır. Bu masal aracılığı ile okuyuculara sabır ile olumsuzlukların üstesinden gelinebileceği anlatılmaktadır.

"Adıyaman Yöresi Masalları" nda incelenen "Sabırlı olma" değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.36: Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgular

Değerin Geçtiği Masallar	f
Ceren	1

Beyoğlunun bir başka kadını da varmış. Bu kadın, kızı suya başını yıkamaya götürmüştü ve boğmuş. Balıklar da kızı yutmuş. Kız hamile olduğu için balığın içinde bir oğlan çocuğu doğurmuş. Kız yıllarca balığın karnında yaşamış.

Oğlan, balıkçıları tutmuş. Balıkçılar da balığı tutmuş ve kesmişler. İçinden kadın ve bebeğini kurtarmışlar. (M.7, s. 7-48)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma Abdullah Doğan'ın “Adıyaman Yöresi Masalları” (2007) eserindeki 51 masalda 39 farklı değerın olduğu tespit edilmiştir. Bu eser sahip olduğu kültürün zengin değerlerini yansıtmaktadır. Adıyaman yöresine ait masalların da diğer masallar gibi evrensel, manevi ve kişisel değerlere ait birçok örnek barındırmaktadır. İncelenen masalların verdiği mesajlar ile eğitici yönlerinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla beraber bitiş formellerinin –Masalım burada bitti rahmet ölen anne babalarınızın kemikleri üzerine olsun- ölen yakınlarına atfedilmesi anne ve babaya olan sevgiyi ve hürmeti yansıttığından bu masalların sevgi ve vefa temelli olduğunu göstermektedir.

Bu masalların bağlamından hareketle doğruluğa, kanaatkârlığa inanca, kaderin değişmezliğine, üvey annelerin kötülüklerine, kötülük yapanların eninde sonunda cezalandırılacağına, toplumun gelenek, görenek ve inanç öğelerine rastlanılmaktadır. Bu da masalların ait olduğu toplumu tanımak için çok önemli olduğunu ve ait oldukları toplumun kültürel değerlerini yansıttığını göstermektedir.

Evrensel değerler içerisinde en çok rastlanan değerın sevgi değeri olduğu gözlemlenmiştir. Bu da göstermektedir ki “sevgi” coğrafya fark etmeksizin Adıyaman masallarında da her şeyin temel kaynak duygusudur.

Adıyaman Yöresi Masalları' nda Verilmek İstenen İletiler

Kanaatkâr olmayan kimseler daha fazlasını elde edemezler.

İyilik edenler iyilik bulurlar, kötülük edenler kötülük bulurlar.

Tehlikeyi önceden görüp önlem almak gerekir.

Haksızlığa karşı durmadığımızda mutlaka aynı durum bizi de bulacaktır.

Eldeki fırsatları değerlendirmek gerekir.

Hiçbir iyilik karşılıksız kalmaz

Gerçek dostluk güven ve samimiyet gerektirir.

Zayıf kişilere karşı güç kullanan kişi mutlaka kendisi de aynı duruma maruz kalacaktır.

Yalan ve kurnazlıkla elde ettiklerimiz her zaman kısa ve geçici başarılarıdır.

Sabırlı insanlar mutlaka hedeflerine ulaşırlar.

Kıskançlık ve kötülük asla cezasız kalmaz.

Söylediğimiz yalanlar mutlaka bir gün ortaya çıkar.

Abdullah Doğan'ın (2007) derlediği bu masallarda, kahraman yönü ağır basan çalışkan, doğruluk değerine önem veren ve ilgi çekici vb. karakterlere (Keloğlan, Sefa ile Cefa, Havuç çocuk) yer verdiği ve bu karakterlerin çocuklar için iyi örnek teşkil ettikleri görülmektedir. Bu masalların hayatın içinden barındırdığı örnekleri ile değer aktarımına katkı sağladığı göz önüne alınarak özellikle ilköğretim kademesindeki çocuklar için değer

aktarımında destekleyici materyal olarak bu tür masallara yer verilebileceği görülmektedir. Masallardaki konuların toplumsal hayatla ilintili olup oradan alınmasıyla, değer aktarımının daha çok toplumsal yaşamda meydana gelen olaylar üzerinden yapıldığı görülmüştür.

Tüm bunlarla beraber “Adıyaman Yöresi Masalları” adlı eser içeriğinde değerler eğitimi aktarmakta aracı olabilecek masallar bulundurmaktadır. Bu masalların vermek istediği iletiler kimi zaman dolaylı kimi zaman doğrudan olsa da çocuklara değer aktarımında faydalı olunabileceği sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen masallarda olaylar toplumsal hayatta yaşananlardan oluşmaktadır. Bu durumda çocuklara yaşadığı hayatı tanıtmayı sağladığından onları yaşayacakları hayata hazırlayacağından ve benzer durumlar için deneyim sağlayacağından bahsedilebilmektedir. Masallarda yalnızca çocuklar için değil, yetişkinlere yönelik de iletiler yer aldığından bu masalların herkes tarafından okunulabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitim ortamında değerler aktarımında kullanılacak masalların önceden eğitici kimseler tarafından gözden geçirilerek verilmek istenen mesaja uygun olan masal seçilip o şekilde kullanılmalıdır.

Sonuç olarak bu çalışmada Adıyaman Yöresi Masalları değer eğitimi açısından incelenmiş ve masallarda yer alan 39 değer tespit edilmiştir. Doküman incelemesi yöntemiyle masallar incelenmiş ve aktardıkları değerlere göre farklı başlıklar altında tasnif edilmiştir. Bu masalların değerler ve değerler eğitimi açısından uygun içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu bölgenin kültürel değerleri ve mirası hakkında daha derin bir anlayış kazanmak için gelecekteki araştırmalarda keşfedilebilecek daha birçok masal ve hikâye bulunmaktadır.

Tüm bunlarla beraber halk edebiyatı ve folklor ürünlerinin gün geçmeden, bozulmadan, başka kültürlerin etkisi altında kalmadan derlenmesi gerekmektedir. Bu hususta üniversitelerimize, Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na önemli görevler düşmektedir. Yine derleme konusunda yerel yönetimler vasıtasıyla proje yarışmaları düzenlenmeli ve araştırmacılar teşvik edilerek ödüllendirilmelidir. İlgili fakültelerin bölümleri proje sunmak kaydı ile maddi kaynak bakımından yerel yönetimler tarafından desteklenmelidir (Kara, 1996, s.30).

Bu çalışmanın bulguları, Adıyaman bölgesinin yerel kültürel mirasına dayalı değer eğitimi programları geliştirmek için kullanılabilir. Bu programlar, bölgenin

değerlerini ve geleneklerini tanıtmak için yerel okullarda veya toplum merkezlerinde uygulanabilmektedir. Ayrıca Adıyaman yöresinin masal ve hikâyelerinin gelecek nesiller için korunmasına ihtiyaç vardır. Bu, masalları toplamayı ve arşivlemeyi, ayrıca masalları daha geniş bir kitleyle paylaşmak için ses kayıtları, videolar ve dijital platformlar gibi multimedya kaynakları geliştirmeyi içerebilmektedir. Bununla beraber Adıyaman bölgesi zengin bir kültürel mirasa sahiptir ve kültür turizmi için bir destinasyon olarak tanıtılabilmektedir. Bölgenin masalları ve hikâyeleri, yerel gelenekleri ve değerleri sergileyen kültürel turlar ve deneyimler geliştirmek için kullanılabilir. Genel olarak, bu tez folklor ve kültürel araştırmalar alanına değerli bir katkı sağlamakta ve Adıyaman bölgesinin kültürel mirasına ve değerlerine ilişkin değerli bilgiler sunmaktadır. Bu tavsiyeler, bölgenin kültürel değerlerinin daha iyi anlaşılmasına ve gelecek nesiller için korunmasının sağlanmasına yardımcı olabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aça, M., Yılmaz, A. M., & Sever, M. (2007). Masal Çalışmaları. İçinde M. Ö. Oğuz (Ed.), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 32–78). Grafiker Yayınları.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2/1), 312-324.
- Aktürk, F. G. (2012). *Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz'ün Eserleri* (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alptekin, A. B. (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Akçağ Yay.
- Arıcı, A. F. (2011). Okul Öncesi Eğitimde Masalların Kullanımı. *Eğitime Bakış Dergisi*, 7(20), 9-15.
- Asutay, H. (2013). Çocuk Yazınının Fantastik Dünyası: Masallar. *Turkish Studies Dergisi*, 8(13), 265-278.
- Atmaca, G. (2011). *Çocuklara Mahsus Gazete'de Değerler Eğitimi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başgöz, İ. (1988). Masalın Anlatıcısı. *Masal Araştırmaları/ Folktale Studies I* (ss. 25-29). (Yay. Haz.: Nuri Taner). Artsan Yayınları.
- Başgöz, İ. (1992). Giriş. *Sibirya'dan Bir Masal Anası*. Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yay.
- Başgöz, İ. (1996). Protesto: Folklorun Beşinci İşlevi (Fonksiyonu). *Folkloristik Prof. Dr. Umay Günay Armağanı* (ss. 1-4). (Haz. Ö. Çobanoğlu & M. Özarslan). Feryal Matbaacılık.
- Boratav, P. N. (1929). Halk Masalları. *Halk Bilgisi Haberleri*, 1(2), 8-13.
- Boratav, P. N. (1998). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı* (3. baskı). Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1998). *Zaman Zaman İçinde*. Adam Yayınları.
- Boratav, P. N. (1999). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2009). *Zaman Zaman İçinde*. İmge Kitabevi Yayınları.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çıblak, N. (2016). V. Propp 'un Masal Çözümleme Metodu. *Türk Dili Dergisi*, (638), 127-140.
- Dégh, L. (2003). Hikâye Anlatıcılar (Çev. Adem Koç). *Millî Folklor*, (59), 104-117.
- Demir, T., & Özdemir, B. (2013). Türkçe Eğitiminde Karagöz / Gölge Oyunları ile Değer Öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 57-89.
- Dilmaç, B. (2012). *İnsanca Değerler Eğitimi* (2. baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Doğan, A. (2007). *Adıyaman yöresi masalları*. Adıyaman Belediyesi Kültür Yayınları.
- Doğan, B., & Gülüşen, A. (2011). Türkçe Ders Kitaplarındaki (6–8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Eberhard, W., & Pertev, N. B. (1953). *Typen Türkischer Volksmärchen*. Wiesbaden.

- Ekici, M. (2006). Türk Sözlü Geleneğinde Anlatıcılar ve Anlatmalar Arasındaki İlişkiye Art Zamanlı (Diyakronik) ve Eş Zamanlı (Senkronik) Bir Bakış. Mitten Meddaha. Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri (ss. 83-89). Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları.
- Filizok, R. (1991). *Ziya Gökalp'in Edebî Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökalp, Z. (2009). *Küçük Mecmua II* (Çev. Ş. Filiz). Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları.
- Gültekin, M. (2010). *Tataristan Masalları Üzerine Bir İnceleme* (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, U. (1975). *Elazığ Masalları (İnceleme)*. Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Helimoğlu Yavuz, M. (1997). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Ürün Yayınları.
- Huet, G. (1929). Halk Masalları (Çev. P. N. Boratav). *Halk Bilgisi Haberleri*, 1(2), 8-13.
- Kara, R. (1996). Erzincan Masalları (Metinler ve İncelemeler), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 1 – 633
- Kıraç, E. (1997). Masallarda Rasyonalite Problemi. *Millî Folklor*, 5(36), 45-48.
- Özünel; Ö. E. (2006). *Masal Mekânında Kadın Olmak*. Geleneksel Yayınevi.
- Sakaoğlu, S. (2007). *Masal Araştırmaları*. Akçağ Yay.
- Sakaoğlu, S. (2022). Türk dünyası masallarının başlangıç kalıp sözlerinden 'bir varmış bir yokmuş' üzerine karşılaştırmalı bir deneme. 1351-1364. <https://docplayer.biz.tr/24682477-Turk-dunyasi-masallarinin-baslangic-kalip-sozlerinden-bir-varmis-bir-yokmus-uzerine-karsilastirmali-bir-deneme.html>
- Şimşek, E. (2001). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. C. I, KB Yayınları.
- Şimşek, E. (2002). Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş. *Millî Folklor*, 7(56), 109-120.
- Thompson, S. (1946). *The Folktale*. Newyork.
- Thompson, S. (1953-1958). *Motif Index of Folk Literature*. 6. C., Bloomington.
- Thompson, S. (1964). *The Types of the Folktale* (2. baskı). Helsinki.
- URL-1 <https://www.turkceindirilisi.com/edebiyat/masalmasallar-in-ozellikler-in-esir-turleri-duz-yazi-turleri-h98504.html>
- URL-2 <https://www.siirdostlari.com/dogan-cuceloglu-bir-seminerinde-yere-bir-parca-ekmek-koymus-ve-bu-ekmege-basabilecek-b-2369h.htm>
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi: Eğitimde yeni ufuklar* (4. baskı). Akçağ Yayınları.
- Yılar, Ö. (2018). *Halk bilimi ve eğitim* (6. baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldırım, D. (1998). Sözlü Gelenek Kültürü. *Türk Bitiği* (ss. 81-83). Akçağ Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Pınar Doğan	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türkçe Eğitimi
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler	
1.	
2.	